

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Diplomová práce

**Performativita a prožitek aktérů
rekonstrukcí historických bitev**

Bc. Žofie Lamerová

Katedra divadelních a filmových studií

Vedoucí práce: Mgr. Martin Bernátek, Ph.D.

Studijní program: Divadelní studia maior/Historie minor

Olomouc 2021

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Performativita a prožitek aktérů rekonstrukcí historických bitev* vypracovala samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato diplomová práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Datum: 5.5.2021

.....

Ráda bych na tomto místě poděkovala lidem a institucím, kteří se na této diplomové práci podíleli. V první řadě bych chtěla poděkovat mému vedoucímu práce Mgr. Martinu Bernátkovi, Ph. D. za laskavý, trpělivý a milý přístup a také cenné rady. Následně všem respondentům, kteří byli ochotni se podílet na výzkumu pro tuto diplomovou práci, hlavně spolku Regiment Wied 1762. Dále lidem, jenž mi pomohli zprostředkovat další kontakty, jako je Ivo Vosička Jan Nešněra, Vojtěch Dolana Tomáš Kunsta nebo David Krtička. Dále mým rodičům, že mi umožnili studovat, také bych chtěla poděkovat Tereze Košťálové za korekturu této práce, dále mým přátelům a partnerovi za psychickou podporu.

Obsah

Úvod.....	4
1. Reenactment.....	13
1.1. České prostředí.....	17
1.2. Historická/kulturní paměť dotvářena reenactmentem.....	21
1.2.1. Living history.....	24
1.3. Sociální identita jako instituce.....	26
2. Divadelní principy rekonstrukcí historických bitev.....	28
2.2. Princip hry.....	28
2.3. Imerze.....	30
2.4. Mimeze a imitace.....	33
2.5. Iluze.....	34
3. Herecké přístupy aktérů.....	36
3.2. Ostenze.....	36
3.3. Tělesnost.....	38
3.4. Vnímání okolí na základě kognitivní teatrologie.....	41
3.5. Received acting a jemu podobné jevy.....	42
3.6. Scénované chování.....	49
4. Historické rekonstrukce jako formy divadelní události?.....	51
4.2. Prostorovost.....	53
4.3. Scénicky zvýrazněná událost.....	55
4.4. Iluzivní divadlo.....	56
4.5. Teatralizovaná událost.....	59
4.6. Site-specific.....	60
4.7. Happening.....	62
Závěr.....	63
Seznam literatury.....	66
Seznam zdrojů:.....	70
Přílohy.....	72
Resumé.....	154

Úvod

Diplomová práce s názvem *Performativita a prožitek aktérů rekonstrukcí historických bitev* rozebírá historické rekonstrukce bitev, tzv. reenactment, pro toto slovo neexistuje přesný český ekvivalent či překlad, proto se bude i v textu dále vyskytovat originální pojmenování. Tato práce zkoumá především emoční prožitek účastníků těchto teatralizovaných, můžeme použít i divadelních událostí. Základem jsou jejich osobní zkušenosti s historickými rekonstrukcemi bitev, získané prostřednictvím polostrukturovaných řízených rozhovorů v kombinaci s teoretickou konceptualizací. Mým cílem je zjistit, jestli jejich emoce a emoční prožitek z této fikční události je opravdový a jak hlubokou stopu na nich zanechává nebo jestli jsou jejich reakce čistě naučené.

V diplomové práci *Performativita a prožitek aktérů rekonstrukcí historických bitev* vycházím hlavně z postmoderního přístupu k vědám, jak teatrologii, tak historii. V teatrologii se hlavně jedná o smazání rozdílu mezi jevištěm a hledištěm, smazání dramatického děje, textu i postav a zaměření se teatrologie na divadlo podobné jevy, tedy na teatralizované události, které by se jako divadlo nebo nějaká ritualizovaná událost daly označit. Klade se také důraz na spolupřítomnost aktérů a diváků a na komunikaci mezi nimi, protože se snaží předat jim nějakou informaci a snaží se zaktivizovat jejich pozornost. Důležitá je také prezétnost aktérů ve své materiálnosti, není zde kladen důraz na slovo, ale na pohyb. Slovo zde může fungovat jen jako doprovodný komentář akce, tím může docházet i k zcizování teatralizované události. Touto problematikou se zabývá třeba Erika Fischer-Lichte, Andreas Kotte, Christopher Balme nebo Marvin Carson. Tento posun divadelní praxe umožnil vzniknout mnoha novým žánrům, mezi které můžeme řadit i reenactment – umělecký, tak ve významu rekonstrukce historických bitev.

Reenactment zde chápu jako způsob trávení volného času, kdy účastníci (tzv. reneaktoři) předvádí bitevní ukázkou se všemi jejími náležitostmi, od uniforem až po dobovou taktiku, a jejich snahou je ji předvést v co nejpodobnějším měřítku. Snaží se tímto způsobem popularizovat historii a podpořit kolektivní paměť. S reenactments je spojen i fenomén living-history, kdy se tito účastníci snaží

během akce napodobovat každodenní život nebo fungování určité sociální skupiny, oboje předpokládá hluboké znalosti daného tématu a zapálení pro věc. Reenactmenty se nezaměřují pouze na jednu historickou epochu, ale prochází napříč historií od starověku po novodobé dějiny (tzn. druhou světovou válku). Z teatrologického hlediska se dá toto téma uchopit třemi způsoby, buď z hlediska prostředí, kde se událost odehrává, tzv. scénického prostoru, z hlediska účastníků neboli aktérů anebo z hlediska diváků. Práce rozebírá divadelní potenciál těchto událostí neboli jejich performativitu, jakým způsobem tyto události probíhají a jak je prožívají sami aktéři. Z hlediska aktérů se zároveň bude zaměřovat na jejich způsob práce při zpodobňování postavy. Mě především zajímá, jakým způsobem prožívají a reflektují svoje role účastníci těchto teatralizovaných událostí, nakolik se do své role dokáží vžít a sžít s ní.

Hlavní výzkumnou otázkou je, jestli aktér při napodobování vojáka, například z 19. století, na základě svých zkušeností a zážitků interpretuje danou situaci. Je pro něj zážitek imerzivní, nebo si plně uvědomuje, že se jedná o fiktivní situaci? Otázkou je, zda tedy vytváří scénickou postavu, nebo je více performerem. Do této části bude zakomponována i teorie hry od Johana Huizingy, který tvrdí, že koncept hry se dá aplikovat i na velké společenské instituce, jako je politika nebo válčení. Vzhledem k povaze rekonstrukcí historických bitev jako volnočasové aktivity se tento koncept zdá přijatelný. Autor mluví o vžívání se do hry, kdy všichni účastníci jsou seznámeni s tím, že se jedná o fikci, ale přesto se dokážou do hry plně ponořit. (HUIZINGA, 2000)

Diplomová práce reflektuje i faktické historické skutečnosti, se kterými se musí účastníci reenactmentů potýkat, jako je zpracovávání materiálů pro vojenskou každodennost či zvládnutí strategie. Mám tím na mysli především způsoby válčení, dobové vojenské konvence nebo modely chování, podobu uniforem atd. Tyto poznatky se budou konfrontovat s realitou ve vojenských spolcích, nakolik jsou závazné a pro kolik členů. Zároveň mě bude zajímat, odkud tyto informace účastníci čerpají. Nadále je důležité, jak moc tyto rekonstrukce historických bitev napomáhají k současné kolektivní paměti. Rekonstrukce historických bitev se stávají populární v 60. letech současně s rozvojem postmoderního divadla. Nacházíme zde podobné prvky, kdy to, co se ve scénickém prostoru předvádí,

nevychází z textu, ale ze secvičené choreografie, reeneaktor tedy z hlediska předvádění osciluje mezi svým sémiotickým a fenomenálním tělem. Zde je opět důležitou otázkou, jak samotný reeneaktor přistupuje k daným rekonstrukcím. Pokud zda je schopen se do dané teatralizované události natolik vcítit, že ji začne vnímat jako reálnou, poté se jedná o teatralizovanou událost s iluzivními prvky, pokud ale reeneaktor situaci vnímá jako představení, kde sám za sebe vystupuje do popředí i materiálnost reeneaktora a v obou případech je důležitá prezétnost (to, že se událost odehrává tady a teď) a to, že se účinkující snaží něco přinést divákům.

Pro tuto diplomovou práci je také důležitý výzkum, který se zabývá vnímáním místa a jeho provázaností s historickou tradicí. Souvisí to také s proměnou vnímání historických věd jako takových, odvrácením se od pozitivistické tradice a čerpáním metodologie z postmoderny. Dochází k tzv. kulturnímu obratu nebo prostorové obratu, kdy se při historickém výzkumu zabýváme i širším prostorovým zařazením. Kulturním obratem se zabývá například Pierre Bourdieu, Michel Foucault nebo Clifford Geertz. Do souvislosti s tématem rekonstrukcí historických bitev bych ráda zařadila i historickou paměť, která bude přiblížena níže. Domnívám se, že právě historické reenactmenty ji podporují a dále upevňují. Historická či kolektivní paměť opět čerpá z postmoderny a zabývá se širšími sociálními procesy. Jedná se o druh historického bádání, kdy se určitá daná historická událost, fenomén nebo místo zkoumá v souvislosti jejího vnímání mladší generací. Důležitý je způsob, jak je paměť na tuto událost přenášena, může se jednat o prameny písemného (dopisy, kroniky, vzpomínky, ego-dokumenty) nebo hmotného rázu (obrazy, pomníky, náhrobky), paměť může být přenášena i ritualizovanými způsoby, jako jsou například slavnosti nejrůznějšího typu či právě rekonstrukce historických bitev. Do tohoto výzkumného proudu taky patří historické povědomí nebo historické vědomí společnosti. Z českých historiků se tímto tématem zabývá, například Jiří Rak v knize *Bývali Čechové: Historické mýty a stereotypy* nebo *České evropanství. České národní dějiny v evropském kontextu* (1994), ze zahraničních autorů je to Maurice Halbwach, který je považován za zakladatele sociologie paměti se svou knihou *Kolektivní paměť* (2010).

Kulturní antropologie, dnes se používá i termín sociální antropologie, se zabývá jedincem a tím, jak sám sebe vnímá v dané komunitě. Vychází se z jeho

sociokulturního prostředí, dále se zohledňuje jeho vzdělání. Kulturně-sociální antropologie se zabývá i místními tradicemi a historií dané lokality. Tématy, kterými se kulturně-sociální antropologie zabývá, jsou například člověk a společnost, kultura a socializace, společenské systémy, statusy a role nebo společenský řád včetně role autorit a rozdělení moci ve společnosti, nebo dokonce svátky, rituály a náboženství. Pro tuto diplomovou práci je tedy zásadní téma společenských systémů, statusu a rolí. Zároveň je pro tuto diplomovou práci důležitý pojem sociální skupina nebo komunita. Skupinu spojuje komunikace a dané normy, členové mají nějaké emocionální vazby, jsou na sobě nějakým způsobem závislí a mají vytvořenou identitu se skupinou. Sociálními skupinami se zabývá věda sociologie. Budu tedy využívat širokospektrální pohled na skupinu jako takovou, ale individuální na jednotlivé členy.

Při výzkumu je v této diplomové práci zvolen interdisciplinární přístup k tématu. Využívají se klasické metody kulturní antropologie, především terénní metody, a to interview či zúčastněné pozorování. Všichni respondenti byli dotázáni, zda v práci můžu uvést jejich jméno a většina souhlasila, pouze dva si přáli být anonymizováni. Z teatrologie diplomová práce čerpá z teorie teatrality a teatralizovaných událostí, performativity kulturních představení a částečně také teorie performativity podle Eriky Fischer-Lichte, a to kvůli vymezení se vůči realitě a případnému herectví, které se v daném scénickém prostoru odehrává.

Metody, které budu v této práci využívat, jsou již zmiňované řízené interview s účastníky rekonstrukcí historických bitev a zúčastněné pozorování. Při zúčastněném pozorování bych ráda strávila nějaký čas s danými spolky a zúčastnila se některých jeho schůzí nebo případných zkoušek bitvy, dále pozorování bude zahrnovat sledování některých historických rekonstrukcí bitev se snahou vysledovat existenci společných znaků, tzv. komplementarizace. Tento výzkumný záměr vzhledem k současné epidemiologické neproběhl. Hlavní těžištěm práce budou řízená interview s jednotlivými členy spolků. Při dotazování se budu zajímat především o jejich vztahy a osobní zaujetí na této činnosti. Bude se jednat spíše o kvalitativní než kvantitativní přístup, protože jde o popisování emocionálních a racionálních pochodů, které dle mého názoru není důležité nějak široce zobecňovat, což by nebylo úplně možné vzhledem k individualitě každého

člověka. Rozhovor bude položený na základě otevřených otázek, které se zabývají autoreceptí daných událostí. Důležité je, aby tyto rozhovory proběhly se širokou škálou reneaktorů, kteří se touto činností zabývají, různých generací a odlišných spolků. Zároveň se domnívám, že toto nebude problém, protože se historickými rekonstrukcemi bitev může zabývat široká škála zájemců z různých sociálních prostředí. Výstupy z položených rozhovorů na základě syntézy a strukturní metody zhodnotím a pokusím se najít společného jmenovatele pro většinu účastníků a na jejich základě ověřit moji hypotézu, zda je možné se do situace vžít natolik, že ji člověk začne vnímat jako realitu. Zároveň danou rekonstrukci historické bitvy budu analyzovat a snažit se jí najít škatulku v rámci teatrologického bádání.

Práce se bude skládat z několika tematických okruhů, sociální role a sociální identita spojené se sebe prezentací, historická paměť a living history, rozebírání pojmu reenactments, stanovení a analýzy divadelních principů v rekonstrukci historických bitev a poté samotné analýzy řízených rozhovorů s účastníky.

Při rozebírání pojmu reenactments mě bude zajímat, odkud se tento fenomén vzal, co to je a zda existuje nějaká typologie, jak dané historické spolky fungují, co je náplní jejich činnosti, jestli mají jako spolek nějaké vyšší poslání anebo jakým způsobem pracují s historickými fakty a historickou pamětí daného místa. Pro tuto část jsou zásadní internetové zdroje, tedy webové stránky, které se věnují reenactmentu. Zásadní článek je od Vanessy Agnew *Introduction: What Is Reenactment?* (2004), kde se zabývá vznikem a druhy reenactmentu, dále monografie *Where Is History Today?: New Ways of Representing the Past* (2015) od Marcela Arbeta a Iana Christie, tato monografie především rozebírá nové pojetí historie z hlediska postmoderny a moderního zobrazování historie, kdy se tedy upřednostňuje historický příběh a prožitek před suchým prezentováním faktů. Dále existuje monografie od Rebeccy Schneider *Performing Remains: Art and War in Times of Theatrical Reenactment* (2011), která se podobně *Where Is History Today?* zabývá zobrazováním historie. Rebecca Schneider se více zaměřuje na rekonstrukce historických bitev, okrajově se zabývá jejich divadelními prvky, nabízí různé termíny (např. imitace, simulace, dublování, kopírování, ...), kvůli kterým by se dalo o rekonstrukci uvažovat jako o formě teatralizované události, nadále se ale spíše zabývá zobrazováním válečných konfliktů v různých médiích než živých

produkcích. Pro teoretickou oporu pro místa paměti či kolektivní paměti budu využívat monografii *Kolektivní paměť: K teoretickým otázkám* (2014), která se především věnuje postmodernímu vnímání historie a paměťovým studiím.

Sociální identita a sociální role budou především o zařazení do určité skupiny či komunity na základě dané společenské role, kterou se seberepresentujeme. Z kulturní antropologie dále využívám články od Ralpa Turnera *The Role and the Person* (1978) nebo článek od Jana E. Stetse *Identity Theory and Social Identity Theory* (2000). Oba články se zabývají úvodem do teorií sociálních rolí a identit, kdy se zabývají obecným vnímáním jedince společností. Články budou dány do kontextu s knihou Ervina Goffmana *Všichni hrajeme divadlo* (2018), která se zabývá sebereprezentací.

V kapitole divadelní principy se pozornost rozdělí do dvou okruhů, v jednom se výzkum bude zaměřovat na popis samotné rekonstrukce, kde na základě jednotlivých performančních podžánrů, jako je například site-specific, teatralizovaná událost, možná i iluzivní divadlo, bude snahou poukázat na jednotlivé prvky, ze kterých se rekonstrukce bitev mohou nepřímo inspirovat. Také mě bude zajímat, jak moc velká zde vzniká iluze, ať už u pozorovatelů, nebo aktérů. Druhý okruh se bude podobným principem jako u rekonstrukcí historických bitev zaměřovat na aktéry, na základě jednotlivých úrovní scénovaného chování se pokusí analyzovat přístup aktérů při těchto rekonstrukcích. Literatura, ze které budu čerpat pro tyto části, je Andreas Kotte a jeho monografie *Divadelní věda* (2010), kde rozebírá scénované události a jejich zvýraznění, dále *Scénologie (každodenního) chování* (2011) od Josefa Valenty, a to kvůli principům a způsobům zobrazování a zvýrazňování míst a scénických prostorů. Toto bych ráda propojila s historickou pamětí místa, konceptem rekonstrukce bitvy jako jejího pomníku a site-specific. Pro definování site-specific používám monografii *Divadlo v netradičním prostoru: Performance a site-specific* (2010). Dalším prvkem, kterým se v této práci budu zabývat, je vnímání prostoru, ve kterém se rekonstrukce historické bitvy odehrává, situace je samozřejmě scénicky zvýrazněna, ale i ohraničena, a to spíše kvůli bezpečnosti diváků. Bitevní pole jsou často běžně přístupná návštěvníkům, ale nemusí být tak vůbec vnímána, dokud se toto místo neožíví právě ukázkou návštěvnické bitvy. Koncept scénologie bude propojován

s koncepty jako historická paměť místa nebo budou hledány prvky site-specific, pokud se rekonstrukce bitvy odehrává v historicky stejném prostoru.

Dále se zde věnuji pojmům jako ostenze, imerze, received acting, koncept tělesnosti nebo scénologie. V tomto okruhu budu využívat poznatky z kognitivní teatrologie, a to pojmy obrazová představa. Literatura, kterou zde budu využívat, je *On Acting and Not-Acting* (1972) od Michaela Kirbyho, který rozebírá osobní a vytvářenou identitu na základě znaků přejímaných z odívání nebo rekvizit. Identita je dotvářena i na základě prostoru, kde se osobní performance odehrává, činnost vyžaduje aktivitu jak aktéra, který na sebe přijme určitý znakový systém, tak diváka, který si význam performance dotváří svým socio-kulturním prostředím, svými znalostmi, zkušenostmi a vnímavostí. Pojem ostenze vychází především z teorie komunikace a znaku od Iva Osolobě. Ostenze nastává tehdy, když pozorovatel nemůže pozorovat originál, objevuje se v tzv. nepříznivé poznávací situaci, musí se tedy spokojit s poznáváním pomocí „jiného originálu“, jiné osoby, která originál vlastní. Tato situace se dá spojit s funkcí historických spolků, kdy je jejich úkolem i popularizace vojenské historie, nabízí tedy divákům „jiný originál“, který mohou pozorovat nebo zkoumat, protože se snaží celou událost co nejpřesněji zopakovat, k tomu právě napomáhá fenomén living history. Imerze souvisí s prezentací pozorovatelům anebo hrou. Čerpat budu ze dvou knih Iva Osolobě a to *OstENZE, hra, jazyk: Sémiotické studie* (2002) a *Principia parodica, totiž, posbírané papíry převážně o divadle* (2007), budou dávány do souvislosti především se scénovaným chováním. Imerze je psychologický zážitek, který hry přináší svým hráčům. Prezentace a iluze hry musí být tak vysoká, kdy už je téměř realistická. Pro hráče je důležité, aby v prostředí hry mohl vykonávat akce, které ji přímo či nepřímo ovlivní. Otázkou je, jak to probíhá právě u rekonstrukcí historických bitev, kdy je výsledek bitvy předem rozhodnut a aktéři vlastně předvádí předem nacvičenou choreografii. Mé pojetí tělesnosti vychází z *Estetiky performativity* (2011) od E. Fischer-Lichte, kdy reneaktér vytváří svou postavu z „materiálu vlastní existence“.

Poslední okruh bude věnován aktérům a analýze řízených interview. Bude mou snahou vytvořit profil daného člověka a zjistit, jak k danému tématu přistupuje. Profily aktérů poté budu komparovat s teoretickými poznatky z teatrologie a snahou

bude vyvodit nějakou výslednou podobu toho, jak teoreticky k rekonstrukcím historických bitev přistupovat. Kvůli částečnému výzkumu a zájmu o určité sociální skupiny a mechanismy moci v nich jsem se rozhodla metodologicky čerpat i z monografií *Terénní výzkum v sociální a kulturní antropologii* (2014) od Martina Soukupa, kde je popsána metodologie, jak postupovat při vykonávání zúčastněného pozorování skupiny, a způsoby, jak vést rozhovory s účastníky zkoumání, čeho se vyrovnat a jaké mají řízené rozhovory zákonitosti nebo jak postupovat korektně, aby nedošlo ke zkreslení zkoumaných dat.

Dále budu čerpat z teorie kognitivní teatrologie, která se snaží popsat, jak fungují představy z hlediska neurologie. Na základě myšlenkových pochodů poté aplikuji své poznatky především na herectví. To bude u rekonstrukcí historických bitev pravděpodobně fungovat jako zobrazování scénické postavy. Zde bude kognitivní teatrologie sloužit i jako částečný podklad pro možnosti imerze u účastníků bitev. Pro kognitivní teatrologii jsem využívala především monografie Marka Johnsona *The Body in the Mind* (1987), která se věnuje kognitivní teatrologii, popisuje jednotlivou problematiku při zkoumání tohoto tématu, a monografii *Performance and Cognition: Theatre Studies and Cognitive Turn* (2006) od Bruce McConachieho a Elizabeth Hart. Dalším cílem je zjistit, jak účastníci reenactmentů vnímají sami sebe. Práce bude teoreticky čerpat z různých přístupů k herectví, především z pojmů přijímané herectví (tzv. received acting) Michaela Kirbyho a tzv. scénované chování, které zkoumá Josef Valenta. Mým zájmem je zjistit, co účastníkům víc pomáhá vžít se do situace – zda právě scénované chování, tedy okolní prostředí, sem řadím diváky i prostor, kde se akce odehrává, nebo zda své chování odvozují právě od oděvu, který na sobě mají. Rozpoznávací aktivita je především na straně pozorovatele, který aktérovi přisuzuje různé vlastnosti a charakteristiky. Aktérovi potom jeho chování pomáhají dotvářet další okolnosti, jako například místo nebo další rekvizity. Scénované chování, tak jak ho popisuje Josef Valenta, je chování, které je upravené tak, aby sloužilo k pozorování a přesvědčení pozorovatele o nějaké skutečnosti. Scénované chování by se také dalo spojit se slovem prezentace, tedy s tím, že se aktér snaží prezentovat sebe jako danou postavu nebo nějakou myšlenku. Tyto dvě teorie jsem zvolila proto, že jsou mi intuitivně nejbližší tomu, jak se reneaktoři snaží prezentovat sami sebe, protože v jejich případě je nemůžeme označit za stoprocentní herce, kdy vytváří nějakou

kompletně jinou postavu, ale na základě dobové uniformy je diváci začnou vnímat jako vojáky například z prusko-rakouské války. Tím, že si zvolí uniformu a bitvu, ve které účinkují, zároveň prezentují nějakou část vojenské historie a snaží se divákům ukázat podobu tehdejší válečné strategie nebo způsobu válčení.

Pokud bych měla mluvit o kognitivní teatrologii, jedná se o poměrně nový směr kognitivních věd. Toto vědecké bádání se zaměřuje na poznávací a rozumové procesy, například jazyk, vnímání, paměť, pozornost a emoce. Jedná se o interdisciplinární směr, ze kterého může čerpat lingvistika, psychologie, neurovědy nebo antropologie. Cílem kognitivních věd je dosáhnout poznání a základů inteligence. Kognitivní teatrologie se výzkumem zaměřuje především na vnímání a emoce zkoumaných subjektů. Základní výzkumnou metodou kognitivních věd je simulace a modelace neboli konceptuální model jako reprezentace určitých systémů. Obě tyto metody jsou dle mého názoru obsaženy v samotné rekonstrukci historických bitev, kdy se jedná o simulaci dané situace a zároveň modelaci, protože se tyto spolky zabývají vojenskou historií a zároveň vytváří reprezentaci vojenské jednotky se všemi jejími náležitostmi. Hlavní badatelé, kteří se tímto tématem zabývají, jsou Mark Johnson a George Lakoff. Nejzásadnější jsou pojmy konceptuální metafory a primární metafory, které se vytváří na základě jazyku a představ. U primární metafory člověk vytváří významy v rámci existujících konceptů, toto se může vztáhnout právě na vnímání reneaktérů diváky, kdy je kvůli uniformě vnímají jako vojáky z 19. století, na základě uniformy mohou také odlišit jednotlivé jednotky (například pěchotu, dělostřelce, husary atd.). Konceptuální metafory se používají k pochopení teorií a určitých modelů. To znamená, že i kdyby byl člověk neznalý toho, jaká uniforma patří k jaké armádě, už jen na základě odlišného vzhledu může odhadnout, že voják nepatří ke stejné skupině, a že když jdou dvě odlišné skupiny proti sobě, nemusí k sobě mít vzájemné sympatie, jak tvrdí například E. Goffman nebo R. Turner.

Tato diplomová práce může být problematická v tom ohledu, že je založena na interview s účastníky a výsledek by nemusel být v dané výzkumné otázce průkazný. Problémem je také donedávna nedostatečný odborný podklad k rekonstrukcím historických bitev. K tématu existují spíše kratší zahraniční články a většina materiálu, která k rekonstrukcím historických bitev vzniká, je populárně-

naučná. Nedávno vyšla monografie Routlegde Handbook of Reenactment, kam přispěla například Vanessa Agnew, tuto monografii jsem do této práce nestihla zařadit. Dalším problémem by mohla být nedostatečná znalost pro práci s poznatky z kognitivních věd a kognitivní teatrologie, které pracují s medicínskými postupy. Komplikované je také metodologické uchopení herectví a scénické umístění tohoto fenoménu, na základně dosavadních poznatků toto vypadá jako podivný hybrid mezi teatralizovanými událostmi a dramatickými scénkami, pravděpodobně zde existuje škála, kterou se ještě nikdo nezabýval. I přes tyto možné metodologické nedostatky může být práce pro čtenáře zajímavá, protože nabízí nový pohled na herectví, které může mít spojené pouze s vytváření komplexních dramatických postav, a zároveň náhled do dvou zajímavých komunit účastníků rekonstrukcí historických bitev a jiných podobně zaměřených ukázek. Tato práce může změnit pohled na historické rekonstrukce bitev, které mohou budít zdání, že se jedná o naprosto primitivní činnost, kterou by zvládl každý.

1. Reenactment

Termín reenactment vstupuje do povědomí teatrologie a performance studies v pozdním 20. století a raném 21. století. Tento typ představení se začal rozvíjet zároveň s dalšími performančními žánry. Reenactment byl zpočátku využíván v muzeích, tematických parcích nebo památkách, jako jsou hrady a zámky. (SCHNEIDER, 2011) V České republice byly jednou z prvních akcí tohoto typu, 30. letech Napoleonské dny, které se pořádaly na slavkovském zámku. Tyto akce byly přerušeny druhou světovou válkou a následně v 50. letech komunistickým režimem. Reenactment bitvy u Slavkova se pořádá pravidelně od 90. let. (FATKA, 2005) Historické rekonstrukce bitev se zabývají opomíjenými tématy v historii a mezi účastníky můžeme vidět pestré sociální rozložení, všechny věkové skupiny, povolání či společenská postavení. V současnosti jsou největšími bitvami s největším počtem účastníků bitva u Chlumu 1866, bitva u Slavkova a Josefínské slavnosti v Terezíně. Pro termín reenactment neexistuje adekvátní český termín, protože se pod něj dá schovat mnoho událostí. (ROMANOV, 2020). Rekonstrukce historických bitev se nesnaží tvářit, že jsou to umělecké produkce, protože používají autentické nebo skutečně historické předměty. Pohybují se mezi divadlem, muzeem, náboženským rituálem, sportem, hobby, kutilstvím, experimentální archeologií,

edukací a popularizací a uměleckou instalací. Účastníci se mohou zapojit různou mírou, někteří se zaměří jen na historické oblečení, každodennost nebo vojenské zázemí, někteří se „nechají pohltit minulostí, snaží se dosáhnout maximální historické autenticity“ (SCHNEIDER, str. 13, 2011). Pozorovatelé nebo diváci zde působí jako sportovní fanoušci nebo diváci v kukátkovém divadle. (SCHNEIDER, 2011)

Pod termín reenactment se může schovat mnoho dalších aktivit nebo provedení – living history, oživená historie, vojenská přehlídka, manévry atd. (How to Run Reenactment, nedatováno) Nikdy se nejedná o celkovou rekonstrukci bitvy, ale pouze její výsek, kdy je snahou ukázat nějaký konkrétní manévr nebo střet. (FATKA, 2005) Reenactment může taky oživit městské slavnosti k významnému historickému výročí regionu nebo zpestřit turistické prohlídky památek. Tyto akce mohou pomoci rozšířit historické povědomí diváků. Přestože účastníci často nemají formální historické vzdělání, mohou díky vlastnímu výzkumu poskytovat rozsáhlé znalosti o daném tématu. Reenactment často zastřešují Kluby vojenské historie, které se obdobím dlouhodobě zabývají a snaží se postrčit i nováčky k správnému odívání a typu výbavy. (How to Run Reenactment, nedatováno)

Reenactment akce se mohou mezinárodně odlišovat. V České republice bývají spojovány především s bitevními ukázkami, kdy se spolky zaměřují na předvádění konkrétní bitvy, u nás je neznámější třeba bitva u Slavkova nebo dobývání pevnosti Terezín v rámci Josefínských slavností. Bitevní ukázky jsou velkými událostmi, kdy se na ně sjedou stovky až tisíce účastníků. Bitevní ukázky bývají korigovány a plánovány tak, aby diváci věděli, co to vlastně pozorují, o jakou bitvu a období se jedná a která strana vítězí.

Součástí prostoru, kde se odehrává bitevní ukázka, se většinou z organizačních důvodů nachází i vojenské ležení, protože se jedná o víkendovou akci, tudíž mají účastníci kde přespat. Vojenská ležení bývají uzavřená veřejnosti, ale i tak je dbáno na dobovost vybavení, ale už s nějakými kompromisy, například pěšák nespí na zemi, ale na důstojnickém lůžku. Pokud je ležení uzpůsobeno i pro diváky, může být historie ukazována i pomocí předvádění (Hands on History), vojáci ukazují, jak se nabíjely zbraně, u nás je toto nejčastěji spojováno s řemesly a

dalšími ukázkami. Tento způsob využívají spolky, pro které by bylo především z technických důvodů velmi obtížné zorganizovat bitevní ukázkou, například pro spolky, které se věnují českým letcům v letectvu RAF (Czech RAF Crew, ženský klub se potom nazývá Czechoslovak WAAF Ree). V zahraničí jsou populární další žánry jako Timeline, kdy se sejdou účastníci, kteří se věnují různým obdobím, někdy může být událost omezena stoletím nebo zaměřená na určité téma (například lékařství) a předvádí se vývoj daného tématu. Dalším u nás nepříliš běžným žánrem jsou imerzivní přehlídky, kdy se kompletně představí výsek z každodenního života se vším všudy, může se jednat i o větší událost, jako je svatba nebo pohřeb, reenaktoři během tohoto konverzují. Tento typ akce je častěji zábavný pro jeho účastníky a nezaměřuje se na pozorovatele. Posledním žánrem jsou taktické nebo soukromé akce, ty jsou tedy čistě pro účastníky a nejsou ani uzpůsobeny pro pozorovatele. Účastníci se setkávají v uzavřeném areálu, kde provádí každodenní dobové činnosti nebo zkouší dobovou techniku. Jedná se už spíš o hru, kdy si účastníci zkouší, co všechno je možné, akce jsou z velké části improvizované a jedná se o čistou zábavu. (How to Run Reenactment, nedatováno)

Reenactment spojuje zábavu, převlékání, předstírání a objevují se zde prvky improvizace. Z velké části se jedná o imaginativní hru, která zahrnuje sebezlepšování, intelektuální obohacování a socializaci. Objevuje se v mnoha formách, které využívají různé mediální formy, a může se pohybovat od teatrálních akcí, jako jsou rekonstrukce historických bitev, které jsou spojené s living history, přes interaktivní výstavy v muzeích, zámcích, kde jsou prohlídky v kostýmech, po televizi, film, cestopisy nebo klasickou historiografii. Rekonstrukce historických bitev jsou ohromující, intenzivní spektakly počtem účastníků nebo pyrotechnickými efekty. Bitvy, i když jsou bezúčelné, nejsou založeny na čisté improvizaci, protože jsou vystavěny na scénáři, který vychází z konkrétní historické události. Za cíl mají divákům autenticky zprostředkovat historickou realitu skrze bojovou akci, která je fakticky správně, ale zároveň zábavná a přehledná. Účastníci toto jednání berou velmi vážně a jejich účinkování je dialog mezi autenticitou a možností realizace, snaží se svou činností oživit historii. (AGNEW, 2004)

Diplomová práce bude prokládána citacemi z polostrukturovaných interview, které jsem vedla, a jejichž přepisy jsou vloženy v příloze. Oslovila jsem

kluby vojenské historie, které se zabývají především 19. století a jsou spojeny s regionem východních Čech, bitvou u Hradce Králové nebo s pevnostním městem Josefovem. V průběhu výzkumu bylo časové zařazení rozšířeno na moderní válečné konflikty spojené především s českým územím, časově sem můžeme zařadit především období od tzv. Sedmileté války (1756–1763) po reenactment druhé světové války. Jelikož se většina respondentů – členů klubů vojenské historie zabývá více obdobími, počáteční vymezení výzkumu bylo mírně kontraproduktivní. Stejně jako časové omezení, tedy doba původu konfliktu, bylo nevýhodné se směřovat pouze na východní Čechy, protože členové klubů bývají poměrně mobilní a na akce dojíždějí i stovky kilometrů. Vedle respondentů, kteří se věnují ztvárňování vojáků, jsem zařadila respondentky, které se věnují pomocnému personálu, konkrétně Czech WAAF Ree, kde se zabývají reenactováním ženských sborů letců RAF, a členky Helferinnen, které se věnují reenactování německých sester a pomocných sborů taktéž za druhé světové války. Účast na výzkumu byla založena na dobrovolnosti, při výběru respondentů jsem se snažila o pestrost věkové kategorie, tzn. mladá dospělost až střední dospělost, oslovila jsem i několik žen, které se neúčastní bitev jako vojáci, ale jako pomocný personál nebo zdravotnice.

Set otázek byl sestaven tak, aby se postihnul impulz pro zapojení do této komunity, proto se první dvě otázky vztahují k osobní motivaci a k tomu, jak dlouho se této aktivitě respondenti věnují. Třetí otázka se zaměřuje na to, jaké vjemy si člověk může zapamatovat na velmi dlouhou dobu, kdy daný respondent s reenactmentem začínal a také zda se reenactment nějak proměnil, například organizačně. Následující otázka se zabývá tím, jestli zde skutečně existuje divadelní princip, zda jsou bitvy nějak scénicky přizpůsobovány, aby byly divácky přijatelnější. Otázka číslo pět a šest má rozebírat, jak je respondent vnímaný okolím, blízkými lidmi a diváky, zda nějak podléhají iluzi, že se jedná o skutečného vojáka. Otázka číslo sedm se zaměřuje na to, jaké informační zdroje respondenti využívají pro tuto činnost, aby naplnili požadovanou nebo adekvátní historickou autenticitu. Od toho se odvíjí otázka „Zajímáš se o living history?“, protože fenomén reenactmentu a living history spolu velice úzce souvisí. Skupina otázek číslo osm už má postihnout konkrétní zážitek respondenta a zabývá se tím, jaké mechanismy se skrývají za intenzitou prožitku, tedy o jaké podněty z vnějšího prostředí se jedná. Sem byla zařazena otázka vztahující se k existenci na fiktivním

bitevním poli, jestli respondent od dění zde zachovává odstup a dokáže si situaci racionalizovat nebo jestli okolí vytváří tak silnou iluzi, že se prostředí stává imerzivní a napomáhá mu rozvíjet jeho představivost. Ze stejného důvodu byla dodatečně zařazena otázka vztahující se ke smrti na bitevním poli, zda se jedná o nějaký zásadní zlom nebo jestli dochází k simulování smrti. Otázka „Máte choreografii?“ byla zařazena kvůli zjištění toho, zda se dá situace na bojišti nějak předvídat na základě historických znalostí nebo dochází k neočekávanému boji či improvizaci, které by mohly nějak ovlivnit vnímání účastníka. Otázka číslo devět je zaměřena na divadelní prostor – na to, zda je pro respondenty zásadní místo, kde se rekonstrukce bitvy odehrává, a sekce u otázky číslo deset rozvíjí odívání účastníků, zda je pro ně oblečení důležité, jaké jsou pro ně standardy a jak ovlivňuje zážitek a chování respondenta.

1.1. České prostředí

Reenactment neboli rekonstrukce historických bitev pomalu proniká do širšího povědomí obyvatelstva, ať už kvůli historickému scénickému šermu, nebo významným bitevním ukázkám jako je bitva u Slavkova. Účastníci rekonstrukcí historických bitev často pocházejí z vojensko-historicky zajímavých lokalit a v daném prostředí pravděpodobně nějaký čas působí. Tento fenomén dle mého souvisí právě s obratem ve vojenské historii, kdy se badatelé a historici odvrací od suchých pozitivistických dat, jako je například počet mužů ve vojenské posádce, nebo popisu bitvy, kdy pro ně byly zajímavé především pohyby vojsk po bitevním poli, popřípadě ztráty poražené armády, tzv. stará vojenská historiografie. Nová vojenská historiografie se píše od 60. let 20. století a zabývá se například problematikou rekrutování, výcviku, socializace vojáků a jejich osobní nebo bojové motivace nebo vlivem vojenské služby na každého individuálního vojáka. Taková historie je mnohem otevřenější neoborné veřejnosti, takže do ní může proniknout kdokoli, a samozřejmě je i čtivější. Rekonstrukce historických bitev též napomáhají popularizaci vojenské historie pro širokou veřejnost, která si může prohlédnout, jak fungoval dřívější způsob boje, jak vypadaly dobové uniformy, jak fungovalo stravování nebo život ve vojenských táborech atd. Historicky mě budou nejvíce zajímat období tzv. militární revoluce a industriální válčení, tedy války především v 18. až v 19. století, v českém prostředí se jedná především o spolek Regiment Wied 1762 a KVH Josefov.

Je obtížné v tématu historických rekonstrukcí zobecňovat, neboť jde o relativně nový jev, který vyžaduje interdisciplinární přístup, a stejně tak použití kvalitativních metod se vzpírá vytváření nějakých všeobecných závěrů. Domnívám se, že celé téma je v českém prostředí významně mediálně i badatelsky podhodnoceno. Tyto rekonstrukce zprostředkovávají kluby vojenské historie se svojí členskou základnou. Je běžné, že se klub věnuje vojenské historii regionu, ze kterého pochází, je ale běžné, že členové dělají víc období najednou podle jejich osobních preferencí. Populární je například zpracovávání třicetileté války, sedmileté války, napoleonských válek a potom první a druhá světové války. Já komunikovala nejvíc s těmito spolky: Regiment Wied 1762, KVH Brendy, KVH Josefov, Český RAF 275. peruť.

Regiment Wied je občanské sdružení zabývající se rekonstrukcemi řadové pěchoty v sedmileté válce. Jako spolek se podílí na komponovaných a vzdělávacích pořadech nebo na tzv. Execérka 1762, kdy jsou diváci seznámeni s vojenským životem během sedmileté války. Spolu s vojáky projdou vojenským výcvikem, rekrutováním nebo vojenským polním soudem. Samozřejmě se Regiment Wied 1762 účastní také historických rekonstrukcí bitev. (Regiment Wied 1762, 2005)

Klub vojenské historie Josefov vzniknul v roce 1980 při příležitosti dvoustého výročí založení pevnosti Josefov. Od roku 1994 působí pravidelně a prezentuje se na veřejnosti. Tento klub zpracovává především dělostřeleckou jednotku. K povaze původu Josefova – neproběhla zde žádná historicky významná bitva, zároveň je zde ale dlouhá vojenská kontinuita (od 18. až do 20. století). Tento klub se nevěnuje žádnému konkrétnímu pluku nebo období, ale vojenskou historii dělá průřezově od sedmileté války až po první světovou válku, stěžejním obdobím je rok 1866. Klub vystupuje od roku 1990 na vzpomínkových setkáních a dalších kulturních akcích na bojištích východních Čech, ale podniká i výjezdy do zahraničí. (Klub vojenské historie Josefov, 2016)

Klub vojenské historie Brendy se zaměřuje na muzejní a sběratelskou činnost, především lékařského materiálu, dále rekonstrukci pevnostních objektů, renovací vojenských vozidel a uniforem a účastní se historických událostí formou srazů, vzpomínkových akcí a přednášek, především logistickým zabezpečením těchto akcí. (Klub vojenské historie Brendy, 2021)

Dalšími typickými akcemi, které kluby vojenské historie zastřešují, jsou právě pietní akce. Snaží se připomínat oživlou historii výstavami, péčí o pietní místa a hroby, prezentují dle mého názoru poněkud opomínanou vojenskou historii skrze její popularizaci a památkovou péči. (ROMANOV, 2020)

Při analýze účastníků reenactment bychom měli rozlišovat účastníky podle několika kritérií, a to dobového, tedy jakému období se majoritně věnují, generačního, místa původu a na základě jejich postavení, tedy jakou šarži nebo povolání ztvárňují. Motivy a provedení se liší u těch, kteří se věnují moderním dějinám, tedy reenactmentu druhé světové války, a těch, kteří se věnují starším obdobím. Pokud bychom měli mluvit o nějaké osobní motivaci účastníků, jedná se o poměrně různorodé motivy, nemůžeme říct, že by byly výlučné pro nějakou věkovou skupinu, často se prolínají, vhodným klíčem jsou odlišné věkové generace. Společným zájmem pro všechny věkové kategorie je zaujetí historickým obdobím, kterému se věnují. Respondenti a respondentky mladšího dospělého věku se do této komunity dostali skrze rodinné zázemí, kdy se reenactmentu věnoval už rodič, prarodič nebo starší sourozenec, tak tomu bylo například u Teodora Traxlera: *„U nás je to dané tím, že se tomu věnuje celá rodina – já, táta i brácha. Táta mě k tomu přivedl, svou první uniformu jsem dostal v osmi letech, věnuju se tomu už 10 let. Když jsem dostal první uniformu, chodil jsem na pochody, akce, na ples jsem se mohl podívat do určité hodiny. Párkrát jsem byl na bitvě, byl jsem těsně za páskou.“*¹ Podobným případem je Vojtěch Dolana, ten má tyto zážitky spojené se svojí první bitevní ukázkou: *„Táta měl už vybudovanou nějakou pozici, on to dělal od roku 2008, takže já byl víceméně hájený. Ten den jsem se s nimi moc nebavil, protože oni se věnovali těm střelbám, záhy jsme jeli domů. Mamka vařila guláš pro osazenstvo, takže jsem hned jel domů. Iniciace v boji byla pak až na jaře zase na Hrádku. To byl květen, byly to tradiční manévry, poprvé jsem měl uniformu, půjčili mi pušku, abych měl něco v ruce. Tam už to bylo kamarádský, ze všeho jsme si dělali srandu, korigovali mě, protože jsem nic nevěděl. Třeba mě chytili za rameno a stáhli mě do řady nebo mi řekli, kde mám stát.“*²

---

¹ Příloha č. 8.

² Příloha č. 13.

Dalším častým motivem byl střet se zajímavou knihou, filmem nebo příspěvkem na sociálních sítích, který probudil větší zájem se tomu věnovat nebo se nějakým způsobem do této aktivity zapojit. Dalším častým motivem bylo navštěvování klubu, který se věnoval historickému šermu. U starší generace, tzv. střední dospělosti, je primárním motivem původ z místa, které je s vojenskou historií silně spjato. Tato generace se k reenactmentu dostala přibližně v 90. letech, kdy se jednalo o novou aktivitu, která byla atraktivní. To uvádí například Michal Macek: *„Přes kamarády, se už známe strašných let, v jejich baráku byl člověk, který šermoval ve skupině Quarter, slovo dalo slovo a začali jsme. Měli jsme skupinu, pak jsme se dostali dál, jezdili jsme za čáru a pak jsem se dostal do spolku o téhle sedmiletý válce. Tady se to člověk snaží dělat pořádně včetně těch dokumentů, co se našli, opravdu tak jak to mělo být. Protože mě to zajímalo, v té době, co jsme začínali, tak to skoro nikdo nedělal. Asi jsme se chtěli tak nějak jako odlišovat, zkusit něco jiného. To jsme byli v Libušíně u Kladna, neměli jsme pořádný věci a dodnes na to vzpomínám, že to byla vážně paráda, že tam bylo spoustu lidí, který zajímá to samý, nikdo si na nic nehrál. Dodnes na to vzpomínám.“*³

Dalším častým motivem je zapojení přes skupinu přátel nebo profesní zájem. To uvádí například další respondent: *„Vždycky mě to zajímalo, vyráběl jsem si ty věci a souvisí to i profesně, protože jsem archeolog. Mám k tomu blízko. S rekonstrukcemi jsem začal ještě předtím, než jsem to začal studovat, tak asi jsem viděl nějaké lidi, jak tak chodí, tak se mi to asi zalíbilo. Nějaká romantika, vnějškově. Znal jsem se s lidmi, co to dělali, ale že bych přišel a řekl, abych do toho šel s nimi, to si nevybavuju.“*⁴

S postupem času se k těmto počátečním motivacím přidala radost ze setkávání se známými a společný prožitek z události, prohlubování historických vědomostí či snaha zlepšovat se např. v podobě uniforem, v organizování bitev, veřejné prezentaci. Tyto všechny akce se rozvíjely s tím, jak se komunita prohlubovala a připojovalo se čím dál víc účastníků. Silným motivem pro pokračování je také vzdělávání veřejnosti o historické době, zde mluvíme konkrétně o reenactmentu druhé světové války, ať už je to RAF a další ze spojeneckých

---

³ Příloha č. 4.

⁴ Příloha č. 6.

armád, nebo německé pomocné sbory v České republice. Zde účastníci naráží na obecnou neznalost pozorovatelů a reenactment například německých pomocných sborů či wehrmachtu může na některé působit kontroverzně. Znalost těchto historických skutečností vychází spíše z historické paměti a zkušenosti pozorovatelů než skutečných historických dat.

1.2. Historická/kulturní paměť dotvářena reenactmentem

Historické vědomí, povědomí, kulturní paměť, mýtus a tradice mají podobné funkce, které slouží k uspořádání individuálních znalostí a představ o minulosti. Jsou také významným nástrojem ke konstituování identity daného společenství. Další jejich funkcí je legitimizace (potvrzení současného stavu, struktury nebo autority), ta se vztahuje k určitým hodnotám, ke kterým se příslušníci dané komunity vztahují.

Historické rekonstrukce se vztahují k tzv. místům paměti, s tímto termínem přišel Pierre Nora.⁵ Tímto termínem jsou označovány jakékoliv jednotky, materiální nebo myšlenkové povahy, ze kterých se stal symbolický element memoriálního dědictví. Místa paměti mohou být historické osobnosti místa v krajině, dějiště významných událostí, jako jsou právě bojiště, dále to mohou být budovy, obrazy, pomníky, pamětní desky, muzea atd. Tento pojem nemůžeme ale ztotožňovat s konkrétními body v krajině nebo jejich výseky. Jsou ale obsahem kolektivní představy o minulosti, která bývá spojena s konkrétními příběhy a událostmi, které mívají obecnější symbolický význam. Konkrétní význam jim ale dodávají kulisy místa, kde se odehrály. Může být zesílen postavením pomníků, památníků nebo opakovanými rituály, které pravidelně připomínají osoby a děje s místem spojeným, které je zakotvují v kolektivní paměti.

Pro přeměnu takového místa v místo paměti nemá význam, zda se tam odehrála významná událost, ale jestli tomu místu byla připsána. Pro ožívání historické paměti bývá město ideální, protože se zde prolíná paměť krajiny. Paměť, která je odhalovaná a formovaná na základě určité památky, bývá spojena právě s takovými místy. Památníky či pomníky vznikají záměrně a jsou součástí politiky paměti. Dříve byly s odhalováním pomníků spojené slavnosti, kde se předváděly živé obrazy, ty byly reflektovány tiskem, krásnou literaturou nebo dramatem, které měly tuto událost připomínat. Touto událostí byla zasažena široká veřejnost, protože

---

⁵ NORA, Pierre. *Realms of Memory*, Columbia University Press. 1996–1998.

pomníky jsou smyslové a afekty naplněné médium, kam se přetavuje právě historická paměť. (MAUR, 2014)

Společnost a vzájemné sociální působení vytvářejí rámec, který umožňuje vzpomenout si, rozpoznat a lokalizovat vzpomínky, tzv. sociální rámce paměti, bez nich nejsme schopni vzpomínku nalézt, ale ani jinak uchopit. Tyto rámce bývají jazykové, prostorové a časové povahy. Čas a prostor mají význam pro sebereflexi skupiny a pro formulaci jejich cílů. Sociální skupiny se konstituují na bázi pospolitého vzpomínání, kdy svoji minulost ochraňují a střeží, důležité je vědomí jednosti, které pramení z určité diferenciací vzhledem k okolnímu světu, tato odlišnost se konstituje na základě vědomí identity, určeného trvání v čase, zapamatovanými fakty a dalším výběrem.

Paměťová studia objevují propast mezi vnímáním historie a paměti. Paměť je kolektivní, je živoucím poutem s minulostí. Sociální skupiny z ní čerpají svou identitu a prožívají ji emocionálně. Má absolutní přesah, protože je spojuje s dobou předků. Studium historie je často jen neúplnou rekonstrukcí ztracené minulosti, protože historici nikdy nezkoumají minulost, ale stopy, které zanechala.

V současnosti ve společnosti při uvědomování si historie nehrají roli fakta, ale tzv. paměť-historie. Ta neuvažuje o historii jako prodloužení přítomnosti, je spíše vnímána jako zlom či radikálně jiný svět, od kterého jsme dnes odříznuti. (ŠUBRT, LEHMANN, MASLOWSKI, 2014) Historie, která bývá zprostředkována profesionály, se odlišuje každodennímu slovníku a nedává jasný obraz. (LACH, 2015) Následkem tohoto je třeba i dnes populární zájem o každodennost v různých epochách, a tím se snažíme ztotožnit s našimi předky. Zaniká také národní paměť a podle historika Pierra Nory je nutné sestavit inventář míst, kam se tato paměť vtělila. Tímto způsobem mohou sloužit různé symboly (státní znaky, památníky, slovníky), rituály (slavnosti či svátky) nebo konkrétní místa (bojiště, archivy, muzea). (ŠUBRT, LEHMANN, MASLOWSKI, 2014)

Na základě historické paměti se nadále vytváří komunikativní a symbolická paměť, což je soubor sdílených představ o minulosti, ať už jde o osobnosti, události, či prvky historie dané skupiny, které se upevňují. Identita komunity je vždy aktuální a specificky konstruovaná pro konkrétní potřeby společenského řádu, jsou vybírány konkrétní prvky a jevy, které vytváří mozaiku představ pozorovatelů. (KESSLER, 2017) Tím, že historii napodobují, přibližují ji specifickým způsobem, kdy ztvárňují

dobové předpisy, využívají dobové taktiky. Tím se snaží vytvářet sounáležitost s místní historií a sounáležitost s „naší“ armádou a hrdost na ni, říká Ondřej Tupý, což je člen Klubu vojenské historie Nový Jičín. (ROMANOV, 2020) Zajímavé bývají střety účastníků rekonstrukcí historických bitev s historickou pamětí pozorovatelů. Může jít o poměrně komické zážitky, takový například uvádí Teodor Traxler: *„Na Brutalu,⁶ to jsem měl domluvený jako brigádu. Mě oslovili organizátoři, protože je to v Pevnosti, tak aby si to uvědomili i ty účastníci, jako další atrakci. Vzali jsme si uniformy a flinty a chodili tady po areálu mezi brutalistama, některý jsou z toho paf, že se s námi fotí a blbnou s námi, půjčují si čepice a ptákoviny, někteří to nechápou. Všichni se se mnou fotí, pak pijí kořalku. Půjčují si šavli a čepici a všichni na mě volají Napoleon.“⁷* Také může dojít k problémům s obecnou neznalostí, ty uvádí například Miroslav Trochimovič: *„Stalo se mi, kolikrát, když jsme dělali Německo, tak na mě křičeli ‚parchanti německý‘. Ale v prvoválečný uniformě na mě vyjela paní, když jsme jeli vlakem, na nás pořvávala: ‚naši dědové za to umírali a vy si tady na to hrajete. Pakáží, akorát se tam někde jedete zlejt.‘ Což si myslí většina lidí, co do toho nevidí, že si na sebe vezmeme uniformy a jedeme se někam ožrat. Není to o tom. Většinou to okolí vnímá kladně. Když děláme Němce, ‚Proč to děláte? Idioti.‘ no a do koho by ty Američani stříleli? Někdo toho nepřítele dělat musí. Já jsem takovej člověk, kterému to je šumák, že na něj někdo pokřikuje. Většinou se setkávám s pozitivním ohlasem v 99 procentech. Tady v Josefově jsou na to lidi zvyklí, kdybych tady chodil v uniformě, tak nikdo ani nehne brvou. Tady byla vždycky armáda.“⁸* Podobnou zkušenost uvádí i Evžen Petřík, ten ji má ale spojenou se starším historickým obdobím, a to třicetiletou letou válkou: *„My když jsme byli na Bílé Hoře, tak jsme jeli tramvají do centra, že si to tam projdeme, i ten Pražský Hrad. Nastoupila tam nějaká slečna, která na nás koukala s otevřenou pusou. Po chvíli se osmělila: ‚A vy jste jako kdo?‘ ‚No, my jsme jako vojáci z třicetileté války z bitvy na Bílé Hoře.‘ ‚A to je jako co?‘ ‚No, my tu děláme historickou rekonstrukci.‘ ‚Aha, a to je jako co?‘ ‚No, třicetiletá válka, my si na to hrajeme a ukazujeme lidem, jak se válčilo.‘ Řekla aha a pak vystoupila.“⁹*

---

⁶ Metalový festival Brutal Assault, kde je mezinárodní návštěvnická účast.

⁷ Příloha č. 8.

⁸ Příloha č. 5.

⁹ Příloha č. 12.

Existují i zkušenosti třeba s hlubší historickou pamětí, tu uvádí Jan Nešněra: „*Poláci mají obrovské antipatie k Rusku, když se tam dělá ukázka z 2. světové, tak ty, co dělají Rusy, z toho můžou mít velmi nepříjemný pocit a nejen pocit. U nás jsem se s ničím takovým neseťkal.*“ V českém prostředí uvádí jiné zážitky, například: „*Setkal jsem se zrovna v Josefově s tím, že když se tam dělal průvod jednotek, dělala se tam první světová válka a Sokolovo, městem procházel průvod vojáků a šlo tam asi 30 SSáků a vyběhla tam nějaká ženská, začala je objímat, to nás trochu zaskočilo a potom jsme zjistili, že jí odvedli tři starší bratry na východní frontu a jí docvaklo, že se teď vrátili, bylo to takové bolavé. V Úpici nás honil pán holí po náměstí, probíhala ukázka, on šel do trafiky přes uzavřený náměstí a bylo mu úplně jedno, že se tam něco děje. Když ho šli kluci odchytit, aby ho odvedli k divákům, tak je tou holí skoro začal mlátit, protože pak jsme zjistili, že byl hodně dlouho v Mauthausenu.*“¹⁰ Uvedené příklady ukazují, že takováto prezentace na veřejnosti může ovlivňovat nejen samotné účastníky, ale i pozorovatele událostí. K tomu dochází na základě ztotožnění vnějších znaků s jejich osobními zkušenostmi. Vnější znaky pochází ze snahy o co největší historickou přesnost na základě living history.

1.2.1. Living history

Jedná se o interaktivní předvádění, které má jak pozorovatele, tak účastníky posunout zpátky v čase. Tento pojem označuje různorodé aktivity, které zahrnují dobové předměty, aktivity a převlékání. (What Does Living History Mean?, 2021) Snaží se zpřítomnit minulé a bývá součástí reenactmentu, protože je cílem vše dělat s maximální přesností, což bez znalosti dobové každodennosti není možné. Tento fenomén nemůžeme úplně nazývat hobby, spíše můžeme mluvit o životním stylu účastníka bitvy. Aby se tato living history dala zodpovědně provádět, je nutné nastudovat velké množství literatury a ověřovat informace z různých zdrojů. Living history zprostředkovává historickou realitu skrze oblékání, stravu, materiály, provádění hygieny, předměty, dobovou etiketu a chování nebo i stravu. (AGNEW, 2004)

Při rozhovoru mnoho respondentů uvádělo, že „living history“ a historická přesnost je pro ně velmi zásadní téma. Pokud se bavíme o každodennosti, může být

---

¹⁰ Příloha č. 1.

přístup velmi variabilní. Ať už ve spojitosti s vojenskou každodenností, tzn. životem v polním ležení, opatřování zbraní nebo v odívání. Málokdo toto řekl explicitně, ale přímo to vyplývalo z toho, jak rozhovory plynuly. Přístup jednotlivých účastníků se zde liší, mít vybavení na vysoké úrovni je samozřejmostí, jedná se o dobové repliky nebo přímo originály, ale respondenti se liší snahou dotahování detailů. Pokud bychom mluvili například o uniformě, může být zpracována několika způsoby – od výběru materiálu, střihu až po provedení. Standardem bývá materiál podobného složení a barvy, střih okopírovaný z dobových metodik, ale detailem už bývají stehy, zda je uniforma šita na šicím stroji, anebo v ruce jehlou. Ti, kteří si na living history opravdu zakládají, se snaží na akcích vyhnout i plastům, drobným elektronickým zařízením (baterkám, mobilním telefonům, ...) a pokud se jedná o dvoudenní akci, spí na zemi pod dekou bez spacáku. Panuje ale i názor, že pokud chce člověk vystupovat stoprocentně dobově, musí se věnovat jen jednomu období, ať už kvůli hloubce historických znalostí, anebo finanční náročnosti. *„To je de facto součástí reenactmentu, nepatřím mezi living history fašisty, snažím se najít nějaký ten střed, oni si šijí haleny a nespí ve spacáku, aby to vypadalo pro lidi, aby to vypadalo, jak to má, oblečení a zbraně tam se snažíme co nejvíc přiblížit skutečnosti. Nějak mě neuráží, když je to šité na stroji. Jde o to, aby diváci měli zážitek co nejopravdovější. Living history fašisti to musí mít se vším všudy, obecný reneaktor tam dělá ty kompromisy. Samozřejmě, že se to prolíná. Mně se to líbí třeba z pohledu experimentální archeologie, třeba i historik si tak může něco ověřit, na základě něčeho koníčku. Pak posune i tu historii dál. Pak už chce, aby se člověk věnoval jednomu konkrétnímu období.“¹¹*

Obecnou snahou je čerpání z těch nejkvalitnějších informačních zdrojů, od odborné literatury, kolegy nebo kolegů z klubu, kteří se tématu věnují dlouhodobě přes dobové prameny po obrazové dobové vojenské metodiky, nejčastěji z vídeňského Kriegsarchivu.

Pro mnoho respondentů hrála zásadní roli uniforma a to jak pro pomocný personál, tak pro vojáky, čemuž se budu věnovat později. Je také kladen důraz na dobovost všech viditelných komponentů vybavení. Pokud spojujeme reenactment s popularizací historie, je nutné ukazovat bitvy, odívání, strategii, ale i dobové

---

¹¹ Příloha č. 12.

chování co nepřesněji. (Zamyšlení na předávání historie, 2012) Tento způsob předvádění minulosti by měl vyvracet co nejvíc mýtů nebo přiblížit široké veřejnosti neznámé historické skutečnosti. Respondenti také uváděli, že i když s tímto vědomím nezačínali, postupně se u nich rozvíjelo. Byla u nich snaha zlepšovat podobu uniformy, doplňků nebo materiálů, ze kterých byly oděvy ušité. Případně se rozvinula sbírková činnost například dobových zbraní. Na základě uniformy můžeme mluvit i o příslušnosti k určité zájmové skupině, která vytváří určitou sociální identitu.

1.3. Sociální identita jako instituce

Než přejdeme k divadelním prvkům reenactmentu a historických rekonstrukcí bitev, můžeme se na účastníky těchto aktivit podívat podle teorie sociální identity vycházející ze strukturní sociologie. Dle této teorie sami sebe můžeme vnímat jako objekt, který můžeme kategorizovat nebo klasifikovat. Dochází tedy k tzv. sebe-kategorizaci, kdy se jedinec vnímá jako součást sociální kategorie nebo konkrétní skupiny či komunity. Jednotlivci se snaží vymezit vůči ostatním skupinám na základě určité sociální identifikace. Z konkrétních příkladů můžeme uvést jednotlivé vojenské oddíly či armády. Uniforma tak posiluje skupinovou přináležitost. Tyto sociální skupiny, které mohou být z části strukturované a u armády i hierarchizované, existují v protikladu k ostatním, tedy v tomto konkrétním případě se vymezují vůči civilním obyvatelům a zároveň vůči nepříteli. Základem vytvářené identity je sebekategorizace jako role, která je ovlivňována očekáváním a asociacemi přicházejícími z vnějšku od pozorovatelů. Tyto role musí být nějak ztvárňovány a musí naplňovat daná očekávání a asociace. (STETS, BURKE, 2000)

Dalším zásadním prvkem pro utváření vnější identity je výzkum meziskupinových vztahů. Výzkumným zájmem je tedy to, jak jedna skupina vnímá tu druhou. Být v sociální skupině či komunitě znamená mít závazek určité společenské role (social role), znamená to nahlížet věci z určitého úhlu pohledu, z perspektivy dané skupiny. Oproti tomu mít určitou identitu (role identity) znamená naplňovat očekávání, která ona identita přináší (STETS, BURKE, 2000). Když se ovšem prezentují navenek při veřejných akcích s přístupem vnějších pozorovatelů, přijímají sociální identitu, diváci od nich očekávají určité chování a sebezprezentaci. Komunita reenactmentu propojuje oba pojmy, členové klubů vojenské historie mají určitou sociální roli a i díky svým výzkumům nahlíží na

určité problémy svou optikou.. Lidé jsou uvázáni ke svým sociálním identitám, skrze ně i ke skupině. Tato identita může být odvozena právě od vnějšího vzhledu nebo jiných podobných znaků. Požadované chování sjednocuje skupinu a pokud se někdo svým chováním začne odlišovat, může to mít pro individua důsledky. (STETS, BURKE, 2000) Vyžadovaným chováním je například to, aby uniforma byla historicky přesná, aby se v ní aktér choval v určité míře slušnosti či dobové morálky.

Když hraje jednotlivec nějakou úlohu, doufá, že pozorovatelé budou přesvědčeni o roli, kterou vytváří. Aktér se může pohybovat ve dvou extrémech, buď je o své roli naprosto přesvědčen, že se jedná o realitu, anebo k ní přistupuje cynicky. V obou případech využívá tzv. fasádu, která se skládá z mnoha různých prvků, pro definici fasády můžeme využít i standardní výrazové vybavení, které jednotlivec během svého výkonu využívá. Roli propojenou s fasádou většinou zobrazujeme na nějaké scéně (settingu), která vytváří kulisu pro dané jednání. Fasádu můžeme rozdělit na dva prvky: vystupování a vzhled, ten může informovat o společenském postavení účinkujícího. Vystupování se odkazuje na to, jak se bude aktér v nejbližší době prezentovat, můžeme použít i slovo zviditelňovat. Většinou pozorovatelé očekávají mezi vzhledem a vystupováním soulad, kdy se vzájemně potvrzují. Společenská fasáda se častějším pozorováním institucionalizuje do stereotypního očekávání. (GOFFMAN, 2018) Tuto teorii můžeme propojit s teorií received acting od Michaela Kirbyho.

Obyvatelé místa, kde se rekonstrukce historických bitev konají, si mohou vytvořit zjednodušující předpoklad na základě té samé opakující se interakce mezi účastníky rekonstrukcí. Pokud se často potkávají tyto osoby ve veřejném prostoru v daném ustrojení, vytvoří se asociace, která přidělí aktérovi tuto konkrétní roli. Pokud bychom například často potkávali muže v hasičském obleku, předpokládali bychom, že je to hasič, i když to tak nemusí být. Pokud bychom nebyli konfrontováni s jinou jeho podobou, představíme si ho jen na základě hasičského obleku. Jen na základě vzhledu či ustrojení se tedy vytváří iluze, že jde o hasiče. (TURNER, 1978)

Mnoho respondentů odpovídalo, že při ukázce nejsou sami za sebe, prezentace tedy nemusí být výrazovou nadstavbou vlastností účinkujícího a za

představením nebo událostí nemusíme hledat pouze jeho osobní záměr. Pokud pohled zaměříme na prezentaci události z pohledu týmu, zásadní je vyjádření vlastností úkonů, které jsou vykonávány. Aktéři pak nemusí využívat osobní fasádu, protože podpoří význam sdělení. Členové skupiny, kterou můžeme nazvat jako tým, se mezi sebou ocitají v důležitém vztahu. Zaprvé výkon týmu může znemožnit nebo narušit jediný člověk, členové týmu jsou nuceni se na sebe navzájem spoléhat, propojuje je vazba vzájemné závislosti. Zadruhé členové týmu musí spolupracovat na zachování daného výkladu situace před vnějšími pozorovateli. Definují se na základě vzhledu vůči ostatním, udržují tedy vnějškovou fasádu týmu. (GOFFMAN, 2018)

Pro historické bitevní rekonstrukce je zásadní také pocit sounáležitosti s danou skupinou, ať už obecně komunitě, která se reenactmentu věnuje, nebo samotnému vojenskému klubu, ke kterému konkrétní respondenti náleží. Pocit sounáležitosti vyplývá z podobných zážitků a také z toho, že nosí podobný oděv a snaží se podobně prezentovat na veřejnosti. Jsou zde vidět silné prvky ostentativního či scénovaného chování, které jsou stejné pro všechny respondenty, ať už se věnují jakémukoliv období, či mají jakoukoliv funkci.

2. Divadelní principy rekonstrukcí historických bitev

Konvenční divadlo má několik principů, skrze které zobrazuje příběh a vytváří fiktivní situaci. Z rozhovorů vyplynulo, že někteří účastníci se téměř propadnou¹² do dané doby, někteří to ale popírají, tomuto tématu se budu věnovat více v kapitole Historická rekonstrukce jako žánr. Zážitky respondentů tedy musí být imerzivní. Jelikož rekonstrukce historických bitev mají napodobovat určitou dobu, jsou v této kapitole definovány pojmy imerze a mimeze.

2.2. Princip hry

Historickou rekonstrukci bitev můžeme definovat několika různými způsoby, které bych zde ráda rozvedla. Bitvy můžeme vnímat jako akcentovanou událost s minimalizací důsledků, tedy jako volnočasovou aktivitu na principu hry. Hra je natolik rozšířená, protože dochází k omezení tělesného ohrožení a nebezpečí života. (KOTTE, 2010) V každé hře člověk hraje nějakou úlohu nebo se vůči něčemu

---

¹² Příloha č. 4.

vymezuje. Hra má v sobě také prvky určenosti, kterou si hráč volí, to znamená, že účastník si vybírá, že se dané hry chce účastnit. Potřeba hry vychází čistě z potěšení a pozitivních pocitů, které hra přináší, a není ovlivněna ani fyzickou, ani mravní povinností. (HUIZINGA, 2000) Tento herní princip se ukazuje i tím, že hra se funguje jako svébytný způsob existence a jejím základním principem je předvádění.

pokračovat

Existuje několik způsobů, které umožňují hráči se do hry ponořit, tím může být například i specifické ustrojení. Čím větší je herní prožitek, tím více je hráč do hry ponořen. (MAJOR, 1993) Hra není obyčejný život, nebo můžeme říct scénická akce bez minimalizace důsledků, je to vstoupení do dočasné sféry aktivity, která se dělá jen tak. Takováto aktivita je uzavřená a ohraničená a odehrává se uprostřed specifických časových a prostorových hranic. V tom se v zásadě podobá divadelnímu představení, které je ohraničeno prostorem a časem a dochází při něm k vytvoření specifické reality, ve které se účastníci nachází. Hra se od divadelního představení liší tím, že je opakovatelná a tvoří prvky opakování, naproti tomu divadelní představení je svým způsobem neopakovatelné. (HUIZINGA, 2000) Oba jevy mají společné to, že je uprostřed hracího prostoru specifický a bezpodmínečný řád a pokud se od něho odkloníme, zkazí to celkový dojem a vybudovaný herní prostor, protože „*hráč zakouší hru jako skutečnost, která ho přesahuje*“ (MAJOR, str. 17, 1993). Pokud bychom takto chtěli mluvit i o historických rekonstrukcích bitev, dochází k vytvoření specifické reality, kde se účastníci ocitnou, mohou být touto hrou pohlceni a jsou omezeni pravidly – jedna strana musí vyhrát a nesmí být nikdo doopravdy zraněn, musí být dodržena bezpečnostní pravidla zacházení se zbraněmi, protože se jedná o funkční historické repliky, do kterých se pouze nedává projektil. Tato pravidla jsou pro účastníky závazná, pokud by se jimi někdo neřídil, narušil by iluzi hry a rozbil by tedy její pravidla. (HUIZINGA, 2000) Mnoho respondentů uvedlo, že je pro ně při bitvách zásadní setkávání s ostatními členy komunity, které považují za své přátele. Z hlediska hry bychom to mohli popsat jako stmelovací prvek, protože „*společnost hráčů má sklon existovat i potom, kdy hra skončila, dává jim pocit výjimečného postavení a odlišují se od obecných norem*“ (HUIZINGA, str. 19, 2000), což může právě být umocněno i vnějšími pozorovateli hry anebo specifickým oděvem, jakým právě uniforma bývá.

V prvním případě jde o hru jako utkání, střetu nebo jako nahodilého setkání okolo nějakého ohniska nebo situovaného akčního systému, využíváme nějaké taktiky, ke které se uchylujeme, abychom získali interakční výhodu nebo určitý modus operandi. (OSOLSOBĚ, 2002)

2.3. Imerze

Imerze je ponoření nebo pocit vtažení do určité situace. Tento pojem se v současnosti nejvíce používá ve spojitosti s vytvářením počítačových her, i když má mnohem starší tradici. Imerze představuje psychologický zážitek, který hra přináší hráčům. Jedná se o pocit bytí na jiném místě, zážitek musí být tak silný, že přestáváme vnímat svou přítomnost v daném prostoru, ale cítíme se být přítomní neboli prezentní na jiném místě a v případě rekonstrukcí historických bitev také v jiném čase. Pokud chceme, aby byla imerze u účastníků silná, musí se o ni vědomě snažit, koncentrovat se na akci a opomíjet rušivé elementy.

Imerze může ovlivňovat několik dalších jevů, například kvalitu sociální interakce, tímto způsobem vzniká prezétnost – všichni jsou na jednom místě a vytváří specifickou atmosféru a komunikují. Prezétnost spočívá ve vzájemném přenášení energií mezi lidmi (FISCHER-LICHTE, 2011) tím, jak se hráč zapojuje do dění v tomto fiktivním nebo virtuálním prostoru, dění zde bývá založené na vysoké míře realističnosti. Médium se stává sociální a intimní, umožňuje s ostatními účastníky komunikovat novým způsobem. Komunikace v případě rekonstrukcí historických bitev bývá ovlivněna vysokou mírou dobovosti. Objevuje se efekt transportace někam jinam, Michal Macek například uvádí: „*Nevím o tom, že bych měl nějaký speciální pocit po obléknutí uniformy, prostě se propadnu do té doby a jsem tam.*“¹³ Dalším prvkem je vysoká míra ovlivnění smyslového vnímání. Účastník, aktér, hráč, musí v tomto prostoru vykonávat akce, které okolí netriviálním způsobem ovlivní. Pro zvýšení efektu imerze v médiích přispívá široké pole vidění, nízká latence, obklopující zvuk, haptický feedback. Přestože tato definice vychází ze současných počítačových her, z rozhovorů vyplývají velmi podobné znaky, které účastníkům pomohly k hlubokému, ještě více zesílenému, zážitku, protože se toto děje v reálném, a ne virtuálním prostředí. Pocit imerze se nadále projevuje v tělesných znacích a v chování. (Game art: Imerze,

---

¹³ Příloha č. 4.

2010) Atmosféra má pro toto prožívání velmi podstatný význam, skrze atmosféru vnímá účastník či hráč prostor i věci jako přítomné, dokáže si je představit v primárních i sekundárních vlastnostech, ale působí na jeho tělo a pronikají do něj. Jsou jí obklopeni a pohlceni. (FISCHER-LICHTE, str. 168, 2011) Intenzivní prožitky z historických rekonstrukcí bitev mají respondenti spojené především se stresovými situacemi, extrémními povětrnostními podmínkami, zvýšeným hlukem, který je spojený s výstřely z děla a pušek, dále výbuchy pyrotechniky nebo zúženým viděním kvůli dění na bojišti.

Nejlépe takovýto imerzivní zážitek z bitvy uvádí Michal Macek: *„V Německu na Torgavě, krásný terén, přšelo, bylo bláto, rakouský tak německý jednotky, stálo proti sobě hodně lidu, a když v tom dešti začnete střílet. Jediný, co vidíte, jsou záblesky, čoud a teď z toho začnou vystupovat stovky lidí. Nádhera, to se propadne jinam. To se pak spustí, kde to jsem, co tady dělám? To počasí, ty emoce, ty rány, jako paráda. Když to skončí, nemáte někoho padlýho. Jako osobně bych se z toho, s prominutím, posral, jako kdy opravdu stáli v těch šikách a čekali, až to koupěj, nevím, jestli bych to dal. Je pravda, že tam šli hodně pod vlivem. Vidíte, jak to stojí rameno na rameno. Říká se, vojáci začali střílet v okamžiku, kdy viděli bělmo protivníka. Ty pušky nebyly moc přesné, takže se spíš jelo na kvantitu, protože tak se zvyšovala šance, že někoho zasáhnete.“¹⁴* Dále například Josef Fišer uvádí: *„Josefínské slavnosti, tam byla bitva v noci, rakouská armáda prováděla útok proti pruským jednotkám a my jsme se schovali do Pevnosti a kryli jsme ústup, zatlačili Prusáky pryč a stříleli jsme z kasemat v ravelinech. Bylo to v noci, nebylo vidět na krok, bylo to nebezpečný a palba z pevnosti, všude začouzeno, nebylo vidět na krok, padala omítka. Nikdy jsem to předtím nezažil.“¹⁵*

Na základě metafor dokážeme vytvořit a porozumět kreativnímu procesu, na základě intelektu a emocí, racionální myšlenky jsou proloženy zkušenostmi a emočními odpověďmi. Je nemožné oddělit mysl od těla, protože každá osoba je závislá na spolupráci provázaných systémů. Lidská racionalita se odvíjí od toho, jak se cítíme, na jakém stupni je náš stres, hlad, hlasitost okolního prostředí. (LUTTERBIE, 2006) Dalším podnětem pro hlubší prožitek je samotná fyzická akce účastníků. Teodor Traxler uvádí: *„Největší akce co je, když jdeme do střetu muž na*

---

¹⁴ Příloha č. 4.

¹⁵ Příloha č. 3.

*muže nebo když na nás právě vyběhne pěchota, vyloženě jdeme puškami proti sobě, klackujeme se tam a přetahujeme se, svalujeme se na zem.*¹⁶ Podobný prožitek má i Evžen Petřík: *„Hradec,¹⁷ rok 1998, odehrávalo se to přímo na místě, které se jmenovalo Švédské šance. Byli jsme malá skupinka asi 6–7 lidí a bylo nutné, aby nás co nejvíc střílelo, takže jsem střílel i velel, není to úplně ono. Jinak nestřílím, musí sledovat co se děje. Nevšimnul jsem si, jak se na nás řítí sedláci s vidlemi, takže zavládla panika, když jsem velel, že počkáme, až přiběhnou a pak je osolíme, oni prostě utekli pryč. Tam byli jen ty borci s vidlemi, tak jsem utekl taky.*¹⁸

Velmi intenzivní a imerzivní zážitek, který se sice vymyká z rekonstrukcí historických bitev, ale je s touto komunitou spojen, má Andrea Šimečková: *„Na jedné soukromé akci, když jsem byla za partyzána, tak mě hrozně baví kazit to Němcům, já jsem takový obávaný partyzán. Ta akce se konala přímo v Josefově ve městě, mohli jsme se celou dobu pohybovat po celém městě v uniformě a já byla za francouzskou odbojářku. Do těchto rolí se vždycky hrozně vžiju a vymyslím si celou osobnost. Bylo to s volným scénářem a každý mohl dělat všechno, co chtěl, například mohl vyhodit německé kasárny, když nechtěl dělat nic, tak nic nemusel dělat. 20 % scénáře bylo dané, zbytek si člověk mohl dělat, co chtěl. Vzhledem k tomu, že všichni věděli, že jsem partyzána, tak tam na mě ušili boudu. Pověsili se na mě tři pánové v koženém kabátě, přišli si pro mě do hospody a vypadali fakt jak gestapáci. Zatkli mě dvě hodiny od začátku té akce, kdy jsem se tedy snažila kamarádce sehnat papíry, ona se z toho psychicky i fyzicky zhroutila, skončila jsem ve staré věznici u výslechu, kdy mě vysvlékli do spodního prádla, do podvlíkaček a všechno tam bylo úplně reálné. To by mě v životě v normálním životě vůbec nenapadlo, měla jsem tam francouzský pseudonym, skutečně jsem byla ta osoba. Byla jsem tam od deseti večer do čtyř do rána, na posledních pár hodin mě svlékli úplně do spodního prádla, bylo asi 6 °C, protože to bylo v březnu, nechali mě chodit bosky po ledové dlažbě, zavřeli mě do cely, aby mě zlomili. Vedle v cele jsem měla kolegyňku a ty cely byly propojené světlíkem, takže mi vždycky podala deku, abych se zahřála. Ten výslech mi nevadil, protože jsem byla plná adrenalinu, ale*

---

¹⁶ Příloha č. 8.

¹⁷ Hradec Králové

¹⁸ Příloha č. 12.

čekat v té cele, to bylo mnohem horší, protože člověk pak vymrzl, to byla nejdelší hodina v mém životě. To bylo opravdu intenzivní. Skončilo to tak, že mě pustili ven, hledala jsem tu kamarádku, druhý den jsem se převlíkla za jeptišku, našla jsem ty německé kasárny a hodila jsem jim tam bombu. Celých 24 hodin jsem prožila jako úplně cizí člověk. Ne každý to prožil tak jako já, ne každý se do role vžil. Já to mám naopak, já všechno prožívám, jsem dobrodružný člověk. Dopředu jsem se na to začala připravovat, třeba doma jsem si zabalila balíček výbušnin do lékárničky nebo jsem měla samodržící punčochy, kde jsem měla daný rozbušky. No a strašně jsem si to chtěla užít a chtěla jsem škodit. Všechno bylo dovoleno, okolo bylo víc lidí, kteří si chtěli hrát, u toho výsledku jsem měla zavázané oči, pouta, polívali mě vodou, mlátili pěstí do stolu. Měli jsme slovo, který to mělo zastavit, kdyby už toho bylo moc, a to ‚Hello kitty‘, kamarádka na to zapoměla, proto se zhroutila. Já si to chtěla užít a chtěla jsem vyhodit do vzduchu ty kasárny, možná jsem byla trochu přemotivovaná, aby to vyšlo. Automaticky mě napadaly části mého příběhu, který jsem neměla vymyšlený, ptali se mě, jestli jsem byla na nějakém nádraží, tak jsem odpověděla, že často cestuju, protože jsem bez peněz. Jsem švadlena, matka je alkoholička, hodně cestuju, protože cestuju za kšefty, celé to do sebe zapadalo. Když na mě nasadili toho nejtvrďšího, tak jsem se najednou dala na cestu pokání, že Bůh mě vyléčil a oni už nevěděli, co se mnou. Fakt jsem si to chtěla užít, byla to moje první takováhle akce v životě, chtěla jsem udělat tu škodu a dělat odboj a v rámci té hry nikdo nevěděl, kdo je kdo. Mohli tam být dvojité agenti a tak.“¹⁹ V tomto konkrétním případě i v dalších příkladech můžeme vidět, jak mnoho různých prvků dokáže ovlivnit zážitek účastníků tak, aby pro ně byl imerzivní. Svou akcí mohou ovlivnit dění na scéně, dále se celá situace odehrává v nestandardních podmínkách, například v noci v extrémním počasí. V okolí jsou silné zvuky (výbuchy), dochází k zúžení vidění, ať už tím, že jsou účastníci uprostřed formace, nebo tím, že se zvedne kouř a prach. Situace se ale pro ně nestává reálnou, protože si uvědomují, že něco pouze napodobují, že se jedná o hru.

2.4. Mimeze a imitace

Respondenti ve všech případech popírali, že by vycházeli nebo se inspirovali z reálné historické postavy. To znamená, že nikdo z nich nevytvářel scénickou roli, ale pouze napodobovali vojáka či pomocný personál libovolné armády. Snaží se

---

¹⁹ Příloha č. 15

tedy napodobovat reálné chování. Napodobování se vztahuje ke všem lidským gestům, chování, promluvám postav, jevištnímu prostředí, historické události. (PAVIS, str. 274, 2003) Dochází tedy k mimezi. Mimeze znamená vyjadřování v jeho jednotě zobrazování, tedy zpodobňování, může přitom vycházet z přímého napodobení, tzv. imitace. (Mimos a logos, 2021) Mimesis je proces, kdy herec či aktér skrze svoji dovednost představování dospěje k tzv. mimetickému výtvoru, který je alternativou k realitě. (GAJDOŠ, 2010) Reenactment se snaží imitovat dobová vojenská ležení, chování, oblékání nebo právě vojenskou bitvu či přehlídku. Jedná se tedy o specifické sdělení, které je cílevědomé a například u bitvy je téměř na úrovni uměleckého obrazu, který má za cíl vyvolat příslušné reakce u diváka či na něj nějak zapůsobit. (VALENTA, 2011) U reenactmentu nemůžeme mluvit o katarzi diváka, protože se pravděpodobně vůbec neztotožňuje s aktéry na scéně, zároveň zde není žádný příběh, který se dá sledovat. Pokud toto zafunguje, tak se může u diváka či účastníka objevit dojem reálnosti, tzn. že se přenesl do symbolické skutečnosti a nemá před sebou ani uměleckou fikci, ani estetické znázornění, ale skutečnou událost. Tyto události jsou založené čistě na iluzi a ztotožnění. (PAVIS, str. 138, 2003) „Dokonalost představení spočívá v tak přesném napodobení jednání, kvůli kterému je divák neustále klamán a musí věřit, že přihlíží skutečnému jednání.“ (PAVIS, str. 274, 2003)

Jako první vymezil rozdíl mezi mimezí, reprezentováním, imitováním a diegezí –narácí Platón Dle něho je divadlo z podstaty mimetické, ne diegetické. Tato iluze reality dává teatrálním performancím živost. (MANCING, 2006) „Mimezis a reprezentaci nesmíme ztotožňovat s opakováním, ale Aristoteles ho pojímá jako napodobení možného, čímž se básník liší od dějepisce.“ (GAJDOŠ, str. 20, 2010)

2.5. Iluze

Společným cílem všech těchto případů scénovaného chování je vytvořit nějakou iluzi, která je na jedné straně vytvářena děním na scéně a na druhé straně vnímáním diváků. Divák se esteticky, smyslově a emocionálně identifikuje s jednajícími herci, tato identifikace se odvíjí od intenzity scénické akce a samotné emocionální investice. Pokud takové situaci mluvíme ve spojitosti s historickými rekonstrukcemi, získávají zde účastníci dvojí pozici – sami jsou pozorovatelé, ale i hybatelé děje. Při historické rekonstrukci pomocí scénického chování účastníci vytváří tzv. iluzivní realismus neboli příznakovost, jedná se o výrazové prostředky

(gesta, mimika, mizanscéna), které nesou určité specifikum nebo charakteristický rys.

V případě bitvy nemůžeme mluvit o mimice nebo hereckém projevu, pokud nemluvíme o velitelích. Diváci ale sledují mizanscénu – manévry či pohyb vojáků po bojišti. Diváci si aktéry ve scénickém prostoru propojují skrze zrcadlové neurony, které mají na starosti empatii, a také na základě svých životních zkušeností, toto bude více popsáno v kapitole Vnímání okolí na základě kognitivní teatrologie. Zrcadlové neurony pomáhají mozku zpracovávat vnější podněty na základě našich zkušeností. Zdeněk Bartoš tento prvek vnímání popisuje podrobněji, když zmiňuje, že „vnímání zahrnuje projekci vlastní zkušenosti do předváděných modelů světa. V mysli si vyplňujeme prázdná místa a domýšlíme jednotlivé činy, motivace, situace, a porovnáváme je s vlastními zážitky, které zařazujeme do rejstříku vlastní osobnosti, dochází ke konkretizaci viděného, a můžeme souhlasit s postavou jejími činy anebo následky.“ (BARTOŠ, str. 79, 2011) Zdeněk Bartoš také tvrdí, že prvky iluze mohou dobře fungovat i v moderních typech divadla, jako jsou happeningy, performance, či dokonce v pouličním divadle a novém cirkusu. (BARTOŠ, 2011) Přestože tyto žánry pracují především s tělem herce, zdůrazňují přítomný okamžik a reálný prostor.

Iluze vzniká z nezáměrnosti uměleckého díla či chování a, divák tak vedle estetického působení performance/scénovaného chování vytvoří pocity bezprostřední. Estetické působení díla či události vytváří znaky, které divák následně zpracovává na základě zrcadlových neuronů. Jak už bylo zmíněno v kapitole Historická a kulturní paměť, může vzniknout iluze, že se jedná o skutečné vojáky. Historické rekonstrukce pracují s nezáměrností, protože existuje pouze bodový scénář a výsledek bitvy, ke kterému se dá dojít různými způsoby. Pokud dojde k takovéto improvizaci, účastníci mohou pocítit „bezprostřední pocity vyšlé z nárazu neznakové reality“ (BARTOŠ, str. 86, 2011). O takovémto nárazu můžeme hovořit v případě porušení pravidel hry, kdyby došlo k reálnému zranění nebo ohrožení účastníků. Iluze v postdramatickém divadle nezdůrazňuje vytvoření fiktivního světa, ale zdůrazňuje sílu okamžiku, spontánnost tvorby a autenticitu herců, což se opět přibližuje k situaci, která probíhá na „bitevním poli“, kdy jde především o přítomnost účastníků v bitvě, kteří přestávají vnímat okolí a ponoří se

do herní situace. Nikdy ale nemůžeme dosáhnout dokonalého napodobení reality, kdy člověk zcela propadne dojmu, že se dostal do reálné situace, což už se z principu nedá realizovat. (BARTOŠ, 2011)

3. Herecké přístupy aktérů

V předchozích kapitolách jsme rozebírali, jak se fenomén reenactmentu prezentuje na veřejnosti, jak formuje společenské dění pomocí historické paměti, jak se jako komunita prezentuje navenek a jak události, jako jsou rekonstrukce historických bitev, mohou vyvolávat představy u aktérů. Jde tedy o to, jak na ně situace působí vnitřně a jak ji oni pro sebe definují a zpracovávají. V této kapitole se zaměříme především na projevy účastníků jako takových. Skrze ostenzi a tělesnost aktérů, přejímané herectví (received acting) a scénované chování. Pro toto je zásadní zde vnímání sebe sama a okolí na základě teorií z kognitivní teatrologie. Tedy jak se oni sami prezentují navenek.

3.2. Ostenze

Podstatou ostenze je sdělení, každý ostenzivní akt má sdělovací podstatu. Událost, která je reprezentovaná zprávou, přičemž reprezentace události je neúplná, protože úplnou reprezentací může být jen původní situace. Úkolem ostenze není situaci „znovuzpřítomňovat“, ale stačí ji pouze ukázat. Sami sebe můžeme sdělovat různými způsoby, spousta toho, co děláme, má ve skutečnosti ostenzivní charakter, proto co jsme, sdělujeme nejen věcmi, ale i chováním, postojem nebo mluvou. (OSOLSOBĚ, str. 20, 2002)

U různých způsobů scénovaného chování, ať už plánovaného, nebo nevědomého, je důležitá ostenze, která „znamená ukázání, ukazují ne kvůli něčemu jinému, ale pouze a jedině pro věc samou“ (VALENTA, str. 56, 2011). Může se objevit také ostentace, což je forma prezentace, kdy se ukazuje něco skutečně přítomného, co není fikce, a poté také tzv. pseudoostenze, která je adresovaná konkrétnímu člověku, kterého můžeme považovat za primárního pozorovatele, i, ale navíc se úmyslně ukazuje se třetí straně, která je přítomna. (VALENTA, 2011)

Podstata ukazování je noetická, to, co ukazujeme třetí straně, s ní sdílíme. Pozorovatel tento objekt vnímá všemi smysly. Takto můžeme sdělovat jen to, co je

k dispozici, je to omezeno na věci, konkrétní úkazy nebo události. To, co je prezentováno, musí být přítomno k pozorování.

Ukazování je nespécifická podstata divadla, kde začíná opravdové divadlo je převtělování nebo umělý svět. Účastníci tohoto světa neukazují sebe samé, ale modelují sebou samými jiný modelový svět. Ostenze nic nehraje, pouze sděluje to, co je. (OSOLSOBĚ, 2002)

„Z ostenze můžeme odvodit celou teorii sdělování. Základní případ je ostenze: Ukazují, sděluji to, co je, tím, co je, samým. Co však, jestliže to, co chci ukázat, není k dispozici? Pak беру to, co k dispozici je, jako náhradu toho, co k dispozici není, dělám z toho, co k dispozici je, model nepřítomného originálu, reprezentují tím (znovuzpřítomňují) nepřítomný originál.“ (OSOLSOBĚ, str. 35, 2002) Ze scény vnímáme hereckou postavu, ne přímo herce či aktéra, ten svými prostředky odkazuje k dramatické osobě. Vidíme tedy na scéně herce, nebo postavu? (OSOLSOBĚ, str. 206–207, 2007) Ivo Osolsobě tvrdí, že to, co na scéně vnímáme, je představa, kterou vjem interpretuje, jedná se o tzv. významovou představu.

I když účastníci historických rekonstrukcí pracují s ostentativní podobou sebe sama, tedy toho, jak jsou ustrojeni nebo jak se chovají. Ukázky se mohou pohybovat na třech rovinách – edukační, pietní a ostentativní. Edukační a pietní program je divácky přívětivější, protože umožňuje navazovat komunikaci. Během ostentativní ukázky nemají účastníci ukázky šanci, pozorovatele jakkoliv vnímat, jelikož jsou zaměstnaní děním na scéně. Nevzniká tedy běžná divadelní komunikace, ani autopoietická zpětnovazební smyčka. I když nedochází k běžné divadelní komunikaci mezi jevištěm a hledištěm, respondenti oceňují, když se na ně někdo přijde podívat a když je na konci ocení potleskem. Historický šerm, vzhledem k tomu, že je mnohem scéničtější, umožňuje i lepší komunikaci s diváky, kdy je snaha vtáhnout je do děje nebo jinak s nimi komunikovat.²⁰ Pro respondentky, které se věnují druhé světové válce, by tato aktivita bez diváků nedávala smysl, jelikož se věnují především edukační činnosti – ať už proto, že se nemůžou do ukázky zapojit, nebo protože nemají možnost bitevní ukázkou předvést. Jejich těžištěm jsou tedy prohlídky nebo předvádění dobových artefaktů.

---

²⁰ Příloha č. 7.

Účastníci si nejsou vědomi negativních reakcí svého okolí. Je to ovlivněno mnoha různými faktory – dobrými rodinnými vztahy nebo rodinnou tradicí, kdy se reenactmentu věnoval rodič nebo sourozenec, dalším důvodem je například původ nebo působení v takto historicky zasažené lokalitě. Respondenti se setkávají se zájmem o to, co dělají, nebo s hrdostí na to, že ztvárňují právě dané období. Z blízkého okolí pochopení pro tuto činnost postrádají vrstevníci mladších respondentů. Negativní reakce se vyskytují při transportu na danou akci, kdy dochází ke komentování účastníků, především když zobrazují nějakou kontroverznější armádu (například německou za druhé světové války).

3.3. Tělesnost

Aktér nemůže být oddělen od svého materiálu, ze kterého vytváří své dílo. Objevuje se tu pnutí mezi sémiotickým a fenomenálním tělem. Tedy tím, co daný aktér zpodobňuje, a tím, čím je. Aktérovo utváření a vnímání tělesnosti se odvíjí od dvou faktorů, a to procesu ztělesnění a jeho prezéntnosti. (FISCHER-LICHTE, 2011) V případě rekonstrukcí historických bitev nemluvíme o vytváření dramatické postavy, která využívá fenomenální tělo účastníka. Diváci v divadle primárně vnímají tuto postavu, která je nositelem duševních pochodů, tím herec transformoval sebe na sémiotické tělo. Dnes aktér přebírá plnou kontrolu nad tělem jako objektem, to můžeme dokonce vnímat jako stroj, který lze perfekcionalizovat. Pokud bychom vycházeli z koncepce performativity Judith Butler tak, jak je uvedena v Estetice performativity, můžeme reenactment interpretovat jako sdílenou zkušenost nebo společné jednání, které se opětovně provádí a ožívá na základě kulturních kódů, jež předchází kulturním konvencím, které pak skrze tělo dávají význam. Druhá divadelní reforma přinesla zásadní proměnu vnímání aktéra, změnila náhled na vztah performerů a jeho roli, došlo k zvýraznění a exponování těla aktéra, začal se klást větší důraz na zranitelnost a křehkost těla a začalo docházet k tzv. cross casting, kdy se role zobrazuje opačným pohlavím. Pro tuto práci je zásadní koncept ztělesňování tak, jak ho definoval Jerzy Grotowski, kdy ztělesňování znamená zjevit na těle a skrze tělo to, co existuje pouze v těle a skrze tělo. (FISCHER-LICHTE, 2011) Ani v případě rekonstrukcí historických bitev nejde o nějaké vnitřní prožívání vojáka a jeho pocitů, ale o jeho přítomnost na bojišti v rámci daného celku a jeho jednotky. Diváky v tomto případě pravděpodobně více zajímá, jak se daný aktér po bojišti pohybuje či za jakou stranu

bojuje, a ne to, jaké jsou jeho vnitřní pohnutky. Všechny charaktery (lidské, zvířecí, nebo dokonce boží) byly vždy reprezentovány skrze tělo aktérů a všechny okolnosti v představení spolupracují s aktérem, který vytváří tělo v představení. Tyto okolnosti mohou být například dramatici, herci, režiséři, designeři, kteří spoludotváří čas, scénu, zvuk, jazyk, herectví a další základní koncepty. (NELLHAUS, 2006) Vytváří se schéma představitivosti, které vychází ze zdroje, prochází cestou, kterou ovlivňuje náš kontext, vnímání a představitivost a dorazí do cíle, kde ji vyložíme. Představitivostní schémata můžeme považovat za konceptuální abstrakci, která reflektuje senzomotorickou a kinestetickou zkušenost, která vytváří individuální dlouhodobou paměť. (HART, 2006). Tato schémata jsou základem pro ztvárňování jakékoliv role, performance nebo dramatické narace. Ty jsou ovládány více či méně integrovanými systémy, které obsahují představová schémata a primární metafory. (NELLHAUS, 2006) Tělesná aktivita obsahuje informace o fyziologických provozech, reprezentace pohybových sekvencí informuje o pohybu. Když se něco učíme nebo trénujeme, díky propojení mozku, kultury, myšlení, chování modifikujeme náš mozek. Během dlouhých zkušebních period to dovolí herci vytvořit vzorce, dle kterých se pak řídí. (BLAIR, 2006)

V této problematice můžeme respondenty rozdělit do dvou skupin – na ty, kteří roli ztvárňují, a ty, kteří ji prožívají. Nikdo z respondentů nevychází z reálné historické osoby, pokud nemluvíme konkrétně o Janu Nešněrovi, který se tímto směrem specializuje. Ti, kteří roli prožívají, do dané situace vstupují jménem své armády, jako daná národnost, protože není důležité, aby měl řadový voják nějaké konkrétní jméno. To uvádí například Michal Macek: *„Jsem tam za rakouskýho vojáka, všude na vás řvou německy, v tý bitvě děláte, co se dělalo předtím, tam není prostor pro nějaké experimenty, prostě tam jdete jako voják. Posloucháte rozkazy a nediskutuje se. Máte velícího kaprála, tam jste za rakouského vojáka.“*²¹ Podobně to má i Evžen Petřík: *„Vždycky tam je nějaký odstup, když někdo špatně velí, děláme si z něho legrácky, děláme blbinky, když přijíždí císař, voláme: ‚Ať žije Ampér,‘ a tak. Prostě se odpoutáváme od té reality. Jde to bokem“*²²

---

²¹ Příloha č. 4.

²² Příloha č. 12.

Mnohem častější jsou ale respondenti, kteří si žádnou herní roli nevytváří a na bojišti jsou sami za sebe, udržují si od dané situace menší odstup a nejdou se svým prožitkem tak do hloubky. Vychází pouze ze své materiálnosti a přebírají na sebe pouze znaky z uniformy, ostatních doplňků a atmosféry bojiště. Tak je tomu například u Vojtěcha Dolany: „*Jsem to furt já, možná první dva roky, když mi bylo 15/16, tak tam probleskovaly nějaký reminiscence, že jsi fakt ten voják. Jak se člověk učí ty povely, tak seš tam prostě ty, protože se jím jakoby stáváš, máš tam poloautentický zkušenosti s tou bitvou. Ne, že bych se měl za vojáka.*“²³ Podobně se svým účinkováním zachází i Teodor Traxler: „*Většinou když tam jdu, já jsem takovej hravej a do všeho se pouštím, ale že bych si vymýšlel nějaký pohádky, že jsem ten a ten, to ne. Jdu tam sám za sebe, jsem nějaký Traxler v 19. století.*“²⁴

Dvě respondentky se vymykají z těchto nastavených parametrů pro ztvárňování a prožívání. Obě už se více blíží k něčemu, co bychom nazvali klasická dramatická role na základě Stanislavského metody, kdy se aktérky vžívají do postavy. Kristýna Majerová uvádí: „*Mám alter-ego, moje jméno by tam úplně nesedělo. Asi jsem tam prostě já, ale v roli. Asi to nebudu úplně já. Není to tak, že jdu na bojišti a cvaklo mi v hlavě. Nejsem to jako já, studentka žijící v Olomouci, ale je to moje alter-ego. Tak nějak to funguje v symbióze, pokaždé když tam jedu, tak dělám Charlotte, ale jsem to já.*“²⁵ Ivana Patráková má ještě o něco obtížnější úkol, protože ztvárňuje roli muže-chirurga. „*Spíš jsem jako sestra, která přicestovala s těmi vojáky, protože to děláme jako v té době, že jo, snažím se převtělit do té role, do sestry nebo do toho chirurga. Já přímo nepředvádím historickou postavu, ten chirurg Jean Dominic Larreu, on to byl vždycky takový můj idol, díky němu jsem se k napoleonicí dala. Ženy to dřív prostě nedělaly. Chtěla jsem to dělat, tak musím dělat muže, je spousta žen, co dělají vojáky. Z historického hlediska to není úplně vyloučený. U britský armády třeba byl jeden chirurg, co se vypracoval, a po smrti se zjistilo, že to byla žena.*“²⁶

Respondenti tedy sami vylučují, že by ztvárňovali nějakou fiktivní postavu, pouze se stylizují do dobového chování a postav tím, že se tak oblékají a chovají na

---

²³ Příloha č. 13.

²⁴ Příloha č. 8.

²⁵ Příloha č. 14.

²⁶ Příloha č. 11.

základě svých představ. Mohou si představovat sami sebe v konkrétní situaci, i když nevychází z konkrétního základu.

3.4. Vnímání okolí na základě kognitivní teatrologie

Mozek v průběhu evoluce vyvinul mechanismy, které pomáhají tělu přežít, tyto myšlenkové pochody, které spojujeme s performancí, používáme běžně každý den. Aktéři vytváří význam skrze prostor a pohybovou akci, ze které se odvíjí další znaková schémata s dalšími mentálními konstrukty, které vznikají na základě zkušeností a dalších vzorců v mozku. Zásadní je tzv. primární metafora, která vytváří analogii mezi dvěma fenomény skrze jejich podobnost. Pokud máme analyzovat kognitivní schémata a metafory, musíme vycházet z dané kultury a jsme ovlivňováni v komunikačních rámcích (MCCONACHIE, HART, 2006). Skrze metafory si vytváříme vzorce, které získáváme z naší fyzické zkušenosti, tyto vzorce organizují naše chápání abstraktna. Metafory vytváří tzv. představová schémata, která operují na úrovni mentální organizace, jež spadá do abstraktní a výrokové struktury a zároveň vytváří konkrétní představy. Představová schémata existují až na určitém stupni zobecnění a abstrakce jim dovoluje napojit se na opakující se vzorce, které se zvětšují s dalšími zkušenostmi, percepcí, obrazovými formací, jež objekty nebo události podobně strukturují. Na základě kategorizace, tedy kdy lidské bytosti rozdělujeme na základě jejich zkušenosti. Metaforickou projekcí je způsob, jakým získáváme řád a strukturu v našich životních zkušenostech. Metafora je nejlepší příklad imaginativních schematických operací, protože nám pomáhá vytvořit smysluplnou strukturu a spolupráci obrazových schémat. (JOHNSON, 1987). Tyto jevy můžeme aplikovat jak na pozorovatele událostí, tak samotné účastníky. U každé skupiny ale poměrně odlišně. U pozorovatelů je můžeme aplikovat na vnímání účastníků, respondenti uváděli, že když si nedokázali zařadit uniformu, vybrali si jednu z nejbližších asociací, co měli: *„Tak lidi čumí: ‚Vy jste černý myslivec?‘ Ne policajt! Tohle mě hrozně štve, všichni viděli Babičku (1971), to fakt není černý myslivec, já dělám normálního policajta. Když si mě někdo splete, četník a policajt to je ještě v pohodě, 90 % lidí řekne, vy jste černý myslivec.“*²⁷

---

²⁷ Příloha č. 5.

Pokud bychom kognitivní teatrologii měli aplikovat na scénické akce, je pro ně zásadní tzv. cognitive blending, což můžeme interpretovat jako rozpoznávání divadelního rámce nebo stylizovaného rámce. Protože hraní rolí a hraní obecně předpokládá víru pozorovatelů, že se o tomto nechávají přesvědčit, vzájemné rozpoznání a víra v daný scénický rámec vytváří právě ono rozmazání neboli blending (MCCONACHIE, HART, 2006). Pozorovatel následně vnímá skrze propojení mezi vnitřními vztahy, znakem, myslí a vnějším světem. (NELLHAUS, 2006)

3.5. Received acting a jemu podobné jevy

Jak už víme, respondenti při účinkování na rekonstrukcích vystupují sami za sebe, nevytváří, ani nezkouší žádnou postavu. Do určitých kategorií se zasazují na základě tzv. fasády neboli vzhledu. Ten tedy přejímají z vnějšku. S touto teorií pracuje především Michael Kirby a jedná se o tzv. received acting (přejímané herectví).

Chování a jednání je základem všech situací i událostí, jednání je vědomé, plánované a do popředí vstupují lidské činnosti, které vnímáme jako komplexní. Tyto činnosti vytváří síť vztahů, v jejímž rámci se chování zaměřuje na nějaký účel. Pro divadelní nebo performativní činnosti jsou podstatná „pohybová jednání, která nejsou v žádném případě redukovatelná na motoricko-fyziologické nebo senzomotorické procesy a podílí se na nich všechny psychické funkce, což znamená, že jsou spojena s procesy vnímání, myšlení, paměti, emocí a motivace.“ (KOTTE, str. 22, 2010) Jednání v dané situaci nepatří jen ke specifickým herectví, ale vyskytuje se i při hrách. Tyto situace vynucují variace jednání, které se odvíjí od podmínek (vnitřních a vnějších), přičemž vnitřní jsou motivy účinkujících a vnější jsou přírodní a společenské, ze kterých se odvíjí scénické události. (KOTTE, 2010) Andreas Kotte odlišuje běžné situace od scénických pomocí tzv. akcentací, a to lokálních, akustických a gestických, a pomocí věcných atributů. Lokální akcentace znamená, že různorodými způsoby zvýrazníme určitý prostor, můžeme ho například ohradit, vyzdobit nebo dosadit na něj předměty. Tím, jak ho vytrhneme z běžného prostoru, dáme najevo, že se zde něco bude dít. Gestická akcentace události znamená, že se aktér v daném prostoru začne nějak výrazněji pohybově odlišovat od ostatních, tím, jak se začne odlišovat, se z náhodných okolajdoucích mohou stát pozorovatelé. Akustická akcentace znamená, že událost přitáhne naši pozornost

pomocí zvuků, v případě rekonstrukcí historických bitev to mohou být výkřiky, povely, které navíc bývají v němčině, výbuchy z děl a výstřely, dusot koní atd. Do akcentace pomocí věcných atributů můžeme dosadit například uniformy, již zmíněné koně, repliky zbraní nebo jiné reálie. (KOTTE, 2010)

Společným cílem všech těchto případů scénovaného chování je vytvořit nějakou iluzi. Iluze je výsledek dění na scéně a vnímání na straně diváků. Divák se esteticky, smyslově a emocionálně identifikuje s jednajícími herci, tato identifikace se odvíjí od intenzity scénické akce a samotné emocionální investice. Scénické chování vytváří tzv. iluzivní realismus neboli příznakovost, jedná se o výrazové prostředky (gesta, mimika, mizanscéna), které nesou určité specifikum nebo charakteristický rys.

V závěrečné kapitole, kde se věnuji rekonstrukcím historických bitev jako divadelním událostem, je zde uveden také happening. I když při happeninzích aktéři nepředstírají, že jsou někdo jiný, pořád předstírají, že jsou na jiném místě než pozorovatel. V těchto případech je velmi tenká hranice mezi hraním a nehraním. (KIRBY, 1972) Můžeme to vyložit jako přítomnost interpreta na scéně, kterého divák vnímá jako určitou postavu, i když aktér tvrdí, že je to on. Používá pro to svoji fyzickou a mentální přítomnost, která se liší od každodenního života, tzv. symbolized matrix (symbolizovaná šablona). (JOVIĆEVIĆ, VUJANOVIĆ, str. 45, 2012) Reprezentace, simulace a další dovednosti, které definují herectví, nemusí být přímo provozovány, může k nim být pouze odkazováno aktérem, a to například kostýmem. Michael Kirby popisuje jev, který se nazývá kostýmní kontinuum – čím více jednotlivých prvků na sebe oblékneme, tím více nás může divák vnímat. Je to ovšem závislé na faktorech jako místo nebo daný fyzický kontext. Kostýmní kontinuum pracuje ještě lépe v scénicky zvýrazněném prostoru, kdy my jako pozorovatelé potřebujeme méně prvků, abychom danou postavu identifikovali. Fyzický kontext můžeme interpretovat podle toho, zda je daná situace scénovaná a kdy jsou pozorovatelé připraveni a ochotni vnímat osobu v odlišném oděvu nebo jinak vybočující z každodenního kontextu. Například Teodor Traxler říká: *„Většinou, když je akce v Josefově, tak těch vojáků je hodně, tak si říkají aha, ale kdybych si na sebe teď obléknul uniformu a šel do města, tak po mě všichni budou koukat, jestli se teda něco děje. Když se nic neděje, tak na mě koukají jako na*

blázna. Jinak co se týče druhoválečných uniforem, tak si to na sebe oblékneme a jedem, když dojedeme na akci a tam je kolona aut, tak všichni: ‚Aha, nějaká velká akce, všichni se sešli.‘ Když jedem na místo, tak akorát mávnou rukou: ‚Hele veterán.‘ Tam je to něco jiného, tam na mě koukají na blázna trochu víc.²⁸

Tento jev se nazývá not-matrixed representation, což jsou referenční elementy, které se váží na performerera nebo aktéra, ale nejsou jím předváděny. Aktér na sebe přebírá znaky skrze kostým, ale nedělá, nepředvádí, nereprezentuje nic, co bychom nazývali herectvím. (KIRBY, 1972) Když vidíme silné, přetrvávající šablony, které se navzájem posilují, vidíme herce a nezáleží na tom, jestli používá herecké nebo každodenní chování. Za takovéto silné šablony můžeme považovat repliky dobových uniforem či zbraní, které pomáhají dokreslovat představu, že se skutečně jedná o historického vojáka. Pozorovatel takto čte řadu znaků a zařazuje si je do souvislostí. Zde právě můžeme narážet na neznalost návštěvníků těchto událostí a nutnost je účastníky edukovat, ať už přímou komunikací, ukázkami zbraní, nebo samotnou bitevní ukázkou. Při bližším pohledu na tuto realitu pozorovatel už nevidí jen shluk znaků, ale precizní strukturu, která vede divákovu imaginaci, důležité je, aby ji neztratil a proud představ stále udržoval přesný směr. (KUKUČKA, 2010)

Odpovědi ohledně oděvu a vybavení se odrážely od jednoho bodu, a to od rozdílu mezi kostýmem a uniformou. „Rozdíl je v tom, že divadelní kostým je ušit tak, aby vypadal dobře. My se snažíme čerpat z pramenů, jak byly uniformy konstruovány, jaké byly velikosti, jaké měli galanterní doplňky, barvy a snažíme se to adaptovat na současné poměry a mít k tomu osobní poctivost. Má-li to vypadat dobře a být dobrá replika, je nutný aspoň základní výzkum, jak byly uniformy ovlivňovány dobovou módou,“ říká Ondřej Tupý, člen Klubu vojenské historie Nový Jičín. Jakub Samek, viceprezident projektu Austerlitz ho doplňuje, že „takovéto oblečení musí být funkční, protože v něm musíme vydržet několik dní, důležitý je materiál, ze kterého je uniforma vyrobena.“ (ROMANOV, 2020)

Vnímání uniformy se pro účastníky časem proměňuje, někteří si všímají toho, že jak si ji obléknou, dojde k proměně jejich chování. „Uniformu vnímám jako nástroj, protože máme úctu k těm lidem, kteří ji museli nosit a snažíme se je takto

---

²⁸ Příloha č. 8.

*připomínat.*²⁹ Pocit zodpovědnosti mají především respondenti, kteří ztvárňují vyšší šarže, nebo dokonce reálné historické postavy. Respondenti v těchto případech používají termín dobové chování, je od nich očekáváno, že budou působit vznešeně a distingovaně, zároveň může uniforma dávat určitý pocit moci a euforie. Tyto prvky bývají ještě více zesilovány v případě zobrazování reálných historických osob, například jako u Jana Nešněry, který pravidelně ztvárňuje císaře Františka Josefa I. a hraběte Jana Františka Harracha, kdy dodržování až dvorské etikety už očekávají i jeho kolegové. Pokud ztvárňuje císaře, jeho „kostým“ se skládá z několika prvků, můžeme říci i znaků, které vytváří tzv. císařský majestát. U nižších šarží je také velká úcta i řadoví vojáci nebo pomocný personál uvádí, že by se v uniformě nikdy neopili, chodí více vzpřímeně nebo zaujímají pózy podobné dobovým grafikám. Mají ji spojenou čistě s těmito akcemi, mají s ní spojenou řadu asociací, například, že jedou na akci, kde se potkají se známými, které dlouho neviděli, dále ji spojují s adrenalinovým zážitkem, který má přijít. Někteří respondenti zmiňovali jev, kdy se na bitevních ukázkách objeví tzv. květináči neboli osoby, které si pořídily kostým generála, ale komunita reenaktorů na ně nepohlíží dobře, protože si dle jejich názorů tuto uniformu nezasloužili, tzv. nevyšlapali.

Všichni respondenti mají velký vztah jak k vybavení, tak uniformám a zároveň odmítají slovo kostým v případě uniformy nebo rekvizita v případě zbraní, protože jsou plně funkční. Je pro ně důležité odlišit slovo kostým a uniforma, protože uniforma je funkční replikou. Kostým sice vypadá dobře, ale je ušitý ze špatných materiálů a nedá se v něm dlouhodobě fungovat na bojišti. Respondenti se také shodují, že by zážitek z bitvy byl jiný, kdyby probíhala v běžném civilním oblečení, navíc uniforma podporuje diváckou atraktivitu bitev. Tento vjem, jak z hlediska pozorovatele, tak z hlediska aktéra, dokresluje i realistické zázemí, kde se toto herecké chování odehrává. (KIRBY, 1972) Prostředí pro většinu respondentů hraje zásadní roli – i když jim nepomáhá více se vžít do role, má pro ně neopakovatelnou atmosféru. Podobně zásadní pro respondenty je získání uniformy může pro někoho znamenat téměř rituál, kdy respondent uvádí, že měl radost, když si našetřil na novou uniformu, což pro něj znamenalo, že se už může plnohodnotně

---

²⁹ Příloha č. 9.

účastnit bitevních ukázek.³⁰ U uniforem můžeme mluvit o jisté procesuálnosti, protože někteří respondenti si na ní budují tzv. bitevní patinu, to znamená, že pokud se během ukázky zašpiní či zpotí, nedávají ji do pračky nebo do čistírny, ale dají ji vysušit na slunce a okartáčují jen nejhorší nečistoty. Například Miroslav Trochimovič uvádí: *„Přijedu zahnojený z bitvy, nechám to uschnout a oklepu to. Když jsem před 6 lety dělal Američana v Třebošně, tak jsem si naplácal bláto na helmu, to bláto tam mám doted’ a krásně tam drží. Manželka to čas od času chce umýt, já jí říkám: ‚Jestli to smeješ, tak tě zastřelím, na tohle mi nešahej.‘ O uniformu se musí pečovat, nesmím tam přijít s dírou, ale znám lidi, co po každé bitvě to dají do čistírny, tak látka půjde hned do kelu, se srazí a ztrácí to autenticitu. Co jde rukou, tak to opráším. Polní uniforma musí být špinavá, nemůžu přijet vyvoněnej a nažehlenej“*³¹ Z těchto důvodů někteří vlastní více uniforem, v jedné jsou na ukázce a v další chodí na parádnější akce, jako jsou přehlídky, plesy nebo piety.

Všechny tyto jevy popisuje Michael Kirby jako *received acting* (přebírané herectví), aktér vypadá, že hraje, něco předvádí, ale ve skutečnosti nehraje, existuje v nestrukturovaném prostoru, stejně jako performeři při *happeninzích* nebo *site-specific*, a přebírá svoji roli ze scénického prostoru a kostýmního kontinua. Nevytváří ale nic, co bychom nazývali hereckou rolí nebo hraním. Nemůžeme je nazývat hercem, protože nic „nepředstírá“, nesnaží se o co největší realismus, ale správné zobrazení. Zde nacházíme podobné znaky s performery, protože ti jsou také sami sebou a nezobrazují žádné charakter. (KIRBY, 1972)

Herectví bylo považováno především za sémiologickou záležitost, je to umění časoprostorové a využívá jak auditivní, tak vizuální znaky. Herectví představuje pomocí znaků lidské bytosti a jejich chování. Materiál, který herec používá, je jeho vlastní tělo, kterým ukazuje, jak umí vyjadřovat a prožívat city, které nejsou jeho vlastní. (VELTRUSKÝ, 1994) Tento případ u historických rekonstrukcí bitev můžeme vidět pouze při ukázkách mimo bitvu, například při zobrazování amputace končetiny podle historické metodiky. V tomto případě můžeme mluvit o tzv. expresivní funkci, kdy hercovo jevištní jednání je záměrně

---

³⁰ Příloha č. 8.

³¹ Příloha č. 5.

vytvářeno pomocí tváře, hlasu, mluvy a tělesného jednání. Takovéto jednání může být motivováno snahou herce či aktéra prožívat roli (VELTRUSKÝ, 1994), což nebývá okolními účastníky vítáno, jelikož to příliš odpoutává pozornost od samotné bitvy nebo jiné ukázky. Ivana Patraková například uvádí: „*Máme tam třeba umělou krev a záleží, jak jsou rozestavení diváci. Co nejvíc to vysvětlujeme, nebo nás pozorují z dálky, máme umělou nohu, ono to stačí. Když tu nohu uřízneme, tak nezačne stříkat krev okolo, protože to z medicínského hlediska se ani neděje, to už by bylo moc. My se hlavně snažíme předat informace, někdo si to vyloženě užívá. Když začnou řvát, tak se lidi začnou smát, ono to je o vážných věcech, když to začne někdo moc prožívat, tak je to trochu kontraproduktivní, může to vyznít přehnaně, teatrálně.*“³²

K tomuto tématu se přiblížil i Jan Slouka, říká že, „*[j]e to dost individuální, bojiště pokryté mrtvolami je zajímavá věc, to reálno by mělo být posunuto dál, a to zranění a ten křik, a to přehrávání sem patří. Nevím, jestli bych jako divák ocenil, když tam někdo leží nebo to někdo hraje, to zranění, ale já mám jiný pohled než běžný divák a myslím si, že to dokážou ocenit. Je to reenactment i tohle by tam mělo být. Tehdejší války nebyly nic pěkného, i když měli pěkné uniformy a blýskalo se to, i to by se mělo divákům předávat.*“³³

Nelibost z tohoto jednání může být ze dvou důvodů, za prvé daný člověk neumí hrát a příliš danou situaci prožívá, za druhé pro účastníky i diváky se už může jednat o scénicky nezvýrazněnou událost, proto situace může působit až nepatřičně. Michael Kirby tvrdí, že pokud v běžném životě potkáme osobu, která něco předstírá, myslíme, že nám lže nebo je neupřímná. (KIRBY, 1972) Toto jednání můžeme pojmenovat i jako herecké chování, od každodenního se nemusí markantně odlišovat, protože mají podobné prvky, ale odlišují se ve svém obecném utváření, protože používají stejné fyziologické zákony. Herectví se odlišuje tím, že se předpokládá, že bude někým pozorováno, tedy předpokládá diváky, kteří dění budou pozorovat. Rozebírá dané chování a znovu ho skládá a má vlastní vnitřní logiku. (VELTRUSKÝ, 1994)

Herecké chování by se dalo nahradit pojmem scénické chování, to nastává, když začneme pozorovat nebo analyzovat chování druhého člověka nebo když

---

³² Příloha č. 11.

³³ Příloha č. 10.

někoho nebo něco ukazujeme (prezentujeme, předvádíme) druhým lidem. Vrcholnou formou je, když druhým lidem ukazujeme sebe jako někoho jiného. (VALENTA, 2011) Herec dokáže ovlivnit vnímání své osoby okolím tak, že posiluje svou prezétnost. Intenzivně prokáže svou přítomnost, takže to, co na pozorovatele působí, není jen jeho fyzický zevnějšek, ale to, jak svůj zevnějšek ožíví vnitřními technikami. (VOSTRÝ, 2014) Mimeze a mimování je skutečným zdrojem hereckého umění, kdy se střetávají emoce s příslušnými konvencemi chování. Její opodstatnění je v tom, že chce ukázat něco konkrétního, (zajímavého, pěkného nebo ošklivého) k podívání. (VALENTA, 2011) Při scénickém chování se využívají především herecké konvence, které vychází ze složek a postupů, které jsou typické pro danou kulturu, projevují se sémiotickou záměrností a svým organizovaným tempem.

Na divadle bývá jednání samoučelné a schází mu vnější praktický účel, což z divadelního hlediska souhlasí s historickými rekonstrukcemi bitev, odlišují se ale tím, že nevytváří souvislou významovou řadu, která je vytvářena souvislým proudem znaků. Při rekonstrukci bitvy se nestřílí jako z atrapy pistole, jedná se o reálné repliky dobových zbraní, do kterých se jenom nevloží projektil. Nejběžnějším zprostředkovatelem je dramatická postava, která nese celý soubor znaků, které aktér produkuje svým hlasem, pohybem i tělem. Klasické divadelní i herecké prvky bývají během rekonstrukcí bitev značně redukovány. Aktéry bychom tak mohli nazvat lidmi-rekvizitami, takovéto osoby mají pouze nezbytný počet znaků tak, aby byli rozeznatelní, jejich jednání se omezuje pouze na několik úkonů, které mohou být neustále opakovány. (VELTRUSKÝ, 1994). To naprosto vystihuje situaci účastníků, kteří zpodobňují řadové vojáky, pěšáky. Strany jsou rozlišeny uniformami, od vyšších šarží je odlišuje podoba uniforem a během účinkování je od nich vyžadováno pouze dodržování rozkazů vydávaných velitelem a dodržování formace. Jeden respondent uvádí: „*Já tam jdu za sebe, ale pochopitelně protože mám na sobě tu uniformu rakouského vojáka, já jsem granátník, což byl takový lepší pěšák. Já tam jdu s tím, že samozřejmě nejsem granátník, ale v tenhle okamžik ano, s tím maximem, jak ho dokážu hrát. To bych tam zdůraznil, že jdu jako součást té naší jednotky, jdu tam sám za sebe, potom za toho granátníka, a jako součást tý*

jednotky, ta jednotka, aby nám to celkově vyšlo.“³⁴ Další respondent uvádí podobné stanovisko: „*Jsem za tu jednotku. Jsem to jako já v té době, jako bych to byl já tenkrát. Já tam vnímám jen ty lidi okolo sebe a toho velitele. Do konce tam je jen velitel, můj kamarádi a nějaký ten nepřítel.*“³⁵

I v definici Jiřího Veltruského můžeme vidět zásadní postavení kostýmu v performanci, který nese většinu znaků. Během těchto rekonstrukcí se také mohou objevit dekorace, které určí místo děje, ale to je spíše výjimečné, protože se velmi často jedná o autentická místa bitev. (VELTRUSKÝ, 1994)

Pokud herectví označíme za performanci, můžeme tak označit každou aktivitu z běžného každodenního života. I takové chování je strukturované na základě určitých pravidel, která se opakují a jsou společensky přijímaná. Na každodenní chování tak můžeme uplatňovat specifickou scéničnost, která může být vedená až k sebestylizaci. Pokud takovéto stylizované chování uvádíme ve scénickém prostoru, hra/hraní stává součástí performance, která souvisí s vlastním provedením a vychází z konkrétního chování, jež je zaměřené nějakým účelem. (GAJDOŠ, 2010) Tím, že má účel, se liší od hereckého chování, protože to je bezúčelové. Reenaktor Nesnaží se nikoho doopravdy zabít nebo vyhrát nějakou bitvu, pouze takové chování předvádí.

3.6. Scénované chování

Divadelnost se objevuje tam, kde jednání není účelové, ale má za úkol vyvolat danou příčinu v mysli vnímatele. Simulování takových bojových akcí může být vnímáno i jako prvek „autostylizace“, která bývá s takovýmto povoláním spjata. Mám zde především na mysli účastníky, kteří se vypracovali do postů velitelů. Jan Slouka například zmiňuje: „*Pocit zodpovědnosti tam stoprocentně je. Oni jsou ti, kteří bezprostředně ovlivňují ten pohyb, i když se ne stoprocentně vydaří, ne všichni dělají to, co on chce, je to lehká improvizace, člověk si musí uvědomovat coby kdyby. Režie, která je na nějakém vyšším místě, dokáže posoudit pohyb na celém bojišti, aby se ten scénář dodržel. Řadový pěšák si to užije mnohem víc než ten velitel, bezprostřední prožitek, a dokázal jsem to ocenit.*“³⁶ Respondentka Andrea Šimečková, které se věnuje především německým sestrám a pomocným sborům

---

³⁴ Příloha č. 6.

³⁵ Příloha č. 7.

³⁶ Příloha č. 10.

zase říká: „*Jsem to já, jako Inge, musím se vžít do té role, musím být zodpovědná, mám zodpovědnost za 15 lidí, oni musí být spokojené, ale zároveň i organizátoři, vžiju se do té role profesionálky, a mám hroznou úctu k té uniformě, nedokážu si představit, že bych se v tom někde opila jako dobytek a pro mě je to závazek, dělat to kvalitně, když si obleču uniformu, tak jsem jiný člověk. Holky nemají tu zodpovědnost, tak to není takové, holky, když mi dělají zástupkyni, tak se promění, tou zodpovědností, tím závazkem.*“³⁷ Aktér především využívá znaky, které přispívají k herecké postavě, které jsou vytvářeny hercem, ten nadále produkuje dramatickou osobu. (VELTRUSKÝ, 1994) U scénovaného chování je nutné rozlišovat mezi narací a performancí, pokud aktér vytváří konkrétní fyzickou podobu těla jde už o prezentaci. To se v případě rekonstrukcí historických bitev stává pouze u účastníků, kteří zobrazují skutečné historické osobnosti, jako právě u Jana Nešněry: „*Hraběte dělám moc rád, to je moje nejoblíbenější alter-ego. Domáci z Harrachova nebo Jilemnice už ví, že přijedu zrovna já. Známe se, popovídáme si, je to vtipný, protože starostka mě v emailové korespondenci oslovuje ‚Vaše Osvícenosti‘, ne že bych si na tom nějak zakládal. Dost úzce jsem s muzeem komunikoval, protože hrabě byl prezidentem Národního muzea a lokální dráhy Martinice-Rokytnice. Když člověk dělá ty historické reálné postavy, musí vyzařovat nějakou auru a charisma, informace předávat nějakým uvěřitelným způsobem a pak ty lidi mu naslouchají. Ty místní to mají hrozně rádi.*“³⁸ V tomto případě musíme rozlišovat mezi vyprávěním čistě diegezí a vyprávěním, které něco znázorňuje či provádí cosi obdobného, proto je nutné si uvědomovat, co je vyprávění a přímé zpodobňování. Herecké chování je scénické samou svou podstatu, ale můžeme ho vnímat dvěma způsoby – člověk, který se záměrně nestylizuje, a chování tzv. stylizované, kdy je předem zvolená představa, jak se ostatním jevit. Toto chování v rámci scény musí být aspoň skutečně prováděné sebou samým, ale jde o pouhé aranžování pohybu v daném prostoru. (VOJTĚCHOVSKÝ, VOSTRÝ, 2008)

Na scéně musíme odlišovat reprezentaci, prezentaci a sebeprezentaci, především když se věnujeme události, která má sice scénář, ale je možné v něm volně improvizovat. Prezentace není založená na žádném znakovém proudu role a

---

³⁷ Příloha č. 15.

³⁸ Příloha č. 1.

následném dekódování diváky, protože chování aktérů se děje vědomě. Reprezentace bychom spojovali už s nějakou konkrétní rolí, například když Jan Nešněra ztvárňuje rakouského císaře Františka Josefa I. Presentace je ukazování něčeho odlišného od své osoby před někým jiným, sem můžeme zařadit většinu respondentů. Presentace také bývá více zvýrazněná či akcentovaná. (KOTTE, 2010)

Na základě výpovědí respondentů můžeme uvést, že nevytváří žádnou hereckou postavu, kterou by představovali. Vystupují na základě své vlastní tělesnosti, dochází ale ke stylizacím, tedy jistému scénovanému a ostentativnímu chování, které je určeno k ukazování. Znaky, kdy je můžeme vnímat jako určité postavy, jsou přebírány čistě z kostýmu, tedy uniformy a jejího symbolického významu.

4. Historické rekonstrukce jako formy divadelní události?

Divadlo ve smyslu díla či události vzniká neustálou interakcí mezi různorodými komponenty a jejich složkami. Komunikace, která plyne mezi aktéry a diváky, vypovídá o konkrétním obsahu, smyslu a estetice díla a snaží se vysvětlit daný úhel pohledu. Dramaturgie, kterou během reenactmentů zajišťují především organizátoři těchto akcí, musí hledat vhodné zdroje, vývojové souvislosti, zřetelnou artikulaci jeho poslání v konkrétním scénickém díle či události. Musí tak reflektovat fakt, že událost je součástí kultury, tradice, daného území a trendů. Podobně jako divadlo jsou i rekonstrukce historických bitev výjimečné tím, že se konají v konkrétní chvíli na konkrétním místě. Vysílaná zpráva divákovi musí být pochopitelná a akceptovatelná. (KLÍMA, 2006)

Následující žánry byly vybrány na základě určité podobnosti s rekonstrukcemi historických bitev. Iluzivní divadlo na základě toho, že dochází k co nejpřesnějšímu zobrazování historické skutečnosti. Událost se koná na stejném místě, kde se konala i bitva, účastníci zde vystupují v oděvu, který má být totožný s dobovou uniformou, zároveň se také snaží dodržovat vojenskou morálku. Rozkazy bývají vydávány v jazyce dané armády. Teatralizovaná událost byla zařazena z toho důvodu, že tyto události mají i společenský přesah, snaží se připomínat událost, která byla historicky zásadní pro společnost. Kluby vojenské historie mají mnoho aktivit navíc, kdy se starají právě o připomínání vojenské historie, péči o památníky

nebo vojenské objekty či hřbitovy. Tím, že se rekonstrukce historických bitev konají pravidelně, obnovují kolektivní a společenskou paměť.

Performativní žánry site-specific a happening nezobrazují žádné fiktivní děje ani se zde neobjevují žádné fiktivní postavy. Oba žánry vychází z tělesnosti, prezéntnosti aktérů a diváků. Site-specific vychází ze specifčnosti prostoru, kde se událost odehrává, podobně jako rekonstrukce historické bitvy. Happening je oproti tomu více o setkání se a navázání komunikace mezi aktéry a pozorovateli, což vytváří specifickou akci ve vymezeném prostoru, který se zároveň oživuje.

Rekonstrukce historických bitev můžeme považovat za představení díky tomu, že ho vytváří fyzická spolupřítomnost diváků a účastníků bitvy. Fyzická spolupřítomnost může být chápána jako vztah partnerských subjektů, diváci v tomto případě svou fyzickou přítomností, vnímáním i reakcemi dotváří představení. Díky druhé divadelní reformě dochází k redefinici vztahu mezi aktéry a diváky. Došlo i k posunu znakového statusu jednotlivých jednání a jejich potenciálních významů, což znamená, že dění na scéně přestáváme vnímat na základě proudů znakových systémů. Tedy ty které vytvářely fiktivní dění na scéně, ale začíná se upřednostňovat tělesnost. V případě rekonstrukcí historických bitev nemůžeme mluvit o vytváření znakových proudů, které tvoří fiktivní realitu, ale zásadní je vzájemná přítomnost účastníků a diváků. Jejich přítomnost na jednom místě v jednom čase přispívá k intenzivním fyziologickým, afektivním, energetickým, motorickým i emocionálním reakcím, takové události jsou určovány jednáním zúčastněných. Rekonstrukce historických bitev se zakládají na principu performativity, tedy na tom, co člověk vykonává a činí. Svým provedením aplikují referenční rámec na existující nebo již možnou realitu kulturních dějů a jevů. Tento princip můžeme projít i s performativními akty Judith Butler, kdy fyzické jednání neoznačuje nějakou podstatu, protože aktéři těchto rekonstrukcí nevytváří žádnou stabilní a pevnou identitu, kterou vyjadřují. (FISCHER-LICHTE, 2011) „Jedná se o performativní utváření identity jako proces ztělesňování, který označuje za způsob provedení nebo reprodukce historické situace.“ (FISCHER-LICHTE, str. 35, 2011). Performance můžeme definovat jako provedení nebo provádění, při událostech vystupuje do popředí subjektivita aktérů a jejich tělesná přítomnost. Dochází k výraznému překračování hranic, dochází k zpochybňování běžných divadelních

konvencí. Publikum nemůže rozlišit realitu od iluze, vše vypadá autenticky, ale vše je hrané a pouze hra. (KOTTE, 2011)

Sami účastníci jsou vůči plnému prožitku bitvy skeptičtí, protože si jsou vědomi, že se nejedná o život ohrožující stav. Jakub Samek, viceprezident projektu Austerlitz, říká, že: „ohledně osobního prožitku jsou velké skepse, protože to není skutečná válka, jsou to vzdálené situace, o kterých jsme četli.“ (ROMANOV, 2020) Zároveň se ale pozastavuje u momentu při rekonstrukci bitvy u Waterloo, kdy se ocitnul v podobné situaci jako důstojníci. Zdeněk Munzar, což je předseda Klubu vojenské historie Deutchmeister Infaterie, tvrdí, že čím méně je to divadelní, tím lépe, protože „*renaktéři by měli prezentovat historii podle historický fakt, objektivních zdrojů a pramenů a nezapojovat scénické prvky*“, (ROMANOV, 2020), zároveň nejsou žádoucí ani vlastní výklady historie. Otakar Foltýn, důstojník generálního štábu Armády České republiky, dodává, že je to sice hra na vojsko a vojáky, ale na základě toho, že se to opírá o reálná data, z toho dělá relevantní záležitost, představuje válečné umění. Existuje spousta různých možností, které se dají kombinovat – pěchota, jízda, dělostřelectvo, a tím se přechísluje nepřítel. (ROMANOV, 2020)

Respondenti se nejvíce odlišují právě ve vnímání bitevních ukázek a důvodech, proč je zaujaly natolik, že se tomu začali věnovat. Zážitek z rekonstrukce historické bitvy pro ně bývá zesilován zásahem vnitřní reality, tedy když dojde k zásadnímu ohrožení zdraví jich samých nebo kolegů. Dalším intenzivním zážitkem bývá narušení každodenní reality, například když vojáci pochodují skrze město během přehlídky. Intenzivní také bývají události s nezvyklým počtem diváků. Hluboký prožitek může pro respondenty znamenat nezvyklý zážitek spojený s tímto koníčkem, respondent například mluvil o bránění pevnosti Terezín, kdy se pro něj propojila teorie a praxe válečnického umění,³⁹ s unikátními zážitky se taky pojí střelení z replik historických zbraní.

4.2. Prostorovost

Dle mého názoru můžeme definovat historické rekonstrukce bitev jako specifický pomník. Pomníky označovaly místa bitvy, hroby, také mohly zobrazovat význam pomocí jezdeckých soch, postav, vládců. Pomníky bývají zvýrazněné na

---

³⁹ Příloha č. 6.

podstavcích, které dílo spojují s místem, je to třídimenzionální objekt, který je fyzicky vázaný na kulturní podmínky. Mohou existovat prostředky, které ovlivňují naše těla, organizaci práce či naše pocity. (ŠMELCOVÁ, 2010). Pomník je především symbol, který připomíná slavnou nebo významnou osobnost či událost, kterou může být bitva (vítězná i prohraná). Podobně jako pomník, tak i historická rekonstrukce či reenactment má usnadnit následujícím generacím orientaci v dějinách, na základě toho, co pozorují, se vytváří jejich historická a kolektivní paměť. (HOJDA, POKORNÝ, 1996), pozorovatelé tyto skutečnosti nemusí mít zprostředkované profesionály, protože jejich slovník se oddaluje jejich každodennímu slovníku. (LACH, 2015). Prostor můžeme chápat jako městkou či venkovskou krajinu, ale zároveň v symbolickém slova smyslu jako místo, které vytváří kontext sociálních interakcí na konkrétním místě. (ŠMÍD, 2010) Prostorovost je i v případě rekonstrukcí historických bitev pomíjivá a přechodná, vzniká díky představení a nemůžeme ji zaměňovat s prostorem, kde vzniká. Musíme odlišovat prostor geometrický a performativní. Geometrický prostor existuje i mimo představení, prostor performativní vytváří specifické vztahy aktérů, v tomto případě vzájemných, také rámcuje jejich pohyb a vnímání, který ho předurčuje a strukturuje. Performativitu prostoru podporuje využívání téměř prázdného prostoru, dovolila bych si tvrdit prostoru znakově nezátíženého. Předtím, než prostor ožíví akcí, manévry, jedná se o louku nebo pole, také pevnost můžeme vnímat jako prázdný prostor, protože v současnosti neslouží svému účelu. Dochází k vytvoření specifického prostorového uspořádání, které nastoluje vztah aktérů a diváků, a experimentální využívání a zkoumání prostoru. (FISCHER-LICHTE, 2011)

Vnímání prostoru bojiště se mezi respondenty velmi liší. Nejčastější odpovědí bylo, že prostor vnímají na základě akce, kterou zde mohou rozvinout, a to jak u reenaktorů, kteří se věnují rekonstrukcím historických bitev, tak i pomocnému personálu. *„Rozdíl v tom nevidím, děláme to pořád stejně. Záleží na tom, kolik místa je nám dopřáno a kolik přijde lidí. Když přijde víc lidí, je to lepší, můžeme provázet, můžeme vysvětlovat, o čem to je,“* zmiňuje například Jana Salemanová.⁴⁰ Vnímání prostoru se odvíjí především od scénické – bojové akce, například Josef Fišer uvádí: *„Asi ne, zažil jsem různé prostory, je to stabilní více či*

---

⁴⁰ Příloha č. 2.

*méně. Připadá mi to všechno stejný. V tom území toho bojiště je to dobrý pocit, že to je na tom místě, kde ta bitva proběhla. Terezín je pevnost a je tam jiný terén, víc se tam střílí, chodí se na bodáky, vyhraji si nad zákopy. Ta pro mě byla nejvíc, je to tam každý rok něco jiného v jiným prostoru pevnosti. Na Slavkově je to čisté pole, je to hodně o manévrování, aby se to zaplnilo. Nechodí se na bodák.*⁴¹ Podobně to má i další respondent: „*Jsem rád, že jsem na těch autentických místech, že to vidím, ale je to spíš tak pro sebe, protože to znám z těch map, že si to tak přehraju pro sebe, jak to tenkrát bylo, ve 3D.*“⁴²

Pro velkou část respondentů hraje roli atmosféra, která daný prostor provází. Tento pocit může provázet i pocit piety a zodpovědnosti, aby oběť padlých nebyla zlehčována. Například Miroslav Trochimovič uvádí: „*Když je to v tom reálným, když tam člověk je a hraje si na vojáčka, má z toho takový jiný pocit, když jdeme tady na promenádu. Když je to na tom bojišti, je to jiný pocit. Ta krev tam byla prolita.*“⁴³ Totožný pocit má i Radka Atabe, která dělá pomocné sbory WAF⁴⁴: „*Je to ovlivněné prostorem, snažíme se simulovat jednacím místnost, ale chceme tam mít diváky, jinak to vyzní na Ruzyni při výročí návratů republiky, jinak to vyzní na Festivalu svobody, když je to blízko výročí, je to hodně zvláštní.*“⁴⁵ Vyznění rekonstrukce historické bitvy také může být také úplně jiné v různých prostředích, jak uvádí například Evžen Petřík: „*Je to jiné, když to je v parku, kde jsou lavičky a pouliční lampy, není to ono. Když my děláme bitvu v podzámecké zahradě, tam je čistý prostor, nebo Josefov, nebo italské pevnosti, tam to je super, když se to dělá na tom reálném místě, tak je to super. Nebo i ta Bílá Hora, tam je sice kousek Kaufland, jezdí tam ty šaliny nebo jsou ty grafitty na té zdi.*“⁴⁶

4.3. Scénicky zvýrazněná událost

Scénu si můžeme uvědomovat jako prostor pro jednání a jednání, které zjevuje cosi potenciálním divákům. Scéničnost je tak soubor vlastností, díky kterým se chování v daném prostoru stává scénickým, a tak vybízí ke sledování. Scéna může být výjev, ale i prostor, který nemusí být jen jevištěm, ale i dějištěm. Tento prostor

---

⁴¹ Příloha č. 3.

⁴² Příloha č. 6.

⁴³ Příloha č. 5.

⁴⁴ Pomocné sbory, kde figurovaly především ženy fungující pod letectvem RAF.

⁴⁵ Příloha č. 9.

⁴⁶ Příloha č. 12.

produkuje jakési silové pole, ale aby tak mohl fungovat, musí být vymezený. (VOJTĚCHOVSKÝ, VOSTRÝ, 2008) Scénické chování většinou bývá akcentované, ale bez konsekvencí. Andreas Kotte, tyto události dělí na čtyři typy: neakcentovaná a bez minimalizace důsledků; akcentovaná, ale bez minimalizace důsledků; neakcentovaná, ale s minimalizací důsledků; akcentovaná s minimalizací důsledků. (KOTTE, str. 35, 2011) Akcentace se může omezit na interaktivní jednání a snížení důsledků může probíhat už na úrovni herního chování. K tomu, aby se jednalo o scénickou událost, je jednání s minimálními důsledky postačující. (KOTTE, 2011) Tradice rekonstruování historických bitev nebo bojů je poměrně dlouhá, například už v antice se předváděly slavné bitvy nebo vojáci rakouské armády při výročích napodobovali starší bitvy. (ROMANOV, 2020) Podle argumentace Andrease Kotteho se jedná o akcentované scénické akce s minimalizací důsledků, aby rekonstrukce stále byly bezpečné pro účastníky a nedocházelo ke zraněním, musí se minimalizovat důsledky. Rekonstrukce historických bitev jsou scénické, protože na sobě mají účastníci dobové repliky uniforem a funkční repliky zbraní, jsou i akcentované podle věcných atributů. Akustickou akcentaci vytváří výbuchy z replik zbraní, ať už se jedná o křesadlové pušky nebo děla vydávají hluk, nadále rozkazy jsou vydávány v daných jazycích, podle země, ze které armáda pochází, například v němčině a francouzštině, tím dochází k akustické akcentaci. K lokální akcentaci dochází tak, že se rekonstrukce odehrává v přesně vymezeném prostoru, aby pozorovatelé nepřišli k újmě na zdraví. Tím, že se prostor ožíví jednáním, stává se z něj scéna.

4.4. Iluzivní divadlo

Dramatické divadlo má s reenactmentem velmi málo společných znaků, ale domnívám se, že je důležité ho zde uvést pro vymezení rekonstrukcí historických bitev. V dramaticko-iluzivním divadle se ve scénickém prostoru „ztělesňuje“ či zobrazuje příběh, divák je schopen se do postav vcítit a vžít, tím událost spotřebovává jeho aktivitu, na základě vcítování se může být emočně pohnut, pracuje se sugestivností a divákovy pocity se konzervují. Divák může být zvědavý, jak příběh dopadne, jedna scéna navazuje na další, příběh je rozvíjen a události probíhají lineárně. (KOTTE, str. 72, 2011) Divadelní prostor je oddělen a bývá frontální, zároveň se může pracovat se čtvrtou stěnou a na jevišti je snaha dosáhnout maximální realističnosti a iluze, že se jedná o skutečnost. Dramatické divadlo se

více blíží scénickému, historickému šermu, kdy je šerm předváděn v rámci prostého příběhu, který je zasazen do historické doby. Ani zde se tolik nedbá na historickou přesnost. Respondent uvádí, že „*scénický šerm ten tak do detailu nebyl, ani zbraně nemusely být na tu dobu, divákům je to víceméně jedno, tam jde o nějaký příběh. Já to tak teda cítil. Určitě, to je divadlo. Rekonstrukce je spíš o historii, šerm víc o zábavě. Jasně, musí to mít nějaký děj, musí to trochu vypadat a divák aby se bavil, je nás tam menší počet. Většinou nerozumí historii. Nikdo neřeší, že máme kostým posunutý o 40 let jinam, že si bereme renesanční meč do gotiky, to ten divák taky nevidí. V tý bitvě. Už kvůli těm účastníkům nebo pořadatelé to vyžadují, aby to bylo na nějaký rok.*“⁴⁷ Evžen Petřík uvádí podobnou zkušenost s historickým scénickým šermem: „*Vystoupení může být i součástí bitvy, kdy část hraje nějaký příběh a na to se pak nabalí ta bitva. Historický šerm je připravený, tam nic moc by člověka překvapit nemělo. Zážitek nemusí být pěkný, ale musí být silný. Jednou na Buchlově, myslím, že se to jmenovalo Nápoj lásky, jsme se odpoutali od těch diváků a rozjeli si to. My jsme se bavili, nevím, jestli i diváci. Objevovali se tam výkřiky ‚Rhette‘ ‚Scarlett‘, odvedli jsme to úplně někam jinam.*“⁴⁸

Oproti Judith Butler se Ondřej Sládek domnívá, že reenactment se nedá označit ani za performance, protože zde chybí autor, fikční svět a dramatická osoba, kterou herec představuje. Performance vytváří nezprostředkovanou realitu, která vytváří realismus naprosto nového druhu a která je autentičtější než realistické divadlo (SLÁDEK, 2010). Podobně jako tento typ divadla ani rekonstrukce historických bitev nepřiznávají, že se jedná o uměleckou produkci, ale o skutečnost samu, na scéně či v scénickém prostoru se vytváří konkrétní prostředí, jehož základní území zahrnuje i herce, a divákovi se nabízí jako sama skutečnost. Prostor je vytvořeno dekorací pravdivou jako sama příroda, používaná řeč beze změny reprodukuje různé stylové roviny, dialekty, herectví usiluje o iluzi a posiluje se domem mimetické skutečnosti, herec se má úplně ztotožnit se svou postavou. (PAVIS, str. 276–277, 2003) Diváky zde můžeme vnímat jako čtvrtou stěnu, přihlíží jednání, které se odehrává nezávisle na něm. (PAVIS, str. 50. 2003)

---

⁴⁷ Příloha č. 7.

⁴⁸ Příloha č. 12.

Vysoká historická autentičnost reenactmentu se postupně vyvíjela a neustále se zlepšuje. Pár respondentů vzpomínalo na poněkud amatérské začátky reenactmentu u nás, například Miroslav Trochimovič uvádí: „*Za nás, teď jsou jiné priority. Jsme si sehnali československý uniformy z 50. let, tak jsme si to nechali přešít u kamarádovy maminky na první republiku a jeli jsme. Teď když v tom přijedu, tak se mi každý vysměje. Začaly se dělat kopie látek, tahle uniforma mě přišla na 1500 i s přešitím. S tou novou látkou to je 500–600 Kč za m², takže s ušitím to může být 5000 až 10 000 korun. Odvíjí se od toho, když si člověk pořídí takovouhle uniformu, tak už nechci se v tom válet v příkopech, si to někde ušpiním. Už to není ono.*“ Po otázce, zda to tedy neztrácí autenticitu, odpovídá: „*Právě naopak, autenticitu to právě získává. Tímhle tím, že vyrábí kopie, dá se sehnat úplně všechno, jakákoliv uniforma. Ale shání si je lidi, který na to maj prachy a většina o tom ví kulový.*“⁴⁹ Jan Slouka dále uvádí: „*V obecném pojetí, dříve nebyly velké zkušenosti, zapojování čím více lidí, dnes je to běžné, kde jsou 100 a tisíce účastníků, spousta věcí se neřešilo, velení nebo zajištění základních věcí pro účastníky, s tím jdou ruku v ruce znalosti, hlubší povědomí o dobovosti a znalosti předpisů, dnes jsou na mnohem větší úrovni. Jak u koho jsou lidé i jednotky, šli s dobou a opatřili si materiály a podklady, přešívání uniforem nebo šití nových a zlepšování výstroje, často jsou jednotlivci a jednotky, které mají tendenci pracovat v podobném stylu jako před 20 lety, kdy to byla hurá a spontánní akce, ať už na sobě máme cokoli, je tam snaha být lepší.*“⁵⁰

Nejedná se o plně improvizované události: „*Scénář se domlouvá už třeba rok dopředu, jak skončí jedna, tak se uvažuje o dalším, ty jednotky se publiku nijak nepřizpůsobují, protože stojí kolem dokola a oni to vidí z jakéhokoliv úhlu. Nic není přesně nacvičenýho, jen ty vojenské manévry, a je tam prostor pro improvizaci, třeba bodákové souboje.*“⁵¹

Jak už bylo zmíněno výše, úplná rekonstrukce není možná vzhledem k prostoru, kde a jak se bitvy odehrávaly. Většinou se jednalo o mnohadenní záležitost na několika desítkách kilometrů čtverečních s mnoha tisíci členy, proto se organizátoři zaměřují

---

⁴⁹ Příloha č. 5.

⁵⁰ Příloha č. 10.

⁵¹ Příloha č. 3.

na detail, ke kterému se vytvoří scénář a ten se snaží zpřítomnit. (ROMANOV, 2020)

4.5. Teatralizovaná událost

Divadelní či scénickou situaci můžeme identifikovat podle několika prvků. Za prvé jsou situace neboli události, kterou budeme moci nebo můžeme pozorovat, ty vznikají mezi jednajícími těly a může na základě akcentací k rozpoznání. Za druhé scénické situace mohou být ovlivněny i specifickým chováním, jak aktérů, tak pozorovatelů, a za třetí místem, kde se odehrávají, dobou, dále i politickými, estetickými a ekonomickými podmínkami. (KOTTE, 2011)

Pro to, abychom situaci nazvali scénovanou nebo teatralizovanou, je jediná podmínka, a to, aby byla pozorovaná zvenku. Přestože samotná scéna nemusí být pro diváky přizpůsobená nebo na ně zaměřená. „Scénovanost je projev, který se životem bezprostředně souvisí, ale postrádá jeho původní autentičnost.“ (GAJDOŠ, str. 99, 2010). Podle Rebeccy Schneider nemůžeme pojem teatralita pro rekonstrukce historických bitev použít, protože poukazuje na něco blízkého divadlu, lepší jsou označení mimeze, simulace, imitace nebo kopírování (SCHNEIDER, str. 18, 2011). Na reenactment či rekonstrukci historických bitev můžeme nahlížet skrze komunikativní a symbolickou paměť, což je soubor sdílených představ o minulosti, které se posilují a prohlubují skrze opakovaně užívané texty, obrazy a rituály. Festivity, které jsou s tímto připomínáním spojené, mají tři základní funkce: modifikační, integrační a komemorační. Modifikační neboli reprezentační upevňuje pozice a může být projevem politické, ideologické nebo ideové prezentace. Integrační je účastenství, kdy se vyjadřuje vlastní přesvědčení k příslušnosti danému kolektivu, a poslední je komemorační, kdy se paměť kolektivu udržuje při životě. (KESSLER, 2017) Jak jsem již zmiňovala výše, rekonstrukci historické bitvy dle mého názoru můžeme vnímat jako specifickou podobu pomníku, protože „každý pomník je kouskem interpretace historické skutečnosti, svědectví o podobě minulosti, která je zakódována v obsahovém i formálním zpracování, tak okolnostech vzniku v osobách či institucích, které výstavbu iniciovaly. Pomník je fenomén, který konstruuje paměť, je živěn při opakujících se slavnostech.“ (KESSLER, str. 37, 2017)

4.6.Site-specific

Site-specific má s rekonstrukcemi historických bitev společné to, že jsou to projekty vytvořené pro konkrétní prostor a čas, jelikož se odehrávají na bojištích, kde se bitvy skutečně odehrávala, většinou v jejich den výročí. Dalším podobným prvkem je jejich neopakovatelnost, jedinečnost a autentičnost. Tyto události bývají těsně spojené s oním místem, událost a aktéři vypráví příběh onoho místa, a to se stává předmětem výzkumu. Site-specific připomíná historii daných míst, snaží se redefinovat jejich minulost. Tato místa nejsou pouze atraktivní scénografie, ale choreografie vznikající přímo pro konkrétní prostory. „*Zapojuje historické souvislosti, pracuje s identitou místa v čase a prostoru tak, jak se týká lidí a věci v dané oblasti.*“ (VÁCLAVOVÁ, ŽIŽKA, str. 87. 2010) Český ekvivalent pro termín site-specific neexistuje, můžeme ho popsat jako divadlo v autentickém prostředí, umění místa či umění lokace, umění specifického prostoru nebo událost na určitém místě. (VÁCLAVOVÁ, ŽIŽKA, 2008) Hlavním tématem jsou právě specifická místa, snaží se sjednocovat všechny prvky a probudit zájem o daný prostor a o historii prostředí. Pro samotný proces práce a prezentaci díla je nutné čerpat z autentického prostoru. Dalším společným prvkem je prožitá tělesnost a vzájemnost, která vytváří odraz skutečného života, a ten se pojí s vnějším prostorem. Domnívám se, že pro oba žánry je společný důraz na samotný proces, ne na výsledek díla, je podstatné to, co se stalo během události. Oba žánry také specificky pracují se smysly, u reenactmentu může hlubší smyslové prožívání ovlivnit zážitek z bitvy, u site-specific jde o další podmět pro aktéra, jak rozvinout akci. Hlubší smyslové prožívání zde prohlubuje imerzi pro účastníky, na tom se opět shoduje většina respondentů, například Josef Fišer uvádí: „*Josefínské slavnosti, tam byla bitva v noci, rakouská armáda prováděla útok proti pruským jednotkám a my jsme se schovali do Pevnosti a kryli jsme ústup, zatlačili Prusáky pryč a stříleli jsme z kasemat v ravelinech. Bylo to v noci, nebylo vidět na krok, bylo to nebezpečný a palba z pevnosti, všude začouzeno, nebylo vidět na krok, padala omítka. Nikdy jsem to předtím nezažil.*“⁵² U Teodora Traxlera se nemusí jednat pouze o vnější vjemy spojené se zrakem a čichem, ale také o vjemy haptické: „*Přímo z bitvy, nevím, kdybych měl brát jen bitvy, tak je tam těch zážitků spousta, když to vezmu všeobecně. Největší akce, co je, když jdeme do střetu muž na muže*

---

⁵² Příloha č. 3

nebo když na nás právě vyběhne pěchota, vyloženě jdeme puškami proti sobě, klackujeme se tam a přetahujeme se, svalujeme se na zem. Člověk si z toho třeba dělá i srandu, když někoho ‚zapíchne‘, tak kouká, jestli nemá lepší boty, tak mu je začne stahovat. Člověk se do toho dokáže vžít a užít si to, a když tam člověk stojí u kanónu a čas od času si vystřelí do davu. Prostě ta akce, kdy se střetnou ty dvě jednotky, tak je to paráda.“⁵³ Například Kristýna Majerová, která se věnuje německým ženským pomocným sborům, má nejintenzivnější zážitek spojený s utlumováním smyslu: „Ty si odžiješ svých pět minut slávy, než přijde osudová hodinka, tak to rychle uteče, když třeba umřeš dřív. Pak ležíš a čekáš do konce ukázky. Jsem si tak jednou hloupě lehla, že mi začala odumírat noha, a ještě jak máme ty blbé přilby, tak mi začala i odumírat hlava. Pak ještě modřiny od pádu na plynovou masku. My máme v uších špunty pro jistotu, bylo zajímavé ležet, koukat do nebe, po nějakém výbuchu tam začal lítat nějaký prach. Bylo to fakt dramatické, tam lítaly ty zplodiny, tam ještě byly ty černý mraky. Odumírá ti noha, bolí tě hlava. Celý svět vnímáš utlumeně, takhle to asi fakt bylo.“⁵⁴

Rozdíl mezi site-specific a reenactmentem historických bitev je v tom, že site-specific čerpá ze všech souvislostí a vlastností daného místa, zkoumá vztah člověka a místa a to, jaký pro něj má obývaný a sdílený prostor význam, propojuje různé umělecké a vědní disciplíny, od divadla přes výtvarné umění, hudbu, film, design, architekturu a design po sociologii, urbanismus, antropologii, geologii, urbanismus nebo filozofii. Dalším rozdílem je, že aktéři od diváků nebývají oddělení, a také to, že aktéři využívají své aktivní a pasivní tělo. Aktivní tělo je tělo činné, které ovlivňuje prostor okolo sebe a prozkoumává ho, pasivní tělo čeká na podněty mysli. (VÁCLAVOVÁ, ŽIŽKA, 2010)

Domnívám se, že rekonstrukce historických bitev by se daly vnímat jako „kulturně-sociální znak, jehož podstatou je využívání principů dokumentace reality, kdy můžeme realitu konfrontovat s artificiozností. Tematizovaná realita je přitom nahlížena komplexně v průsečíku specifických vlastností historických, společenských, kulturních i estetických. Vzniká estetický kód, jehož základní funkce tkví v autentické a zároveň tautologické referenci signifikantního místa a jeho

---

⁵³ Příloha č. 8.

⁵⁴ Příloha č. 14.

sociálního klimatu.“ (KOLEČEK, str. 51, 2010) Tím, jak historické bitvy působí, pomáhají oživovat minulost konkrétního místa, pomocí umělecké formy, která mnoha způsoby dokáže popularizovat vojenskou historii a zároveň vytvořit opulentní uměleckou produkci.

4.7.Happening

Happening je divadelní aktivita, která nemá text ani předem stanovený program, může vycházet z rámcového scénáře. Nabízí tzv. událost, kterou společně provádějí jak umělci, tak účastníci, ale nechtějí napodobovat vnější jednání, vyprávět příběh či vytvářet významy, *„nejde o aktivitu nevyužívá katarzí, ale o teoretickou reflexi in actu, týkající se spektakulárnosti a tvorby smyslu v přesně vymezených hranicích daného prostředí.*“ (PAVIS, str. 169, 2003) Podobně funguje také rekonstrukce historických bitev, kdy je cílem ztvárnit, oživit minulost, ale v tomto případě zde neexistuje žádná dějová linka ani nevznikají žádné znakové proudy, které by vytvářeli aktéři. Je zde velmi silná linka vzájemnosti mezi jednotlivými aktéry ve vojenské jednotce i diváky, kteří tyto akce navštíví. Blíže happeningu mají spíše ukázky Czechoslovak Waaf Ree, kdy nerozvíjí žádnou imerzivní akci, ale snaží se svými ukázkami přiblížit předletové briefingy. Například Radka Atabe uvádí: *„Někdy mi to je trochu líto, že se nemůžeme zapojit, je to problém techniky. Nemůžeme si hrát na noční vědmy, ta válka nebyla jen o střelení a pobíhání po poli, ale i o těch drobných úkolech. Děláme ty letové přípravy, jedeme podle skutečné události, ženy dělají informační sekci, předáváme to veliteli nebo zapisujeme, sedíme, děláme záznam z letové přípravy. Používáme data, která byla v minulosti, na základě kopii z historického ústavu, které převádíme do mluvené formy, velitel doplňuje informace, co se dělo během toho letu, čím to bylo specifické. Snažíme se jet podle scénáře, jsou to historické události, není dobré tam přidávat vlastní informaci, upravujeme jejich formulaci.*“⁵⁵ Paradoxně by tyto spolky mohly zobrazovat reálné historické postavy, ale nedělají to, protože pamětníci stále žijí a ony by to považovaly za neuctivé.

Happening propojil výtvarné umění s divadlem. (VÁCLAVOVÁ, ŽIŽKA, 2008) Historické rekonstrukce mají s happeningem společné to, že o průběhu akce může rozhodnout náhoda a narušit průběh, další podobnost je v tom, že ani

---

⁵⁵ Příloha č. 9.

v jednom nejsou podstatné postavy, jako tomu je v tradiční inscenaci. (JOVIČEVIĆ VUJANOVIĆ, 2012)

Závěr

Diplomová práce Performativita a prožitek účastníků kulturních představení tzv. reenactmentů se zabývala tím, jak účastníci tyto události sami prožívají, jak moc je celá situace teatrální a vykalkulovaná a nakolik připouští improvizaci. Cílem bylo zjistit, jak oni sami bitevní rekonstrukce prožívají na základě kognitivní teatrologie. Dále mě zajímalo, jakou roli hraje při reenactmentu uniforma, kterou účastníci nosí, zde jsem uplatňovala především teorii přejímaného herectví (tzv. received acting) Michaela Kirbyho. Velkou otázkou také bylo, jestli účastníky ovlivňuje prostor, kde se ukázka odehrává, a zda se pro ně ukázka na základě dalších podnětů zvenčí stává imerzivní. Dalším zájmem bylo zjistit, jaké jsou aktivity klubů vojenské historie a jak při ztvárňování právě bitevních ukázek zachází s historickými reáliemi, zda jsou nějak upravované pro diváky nebo jestli se snaží být co nejvíc historicky přesní. Na toto téma jsou navázány kapitoly o living history a historické či kulturní paměti. Zásadní je tedy vnímání sebe jako určité skupiny a její prezentování, proto byla zařazena kapitola o sociální identitě. Posledním tématem je to, jakým způsobem bychom mohli zařadit historický reenactment neboli rekonstrukce historických bitev jako divadelní žánr. Jsou zde zastoupeny performativnější žánry jako site-specific nebo happening.

Při psaní jsem vycházela z odborné literatury, článků i populárně naučných zdrojů z internetu a publicistických pořadů. Zásadní byly články Introduction: What Is Reenactment od Vanessy Agnew a On Acting and Not-Acting od Michaela Kirbyho. Z monografií jsem využila Divadlo v netradičním prostoru od Radoslavy Schmelové, Příspěvky k teorii divadla od Jiřího Veltruského a Ostenze, hra, jazyk od Iva Osolsobě. Z publicistických pořadů jsem nejvíce čerpala z Historie.cs a z dokumentárně-publicistického pořadu Jak se vyhrává bitva. Zásadní byly pro výzkum polostrukturované řízené rozhovory s účastníky těchto historických rekonstrukcí, původně byly zaměřené na respondenty, kteří se věnují vojenské historii 19. století především v severovýchodních Čechách a ztvárňují vojenskou posádku.

Bohužel nebyl na hloubkový průzkum komunity prostor stejně jako na návštěvy rekonstrukcí historických bitev, protože mělo vzhledem k současné epidemiologické situaci mnoho spolků pozastavenou činnost. Ze stejného důvodu není příliš rozsáhlý vzorek rozhovorů, bylo obtížné spolky vůbec kontaktovat. Různorodost interview se podařilo naplnit, podařilo se mi kontaktovat účastníky jak mladší, tak středního věku. Jejich činnost byla také různorodá – od „obyčejných“ pěšáků po velitele, osoby, které se věnovaly historickému šermu, různorodým obdobím, dokonce se mi podařilo zařadit ženy. Výzkumný vzorek se tedy rozšířil o vojenské pomocné sbory především za druhé světové války. Výzkum byl tedy rozšířen na válečné konflikty v moderní době, tedy od 17. do 20. století, nebylo tedy vůbec nutné specifikovat dobu a bitvu, ze kterých budou respondenti vybíráni, protože většina z nich se věnuje nebo věnovala mnoha různým obdobím.

Zajímavý byl ženský pohled na fenomén reenactmentu. Pojmenovala bych to jako ženskou otázku zapojení. Respondentky, které se tomuto fenoménu rozhodly věnovat, popisují, že chtějí být na ukázce užitečné a ne jen zdobit, protože je spíše nežádoucí, aby ženy dělaly vojáky. Tento postoj samozřejmě vychází z dobové přesnosti.

Fenomén reenactmentu provází termíny sociální identita a living history. Living history je neoddělitelná část rekonstrukcí historických bitev, protože na základě poznatků z každodennosti jim umožňuje vylepšit si zážitek z celé akce. Vytvoří úplně odlišnou realitu od své běžné životní reality. Za druhé jim pomáhá přiblížit historickou zkušenost široké veřejnosti. Living history je tedy nedílnou součástí reenactmentu. I když rekonstrukce historických bitev můžeme vnímat jako připomínku nebo pomník dané události, například bitvy u Hradce Králové, respondenti samotnou bitvu tímto způsobem nevnímají, protože pro připomínání padlých slouží jiné události.

Sociální identita byla zařazena z toho důvodu, že tento koníček je pro účastníky součástí jejich životů a osobností. Pokud to chtějí dělat správně, musí tomu věnovat neuvěřitelné množství energie a času. Je potom logické, že to můžeme vnímat jako součást jejich osobnosti, kterou se prezentují navenek. V této komunitě panuje také velký pocit sounáležitosti a funguje zde skrze síť kontaktů skupinová mentalita.

Funguje zde myšlenka určité hierarchie, i když se jedná de facto o volnočasovou aktivitu, existuje zde něco jako kariérní postup. Velící důstojníci si získávají autoritu tím, jak dlouho působí ve skupině, nepohlíží se dobře na nováčka, který chce rovnou velet.

Dalším velkým tématem byla imerze a princip hry. Respondenti se do situace dokážou vžít a užít si ji, pokud nejsou v přímém kontaktu s vnější realitou. Když tedy nemají zodpovědnost za samotný průběh události (nejsou na vysílačce). Vžití se do dané situace je tedy možné, ale nikdo ji nepovažuje za náhradu reality, protože si neustále uvědomují, že se jedná o hru, která má svoje pravidla a nejedná se o reálné ohrožení života.

Na základě teorie scénovaného chování se chování respondentů nejvíce blíží k performerství, protože nikdo z nich si nevytváří postavu, za kterou by se na bojišti vydával. Během ukázek působí účastníci nejvíce sami za sebe, jako v té době. Vychází tedy čistě ze svého materiálního těla, na které pouze přebírají vnější znaky z uniformy, prostoru, kde působí, a ze skupinové prezentace podobně smýšlejících a oblékajících se lidí. Svě chování odvozují od oblečení, tedy uniformy, a spíše než z prostoru z vnějších okolností, které prožitek umocní. Žádný z respondentů neuvádí hluboký imerzivní zážitek, ale mají spoustu zkušeností, které se tomu blíží.

Žánr rekonstrukcí historických bitev se poté nejvíce blíží site-specific představení. Oboje vychází z místa, které se proměňuje jednáním performerů. Tato akce poté vytváří atmosféru dané události a místa. Paradoxně mají ale rekonstrukce historických bitev velmi blízko k iluzivnímu divadlu. Respondenti zde nevytváří žádné dramatické situace a jednání nemají nijak nazkoušené, ale snaží se, aby jejich jednání bylo co nejpravdivější a aby situace působila co nejpravdivěji. Můžeme zde mluvit také o existenci čtvrté stěny. Respondenti během ukázky nemají šanci vnímat diváky a ani ti nemají šanci s nimi nějak komunikovat, dokud neopustí vyhrazený prostor neboli scénu.

Poznatky z polostrukturovaných interview s aktéry rekonstrukcí historických bitev mohou být dále komparovány s účastníky tzv. larpů (live-action roleplay). I když se jedná o na první pohled velmi rozdílné aktivity, u aktérů může nastat velmi podobná situace vžití se do role. Jak larpeři, tak reneaktéři tyto aktivity

provádí ve svém volném čase a pravděpodobně mají podobnou fanouškovskou základnu. Larp se může zaměřovat i na historické náměty pro hru, které ale spíš, dle mého názoru, čerpají jen z dobové estetiky, zároveň zde může chybět historicko-popularizační stránka, která se nachází u rekonstrukcí historických bitev. Krátký rozhovor se může provést i s diváky těchto rekonstrukcí, a pokusit se tak o komplexní náhled na danou teatrální událost. Dále může být výzkum rozšířen o vnímání diváků reenactmentů, o to, jak oni vnímají tento fenomén a jak na ně působí. Rekonstrukce historických bitev může být také komparována se scénickým historickým šermem. Historický šerm má velmi podobné zázemí jako reenactment, mnoho respondentů se mu také dříve věnovalo. Antropologický přístup může být dále využíván k interpretování mechanismů ve skupině (za účelem zjistit, jak moc je vytvořena autorita u „velících důstojníků“), mechanismů autority a závislosti jako takové.

Seznam literatury

AGNEW, Vanessa. "Introduction: What Is Reenactment?" *Criticism*, vol. 46, no. 3, 2004, pp. 327–339. *JSTOR*, www.jstor.org/stable/23127321.

BARTOŠ, Zdeněk. *Divadlo a iluze*. Praha: KANT. 2011. ISBN 978-80-7437-061-8.

BLAIR, Rhonda. Image and action: Cognitive neuroscience and actor-training. *Performance and Cognition: Theatre studies and the cognitive turn*. London: Routledge, 2006, str. 167 - 185. ISBN 978-1135-989-460

FISCHER-LICHTE, Erika. *Estetika performativity*. Mníšek pod Brdy: NA KONÁRI. 2011. ISBN 978-80-904487-2-8

GAJDOŠ, Július. *Od inscenace k instalaci, od herectví k performanci*. Praha: KANT. 2010. ISBN 978-80-7437-037-3

Game Art: Imerze. *Game Art: Web o umění počítačových her* [online]. Praha: AMU, 2010 [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <http://cas.famu.cz/gameart/page.php?page=7>

GOFFMAN, Erving a Milada MCGRATHOVÁ. *Všichni hrajeme divadlo: sebereprezentace v každodenním životě*. Praha: Portál, 2018, ISBN 978-80-262-1342-0.

HART, F. Elizabeth. Performance, phenomenology, and the cognitive turn. *Performance and Cognition: Theatre studies and the cognitive turn*. London: Routledge, 2006, ISBN 978-1135-989-460, s. 29-51

HOJDA, Zdeněk a Jiří POKORNÝ. *Pomníky a zapomínky*. Litomyšl, Praha: Paseka. 1996. ISBN 80-7185-050-0

How to Run reenactment: Introduction to reeactments and reenactors. *EXCARC* [online]. Leiden: EXARC, 2001 [cit. 2021-03-07]. Dostupné z: <https://exarc.net/issue-2019-1/mm/how-run-reenactment-part-1>

HUIZINGA, Johan. *Homo ludens: o původu kultury ve hře*. Přeložil Jaroslav VÁCHA. Praha: Dauphin, 2000. ISBN 978-041-517-5944

JOHNSON, Mark. *The body in the mind*. London: University of Chicago Press, 1987. ISBN 0-226-40318-1.

JOVIĆEVIĆ, Aleksandra a Ana VUJANOVIĆ. *Úvod do performativních studií*. Bratislava: Divadelný ústav, 2012, ISBN 978-80-89369-24-9, s. 39-62.

KESSLER, Vojtěch. *Paměť v kameni: Druhý život válečných pomníků*. Praha: Historický ústav. 2017. ISBN 978-80-7286-308-2

KIRBY, Michael. "On Acting and Not-Acting." *The Drama Review: TDR*, vol. 16, no. 1, 1972, pp. 3–15. *JSTOR*, www.jstor.org/stable/1144724.

KLÍMA, Miloslav. Dramaturgie jako komponent divadelního díla. Varianta pro divadelní aktivity v netradičním prostoru. *Divadlo v netradičním prostoru: performance a site specific*. Praha: Akademie múzických umění, 2010, ISBN 978-80-7331-184-1, str. 36 - 48.

KOLEČEK, Michal. Kurátor - Kontext - Výstava. *Divadlo v netradičním prostoru: performance a site specific*. Praha: Akademie múzických umění, 2010, ISBN 978-80-7331-184-1, str. 48 - 64.

KOTTE, Andreas, Jana SLOUKOVÁ a Jaroslav VOSTRÝ. *Divadelní věda: úvod*. V Praze: KANT - Karel Kerlický pro AMU, 2010, ISBN 978-80-7437-019-9.

KUKUČKA, Martin. Umenie vidieť. *Divadlo v netradičním prostoru: performance a site specific*. Praha: Akademie múzických umění, 2010, ISBN 978-80-7331-184-1, str. 154-176.

LACH, Jiří. Who and Where Are the Audiences for History Today? *Where Is History Today?: New Ways of Representing the Past*. Olomouc: Palacký University, 2015, ISBN: 978-80-244-4760-5, str. 11 - 26.

LUTTERBIE, John. Neuroscience and creativity in the rehearsal process. *Performance and Cognition: Theatre studies and the cognitive turn*. London: Routledge, 2006, ISBN 978-1135-989-460, str. 149 – 166.

MAJOR, Ladislav. *Myšlení o divadle, II.*, Hans-Georg Gadamer, str. 7-43, Praha: nakladatelství Herrmann a synové. 1993. ISBN: 80-7008-096-5.

MASLOWSKI, Nicolas, Štěpánka Lehmann a Jiří ŠUBRT. Maurice Halbwachs, koncept rámců paměti a kolektivní paměti. *Kolektivní paměť: k teoretickým otázkám*. Praha: Karolinum, ISBN 978-80-246-2689-5. str. 15-31.

MANCING, Howard. See the play, read the book. *Performance and Cognition: Theatre studies and the cognitive turn*. London: Routledge, 2006, ISBN 978-1135-989-460, str.189 - 206.

MAUR, Eduard. Památná místa: Místa paměti ve vlastním (tj. topografickém smyslu slova). *Kolektivní paměť: k teoretickým otázkám*. Praha: Karolinum, 2014, ISBN 978-80-246-2689-5. str. 141-155.

MCCONACHIE, Bruce a F. Elizabeth HART. Introduction. *Performance and Cognition: Theatre studies and the cognitive turn*. London: Routledge, 2006, ISBN 978-1135-989-460, str. 18- 25.

Mimos a logos. *Disk: Edice pro studium scénické tvorby* [online]. Praha: Disk, 2021 [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://edicedisk.amu.cz/mimos-a-logos-autorsky-text-a-herecka-interpretace/>

NELLHAUS, Tobin. Performance strategies, image schemas, and communication frameworks. *Performance and Cognition: Theatre studies and the cognitive turn*. London: Routledge, 2006, ISBN 978-1135-989-460, s. 76-94.

OSOLSOBĚ, Ivo. *OstENZE, hra, jazyk: sémiotické studie*. Brno: Host. 2002. ISBN 80-294-076-7.

OSOLSOBĚ, Ivo. *Principia parodica, totiž, Posbírané papíry převážně o divadle*. V Praze: Akademie múzických umění, 2007. ISBN 978-80-7331-0820

PAVIS, Patrice. *Divadelní slovník*. Praha: Divadelní ústav, 2003. ISBN 80-7008-157-0.

SLÁDEK, Ondřej, ed. *Performance - performativita*. Praha: Ústav pro českou literaturu, 2010. ISBN 978-80-8577-8762.

STETS, Jan E., and Peter J. Burke. "Identity Theory and Social Identity Theory." *Social Psychology Quarterly*, vol. 63, no. 3, 2000, pp. 224–237. *JSTOR*, www.jstor.org/stable/2695870.

SCHNEIDER, Rebecca. *Performing remains: art and war in times of theatrical reenactment*. London: Routledge, 2011. ISBN 978-041-5404-426.

ŠMELCOVÁ, Radoslava. Jiné podoby umění aneb Hledání kořenů umění místa. *Divadlo v netradičním prostoru: performance a site specific*. Praha: Akademie múzických umění, 2010, ISBN 978-80-7331-184-1, str. 10-34.

ŠMÍD, Rudolf. Sociolog/ie/ v prostoru. *Divadlo v netradičním prostoru: performance a site specific*. Praha: Akademie múzických umění, 2010, ISBN 978-80-7331-184-1, str. 66 – 83.

TURNER, Ralph H. "The Role and the Person." *American Journal of Sociology*, vol. 84, no. 1, 1978, pp. 1–23. *JSTOR*, www.jstor.org/stable/2777976.

VÁCLAVOVÁ, Denisa, Tomáš Žizka. Site-specific – hledání jiného prostoru. *Divadlo v netradičním prostoru: performance a site specific*. Praha: Akademie múzických umění, 2010, ISBN 978-1135-989-460, str. 84 – 111.

VALENTA, Josef. *Scénologie (každodenního) chování*. Praha: KANT. 2011. ISBN 978-80-7437-055-7.

VELTRUSKÝ, Jiří. *Příspěvky k teorii divadla*. Praha: Divadelní ústav, 1994, ISBN 978-80-7008-046-7, str. 51 – 73.

VOJTĚCHOVSKÝ, Miroslav a Jaroslav VOSTRÝ. *Obraz a příběh: scéničnost ve výtvarném a dramatickém umění*. V Praze: KANT pro AMU, 2008. ISBN 978-80-8697-086-8.

VOSTRÝ, Jaroslav. *O hercích a herectví*. Praha: Kant. 2014. ISBN 978-80-7437-141-7.

What does living history mean? *Definitions* [online]. New York: Stands4 LLC., 2021 [cit. 2021-03-07]. Dostupné z: <https://www.definitions.net/definition/living+history>

Zamyšlení nad předáváním historie. *Living history* [online]. Praha: Living history, 2012 [cit. 2021-03-07]. Dostupné z: <https://livinghistory.cz/node/432>

Seznam zdrojů:

Historie. cs Živá historie bitvy u Slavkova [epizoda publicistického pořadu], režie: Vladimír Romanov. ČT24. 18. 1. 2020

Jak se vyhrává bitva [dokumentární pořad], režie: Vojtěch Fatka, Čt2, premiéra: 27. 11. 2005

Klub vojenské historie Brendy. *Peníze* [online]. Praha: peníze.cz, 2021 [cit. 2021-03-07]. Dostupné z: <https://rejstrik.penize.cz/03908607-klub-vojenske-historie-brendy-josefovz-s>

Klub vojenské historie Josefov. *Kluby vojenské historie: Databáze* [online]. Praha: Webservis, 2016 [cit. 2021-03-07]. Dostupné z: <https://www.reenactment.cz/item/klub-vojenske-historie-josefov/>

Regiment Wied 1762. *Regiment Wied 1762* [online]. Kolín: agenturarp, 2005 [cit. 2021-03-07]. Dostupné z: <http://www.regimentwied.amentum.cz/produkce.php>

Přílohy

Příloha č. 1

Jméno: Jan Nešněra

Spolek: Vojensko-historický muzejní spolek Trutnov

hodnost ve spolku/cích: nejčastější alter-ega mám tři, nejnižší je seržant 6. východopruského pěšího pluku, civilní role hrabě Jan z Harrachu, to nejvíc je František Josef I. císař a generalissimus

Obdobím, kterým se dále věnujete: 1745 Války o slezské dědictví okrajově, 19. století – 1848/1849-1875, vzhledem k mému současnému vzhledu, a pak okrajově 1. a 2. světová válka

1. Kdy se tomu začal věnovat? (jak tomu došlo?)

K Vojenské historii jsem inklinoval od dětství, protože jsem ze Svobody nad Úpou, kde máme linii opevnění. Zdálo se, že první světová bude jasná volba, ale když mi bylo 16, mohl jsem se zapojit jako modelář do expozice k válce 1866. Koncepce byla taková, že to má být oživený objekt, výstavou budu provázet průvodci v dobových kostýmech, měla vzniknout taková naučná stezka. Už může být takových 20 let. Člověk si hledal nějaký svůj prostor pro realizaci a už mi to tak zůstalo.

Reenactment je jiné označení pro tuhle aktivitu, znovu oživení situací. Říká se, přiveď své dítě k reenactmentu a nebude mít na drogy, nebude mít na auto, nebude mít na nic. Můžu říct, že 90 % těch rekonstrukcí je takové divadélko pro lidi, situační navození dobového života a dobového vystupování. Většinou tam vystupují dvě z nepřátelené strany.

2. Jaká byla vaše motivace začít?

Já jsem od toho očekával, mělo být průvodcovská činnost, mělo by tam docházet k oživení nějakého prostoru, rozšiřování znalostí, setkávání s lidmi se stejnými zájmy. Naplnilo se ta moje očekávání, dokonce to bylo jako sportovní a adrenalinové vyžití, což taky platí dodnes. V roce 2006 jsme z 52 víkendů byli na 48 akcích, ukázky, od války 1866 po druhou světovou. Potkal jsem se s obří skupinou lidí, kteří měli úžasné vědomosti, pamětníky, sběrateli. Člověk očekával že tedy bude něco dávat něco vyřazovat a setkávat se lidmi, který mu budou přinášet nějaké vědomosti. Dostanete se taky na místa, kam byste se normálně nedostala, s tím hraběte nebo císařem stoprocentně. Ta uniforma je takový otvírák.

a. Proměnila se za tu dobu nějak? (s věkem zkušenostmi, proč došlo ke změně?)

Získávání informací, budování patriotického a vlasteneckého přehledu. Dalším je hloubkové studování, pokud je to spojené s vystupováním jako historické postavy, kdyby někde dělal něco jiného, tak by to bylo značně neprofesionální, například jsme dělali manžele Dvořákoví.

3. Jak probíhala vaše první akce?

Já si pamatuju v té 66. všechny bitvy od roku 2002, první dva Hradce jsem strávil v rakouské uniformě, pak už v pruské od roku 2004, byl první pochod od Trutnova

do Hradce a od té doby chodím každý rok. Neuvěřitelný byl rok 2014 v Dánsku, bylo to autentickým způsobem na autentickém bojišti, oni tu ukázkou chtěli udělat i v autentický čas, a to vylodění bylo prosím ve tři hodiny ráno a tam bylo 8000 diváků. Tam to bylo velmi dobře zorganizovaný, oni nám poslali formulář na zbraně, který povezeme, a bylo to takovéto dobrozdání na hranice. Jeli jsme tři plus moje drahá choť, vezli jsme toho fakt hodně, každý z nás měl dva tesáky. Když viděli kolik toho tam je tak tam dopsali, že co se týče chladných zbraní, můžeme vzít, kolik toho chceme, od dánské policie jsme měli potvrzené, že jsme mohli mít nákladník plný zbraní. Co se týče oděvu, opět jsme posílali dlouhý seznam, oni nám následně odpověděli, že můžeme přijet, v čem chceme, protože naše kostýmy jsou natolik kvalitní, že to ničemu nevadí.

Adrenalin tam je spojený se střelbou a světelnými efekty. Já se dřív ještě staral o u nás ve spolku o ty pyrotechnické efekty a s likvidacemi kulis. Potom je tam spousta příběhů a situací, chvílemi i nebezpečných, na barikádě v Praze (2005), všichni se ten prostor snažili ukončit tu ukázkou, kolega vystoupil z obrněného vozu, opaskem si to odbrzdil a přejel si nohu, takže banda českých povstalců tlačila obrněný vůz, abychom ho z toho dostali.

4. Děláte to pro diváky vůbec?

Jako seržant na bitvě u toho diváky nepotřebuju. Pokud děláte historickou ukázkou, tak je vám prakticky jedno co se okolo vás děje, tam máte nějaký scénář, víte jaká strana má vyhrát, pohybujete se tak, aby jeden nemusel umřít, snažíte se fungovat tak, abyste nemusel půl hodiny ležet na zemi. U historických postav už u nich musíte něco vědět, já si nepíšu texty, kdy jsem se umřel, kdy jsem se narodil, já si s nimi povídám a tak vytvářím to prostředí. Je rámcový scénář a záleží na vás, jak si s ním poradíte.

5. Co si okolí myslí o téhle zálibě? Zažil jste odmítavé reakce?

Sousedí v paneláku byli trochu překvapení, když viděli plně ozbrojeného člověka ve výtahu anebo když venku zastavil obrněný vůz. Ještě děláme zimní výlety na dobových lyžích, setkání veteránů. Z 60 partají si nikdo úplně na čelo neřukal. Pokud to člověk dělá srdcem, tak to nevpadá hloupě.

6. Jak reagují normální lidé, když se někde procházíte v uniformě?

V Trutnově je nás asi 45-50 nevím o tom, že by kdokoliv z nás měl nějaké sousedské nepříjemnosti nebo ťukání na čelo. Ještě jsme dělali jako uctívání hrobů, osazování pomníků, čestná stráž u pomníku. My v tom městě jsme neustále vidět, ty lidi to ani nepřekvapí, že se něco takového děje.

Poláci mají obrovské antipatie k Rusku, když se tam dělá ukázkou z 2. světové, tak ty co dělají Rusy, z toho můžou mít velmi nepříjemný pocit a nejen pocit. U nás jsem se s ničím takovým nesešel. Setkal jsem se zrovna v Josefově s tím, že když se tam dělala průvod jednotek, dělala se tam první světová válka a Sokolovo, městem procházel průvod vojáků a šlo tam asi 30 SSáků, a vyběhla tam nějaká ženská, začala je objímat, to nás trochu zaskočilo a potom jsme zjistili, že jí odvedli 3 starší bratry na východní frontu a jí docvaklo, že se teď vrátili, bylo to takové bolavé. V Úpici nás honil pán holí po náměstí, probíhala ukázkou, on šel do

trafiky přes uzavřený náměstí a bylo mu úplně jedno, že se tam něco děje. Když ho šli kluci odchytil, aby ho odvedli k divákům, tak je tou holí skoro začal mlátit, protože pak jsme zjistili, že byl hodně dlouho Mathausenu.

Hraje tam teda roli nějaká ta historická zkušenost?

Určitě. Ty pamětníci teda už ubývají. Ve Smržovce u Tanvaldu, tam mají i válečnou ukázkou i s technikou, dělali jsme nějakou poslední bitvu z Černé Hory, jsme byli všichni vysmátý jako berušky, protože jsme to brali jako takovou sranda akci, pak jsme se bavili s bratrem kolegy, „vy jste si tady z toho děláte srandu, ale nám tam šlo fakt šlo o život“. U těch co mají tu osobností zkušenost, jsou dvě varianty, buď mají tu zkušenost jinou anebo to v nich vyvolává negativní vzpomínky. Ale zase jsem potkal člověka, který dělal kuchaře u Wehrmachtu a ten to měl jako nejšťastnější léta svého života, protože takhle projel půlku Evropy, byl i v Africe. Na frontu se nikdy nepodíval.

Vnímáte nějaký rozdíl, když jste někde jako císař, ten hrabě nebo jen seržant?

Uniforma přináší údiv u dětí a nadšení, že si na ty věci můžou sáhnout. A to že někdo sestoupí na jejich úroveň, že jim to půjčí, tak to je něco. Hraběte dělám moc rád, to je moje nejoblíbenější alter-ego. Domáci z Harrachova nebo Jilemnice, už ví, že přijedu zrovna já. Známe se, popovídáme si, je to vtipný, protože starostka mi emailové korespondenci oslovuje „Vaše Osvícenosti“, né že bych si na tom nějak zakládal. Dost úzce jsem s muzeem komunikoval, protože hrabě byl prezidentem Národního muzea a lokální dráhy Martinice-Rokytnice. Když člověk dělá ty historické reálné postavy, musí vyzařovat nějakou auru a charisma, informace předávat nějakým uvěřitelným způsobem a pak ty lidi mu naslouchají. Ty místní to mají hrozně rádi. Císař je hrozná zodpovědnost, tam si musím dát pozor. Nemůžu na někoho rvát „Ahoj, Pepo,“, Císař třeba ani nemůže sám vystoupit z kočáru, musí přijít pobočník, a pomoci mu. V roce 2016 probíhala mše za Franze Josefa v hradecký katedrále, já tam samozřejmě byl. Po mši jsem dostal okamžitý nápad, protože tam byl portrét z roku 1866 a u něho byla svíčka a já si řekl, že tu svíčku sfouknu, tak se řadilo to procesí, jsem řekl, že jsi, jdu vyřídít určitou osobní záležitost, všichni vytřeštěný co se děje. I ten doprovod je jako překvapený, když vybočíte s tí dvorský etikety

7. Informace si zjišťujete sám nebo si ji necháváte tlumočit?

Já osobně archivy neprojížděl, ale mám kontakty, skrze které se ke mně se ty informace dostanou

Vybudovali jsme si velké historické zázemí, skrze fakultu známé všude možně. Když jsem dělal setkání císaře a cara v Kroměříži 2015, tak jsem toho musel hodně nastudovat. Člověk si musel projít harmonogram, co se dělo, pořadí. A tam bylo nutné si převlíkat přes ten den, císařovna vyměnila čtvery róby, císař zase čtyři uniformy. Je hrozně zajímavý ty situace studovat.

a. Zajímáte se o living history, co vám to přináší?

Člověk jak studuje a nasává informace, tak je pak schopný je reprodukovat. Sem tam mi zavolá nějaký scénarista nebo producent, jestli bych jim neudělal

konzultanta. Například císařský protokol má 360 stránek a tam je napsaný úplně všechno.

8. Jaký byl váš nejintenzivnější zážitek z bitvy?

V letošním roce byla úžasná, "soukromá" ukázka na Výročí u Hradce v lese Svýb, to mělo neuvěřitelnou atmosféru. V prostoru, kde po třech výstřelech nebylo nic vidět, kde se střetlo 100. tis. lidí úplně zbytečně a kde je pohřbených 15 tis. všude možně, v té husté mlze, v tom křiku se pohybovat to bylo velice emotivní.

Jakákoliv kulturní akce v roli císaře, to chce velké množství přípravy, a je to taková one-man show. Na základě té akce v Kroměříži jsme pak nacvičili asi 4 hodinový skutečně divadelní program na principu Na stojáka, ale bylo to v historickém duchu, s kolegy jsme to vedli v tom stylu „tak pojdte zavzpomínat, jak probíhala ta korunovace.“ Dokonce z obecenstva jsme si vybrali paní a udělali jsme živě korunovaci.

Pražský mír ona tam nebyla úplně dobrá propagace na Prahu, veškerou snahu vrazili do toho, aby jim dali povolení, protože tam byl průchod Prahou. Tam bylo 300 uniformovaných lidí a 20 jezdců, šli od nádraží Františka Josefa I., dnes tedy Masarykovo což mě trochu štve, ale budiž. Šli jsme přes Prašnou bránu, Staromák, Zlatou uličku, Karlův most, až na Hrad, kde byla v posádkovém kostele pro vás nachystaná bohoslužba, která byla luxusní, vojenský kaplan si dal záležet. To byl den, kdy sem měl nejvíc turistických fotek a selfiček. Nikdo netušil co se děje, na jednu prošlo 300 lidí s vojenskou kapelou.

Někdy je ten intenzivní prožitek daný tím tlakem na historickou přesnost, někdy ten prožitek a paměť daná intenzitou toho zážitku, např. v Letovicích nám spadlo letadlo, mu prasklo lanko u kormidla. Nic se mu nestalo, ale to že ty lidi co viděli do horizontu a letadlo zmizelo, tak jásali, ale ti z druhé strany byly absolutně zticha, všichni se dívali, jestli v komoře neměli ostrý, protože nikdo netušil, jestli to udělal on.

Nebo jsme dělali ruskou a německou armádu, teď tam jeli tanky, bylo to v létě, a my jsme byli na poli, takže to znamenalo, že každý výstřel toho tanku před ním udělal ohnivý půlkruh, takže my jsme to udusávali aby to všechno nezačalo hořet.

Ony ty ukázky nemají dost jasný konec, aby se to nějak ukončilo, tak se začali dělat takový epilogy, netuším, kdo s tím přišel. Zbytek té posádky se nažene do neřešitelné situace v tu chvíli se to zastaví, všichni jsou ve štronzu a začne nějaký průvodní slovo.

a. Když jdete na bojiště, jak se cítíte jako seržant?

Už je to zodpovědná hodnost, měl na starosti 100-150 mužů, vždycky jsem dal dohromady skupinu lidí, oni mě nemají moc rádi, protože vymyslím nějakou kravinu, která končí smrtí nebo slávou. Když tam je někde nějaký potok tak se plížíme tím potokem. Ne že bych představoval, že jsem nějaká konkrétní osoba s konkrétním záměrem, ale hledám příležitosti, které by se dali využít. Třeba jednou v Josefově jsme s kolegy šplhali na ty obranné valy.

b. Co prožíváte, na co myslíte, co si představujete (jste sám za sebe vs. někdo jiný?),

To je otázka na kterou vám nedokáže odpovědět, mám kolegu, který věří tomu, že tam je nějaká reinkarnace, dokonce s tím byl i u kartářky. Já tomuhle úplně nepropadám, nepersonifikuju se do někoho konkrétního, ale snažím se působit a chovat tak, jak by se člověk v mém postavení choval. Všichni v této republice dělají pruskou gardovou pěchotu. Kdybych se do někoho měl jako úplně personifikovat tak by to úplně nešlo.

c. Jaká je smrt na bitevní poli?

Nuda no, ležíte na zemi, pečete se na sluníčku kolikrát. Většinou se nenechávám oživovat, pokud se tam někde nevyskytnou zdravotníci, který si tam hledají zábavu. Když je člověk mrtvej, tak je člověk mrtvej no.

d. A co chování u reálných historických postav?

u Františka Josefa I. si musím dávat setsakra pozor, co dělám. To už je zase spíš historická postava, jsou to nějaké představení, který představují už nějaký historický rámec. Na základě informací, které jste si připravila, tak se z toho snažíte čerpat

9. Jak vás ovlivňuje, prostor kde se bitva odehrává, proč to tak je?

Já třeba nemám rád, kde se obíhá okolo pomníku, jsem rád, když se to koná na autentickém místě. Ale u toho pomníku mi to přijde jako zlehčování smrti těch nebožáků, který tam byli nahnaný. V roce 2016 jsme dostali k dispozici v České skalici radnici, která se zrovna opravovala. Jestliže předtím ta budova byla funkční, tak poté ukázce byla už nefunkční, se to trochu změnilo na Stalingrad, sundali jsme teda bodáky, ale pak jsme do sebe řezali, vyhazovali jsme se skoro oken, lustr byl na maděru, pokud je možnost nějakého lepšího vyžití, objekty, které se dají využívat nebo členitý terén. Popsal bych to jako adrenalinový hraní. Necháme se strhnout tou situací. Ono to dost často graduje, někdy to může vypadat až trapně. Strhne to člověka, pokud má chuť si hrát a má fantazii

10. Jak vnímáte svoji uniformu nebo zbraň? (rekvizita, kostým?)

Kostým je to co se používá na divadle, obléknete si to na to představení a utnete po dvou hodinách.

Uniforma je udělaná funkčně tak jak to bylo podle dobových předpisů, je to věc ve který jste schopná existovat delší dobu. Když jsem ji měl dva týdny na sobě tak už jsem zapáchal i sobě. Někteří mí kolegové na akcích teda nosí spíš kostýmy.

Na mé pruské uniformě všechny kovy co tam jsou, to jsou originály. Jsou z věcí, co se tu našli u Trutnova

Pokud člověk chce, aby ho na tu akci pustili, tak musí nějak vypadat a je to obrovská počáteční investice.

a. Jak se o ni staráte? Jaký má střih?

Na burze jsem dokonce vydražil uniformu, která byla teda ve strašném stavu. Jelikož jsem měl v ruce originál, tak se z toho dal udělat střih, dalo se to replikovat. Tu uniformu jednu z těch co nosím, kdybyste to někde chtěl prodat jako originál tak vám to zbaští

To je ta uniforma, tím, že to je z té vysoké česané vlny, tak to má vysokou gramáž, vezmete kartáček, odrbete to nejhorší, dáte to na sluníčko a je to v pohodě. Pak mám ještě jednu uniformu, která je čist'ounká, a chodím v ní na plesy. Pak ještě jednu, se kterou jsem byla tady týden v Dánsku, pak týden v Hradci, tady v ní jsem se někde válel.

b. Jaký pocit vám dává uniforma (dotváří to nějak celkový ten pocit při bitvě?)

Ta uniforma je ten nástroj, pokud dělám Františka Josefa, je něco co se označuje jako Můj majestát, to je soubor věcí, bez kterých císař není císař, klobouk, šavle, soubor vyznamenání pro každou příležitost se to volí jinak pro to je samostatná příručka, patří k tomu i černý plášť, slavnostní uniforma, která je bílá neměla být nošena na veřejnosti. To jsou věci, který to dotváří a dávají tomu tu věrnost.

11. Reflektovaly jste ve spolku nějak významná výročí (200. let od založení Habsburské armády, pohřeb Otto von Habsburg)

Na pohřeb od nás jela delegace. Byli jsme za ním v Brandýse, kulturní akce, když je výročí Josefíny Vilemíny, tak si toho taky všimneme. My co to děláme, tak už si nemusíme dělat čárky, oni nám to dají vědět, napíší mi, že to je 180 let od narození toho a toho, oni mi napíší z výtopny, že mají výročí tratě císaře Ferdinanda. Máme okruh, který si všimá toho, že to děláme a že to děláme dobře. 2. prosince jsem si taky dal něco na FB nebo 11. 11. si taky vzpomenu.

Příloha č. 2

Jméno: Jana Salcmanová

Spolek: český RAF, jedna z největších skupin co se týče reeneactingu našich letců

hodnost ve spolku a jednotka: záleží na tom, jak dlouho v klubu působíme, já jsem vojín

Obdobím, kterým se dále věnujete: zatím jen 2. světovou válku

1. Kdy ses tomu začala věnovat? (jak tomu došlo?)

Nedostala jsem k tomu napřímo. V roce 2016, viděla jsem film Anthropoid, a dřív už jsem se o tom zajímala, ale nebylo to jako teď a ten film něco ve mně nakopnul, že jsem se o tom začala zajímat, o ty naše parašutisty a seznámila jsem s jednou mojí kamarádkou, která dělala už WAF, což jsou ženské letecké sbory, a tak mě k tomu přivedla.

Ženy, které jsou řidičky, meteoroložky, baličky padáků, kuchařky, mechaničky, radiotelegrafistky, ve válce potřebovaly muže, ženy nemohly bojovat, tak dělaly pomocné práce, aby ulehčily práci mužům.

2. Jaká byla tvoje motivace začít?

Hrdinství těch lidí, líbil se mi způsob toho připomínání toho klubu i předtím než jsem tam začala působit. Našich veteránů je čím dál míň a naše generace by tohle měla vědět a připomínat si, aby měla nějaké základy.

a. Proměnila se za tu dobu nějak? (s věkem zkušenostmi, proč došlo ke změně?)

Fascinoval mě postoj těch lidí a jejich hrdinství, sama bych to nedokázala a to probudilo můj zájem.

3. Jak probíhala první akce? (velká/malá, s nějakým konkrétním úkolem?)

Moje první akce byla Slavnosti svobody tady v Plzni, měli jsme tábor za Plazou a snažili jsme se mít nějaké přednášky, briefingy tzv. předletové přípravy, letcům se vysvětlí, jaká akce se chystá, v kolik hodin i dokonce jaké bude počasí. U toho byly WAFky jako zapisovatelky, mohly tam být i mechaničky, máme tam takový malinkatý tábor, kde máme různé artefakty a výbavu. Tímhle se to snažíme lidem připomínat.

Máte to hodně propojené s living history?

Ano. Tím jak tam ukazujete to vybavení.

4. Co se snažíš předat divákům a jak?

Pro mě určitě, kvůli tomu tu uniformu nosím, snažím se ji nosit jen na tyhle akce, hlavně kvůli těm divákům se ji snažím mít správně a připomínat ženy v armádě.

5. Co si okolí myslí o téhle zálibě? Zažila jsi odmítavé reakce?

Moje rodina byla zpočátku v šoku, nečekali, že bych se zajímala o válečnou historii, podporují mě, líbí se jim to, co dělám. Měla jsem problémy na střední, nedokázali to úplně pochopit, proč to dělám. Já ze začátku jsem byla taková, že jsem o tom hodně mluvila, hodně jsem to sdílela s ostatními, i těm, které to úplně nezajímalo, protože jsem byla hodně nadšená, když jsem něco odhalil, nějakou informaci. Trochu se mi i smáli. Převážná většina lidí v okolí mě podporuje v tom, co dělám.

6. Jak reagují normální lidé, když se někde prochází v uniformě?

Líbí se jim to, že takhle mladý lidi, se o to zajímají, že se snažíme připomínat tu historii, ať pokračujeme, že je to jen dobře.

Lidi z Plzně jsou na tohle docela zvyklí ne? A reakce diváků mimo Plzeň, asi bude trochu odlišná?

Jo máme tady spoustu akcí.

Byla jsem na několika akcích, ale nesetkala jsem se špatnými reakcemi, nějakí lidi nám tam něco opravovali.

Máš nějaké reakce pamětníků?

Pan Tomáš Lom s námi jezdí na akce, byl radiotelegrafistou u 311. perutě, ten nás hrozně podporuje nebo i pan Kavka. Myslím, že ty veteráni se na to dívají dobře. Snažíme se to dělat přesně a s úctou, aby na nás byli pyšní nebo aby je to neuráželo, protože my jsme pyšní na ně. Existují příbuzní letců a těm se to moc nelíbí, nelíbí se jim ani ty uniformy, jsou na tu historii svého příbuzného hodně citliví. Někteří si myslí, že se tak snažíme zviditelnit. Někteří nechápou, že k tomu máme tu úctu.

7. Informace si zjišťuješ sama nebo si ji necháváš tlumočit - weby, knihy, zahraničí Knížky, dokumenty, videa, ústní předání od kamarádek. Chtěla bych se podívat do jejich metodik. Nejnáročnější bylo zpočátku sehnat nášivky, nebo jsou špatné knoflíky u uniforem, měla by tam koruna Jiřího VI, protože on byl v té době králem. Na ramenou máme, albatrose, který má koukat do zadu. Ono je obtížné ji sehnat pro dívky, protože tady, se to sehnat nedá a ona kolikrát neseď.

a. Zajímáš se o living history, co ti to přináší?

ukazujeme, dobové vybavení v táboře. Co se týče oblékání, na tom nejsem tak špatně, mám ráda dobovou módu, a ty uniformy, ale ještě nenosím válečné oblečení civilně. Tu uniformu si na sebe neberu všude, máme k tomu nějakou úctu a měli bychom k tomu mít nějakou úctu.

8. Jaký byl tvůj nejintenzivnější zážitek z bitvy (popsat událost co nejpodrobněji prosím)

Slavnosti svobody, byla to moje první akce. SE všim sem se seznamovala, byla jsem nadšená, že jsem se dostala do nějakého takového klubu. Narozneniny, které jsme

slavili 2019 pana Tomáše Voma a Jiřího Kavky, byla to moje druhá akce, a seznámila jsem se s nimi.

Jak vypadá ta samotná akce?

Začínáme brzy ráno, dáváme si rozcvičku, to není ještě pro lidi, děláme hodně brífinky, 2 – 3x denně, mezitím se konají přednášky, lidé se koukají na artefakty, co před sebou vidí. Snažíme se je provést příběhem letců. My nemůžeme zažít bitvu, protože nemáme letadlo, takže nemůžeme simulovat boj.

U brífinky se snažíme něco zahrát. Je to spíš přes tu living- history ale plánujeme nějakou scénku.

a. Co prožíváš, na co myslíš, co si představuješ?

Každá děláme něco, nemáme přesně určené role nebo to povolání, co ony dělaly. Střídáme se v tom. Docela se to řeší, jestli mám historický alter-ego, nechceme mít ten pocit, že si na něco hrajem. Když mám na sobě tu uniformu, nechci tam mít svoje jméno, protože nemám právo ji nosit. Trochu to jméno máme upravené, abych to nebyla jako já, protože WAFka nejsem.

Jste tam jako víc za samy sebe jako jednotlivci, ne jako jednotka?

Ano, dá se to tak říct, je to takové složité. Mluvíme tedy především jako o klubu, kde každý má nějakou funkci, jsme tam jakoby sami za sebe, ale snažíme se spojit a spolupracovat.

Proč není vítaný mít to historické alter-ego?

U nás se to jako moc neřeší, říkáme si svými jmény, myslím si, že to kluci úplně neřeší. Napadlo mě, abych to jméno měla napůl. Mít vymyšlené jméno nechci, ono jich nebylo tolik těch WAFek, třeba Američanek bylo víc. Hraje tam roli úcta k těm našim veteránům.

Bylo by jiný, kdyby si dělala markytánku?

Je to hodně daleko, protože to co dělám je nedávná historie, asi to bude v něčem stejný. Všeho z úcty a v něčem se mírnit.

b. Vycházíš z nějaké reálné postavy, inspiruješ se jí? Záleží vůbec na tom?

V Plzni žila jedna, byla z Wintonových dětí. Vzala si jednoho z pilotů, ženy byly hodně mladounké a měly obrovskou odvahu. Snažili se pomoci jakkoliv to šlo. U nich byl problém, že nemohli mít vlastní jednotku, když se vraceli Do ČSR, tak museli dosloužit v Británii. Edit se rozhodla, že se svým mužem utečou, jenže s nimi spadlo letadlo a zahynuli, jí bylo 19 let.

9. Jak tě ovlivňuje, prostor kde se bitva odehrává, proč to tak je?

Rozdíl v tom nevidím, děláme to pořád stejně. Záleží na tom kolik místa jen nám dopřáno a kolik přijde lidí.

Když přijde víc lidí, je to lepší, můžeme provázet, můžeme vysvětlovat o čem to je. I pro děti se snažíme připravit nějakou zábavu. Je teda pravda čím míň lidí tím můžeme jít víc do hloubky, ale když je jich víc tak oceňujeme ten zájem veřejnosti.

10. Jak vnímáš svoji uniformu nebo zbraň?

Je to jakýsi kostým, mi to tak ani nebereme, beru to s úctou, snažím se to nosit přesně a správně. Aby to k něčemu bylo, aby se lidem co se to nelíbí tohle tak. Když si to vezmu po dlouhé době, tak je to pocit, že je to zvláštní protože to nosili naši veteráni. Je problém sehnat i repliku, natož originální uniformu.

c. Jak se o ní staráš? Jaký má střih?

Musíme si leštit knoflíky, klasika, žehlení, náročná údržba to není. Materiál je dobrý v tom že se hned nezmuchlá, boty abychom měli vyleštěné. Pásky, odznak na čepici, je to čistota toho všeho okolo. Musíme mít správně upravené vlasy, aby se nedotýkali ramen. Já si třeba vlasy zamotáвам do ruličky, což bylo nejčastější.

Replika podle dobového střihu. Je problém sehnat látku, koukáme různě po stránkách.

d. Jaký pocit ti dává uniforma? (Dotváří to nějak celkový ten pocit při bitvě?)

Každý z nás má ten dobrý pocit, že to mám na sobě, snažíme se to brát s úctou. Člověk když si to vezme na sebe má tendenci chodit rovně, pochodovat. Člověk uvažuje „historicky“ myslí na ty věci, co ho čekají. Musela být přesně podle předpisů, trochu jiné to mohlo být u mechaníček,

11. Reflekovaly jste ve spolku nějak významná výročí (200. let od založení Habsburské armády, pohřeb Otto von Habsburg)

Sama ty významný události se snažím připomenout uvažovat, kupuji si vlčí máky a tak.

Příloha č. 3

Jméno: Josef Fišer

Spolek: Corneta Moravia, Sedmiletá válka, KVH Brno, 1. světová válka,

hodnost ve spolku a jednotka: Napoleonika - Desátník, poddůstojník rakouské armády, vojín

Obdobím, kterým se dále věnujete: 30. letá válka, Napoleonika, 1. světová válka, Sedmiletá válka

1. Kdy se tomu začal věnovat? (jak tomu došlo?)

Asi před 7 lety, přes rodinu, my to děláme celá rodina. Děda je zakládající člen Napoleonských válek.

2. Jaká byla tvoje motivace začít?

Začal jsem číst historické knížky a sledovat filmy, všechny období, co dělám, mě baví na 100 procent.

a. Proměnila se za tu dobu nějak? (s věkem zkušenostmi, proč došlo ke změně?)

Zajímám se o zbraně, je to způsob jakým se dá zastřílet legálně. Ty starší zbraně jsou lepší. Setkávání s lidmi, které má rád, Baví mě na tom ukazovat lidem, co se dělalo před 200 lety. Jsem oblečený do pěkné uniformy, ukázat jim to, jak dřív spali pod širým nebem, nejedli, našlapali 1000 km.

My se tomu snažíme, přiblížit nikdy se tomu nepřiblížíme, na 100 %, protože na Slavkov jezdí pravidelně tisíce účastníků ale to je pořád málo

3. Jak probíhala první akce?

Bylo to na Slovensku. Jsme tam přijeli, byl jsem trochu nervózní, co z toho bude, jak jsem se do toho dostal tak mi to vlezlo pod kůži a dělám to do teď. Bylo mi 13 let. Byl jsem nervózní. Dělal jsem, že nabíjím, od let 18 střílím.

Jaké to bylo pro 13. letého kluka?

Hodně tam působil adrenalin, jak jsme stříleli po příteli, bez pocitu smrtelného ohrožení, Když se to pole zadýmí, není vidět na krok, působí to zmatek, ale velitel vás udržuje v linii.

Je to rozdíl oproti těm 13. letům, jak to bereš teď?

Beru to mnohem zodpovědněji, byl jsem povýšen na desátníka, mám zodpovědnost už za nějakými vojáky, takže když přijde někdo nový, tak ho musím vycvičit a předat mu naše dovednosti

4. Co se snažíš předat divákům a jak?

Oni se přijdou podívat, aby se podívali, ale my je moc nevnímáme, my se soustředíme na ten náš výkon. Akci bez diváků už jsem zažil, ale bylo to takové normální, my je moc nevnímáme, potom se s náma vyfotí. Není to vůbec generačně omezeno. Starší to dokážou ocenit, že se jim snažíme přiblížit realitu, mladší zajímá střílení.

5. Co si okolí myslí o téhle zálibě? Zažil jsi odmítavé reakce?

Kamarádi to nejdřív ani nechápali, proč mě to baví, pak se kamarád přidal a taky ho to začalo bavit. Většina lidí v tom nevidí smysl nebo se toho bojí se toho si to vyzkoušet. Je ta historie už tolik nezajímá, nic jim to neříká. Žádné negativní reakce jsem nezažil.

6. Jak reagují normální lidé, když se někde procházíš v uniformě?

Dívají se, sledují to, říkají, že máme srandovní čepice nebo něco takového. Když jsme byli na Korsice, tak to pro ně bylo skoro svátek, protože to nikdy předtím neviděli. Lidi ze Slavkova už jsou na to jako asi zvyklý, ale pořád tam chodí nový a nový. Pro lidi z vesnic už to není nic překvapivého. každou akci, co jsme za klub, a takový věci. Nic hloupého jsem vyložené nezažil.

7. Informace si zjišťuješ sám nebo si ji necháváš tlumočit?

Knížky, nebo se ptám ostatních. Celkově z reeneactmentu obecně, je tam hodně lidí, protože se o to zajímají, protože je to baví.

Mám doma rakouského reglement, jak vojáci byli vycvičeni a jakou měli výstroj.

a. Zajímáš se o living history, co ti to přináší?

Minulý rok to bylo těžší, protože jsme nikde nebyli, předloni jsme byli furt někde. Žiju tím už asi sedm let. Musím to mít na vysoké úrovni. Jak jsem začínal, tak jsem to moc neřešil, po tom roce jsem si všimnul, že mají lidi pěknější uniformy, tak jsem si nechal ušít nový. Musí být obepnuté na postavu, aby se ta postava vyrýsovala.

8. Jaký byl tvůj nejintenzivnější zážitek z bitvy?

Josefínské slavnosti tam byla bitva v noci, rakouská armáda prováděla útok proti pruským jednotkám a my jsme se schovali do Pevnosti a kryli jsme ústup, zatlačili Průšáky pryč a stříleli jsme z kasemat v ravelinech. Bylo to v noci, nebylo vidět na krok, bylo to nebezpečný a palba z pevnosti, všude začouzeno nebylo vidět na krok, padala omítka. Nikdy jsem to předtím nezažil.

a. Když jdeš na bojiště, jak se cítíš? (jak moc se do toho dokážeš vžít?)

Je to všelijaký, oni chodili na smrt my ne. Je tam trochu nervozita, aby se všechno udělalo správně, aby se nic nestalo.

b. Máte choreografii?

Organizačně, ať už je to s diváky nebo bez, tak to je jedno. Scénář se domlouvá, už třeba rok dopředu, jak skončí jedna, tak se uvažuje o dalším, ty jednotky se publiku nijak nepřizpůsobují, protože stojí kolem dokola a oni to vidí z jakéhokoliv úhlu. Nic není přesně nacvičenýho, jen ty vojenské manévry, a je tam prostor pro improvizaci, třeba bodákové souboje.

S dřívějších rozhovorů jsem vyzorovala, že oni už do bodákových soubojů úplně nejdou, protože neví co čekat od protivníka?

Je to hodně postavené na důvěře.

Když ty lidi neznáš, přizpůsobuje se to dobové realitě?

Ale jo, a to hlavně u začátečníků, protože ty ještě nevíš co od toho čekat.

c. Co prožíváš, na co myslíš, co si představuješ (sám za sebe vs. někdo jiný?)

Jsem tam sám za sebe, v té určité době, před 200 lety zpátky, já se do toho tolik nevtímám, podle toho jaká je to akce, některý se do toho vžívají až moc. Když proti nám jede kavalerie, kdyby do nás vjeli tak je po nás, jak stojíme v carré, hodně křičíme, abychom vybudili adrenalin, musíme střílet rychleji než nepřítel, když po nás pálí dělo, aby nás nezmasakrovalo.

Domluví se s někým z jezdeckva, že ho z toho koně stáhne a pak se začnou šermovat.

d. A mimo akci?

Pořád stejný 200 let zpátky, nesmí to být moderní, nesmí se projevovat moderní doba. Je to podle spolku, všichni si na tom zakládáme stejně.

e. Vycházíš z nějaké reálné postavy, inspiruješ se jí? Záleží vůbec na tom?

Ne, asi ne přijde mi to takový stejný, všichni mají příběh, zažívají ale to stejný.

f. Jaká je smrt na poli?

Několikrát, si tam lehnu a odpočívám, když nás je málo, tak se zvedneme, a zase jdeme zpátky.

9. Jak tě ovlivňuje, prostor kde se bitva odehrává, proč to tak je?

Asi ne, zažil jsem různé prostory, je to stabilní více či méně. Připadá mi to všechno stejný. V tom území toho bojiště, je to dobrý pocit, že to je na tom místě kde ta bitva proběhla. Pieta je spíš pomníků, někteří se pomodlí, je to půlhodinová záležitost.

Terezín je pevnost a je tam jiný terén, víc se tam střílí, chodí se na bodáky, vyhrájí si nad zákopy. Ta pro mě byla nejvíc, je to tam každý rok něco jiného v jiný prostoru pevnosti.

Na Slavkově je to čisté pole, je to hodně o manévrování aby se to zaplnilo. Nechodí se na bodák.

10. Jak vnímáš svoji uniformu nebo zbraň?

Je to nástroj, který musí fungovat, vydrží to v létě i v zimě, vytvoří se tam mikroklima. Kostým má vypadat dobře. Základem je její funkčnost. Mám ji rád.

Zbraně mám taky rád, abych si je vystavil, sběratelská činnost. 3, rekvizitní zbraň by nedělala ten efekt, jaký chci. Dobová replika funguje na principu historické zbraně, je to nesrovnatelná věc.

Historické boty, nejdřív se v tom nedalo chodit, ale po měsíci se mi to přizpůsobilo.

a. Jak se o ní staráš? Jaký má střih?

po té akci ji nechám vyvětrat a vykartáčuju, bitevní patina, dobová replika podle předpisů.

b. Kdo ji vyráběl, je drahá? Specializovaná švadlena, ale jo, okolo 1000 Kč,

c. Jaký pocit ti dává uniforma (dotváří to nějak celkový ten pocit při bitvě?)

Musím dodržovat dobovost, nešel bys s ní do města, máš ji spojenou s akcemi a výstavami, zahájení. je to základní část aby bitva proběhla úspěšně, kdyby tam byli di v moderním oblečení, tak by to vypadalo hrozně divně, všechno musí být takhle aby to dobře vypadalo pro diváky.

Příloha č. 3

Jméno: Josef Fišer

Spolek: Corneta Moravia, Sedmiletá válka, KVH Brno, 1. světová válka,

hodnost ve spolku a jednotka: Napoleonika - Desátník, poddůstojník rakouské armády, vojín

Obdobím, kterým se dále věnujete: 30. letá válka, Napoleonika, 1. světová válka, Sedmiletá válka

1. Kdy se tomu začal věnovat? (jak tomu došlo?)

Asi před 7 lety, přes rodinu, my to děláme celá rodina. Děda je zakládající člen Napoleonských válek.

2. Jaká byla tvoje motivace začít?

Začal jsem číst historické knížky a sledovat filmy, všechny období, co dělám, mě baví na 100 procent.

a. Proměnila se za tu dobu nějak? (s věkem zkušenostmi, proč došlo ke změně?)

Zajímám se o zbraně, je to způsob jakým se dá zastřílet legálně. Ty starší zbraně jsou lepší. Setkávání s lidmi, které má rád, Baví mě na tom ukazovat lidem, co se dělalo před 200 lety. Jsem oblečený do pěkné uniformy, ukázat jim to, jak dřív spali pod širým nebem, nejedli, našlapali 1000 km.

My se tomu snažíme, přiblížit nikdy se tomu nepřiblížíme, na 100 %, protože na Slavkov jezdí pravidelně tisíce účastníků ale to je pořád málo

b. Jak probíhala první akce?

Bylo to na Slovensku. Jsme tam přijeli, byl jsem trochu nervózní, co z toho bude, jak jsem se do toho dostal tak mi to vlezlo pod kůži a dělám to do teď. Bylo mi 13 let. Byl jsem nervózní. Dělal jsem, že nabíjím, od let 18 střílím.

Jaké to bylo pro 13. letého kluka?

Hodně tam působil adrenalin, jak jsme stříleli po příteli, bez pocitu smrtelného ohrožení, Když se to pole zadýmí, není vidět na krok, působí to zmatek, ale velitel vás udržuje v linii.

Je to rozdíl oproti těm 13. letům, jak to bereš teď?

Beru to mnohem zodpovědněji, byl jsem povýšen na desátníka, mám zodpovědnost už za nějakými vojáky, takže když přijde někdo nový, tak ho musím vycvičit a předat mu naše dovednosti

3. Co se snažíš předat divákům a jak?

Oni se přijdou podívat, aby se podívali, ale my je moc nevnímáme, my se soustředíme na ten náš výkon. Akci bez diváků už jsem zažil, ale bylo to takové normální, my je moc nevnímáme, potom se s náma vyfotí. Není to vůbec generačně omezeno. Starší to dokážou ocenit, že se jim snažíme přiblížit realitu, mladší zajímá střelení.

4. Co si okolí myslí o téhle zálibě? Zažil jsi odmítavé reakce?

Kamarádi to nejdřív ani nechápali, proč mě to baví, pak se kamarád přidal a taky ho to začalo bavit. Většina lidí v tom nevidí smysl nebo se toho bojí se toho si to vyzkoušet. Je ta historie už tolik nezajímá, nic jim to neříká. Žádné negativní reakce jsem nezažil.

5. Jak reagují normální lidé, když se někde procházíš v uniformě?

Dívají se, sledují to, říkají, že máme srandovní čepice nebo něco takového. Když jsme byli na Korsice, tak to pro ně bylo skoro svátek, protože to nikdy předtím neviděli. Lidi ze Slavkova už jsou na to jako asi zvyklý, ale pořád tam chodí nový a nový. Pro lidi z vesnic už to není nic překvapivého. každou akci, co jsme za klub, a takový věci. Nic hloupého jsem vyložené nezažil.

6. Informace si zjišťuješ sám nebo si ji necháváš tlumočit?

Knížky, nebo se ptám ostatních. Celkově z reeneactmentu obecně, je tam hodně lidí, protože se o to zajímají, protože je to baví.

Mám doma rakouského reglement, jak vojáci byli vycvičeni a jakou měli výstroj.

a. Zajímáš se o living history, co ti to přináší?

Minulý rok to bylo těžší, protože jsme nikde nebyli, předloni jsme byli furt někde. Žiju tím už asi sedm let. Musím to mít na vysoké úrovni. Jak jsem začínal, tak jsem to moc neřešil, po tom roce jsem si všimnul, že mají lidi pěknější uniformy, tak jsem si nechal ušít nový. Musí být obepnuté na postavu, aby se ta postava vyrýsovala.

7. Jaký byl tvůj nejintenzivnější zážitek z bitvy?

Josefínské slavnosti tam byla bitva v noci, rakouská armáda prováděla útok proti pruským jednotkám a my jsme se schovali do Pevnosti a kryli jsme ústup, zatlačili Prusáky pryč a stříleli jsme z kasemat v ravelinech. Bylo to v noci, nebylo vidět na krok, bylo to nebezpečný a palba z pevnosti, všude začouzeno nebylo vidět na krok, padala omítka. Nikdy jsem to předtím nezažil.

a. Když jdeš na bojiště, jak se cítíš? (jak moc se do toho dokážeš vžít?)

Je to všelijaký, oni chodili na smrt my ne. Je tam trochu nervozita, aby se všechno udělalo správně, aby se nic nestalo.

e. Máte choreografii?

Organizačně, ať už je to s diváky nebo bez, tak to je jedno. Scénář se domlouvá, už třeba rok dopředu, jak skončí jedna, tak se uvažuje o dalším, ty jednotky se publiku nijak nepřizpůsobují, protože stojí kolem dokola a oni to vidí z jakéhokoliv úhlu. Nic není přesně nacvičeného, jen ty vojenské manévry, a je tam prostor pro improvizaci, třeba bodákové souboje.

S dřívějších rozhovorů jsem vyzorovala, že oni už do bodákových soubojů úplně nejdou, protože neví co čekat od protivníka?

Je to hodně postavené na důvěře.

Když ty lidi neznáš, přizpůsobuje se to dobové realitě?

Ale jo, a to hlavně u začátečníků, protože ty ještě nevíš co od toho čekat.

f. Co prožíváš, na co myslíš, co si představuješ (sám za sebe vs. někdo jiný?)

Jsem tam sám za sebe, v té určité době, před 200 lety zpátky, já se do toho tolik nevšímám, podle toho jaká je to akce, některý se do toho vžívají až moc. Když proti nám jede kavalerie, kdyby do nás vjeli tak je po nás, jak stojíme v carré, hodně křičíme, abychom vybudili adrenalin, musíme střílet rychleji než nepřítel, když po nás pálí dělo, aby nás nezmasakrovalo.

Domluví se s někým z jezdeckta, že ho z toho koně stáhne a pak se začnou šermovat.

g. a mimo akci?

pořád stejný 200 let zpátky, nesmí to být moderní, nesmí se projevovat moderní doba. Je to podle spolku, všichni si na tom zakládáme stejně.

h. vycházíš z nějaké reálné postavy, inspiruješ se jí? záleží vůbec na tom?

ne, asi ne přijde mi to takový stejný, všichni mají příběh, zažívají ale to stejný.

i. Jaká je smrt na poli?

několikrát, si tam lehnu a odpočívám, když nás je málo, tak se zvedneme, a zase jdeme zpátky.

8. Jak tě ovlivňuje, prostor kde se bitva odehrává, proč to tak je?

Asi ne, zažil jsem různé prostory, je to stabilní více či méně. Případá mi to všechno stejný. V tom území toho bojiště, je to dobrý pocit, že to je na tom místě kde ta bitva proběhla. Pieta je spíš pomníků, někteří se pomodlí, je to půlhodinová záležitost.

Terezín je pevnost a je tam jiný terén, víc se tam střílí, chodí se na bodáky, vyhrájí si nad zákopy. Ta pro mě byla nejvíc, je to tam každý rok něco jiného v jiný prostoru pevnosti.

Na Slavkově je to čisté pole, je to hodně o manévrování aby se to zaplnilo. Nechodí se na bodák.

9. Jak vnímáš svoji uniformu nebo zbraň?

Je to nástroj, který musí fungovat, vydrží to v létě i v zimě, vytvoří se tam mikroklima. Kostým má vypadat dobře. Základem je její funkčnost. Mám ji rád.

Zbraně mám taky rád, abych si je vystavil, sběratelská činnost. 3, rekvizitní zbraň by nedělala ten efekt, jaký chci. Dobová replika funguje na principu historické zbraně, je to nesrovnatelná věc.

Historické boty, nejdřív se v tom nedalo chodit, ale po měsíci se mi to přizpůsobilo.

a. Jak se o ní staráš? Jaký má střih?

po té akci ji nechám vyvětrat a vykartáčuju, bitevní patina, dobová replika podle předpisů.

b. Kdo ji vyráběl, je drahá? Specializovaná švadlena, ale jo, okolo 1000 Kč,

c. Jaký pocit ti dává uniforma (dotváří to nějak celkový ten pocit při bitvě?)

Musím dodržovat dobovost, nešel bys s ní do města, máš ji spojenou s akcemi a výstavami, zahájení. je to základní část aby bitva proběhla úspěšně, kdyby tam byli di v moderním oblečení, tak by to vypadalo hrozně divně, všechno musí být takhle aby to dobře vypadalo pro diváky.

Příloha č. 5

Jméno: Miroslav Trochimovič

Spolek: KVH Brandy

Hodnost ve spolku a jednotka: strážmistr u rakouské police, pěchota 98, pěší pluk rakouský, rakousko-uherské dělostřelectvo 1866, 16. obrněná divize Amerika

Obdobím, kterým se dále věnujete: 1780 do roku 1945

1. Kdy se tomu začal věnovat? (jak tomu došlo?)

Jak člověk bydlí v Pevnosti, tak se tomu začne nějak věnovat. Táta od roku 1994, to jsem ještě byl malej, jsem říkal, že se ze sebe dělá šaška.

2. Jaká byla vaše motivace začít?

vyplyne to z města a znám s M. L. a starou gardou jsem chodil na hradby. Vyplyne to samo. Jednou se mě zeptali „Nechceš uniformu?“ a tak.

a. Proměnila se za tu dobu nějak? (s věkem zkušenostmi, proč došlo ke změně?)

proměnila se motivace, přestali mě bavit bitvy, baví mě být u kuchyně, dělat zázemí. Na bitvy jezdím od roku 99, ať se jedná o období kdy jsem dělal napoleonku nebo bitvu u Plzně, tak je to pořád to samý, furt na jedno brdo. Nepřestalo mě to bavit...možná ano. Když člověk dělá Německo, tak prohraje, jednou zase vyhraje. Je to furt dokola.

A zázemí i u 19. století?

Zázemí, když jedeme do Plzně 45 rok, jsem se dal k americké vojenské policii, takže hlídáme tábor. Celej den hlídáme lidi, aby nedělali neplechu a všechno možný. Do bojových ukázek už se mi moc nechce. S přibývajícíma letama, když ve 20 člověk uběhne 100 metrů do útoku. Začali to dělat mladý, jiný lidi. Je to takový těžší.

3. Jak probíhala první akce?

To si vzpomínám úplně přesně, jsem byl ještě nezletilý. V roce 1998 Mladějov na Moravě, 1. sv.v. jezdil jsem se vzduchovkou. Jsem z toho byl úplně hotový, ooo já mám vzduchovku, potkal jsem tam různý lidi. Zažil jsem tam krásnou věc. Člověk někam přijde „Dobrý den,“ „Jak dobrý den, tady jsme si všichni rovni“, vyplašenej, takovej, všichni tykačka, tady máš pivo. Užil jsem si ji, první akce člověk je vyplácanej úplně ze všeho. Teď když někam jedu, tak joo dobrý odstřílím si to, pak jdu do tábora pokecat si klukama, některý vidím jednou za rok, jednou za dva roky. Takže spíš si jedu za kamaráda popovídat, dáme si pivo o bitvě. Nechávám to mladším, bohužel ty mladší nejsou.

Je nějaký důvod, proč nechtějí dělat?

Je doba mobilů. Takže spíš radši sedí na zadku, čumí do telefonu, samej facebook. Než zvedli zadek a jeli někam bojovat. Si radši zahrajou tanky na počítači. Pojed', uvidíš opravdový tank, můžeš se na něm svést, „já radši budu sedět doma“, nemají

zájem o tu historii. Neříkám, že všichni, samozřejmě jsou takový lidi, strašně mizivý procento. Pořízení tý uniformy, za nás, teď jsou jiné priority. Jsme si sehnali československý uniformy z 50. let, tak jsme si to nechali přešít u kamarádovy maminky na První republiku a jeli jsme. Teď když v tom přijedu, tak se mi každý vysměje. Začali se dělat kopie látek, tahle uniforma mě přišla na 1500 i s přešitím. S tou novou látkou to 500/600 Kč m², takže s ušitím to může být 5000/10 000. Odvíjí se od toho, když si člověk pořídí takovouhle uniformu, tak už je i to nechci se v tom válet v příkopech, si to někde ušpiním. Už to není ono, mladáci začali, jezdí, proč jsem skončil s Německem a začal dělat Ameriku, já mám na uniformu, tak začnu dělat SS-mana, sice nevím, kdy začala 2. světová válka, ale dělám SS-jednotky, všichni se ze mě. Tak mě to i otrávil

Myslíte, že to ztrácí nějakou autenticitu?

Právě naopak, autenticitu to právě získává. Tímhle tím, že vyrábí kopie, dá se sehnat úplně všechno, jakákoliv uniforma. Ale shání si je lidi, který na to má prachy a většina o tom ví kulový. „Dobrý je mi 18, hraju si na hroznýho nácka.“ Ale nějaká pořadovka, tak to jsou úplně tupý.

Začnu dělat Ameriku, nebudu dělat pěšáka, od druhý pěšácký divize. Udělám si paragána. Pak tam přijde vyhublinka, která, má padák na zadku, mám na to prachy tak budu jako vánoční stromeček.

4. Co se snažíte předat divákům a jak?

Tak jako při každý se těm divákům snažíme něco předat. Jakákoliv bitva za jakéhokoliv období, proto se ty bitvy vlastně dělají, aby se předávali těm lidem. Na tyhle konflikty, Země, která zapomene na svoji minulost, tak si ji musí zopakovat. Lidem se to my připomínat, v každý rodině je pradědeček, který se zúčastnil první světový. Krásná věc byla, když jsem začal jezdit do roku 2005. To žili ještě ty starý paní „ježiš vy máte krásný uniformy, takovou měl můj tatínek. On ji měl doma.“ až do roku 1918 byl v armádě, když to přežil tak se vrátil domů, pak ji musel schovat před komoušema, že jo. Za první republiky se hrálo nato, že přijeli legionáři, velcí hrdinové. Neberu jim to, kdo kdy v životě podojil Rusáky, Československo. Co mi vadí, že když jste bojovali za Rakousko, tak se k němu republika otočila zády. Když se potkáme s těmi lidmi, co to zažili, jejich tatínek byl na rakouský straně nebo v legiích, když si poslechne ty příběhy, tak je to nádhera. Každá bitva je pro diváky, i pro nás samozřejmě, my si to taky musíme užít. Je to pro ty diváky, aby jim to něco dalo, musí to být co nejuvěrohodnější

5. Co si okolí myslí o téhle zálibě? Zažil jste odmítavé reakce?

Mý okolí je jsou tady kluci co taky dělají vojenskou historii. Jelikož jsme ve skupině lidí, jezdíme spolu na akce. Je tam kladný hodnocení. Manželka moje, to taky bere, teď jezdím míň. Ze začátku jsem ji musel připravit na to, uvědom si, že budu každý druhý týden pryč. V pohodě smířila se s tím. Spíš je to v tý rodině. Tady je to takový jinačí, vzhledem, k tomu že to je Pevnostní město, většina lidí to chápe, každý si prošel nějakou uniformou, každý měl nějaké takové období, lidi to vnímají v pohodě.

6. Jak reagují normální lidé, když se někde procházíte v uniformě?

Stalo se mi, kolikrát, když jsme dělali Německo, tak na mě křičeli parchanti německý. Ale v prvoválečný uniformě na mě vyjela paní, když jsme jeli vlakem, na nás pořvávala, „naši dědové za to umírali a vy si tady na to hrajete. Pakáž, akorát se tam někde jedete zlejt.“ Což si myslí většina lidí, co do toho nevidí, že si na sebe vezeme uniformy a jedeme se někam ožrat. Není to o tom. Většinou to okolí vnímá kladně. Když děláme němce, „proč to děláte? Idioti“ no a do koho by ty Američani stříleli? Někdo toho nepřítele dělat musí. Já jsem takovej člověk, kterému to je šumák, že na něj někdo pokřikuje. Většinou se setkávám s pozitivním ohlasem v 99 procentech. Tady v Josefově jsou na to lidi zvyklí, kdybych tady chodil v uniformě, tak nikdo ani nehne brvou. Tady byla vždycky armáda.

7. **Informace si zjišťujete sám nebo si ji necháváš tlumočit - weby, knihy, zahraničí**

Předáváme si informace mezi sebou. Existují předpisy, nemůžu na prvoválečnou akci přijet v prvorepublikový v uniformě nebo když neodpovídá barva. Nemůžu přijet v růžový uniformě, člověk by byl za debila. A dneska jsou předpisy na akce, jak má člověk přijet, ono to většinou vychází z té akce, nedělá se hurá akce a dá se tomu nějaký název. Tahle bitva byla v roce 17, už tam nějaký postup byl. Pořadatelé si řeknou, kdo má uniformu vzor 15 a výš, tak přijďte v ní, neberte si 8. Většinou to tak vyplyne. Když se člověk vyzná, tak nemusí číst ani ty propozice, podívá se na název a vezme si danou uniformu. (T. K. přítomen při rozhovoru: *potom se to odvíjí od toho, kde by se bitva měla odehrávat, když je to na východní frontě nebudu si tam brát fr. uniformu a naopak*).

Organizátoři, těchto akcí jsou historici... ?

To jsou kluby vojenské historie, je jich po republice, strašně moc. Koncentruje se to a místě, kde se něco stalo. Praha, Josefov, Plzeň. Východočeský kraj je specifický, tady se odehrála 7.letá válka, bramborová válka⁵⁶, 66.⁵⁷ jsou lokality. Moraváci dělají ruskou armádu, na západě lidi dělají Ameriku. Je to i na sektory rozdělený. Slavkov a Kolem Brna dělají Napoleoniku, protože tam měli ten konflikt. Spíš tu 66. protože se ten konflikt, tady odehrával. Kde se v té lokalitě něco odehrálo, tak tím se tam lidi zabývají. Nebudu bitvu u Slavkova dělat v Hradci, protože se dělá ve Slavkově.

Dělá se tu třeba i bitva u Kursku, protože nepojedeme do Ruska si hrát na vojáčky, jsou tu historicky velký bitvy. Když budu mít lidi a techniku, tak tu můžu dělat cokoli. Ukázky se odehrávají, kde původně bylo to bitevní pole.

8. **Jaký byl váš nejintenzivnější zážitek z bitvy**

To vím úplně přesně, rok 2005 ostravská operace, to jsem dělal německého pancéřového granátníka Wehrmacht. Děda mi říkal, když už děláš Německo neber si na sebe ss-uniformu, první bylo „uff ty děláš Němce“, ale řekl mi, ať nedělám dvě věci, do teď to dodržuju – Ssáka a Rusáka, protože on Rusáky nesnášel.

⁵⁶ Válka o bavorské dědictví

⁵⁷ Rakousko – Pruská válka 1866

Ohromná bitva, v Mošnově na letišti u Ostravy, tanková bitva, osvobození. Poprvé jsem tady, jsem byla obrana tanků a fakt jsme ty tanky bránily. Motali jsme se mezi tanky, výbuchy jako hovado. Letiště je strašný prostor, 70 tis. lidí přišlo. Nejintenzivnější co jsem zažil byl Slavkov 2005. 5. tisíc vojáků, bojiště velký jak tele, 90 – 100 tis. lidí co se přišli podívat a po bitvě začali tleskat. To bylo krásné. Nejhorší jsou ty, kdy v půlce bitvy začnou lidi odcházet. Děláme to pro lidi, je to furt divadlo. Lidi začali tleskat a hvízdát, to byla nádhera, Krásný zážitek.

Myslíte si, že aby to bylo pro diváky atraktivnější, ta by se mělo ustoupit z té historický přesnosti, a udělat z toho větší show?

Ne to ne. Zažil jsem akce, mám novou uniformu, tak se nebudu válet po zemi. Já jsem zastávce toho, že lidi chtějí vidět střelbu, nějaký mrtvý. Je to takový půl na půl. Udělat z toho show, divák je trochu úchylák, chtějí vidět střelbu a techniku, ale aby to bylo v rámci nějakého historického hlediska, aby to nebyla kravina. Držet se scénáře, je to trochu přibarvený, protože když to bylo opravdu, tak tam ty lidi umírali, držet se toho, aby to bylo co nejvíc autentický. My jsme jezdili na Kvildu na Šumavu, krásná bitva. Kluk si vzal starou košili na sebe, dělala Američana. Uděláme totální prasárnu, den předtím byla zabijačka. Před lidmi výbuch kulometného hnízda, týpek vyskočil, přiběhl medik, roztrhl košili a vypadla střeva. Děti začaly brečet. Umělá krev, čtvrtka lidí se otočila a šla pryč. Autenticita je dobrá, ale nesmí se to přehánět.

Ještě jedna takhle, zase den předtím zabijačka, takže se vykopali zákopy, co s krví, tak se to nalilo do zákopů, to co se nehodilo do polívky, se rozvěsilo po ostatných drátech. To bylo v létě, takže neskutečný smrad ze shnilého masa. Bejt zahnojený, den předtím přšelo, takže po kolena bláta. Zahnojený. To bylo opravdu autentický pro nás. Udělat se dá všechno. Lidi chtějí autenticitu, ale když jim to vojáci nabídnout, tak půlka odejde nebo zvrací

Vám to nějak pomohlo, když tam byla krev, bláto? Ponořil jste se do toho víc?

Tady u toho ne, protože vím, že to tam hovada nalili. Ale do čeho jsem se se ponořil, byla v Třemošný u Plzně, bitva u nádraží, od místního si pronajmou pozemek, vykopou se tam zákopy a přes den je bitva pro lidi a večer když se setmí, koncem září, začátkem října to bývá. Je večerní bitva, když se setmí, člověk tam sedí ve tmě v tom zákopu, probíhá dělostřelecká příprava, protože se pyrotechnici vyřádí, jako malý děti. Člověk sedí v zákopu, když třeba poprchává, člověka zasype hlína, výbuchy záblesky, všechno možný: „no takhle asi bylo dědovi, když seděl někde na italský frontě, když čekal na ten hvízd na ten sturm.“ Tam to bylo hodně autentický, tam jsem si chvilkami říkal, že tady asi chcípeme

Ta situace zvýšila váš stres?

No asi jo, ale taky to je o tom jak se pyrotechnik vyspí a jak blízko dá ty nálože. Tady dávají hodně blízko těm zákopům, křáp ohnivá koule, člověka zasype hlína. Jedna z nejkrásnějších bitev ta Třemešná, taková lahůdka. Člověk tam sedí zmrzlej promočený a teď si říká, já tady chcípnu. To, i když se rozvášní pyrotechnici,

bývají i úrazy. Člověk tam jezdí na vlastní nebezpečí, podepisuje se papír. Je to pořád hra, ale ocaď pocad'.

d. Co prožíváte, na co myslíte, co si představujete (sám za sebe vs. někdo jiný)

Člověk tam sám za sebe jako jít nemůže, většinou děláme nějakou jednotku, musí to být co nejméně autentický. Když to bylo doopravdy, tak tam jasně byli sami za sebe, ale museli se spoléhat na toho, co byl vedle něj, kterej ho podrží, vystřelí dřív, než vystřelí nepřítel. Lidi se podporovali, když je jedinec, tak je mrtvej do chvíle. Přece tam přijela celá jednotka.

Člověk se do toho musí trochu vžít, musí se na to soustředit. Je to pro mě spíš postava, je to divadelní ukáзка, furt jsme herci.

(bohužel někteří co dělají Německo, tak tam bývá problém)

Němci a Rusáci bývají problém. Ty se do toho vžívají až moc.

Jdu do bitvy jako Američan, Němec, Rus, skončí bitva a jsem sám sebou. Člověk nesmí být fanatick.

Ty co jsou, fanatici k tomu mají nějaké osobní sklony?

No mají no. To je problém těch co dělají to Německo (SS), ty tím hodně žijou. Už to ztrácí, člověk z nich má, ne strach, ale už je to takový magoři a nechce se mi proti nim jít. Nevím, co udělají, je to takový. Když jsem začínal, dělali se bodákový útoky, už jsme byli sehraný, jezdili ty samý lidi, tak se dělali bodákový útoky, vykrylo se to 5 metrů před. Teď už to nejde, dělá to mraky lidi, znám jich půlku. Když to tak řeknu, na vojáčka si může hrát každý k od má v zadku díru a je to takový hodně nebezpečný do bodákového útoku, už bych nešel.

a. Vycházíte z nějaké reálné postavy, inspiruješ se jí? záleží vůbec na tom? "

Z reálných postav jsou kluci, když vezmu třeba Slavkov, tak je ten co dělá Napoleona, máme v Trutnově, kamaráda co má na to ksicht a vousy, tak dělá Františka Josefa I. kolem 66. Spíš ty reálný postavy, ty co dělají vrchního velitele generála, je to furt na tom místě kde byli ty bitvy. Když jedeme na Slavkov tak tam byl chlápek, který každý rok dělal Napoleona. Ale obyčejný vojáky, ne převtělování do postavy ale do celého pluku, děláme reálnou jednotku. 98. pěší pluk existoval a snažíme se mu co nejméně přiblížit. Jinak klasický velitele, už mají svoji roli, je v tom zajetej, proč by měl někdo císařpána, dělat někdo jinej. Už to má na krku.

(To jsou lidi, co dělají ty vysoký šarže, třeba jako tady císařpána pozn. Josef II.,)

b. Jaký to je zažít smrt na poli?

Jelikož dělám armády, které prohrávají, tak praktický pokaždé. Když si země ostatní vojáci neudělají pytel, za který se schovají, tak to jde, není to úplně příjemný, když přes vás střílí. Když přijede málo vojáků, tak se provádí tzv. recyklace, přijde zdravotník, odtáhnou ho bokem, vyběhne oživenej voják. Zažil jsem, že jsem se nechal recyklovat 5x za bitvu. Bitva dlouhá měla asi

hodinu. Už mě to nebavilo strašný vedro, „pojď, musíš“ tak jsem zase padl, nechte mě bejt, já už chci ležet.

Je to takový v tý bitvě, když člověk padne, je to takový zajímavý, vžít se do vojáka, který padl je to rozdíl.

9. Jak vás ovlivňuje, prostor kde se bitva odehrává, proč to tak je?

Když je to v tom reálným, když tam člověk je a hraje si na vojáčka, má z toho takový jiný pocit, když jdeme tady na promenádu. Když je to na tom bojišti je to jiný pocit. Ta krev tam byla prolita. Je to zčásti pieta, takovej jinačí pocit neodkážu to popsat. Na tom Chlumu, Slavkov. lidi tam umírali. Kdo ví, jestli oni vědí, že my si tady budeme hrát, oni sem ani nechtěli jít, s prostřelenými hnáty tam leželi a my si na to hrajeme jak idioti.

10. Jak vnímáte svoji uniformu nebo zbraň?

(On to nikomu neříká, ale spí v uniformě) Jasně s puškou pod hlavou. Samozřejmě, co mám doma zbraně tak se s tím pomazlím, přes covid bitvy nebyly.

Je rozdíl, kdyby zbraň byla nefunkční replika, která udělá jen puf nebo funkční zbraň?

Je tam větší kontrola, když budu ostrou pušku a byl bych jeden den na střelnici a nevšiml si, že tam mám ostrý náboj. Při tý první bitvě jsem byl vyplácanej, že mám vzduchovku, se kterou si můžu naprázdno cvaknout. Teď už to člověk tak nebere.

a. Jak se o ní staráte? Jaký má střih?

Nesmí ji sežrat mol, protože to je dyftýn nebo kopřivák, hodně levandule, jediné tak. Polní uniforma nesmí mít péči. Přijedu zahnojený z bitvy, nechám to uschnout oklepu to. Když jsem před 6 lety, dělal Američana v Třemošný, tak jsem si naplácal bláto na helmu, to bláto tam mám do teď a krásně tam drží. Manželka to čas od času chce umýt, já jí říkám, jestli to smeješ tak tě zastřelím, na tohle mi nešahej. O uniformu se musí pečovat, nesmím tam přijít s dírou, ale znám lidi co po každý bitvě to dají do čistírny, tak látka půjde hned do kelu, se srazí a ztrácí to autenticitu. Co jde rukou, tak to opráším. Polní uniforma musí být špinavá, nemůžu přijet vyvoněnej a nažehlenej. To mi jednou udělala babička, že mi na kalhotách vyžehlila puky. Dvě bitvy jsem byl za debila, protože jsem měl puky na kalhotách.

Uniformy co mám na druhou světovou, tak už se 14 let neprala. Když budu dělat důstojníčka, tak vycházkový uniformy musí nějak vypadat.

Historický střih musíme vycházet z něčeho. V předpisech nebo z historických fotek, barvy teda ne. Střih je v předpisech. Nemůžu mít ušitý kabát, tady na půdě najdu pro dědovi. Už to mizí, látky už jsou dostupný. Nepřešívají se starý uniformy, jenom se přešili kapsy, střih byl stejnej. Co nejbliže originálu.

b. Kdo ji vyráběl, je drahá? Kamarádova maminka, ta mi šila všechny uniformy.

c. jaký pocit ti dává uniforma (dotváří to nějak celkový ten pocit při bitvě?) Je to jiný pocit?

Tak samozřejmě, kdybych měl na sobě modráky nebo mundůrů. Tak lidi čumí „vy jste černý myslivec?“ Ne policajt! Tohle mě hrozně štve, všichni viděli Babičku (1971), to fakt není černý myslivec, já dělám normálního policajta. Když si mě někdo splete četník a policajt to je ještě v pohodě, 90 % lidí řekne, vy jste černý myslivec. Lidi jsou, jak to říct, tupí ovce. Chtěj vidět smrt, techniku a střílení a tohle jim stačí. Jestli tam bude půlka běhat v napoleonský uniformě, a druhá půlka v prvorepublikový, tak 60% je to jedno. Jsou tam mrtvý, je tam scénář, tak jim to stačí. Teď v době internetu, dokumentů a televize, já to mám načtený z dokumentů, já jsem tomu viděl, tak to vím, to jim je ukradený.

Příloha č.6

Jméno: PH

věk: 45

Spolek: Regiment Wied 1762

hodnost ve spolku a jednotka: běžný voják, pěšák

Obdobím, kterým se dále věnujete: pouze 18. století (není častým účastníkem)

1. Kdy jste se tomu začal věnovat? (jak tomu došlo?)

to už je hodně dlouho, dělal jsem, už ne z časových důvodů, už to dělám 20 let. Předtím to byl raný středověk.

2. Jaká byla vaše motivace začít?

Vždycky mě to zajímalo, vyráběl jsem si ty věci a souvisí to i profesně, protože jsem archeolog. Mám k tomu blízko. S rekonstrukcemi jsem začal ještě předtím, než jsem to začal studovat, tak asi jsem viděl nějaké lidi, jak tak chodí, tak se mi to asi zalíbilo. Nějaká romantika, vnějškově.

Znal jsem se s lidmi, co to dělali, ale že bych přišel a řekl, abych do toho šel, s nimi to si nevybavuju.

Archeologicky vás zajímají válečné artefakty?

Ano tomu se já věnuju profesionálně. V podstatě z toho nevylezu ani na té akci.

3. Jak probíhala první akce?

Nevím, já to dělám přes 20 let, pak jsem toho nechal z časových důvodů, teď jsem se k tomu vrátil s 18. století po delší době.

A máte nějakou výraznou vzpomínku s tím spojenou?

To ne

4. Jsou tam pro vás důležití diváci?

Ne, pro mě je důležitý, zase mi tam vstupuje ta profese, některé větší akce pro to 18. století se konají například v Terezíně na autentických místech, pro mě je to stokrát zajímavější. Já tam diváky nemusím mít, ta bitva pro mě není z toho ta nejdůležitější. Já jsem rád, že jsem v těch prostorách, že si můžu projít. Je docela pochopitelný, že si tam pokecám s těma známýma. Třeba naše skupina není z jednoho místa, jsme tak někde rozstrkaný. Já ty benefity vidím jinde a ne v tom že můžu exhibovat před lidmi, ačkoliv to dělám, ale není to pro mě to nejdůležitější. Jsou tu partičky, které to dělají jen pro sebe čistě bez diváků. Ale já se maximálně dostanu na dvě akce do roka.

Je to tedy o někam společném prožitku, že si tam jedete zablbnout?

Ano to je asi to správné slovo. Jedu si tam zablbnout a pokecat.

5. Co si okolí myslí o téhle zálibě? Zažil jste odmítavé reakce?

Neúčastní se toho, tak nějak normálně. Jakoby někdo chodil na ryby. Nic co by mě zastavovali a ptali se.

6. Jak reagují normální lidé, když se někde procházíte v uniformě? Neobtěžuje vás to?

Ne to zase ne, děti se chtějí podívat na uniformu. Mě to neobtěžuje. Když už teda přistoupím na to, že tam ty diváci jsou. Ono toho není tolik, kdyby to bylo furt, tak by mě to obtěžovalo, ale jak je těch vojáků tam hodně, tak se to pozornost rozprostře, každý si někoho odchytí, vyfotí se s ním. Ne, že by mi to dělalo radost, ale neobtěžuje mě to.

7. Informace si zjišťujete sám nebo si ji necháváte tlumočit?

V rámci fungování akce to má nějaký scénář. Spousta věcí už se tak nějak ví, a v rámci moji profese, jak jsem říkal, aktivně se tím zabývám, publikuju. Informace taky zjišťuju, pokud má něco nějakou relevanci, tak to předám dál. Ale nemusí se to nutně vztahovat k tomu, co mi děláme o těch víkendech. Ale pochopitelně když se tomu člověk věnuje té problematice, takže se naráží na vojenskou hmotnou kulturu.

Vy čerpáte z primárních hmotných pramenů?

Ne, vždycky je to možný, ne vždycky je to nutný.

8. Jaký byl váš nejintenzivnější zážitek z bitvy?

Mám, to se teda musím pochlubit, a to bylo to střílení v Pevnosti, střílet můžete na střelnici to je běžná věc, ale vystřelit si na Pevnosti, nemyslím to nějak ezotericky, ale ta prostora má nějakou akustiku nějaké vlastnosti, jak tam ten výstřel zafunguje, to bylo nevěšdní, protože to člověk každý den nemůže.

Co se do toho zážitku taky promítá, že to co člověk vyčte, to je úplně jinej level, a když ví něco o té taktice 18. století a pak najednou ví, jakej problém v manévrování s těmi velkými tělesy v prostoru. A to se té realitě můžeme jen přiblížit. Nemyslím jen s tím bojováním, ale i pohybem těch lidí a jak to najednou dává všechno smysl, ale že by to na mě působilo, to asi ne.

a. Když jdete na bojiště, jak se cítíte? (jak moc se do toho dokážete vžít?)

Trošku, ono to souvisí s tím, jak často nejzdím tak trochu nervozita, bude to střílet nebude to střílet? Zase víc technicky

Myslíte, čistě hypoteticky, že můžete cítit to, co ten voják cítil tehdy?

To absolutně nejde srovnat si myslím, máme autentický písemný prameny od těch vojáků a my se tomu nedokážeme ani přiblížit. To si nemyslím, tohleto je sranda, tam šlo o život a oni to věděli. Můj názor je že se tomu vůbec ani nemůžeme přiblížit. To co ani tenkrát mohli prožívat.

To uvědomění toho že je to hra má svou roli?

My víme, že největší pravděpodobností se nikomu nic nestane, pokud nebude žádná nehoda, My víme, že to přežijeme, dáme si večer pivo. Ta akce trvá den nebo víkend, oni předtím měli nějaké tažení, které taky trvalo nějakou dobu,

my co tam simulujem. Nejde to srovnat my tam jedem z domova jsme tam den, akce netrvá celý, předvádění je hodinová záležitost, uděláte to 2x za den, pak jedete domů umyjete se, takže ten prožitek se k tomu ani neblíží, oni z toho byli dost nešťastný tenkrát.

Odlišuje se od sebe výrazně nějak ve způsobu boje, každodennosti z pocitu té bitvy ten raný středověk a to 18. století?

Určitě, už jen způsob boje, v raném středověku, drtivá konfliktu byla v tváři v tvář na hodně úzký kontakt. V 18. století mělo to přesah do toho, co si o tom lidi o tom mysleli. V raném středověku máte toho, co zabijete nebo co zabije vás velice jasně, v 18. století to může přiletět ani nevíte odkud, to tam asi taky hrálo roli. To zásadní proč my si nedokážeme představit to, co oni cítili, my víme, že nás tam nikdo nezabije, protože to je tak mocný moment, ta vize že to přežijete je zásadní moment.

Nemyslíte, že tam hraje roli ten stres, výstřely, žene se na vás kupa lidí?

Ano je tam kravál, komu to vadí tak tam nejezdí, kdo tam je poprvý tak mu to asi může vadit, jsme tam dobrovolně.

Dochází k tam přece jen k vytvoření nějaké stresové situace a vyplavení adrenalinu, jestli to neumocní ten zážitek?

Asi jo, takhle jsem si vzpomněl na jednu věc, ten adrenalin z těch autentických pramenů, deníků co to teda přežili, že jo. Oni to taky měli ten adrenalin, to je 19. století z bitvy u Hradce Králové. Byl to Rakušan a jezdil na koni a on píše, jak zatroubili, že byl z toho úplně hotový, utržil několik zranění, ale všimnul si toho až ta bitva skončila. On z toho byl tak v šoku, že z toho byl tak nabušený. Zase z druhé strany Prusové, které zahnali Rakušáci do lesa, obklíčili je a oni z toho byli tak paralyzovaní, že tam jen v šoku seděli a čekali, jak to dopadne. Podobné emoce tam budou taky, ale budou naředený a v mnohem menší míře.

A vy to tak nemáte?

Trošku jo, ale jasně že to není běžná situace, když to všude kolem vás bouchá, mně se to líbí, jinak bych to nedělal. Líbí se mi, že to kolem mě střílí. Ale není to takový ten bojový adrenalin.

b. Co prožíváte, na co myslíte, co si představujete (jste tam sám za sebe vs. někdo jiný?)

To je tedy zajímavá otázka, to tedy nevím. Já tam jdu jakoby za sebe, jak já si rekonstruuju tu postavu, jakože hadry a vybavení. Já tam jdu za sebe, ale pochopitelně protože mám na sobě tu uniformu rakouského vojáka, já jsem granátník, což byl takový lepší pěšák. Já tam jdu s tím, že samozřejmě nejsem granátník, ale v tenhle okamžik ano, s tím maximem jak ho dokážu hrát. To bych tam zdůraznil, že jdu jako součást té naší jednotky, jdu tam sám za sebe, potom za toho granátníka, a jako součást té jednotky, ta jednotka aby nám to celkově vyšlo

Říkal jste, že tam jdete jako součást jednotky, funguje tam jako nějaký princip kolektivního myšlení?

Ano, teda asi u jak který jednotky. Já si myslím, že u nás dost, my se snažíme stýkat i mimo ty akce pokud pocházíme ze stejného místa. Je tam dobrá parta, nevím, jestli to je standardní u všech skupin

Není to i tou postavou důstojníka, který po vás řve rozkazy?

To on řve to je součást jeho role. Ale jinak ne, on to má s náma dost těžký. On to je velitel, protože jednotka musí mít velitele, musí někdo chodit na tý srazy, kdo tomu šéfuje a kdo to reprezentuje navenek. Tam to řvaní je, ale jen v rámci toho divadélka.

c. Vycházíte z nějaké reálné postavy, inspirujete se jí? Záleží vůbec na tom?

Ne, ale bavilo by mě to. Není to nutný, byl by to pěkný bonus, že kdybych si na něj hrál tak si na pušku vyřežu jeho monogram nebo takovýhle blbosti. Přes to vybavení bych budoval tu jeho postavu. Nic takovýho nemám, ale kdybych na někoho narazil v literatuře nebo pramenech, ideální by bylo, kdyby se o něm moc nevědělo. Na druhou stranu, to by pro mě nebylo důležitý, kdybych chtěl chlapa o kterém se toho moc neví, tak si ho můžu vymyslet.

d. Umřel jste tam někdy?

Ne možná kdybych jezdil častěji, asi by mi to bylo líto.

9. Jak vás ovlivňuje, prostor kde se bitva odehrává, proč to tak je?

Působí na vás nějak duch toho místa?

To asi ne. Jsem rád, že jsem na těch autentických místech, že to vidím, ale že to spíš tak pro sebe, protože to znám z těch map. A támhle je ten kopec, že si to tak přehraje pro sebe, jak to tenkrát bylo ve 3D a ne jen na mapě, že bych z toho měl nějaký zážitek, to mi asi nic nedělá.

Berete to víc racionálně? No, asi jo.

10. jak vnímáte svoji uniformu nebo zbraň? (rekvizita, kostým?)

Líbí se mi, můj vztah je spíš k nedbalý, kolegové si ji vozí ve futrálech na sako, ne že bych se v tom válel v bahně, ale nechávám volný průběh té patině. Líbí se mi. Kostým a rekvizita spíš ne, mně by to nevadilo, kdyby tam nebyly ani ty diváci.

Jste s tím nějak sžitý?

Já bych rád uměl s tou puškou, ono to chce nějaký gryf, v té jednotce to fungovalo taky jinak, ono to bylo na povely, aby se vojáci navzájem nepozabíjeli, protože jich tam bylo hodně, to je věc, kterou jsem se chtěl naučit, protože je to blízko tomu čemu se věnuju. Když třeba nalezneme kule, tak jsou různě deformovaný, mě zajímá, jak může dojít k tomu, že ta kule je takhle deformovaná, bylo to špatně nabito, nebo kvůli tomu že tomu stálo ve výstřelu. Nejsem s tím sžitéj technicky, a jestli to myslíte citově, tak se mi to prostě líbí.

Kdyby jste měl změnit uniformu třeba za Pruskou udělal by jste to?

To je hlavně o lidech, my tam máme dobrou partu. Ty prusky uniformy jsou pěkný, a že bych prožíval rakouskou monarchii, já to tak nemám některý lidi ano, ale možná to tak hrajou přes ten víkend, je to možná trochu póza (ve smyslu stylizace). Primárně mě tam bavili ty lidi, potom že jezdíme na ty místa.

e. Jaký pocit ti dává uniforma (dotváří to nějak celkový ten pocit při bitvě?)

Líbím se sám sobě v ní. Když si člověk vezme sako, který běžně nenosí, tak je to taky jiný pocit. Prostě se mi líbí. Z čeho mám radost, že mám košili podle autentického střihu, pro sebe mám radost, že když už to dělám, takže to dělám správně. Že jsem si našel ty prameny, že jsem si to podle nich nechal udělat nebo udělal.

Pro vás hraje roli teda nějaká historická autentičnost

Hraje to pro mě velkou roli, všechno pro mě hraje velkou roli včetně stanu, jeho vybavení. Už to nikomu násilně necpu, jak se to má dělat. Každý to dělá z různých důvodů. Někdo tam prostě rád jezdí exhibovat před lidi, někdo hodně střílí má víc pušek a pro mě je důležitější ta autenticita. Pokud se to má dělat pořádně, někdo to vidí v něčem jiným, třeba v tom hraní. Ale prameny k tomu jsou, takže nevidím důvod proč to nedělat pořádně.

A měl jste to tak i s tím raným středověkem?

Měl jsem to vždycky, je to peklo!

11. Refletovaly jste ve spolku nějak významná výročí (200. let od založení Habsburské armády, pohřeb Otto von Habsburg)

Některý ty akce jsou na výročí těch událostí, nebo zhruba na to výročí, když tam výjde víkend, v rámci těchle akcí, jsou tam takový ty kladení věnců. To mě teda absolutně nebaví a nebere, já to chápu proč se to dělá. Obce na to dávají peníze a je to fajn si připomínat. Já nejsem takový ten předváděcí, ale lidem se to líbí. No nevím že bychom slavili narozeniny Marie Terezie. Víc to souvisí s tou profesí, když člověk zpracovává nějakou historickou látku, tak si těch výročí všímá

Příloha č. 7

Jméno: PS

Spolek: Regiment Wied 1762

hodnost ve spolku a jednotka: vojín

Obdobím, kterým se dále věnujete: gotika a 30.letá válka, Sedmiletá válka, jezdím i na historický řemesla (šlejfir)

1. Kdy se tomu začal věnovat? (jak tomu došlo?)

Úplně jsem s tím začal v roce 2001 a to byl historický šerm. Vždycky jsem to chtěl dělat, rytíři a tyhle věci to bylo moje. Shodou okolností když jsem nastoupil do práce, tak kolega byl členem skupiny Armatas a přes něj sem se tam dostal a začal se tím zabývat

2. Jaká byla vaše motivace začít?

Osobní zájem, kolegové mi pomáhali, kamarádství a další věci

a. Proměnila se za tu dobu nějak? (s věkem zkušenostmi, proč došlo ke změně?)

hodně o kamarádství, nějaká láska k historii, mám rád dějepis. Dobrodružný filmy, taky hrály svou roli Mušketýři, Ohněm a mečem. Postupně se jsem se do toho dostával, dneska je to hodně o tom kamarádství, už to dělám 20 let a strávil jsem na tom hodně času, by bylo těžký se s tím rozloučit.

3. Vzpomínáte si jak probíhala vaše první akce?

To už ani ne, byl jsem navěšenej do nějaký starý zbroje a vypadal jsem jako zvoneček, přílbu, která byla tak dvakrát velká jak moje hlava, vypadal jsem jako dědeček hříbeček. Hlavně tréma, olověný nohy.

A první bitva během sedmileté války?

To byl rok 2007, to už nebylo nic speciálního, v těch ostatních období to bylo takové kontaktní, tady to je takové chození po poli, máte tam rozhled a Poláci utíkali. Jsou v tom trošku rozdíly, protože se vzdávali, i když měli vyhrát. Vypadali jsme rozzuřeně, jak jsme dělali ty dřívější období.

Liší se pro Vás nějak výrazně ta gotika a 18. století, třeba i v emoci z té bitvy?

je v tom velký rozdíl. Emočně zas tolik ne, ono to je i věkem. Když člověk dělal gotiku, tak byl mladej, ten adrenalin tam byl větší, šel do toho víc na těsno, někdy se to změnilo opravdu v bitvu. Tady už je to spíš ukázka, nějakým způsobem herectví. Na některých akcích je to udělaný tak, že se člověk cítí někde v bitvě. Třeba během jednoho vystoupení v Terezíně na Josefinských slavnostech na nás útočila jízda, do toho pyrotechnické efekty a hořela nám sláma pod nohama, potom člověk si říká, fakt jsme se propadli. Ten adrenalin to někdy vezme, že jsme se někam propadli.

Myslíte si že to je tím strachem, že se do toho tak vžijete?

Někdy má člověk trochu strach, tak určitě. My jsme právě byly ve Štěrboholecích, tam chytlo nějaký seno, okolo nás patronašky se střelným prachem. Když je to na

člověk zvyklej, tak to posílí i to přátelství, lidé se semknou. Zažili jsme taky takovou kuriozní situaci 2003/2004 kdy na nás spadnul ohňostroj v Mladý Boleslavi, osvobozovali jsme nějakou čarodějnici. Ten ohňostroj co byl na tribuně nad námi, tak ty rachejtle začaly lítat okolo nás, jsme to nějak vykryli štítama.

4. Když máte bitvu, vnímáte okolo sebe diváky?

Někdy určitě, ale spíš ne v bitvě, protože vnímá rozkazy velitele, takže nemá čas se dívat co je okolo něho. V ukázkách okolo 30. letý války, tam se hráli nějakí kapitáni, nějaký osoby, nebo mušketýři, tak s diváky komunikuje, vtahuje je do děje. Na různých hradech, třeba na Housece jsme měli šermířský vystoupení pro lidi, který přišli na prohlídku toho hradu se zatahovali do děje, aby to pro ně bylo zajímavější.

Bylo to pro vás náročné je takto zapojovat?

To byla jedna z věcí, která mě na tom baví, ta komunikace s těma lidma, proto dělám i ty řemesla s těma lidma člověk komunikuje. Děti si bere a ukazuje jim to.

a. Co se snažíte předat divákům, před ní, po ní, během ní?

Tam divák kouká spíš na ten celek. Není čas s ním navázat užší kontakt, tam jste jeden z mnoha, další v řadě. Ne vždycky je slyšet co má dělat, když neví tak opisuje, na tom tam úplně není čas.

A po akci tak to mě samozřejmě baví, člověk je trochu exhibicionista. Lidi si nás fotí. V táboře se komunikuje s lidmi.

Vysvětlujete jim nějak, proč takhle vypadáte atd..?

Od toho tam jsou chytřejší, já to vždycky načnu a kolegové, kteří tím žijou. Já tak postižený nejsem, oni ví jaký látky, pomalu i jaký steh, to já do toho tak nevidím.

b. Děláte to pro diváky vůbec?

Na tý bitvě je to spíš o setkání těch lidí a jdem si zablblnout. Lidi, když tam jsou tak je to lepší, když tam nejsou, že tam skoro nikdo nepřišel, tak mě osobně to nevadí. Oproti scénickému šermu, tak je to špatný, když tam lidi nejsou nebo když netleskají. Vystupovali jsme před americkými podnikateli, ty to vůbec nevzalo a odešli bez potlesku.

Ten scénický šerm je trochu větší show?

Určitě. Sedmiletá válka je víc do detailu, všechno se snaží být víc věrohodný. Scénický šerm ten tak do detailu nebyl, ani zbraně nemuseli být na tu dobu, divákům je to víceméně jedno, tam jde o nějaký příběh. Já to tak teda cítil.

Scénický šerm je tedy podle vás divadelnější?

Určitě, to je divadlo. Rekonstrukce je spíš o historii, šerm víc o zábavě.

Do šermu už se tedy zapojuje nějaký příběh?

Jasně, musí to mít nějaký děj, musí to trochu vypadat a divák aby se bavil, je nás tam menší počet. Většinou nerozumí historii. Nikdo neřeší, že máme kostým posunutý o 40 let jinam, že si bereme renesanční meč do gotiky, to ten divák taky nevidí. V tý bitvě. Už kvůli těm účastníkům nebo pořadatelé to vyžadují, aby to bylo na nějaký rok.

5. Co si okolí myslí o téhle zálibě? Zažil jste odmítavé reakce?

(ironicky) Moje rodina je nadšená, že to dělám. Přišly děti a přišla manželka, předtím jsem jezdil třeba 30-40 víkendů v roce, plus dovolená. Teď je to třeba 5-6 akcí za rok, člověk to musí trochu omezit nebo se musí najít nějaký kompromis, Většina mých kolegů, co jsme začínali, tak skončili, když se oženili. Manželky pro to pochopení většinou nemívají, já mám štěstí, protože pro to pochopení má, taky je strašně ráda, když je o víkendech sama doma.

Děti jsou víc do těch řemesel, když tomu pustím syna, tak to pak chce ukazovat on, nebo to ukazuje ostatním dětem.

6. Jak reagují normální lidé, když se někde procházíte v uniformě?

Když tam jsou rodiny, tak to vysvětlují těm dětem, snaží se něco vytáhnout, aby zamachovaly, a pak se od nás ujišťují. Jdete někde večer po té akci je to horší, třeba na městských slavnostech někde. To je různý, někde jsou přátelský, třeba v cizině. Když jsme jezdili do Maďarska nebo do Polska, do Německa, v Holandsku vůbec, tam tím žije celá oblast, každý obyvatel toho města nebo místa, tak si shání kostýmy nebo si vyzdobí výlohy, tady v Čechách se s námi fotí na konkrétní akci, ale když jsme si přivezli dřevo, tak už tam druhý den nebylo. V Maďarsku jsme vystupovali šli jsme se pak projít po městě, tak nás zvali na pivo, to se tady rozhodně nestane.

Existují výjimky?

Třeba na Moravě je to podle taky lepší. Terezín, tam je to taky dobrý.

Byl nějaký divák, který přišel a začal rýpat? Stalo se to. Že máme francouzský flinty, jak to že mám flintu vzor 67, když děláme bitvu z roku 1757. Nevím, kde to vzal ale stalo se to. Kritizují hlavně z ostatních regimentů

7. Informace si zjišťujete sám nebo si ji necháváte tlumočit?

něco si pamatuju z dějepisu, překvapili mě nějaký bitvy, jsem si myslel že rakouská armáda prohrála kam přišla. Pak člověk z jistí že to tak nebylo, oni je dokázali jednou ročně porazit na hlavu. Zajímáte se na akci jaké to bylo, kdo tomu velel, to si načtete předtím nebo se to dozvíte předtím.

Máme např. Pod císařským praporem a ty weby, já jsem spíš na knížky, půjčuju si od svých kolegů.

8. Jaký byl váš nejintenzivnější zážitek z bitvy (popsat událost co nejpodrobněji prosím)

Většinou z těch bitev že vás to strhne, v Holandsku tam bylo strašně moc lidí, přišlo asi 2500 účastníků na jedné bitvě, když proti sobě stojí na každé straně, to bylo hustý.

Co zvyšuje zážitek z té bitvy?

Celkově, ta atmosféra, něco jiného když se na každé straně sejde 15 lidí a když se jich sejde 600, třeba na Frýdlantě, to už je o něčem jiném už to vypadá jako bitva, teď do toho začnou ty kanóny a ta pyrotechnika. Tam jsou úžasné noční pochody městem s pochodněmi, tam jde 500-600 účastníků vidíte světla, armádu, kam se ohlédnete, to je taky takový zajímavý., že by to třeba mohlo být skutečně.

Na akcích kde se sejde víc lidí, je to rozhodně lepší

a. Když jdete na bojiště, jak se cítíte? (jak moc se do toho dokážete vžít?)

Jak kde, tak už aby to měl člověk za sebou, když je extrémní počasí, třeba 35°C ve stínu, tak si říká, že to nemůže přežít. Někdy se člověk těší, ten adrenalin tam je v každém případě. Jsou akce, kde pořadatelé mají ten scénář dobře podchycený, tak se člověk těší, co bude, na to jak se vydovádíme.

b. Co prožíváte, na co myslíte, co si představujete (sám za sebe vs. někdo jiný?)

Jsem za tu jednotku. Jsem to jako já v té době, jako bych to byl já tenkrát. Já tam vnímám jen ty lidi okolo sebe a toho velitele. Do konce tam je jen velitel, můj kamarádi a nějaký ten nepřítel.

c. Vycházíte z nějaké reálné postavy, inspiruješ se jí? záleží vůbec na tom?

To né, snažím se bejt takovej, jakej sem. Jakoby ten D'Artagnan v té pubertě, to byl velký vzor, nebo když jsem pak hrál Aramise. Nějaká ta elegance toho šermu. Když to je ta 30, tak jsem za toho mušketýra, ve Sedmiletce tam jsem sám za sebe a součástí té jednotky, protože ta má působit jako jeden muž, aby ty pohyby vypadaly dobře, abychom byli secvičení.

d. Umřel jste někdy na poli?

Někdo to stíhám víckrát během bitvy. Jsou tam markytánky, které reinkarnují. U té 30. letý války, kde nebyly uniformy tam se stává, že člověk je jednou na jedné straně, chvíli na druhý.

9. Jak vás ovlivňuje, prostor kde se bitva odehrává, proč to tak je?

Má to nějaký vliv, když je tam ta historická souvislost, asi to nemám během bitvy, když jezdíme ke Kolínu nebo k Český kamenici, uctívat ty hroby padlých vojáků. Já vždycky musí ještě jít pokládat věnce. Mám nějakou úctu k těm padlým.

10. Jak vnímáte svoji uniformu nebo zbraň? To je kousek mě,

Řekl byste, že to je tedy jako nástroj spíš?

Neumím si představit, že bych ty zbraně prodal. I když už to období nedělám, mám je tady, jsou s tím spojený nějaký vzpomínky.

V gotice když jsem dělal pána Hrzáňa z Harasova, tak ten je tady pořád se mnou.

Mám k tomu citový vztah.

f. Jak se o ní staráš? jaký má vzor

Speciální zacházení nemá. Manželka mi je pere. Třeba mám na 30. oblečení, šrámy, dostal jsem do přilby ránu od sekery, do teď je tam díra, na zbroji mám zase výduť.

Je to podle historických stříhů. Je to z jedné knížky, kde jsou vyloženy.

g. Kdo ji vyráběl?

30. uniformy, šil kolega, to má zmáklý ty stříhy a je do toho blázen, ten přijde z práce a žijou tou historií. Pořád nejsou spokojení, protože tomu něco chybí. Rokokovou uniformu mi šila profesionální krejčí, která se tím zabývá. Šije to podle dobových pramenů.

h. Jaký pocit vám dává uniforma?

Dřív jo, když jsem s tím začínal se Sedmiletou válkou. Člověk se do toho tak vtělil do toho vojáka, ze začátku i do toho sedmiletkového vojáka, trochu se změnil, stal se z něho někdo jiný do těch 35, pak už z toho člověk vyrostl.

11. Reflektoval jste třeba nějak pohřeb Rudolfa II. Habsburského nebo jiná výročí?

My jsme se s ním přímo potkali v Brandýse, ta jeho smrt se nás dotkla, protože jsme před ním defilovali. Z nás všech byli zapřísáhlí rojalisti až na jednoho protože to je zapřísáhlý Masarykovec. V tu ránu jsme byli ochotni za obnovení monarchie položit život. Teď když nastoupil ten Rudolf, tak to určitě vnímám

Příloha č. 8

Jméno: Teodor Traxler

Spolek: KVH Josefov

hodnost ve spolku a jednotka: Vojín

Obdobím, kterým se dále věnujete: 7. letá válka, vznik Josefova, Druhá světová (američani) – sbírková záležitost

1. Kdy se tomu začal věnovat? (jak tomu došlo?)

U nás je to dané tím, že tomu věnuje celá rodina, nebo já, táta i brácha. Táta k tomu přivedl, svou první uniformu jsem dostal v 8 letech, věnuju se tomu už 10 let.

V deseti letech si asi nepobíhal po bojišti?

Když jsem dostal první uniformu chodil jsem na pochody, akce, na ples jsem se mohl podívat do určité hodiny. Párkrát jsem byl na bitvě, byl jsem těsně za páskou.

Co ti to přinášelo v tom raném věku?

Byl jsem hodně pyšnej, když jsem byl v průvodu. Když jsem byl malej, tak s kamarádů to nikdo nepodnikal, nikdo to neznal. Kamarádi byli nadšení, ptali se mě, kde se podávají přihlášky, že by chtěli taky. Hodně hrdej sem byl. Byla to vyloženě hra na vojáky.

Myslíš, že to bylo tou uniformou nebo že to kamarádi nedělali?

Určitě to dělali všichni s kamarády jsem si hráli na vojáky. Ta uniforma tomu dodala šmrnc

První zbraň jsem dostal v 16 letech, když se u nás dělali změny. Vymýšlelo se, že začneme dělat s puškama. Na svou první bitvu pojedou s puškou, bylo to trochu na černo. Pod spolkem můžeš od 18. let

2. Jaká byla tvoje motivace začít?

Byl jsem hodně ovlivěn tím, že se okolo mě tím všichni zabývali historií, hlavně vojenskou. Tím pádem jsem se v tom pohyboval furt a a ten zájem se u mě projevil. Vyrůstal jsem v tom.

a. proměnila se za tu dobu nějak? (s věkem zkušenostmi, proč došlo ke změně?) Myslím si že ne.

Zapojila se nějaká osvěta pro lidi?

Časem jsem nad tím přemýšlel, protože se mě lidi ptali proč to dělám, co mi to přináší. Baví mě to, zajímá mě to, je to můj koníček. Je to fajn, ukázat lidem jak to bylo.

3. Jak probíhala první akce? (velká/malá, s nějakým konkrétním úkolem?)

Nějakou úplně první ne, pamatuji si, když jsem chodil na zkoušení uniformy a když jsem ji pak dostal pod stromeček, tak jsem si ji musel pak tak 10x obléknout a svléknout, protože někdo přišle, tak jsem se musel předvést. To byla vlastně první velká akce. Velká bitva v Josefově, táta to domlouval, abych mohl být i v bitvě, protože jsem o tom pořád mluvil. Někde jsem se ocitnul u kanónu v ústraní.

Ty si dělostřelec nebo pěšák?

Jsem dělostřelec. Odjakživa jsem dělostřelec, protože tady v Josefově máme dělostřeleckou jednotku, lehce jsem se osamostatnil, byl jsem posádka děla, kdy jsem sloužil u kanónu, nabíjel jsem odpaloval, nosil municí a tak. Když jsem dostal pušku, u kanónu pušky nebyly, udělali jsme to tak s bráchou, u kanónu fungovala ostraha tzv. fyzilíři, samotná posádka měla jen šavle a když na ně zaútočila jízda, tak to byl masakr, v tý sedmiletý válce a ještě nějakou dobu potom, pak se to teda zrušilo. Měli pušku s bajonetem a dělostřeleckou uniformu. Když probíhal útok tak vystoupili před kanón nebo jinak s ním pomáhali, třeba dopravit ho na místo

To musel být docela mazec, když došlo na ostrý boj?

Je to znát, v tom adrenalinu nebo rekonstrukci, nejde o život, ale člověk to všechno prožívá všechno. Ta představa když je u kanónu pět členů posádky a běží na nás třicet chlapů a my musíme vystoupit před ten kanón a bránit ho, tak je to masakr, a jsme většinou první mrtví, takže většinu času dělám mrtvolu.

Kanóny jsou na konci bitevního pole, takže než se k nám proboují, tak si stihneme zastřílet.

4. Co se snažíš předat divákům a jak?

Hlavní co mám je to, že si to užiju a vybiju se, přece jenom jsem chlap a je to taková hra. Člověk si to vážně dokáže užít a další věc je že lidi vidí jaký to je masakr a myslím si že se dokážou sehrát ta velké masakry, takže se z toho lidi dokážou poučit. Další věc, že to je dobrá show a můžou poznávat historii, není to jen o těch bitvách. Lidi courají po dobových táborech, kde se vařilo na ohništích a jak se spalo.

Diváci jsou pro tebe teda nějak zásadní?

Kdyby tam nebyli, nebylo by to takový. Pořád by mě bavilo si hrát na vojáky, ale už by to nebylo takový a nebylo by to ono. Další věc, lidi za ním pořád chodí a fotí se s ním a vyptávají se. Dostává se ti taková pozornost.

Takže si nezažil nějakou akci bez diváků, jeden subjekt mi vyprávěl o tom jak je vysadili někde v lese a tam pobíhali, to si nikdy nezažil?

Ale jo zažil, ale to je něco jiného. Mluvím o sedmileté válce, to o čem mluvíš ty je úplně jiný styl boje. Vojáci pochodovali v linii v rovném poli. Pochodujeme proti sobě, pak se pícháme bodáky.

Je velký rozdíl mezi airsoftem a rekonstrukcemi?

Já to nedělám, protože to je dost drahý koníček a nemám ho už jak živit. Druhá válka, Američani, jsem se moc akcí neúčastnil, tam je to jiný. Jedeme do Plzně a jucháme na náměstí anebo jedem do lesa, to už je takový soukromý, už je to spíš blbnutí, je to o technice a tam je pro mě o tý technice, svezeme se na historických autech a sběratelských věcí.

A v čem je to jiný? Ta bitva pro diváky není tak přesná?

Je to braný tak, když je to hra v lese, tak je to pro účastníky, vyblbneme se. Ta bitva je víc dělaná pro diváky aby na to bylo dobře vidět, užili si to a měli z toho co nejvíc. Je to podporovaný státem, městem, krajem, takže je tam možnost i pro pyrotechniku, je to domluvený, kdy a kdo padne, kdo vyhraje. Je to organizovaná akce.

V lese je to založené na náhodě? Víc se to přibližuje realitě, reálnému boji?

To asi jo. Když jsem byl párkrát na airsoftu, tak člověk se víc vcítí do té akce samotný, tam je to daný tím, když se člověk válí v křoví a skáče ze stromu na strom, člověk to prožívá víc jako voják. V Terezíně taky když se dělá ta noční bitva, všude to bouchá, hraje do toho dramatická hudba, člověk se do toho ponoří taky, jsem pak takhle vyklepanej, když na nás nabíhají a klackuju se u toho. Řve se. Užít se dá oboje.

Během airsoftu jsem spíš měl takový ten třas, že člověk má strach o život, kdy člověk nechce prohrát.

5. Co si okolí myslí o téhle zálibě? Zažil jsi odmítavé reakce?

Většina mých vrstevníků si myslí, že jsem blázen. A všichni kroutí očima, proč na sebe oblíkám starý hadry nebo kostýmy. Dost lidí mě odsuzuje. Lidí na úrovni říkají, že je to fajn, že to je zajímavý

Zkoušel si nalomit nějaké tvoje spolužáky?

Asi určitě, ale myslím si, že v tomhle musí člověk vyrůst. Jen tak se k tomu dostat, v mém věku už by to bylo jiný, ale nemyslím si, že bych k tomu měl takový vztah, kdybych v tom nevyrostl. Kdybych k tomu teď přišel, nebude to taková srdeční záležitost

Je to vlastně součást tebe?

Myslím si, že jo.

6. Jak reagují normální lidé, když se někde procházíte v uniformě?

Většinou, když je akce v Josefově, tak těch vojáků je hodně tak si říkají aha, ale kdybych si na sebe teď oblíknul uniformu a šel do města tak po mě všichni budou koukat, jestli se teda něco děje. Když se nic neděje, tak na mě koukají jako na blázna. Jinak co se týče druhoválečných uniforem, tak si to na sebe oblékneme a jedem, když dojedeme na akci a tam je kolona aut, tak všichni aha nějaká velká akce všichni se sešli. Když jedem na místo, tak akorát mávnou rukou, hele veterán. Tam je to něco jiného, tam na mě koukají na blázna trochu víc.

Brutal to jsem měl domluvený jako brigádu. Mě oslovil organizátoři, protože je to v Pevnosti, tak aby si to uvědomili i ty účastníci, další atrakci. Vzali jsme si uniformy a flinty a chodili tady po areálu mezi brutalistama, některý jsou z toho pař, že se s námi fotí a blbnou s námi, půjčují si čepice a ptákoviny, někteří to nechápou.

Liší se to podle národností? Cizinci vs. Češi?

Je to stejný, všichni se se mnou fotí, pak pijí kořalku. Půjčují si šavli a čepici a všichni na mě volají Napoleon.

7. Informace si zjišťuješ sám nebo si ji necháváš tlumočit? Kde je jinak hledáš?

Sám, v podstatě jo. Internet, knížky, nebo po Josefově se poptám, tady spousta lidí ví dost věcí. Karel K. je borec v tomhle, zabývá se tím celý život, právě leží v archivech, v knihách a kdykoliv se ho na cokoliv zeptám, tak on to ví.

a. Zajímáš se o living history, co ti to přináší? Pomáhá ti to dotvářet zážitek?

Já jsem takový, že se do toho jako celý ponořím a jsem tam. Já mám rád věci přesně. Nemám rád, tohle je podobný, tak to použijeme, ne já to musím mít přesně, někde ne, že si vytáhnu bateričku a posvítím si. Ne všechno pěkně se svíčkou. Užívám si to.

8. Jaký byl tvůj nejintenzivnější zážitek z bitvy?

Přímo z bitvy, nevím, kdybych měl brát jen bitvy tak je tam těch zážitků spousta, když to vezmu všeobecně. Největší akce co je, když jdeme do střetu muž na muže nebo když na nás právě vyběhne pěchota, vyloženě jdeme puškami proti sobě, klackujeme se tam a přetahujeme se, svalujeme se na zem. Člověk si z toho třeba dělá i srandu, když někoho „zapíchne“ tak kouká, jestli nemá lepší boty, tak mu je začne stahovat. Člověk se do toho dokáže vžít a užít si to, a když tam člověk stojí u kanónu a čas od času si vystřelí do davu. Prostě ta akce kdy se střetnou ty dvě jednotky, tak je to paráda.

a. Když jdeš na bojiště, jak se cítíš? (jak moc se do toho dokážeš vžít?)

No, je tam pocit pyšnosti nebo hrdosti, že na mě koukají lidi, jak si to tam štráduju, sice nás tam je tisíc, když jdeme v tom štrůdlu, ale člověk má pocit že to je kvůli němu, ale zase je tam i to napětí, takový adrenalin, chvěje se s tím.

Když seš u děla, nebojíš se?

Stát se to může, riziko je velký, stane se nějaká chyba. Zažil jsem takový věci, pár věci jsem viděl. Co mám tu pušku, tak mi shořela půlka obočí. Dal jsem si tam moc prachu. Jak ukusuju patrony, tak střelný prach je takový žravý, tak jsem měl rozežraný ret.

Přispívá to k pocitu nervozity, že tu je nějaké reálné ohrožení?

Jako většinou když tam jdu, nebo když jsem byl menší pořád, jsem přemýšlel, co by se mi mohlo stát. To jsme jeli na akci a doma jsem si zapomněl kartičku pojišťovny, a to že jsem tam furt stál a přemýšlel, co se mnou bude. To jsem byl hrozně vyklepanej. Ne strach z toho nemám.

Bereš to jako hru?

Joo, vím, že zase odejdu po svých, zvednu se z bláta a půjdu domů.

b. Co prožíváš, na co myslíš, co si představuješ (sám za sebe vs. někdo jiný?)

Většinou když tam jdu, já jsem takovej hravej a do všeho se pouštím, ale že bych si vymýšlel nějaký pohádky, že jsem ten a ten, to ne. Jdu tam sám za sebe, jsem nějaký Traxler v 19. století.

Vnímáš okolo sebe tu jednotku, když jste nastoupený?

Asi vnímám. Nevidím tam sebe, vidím tam celek.

c. a mimo akci?

Když jsme byli v Itálii, protože tak dost jezdíme po Evropě. Byli jsme v Itálii v Carasco. To byla bitva proti Napoleonovi a tak jsme tam bojovali v nějakým to lesíku, to jsem byl ještě malej a bylo mi tak 9/10 za kanonem jsem tam stál. Lidi za páskou si mě pořád fotili culili se na mě. To bylo tak všeobecně, když jsem byl malej, tak si mě fotili a říkali jak jsem roztomilej. Byli jsme tam tři dny a že mě bolí břicho, bydleli jsme v tom dobovým táboře, že jsem nadmutej, přejedenej, něco špatnýho jsem snědl. Dobelhal jsem do tábora, už to bylo podezřelí, protože to byli dva dny, tak z davu vyvolali doktora, ten přiběhl do

tábora. Já tam ležel v košili na seně, špinavej, jak jsem se tam tři dny válel u ohniště. No že apendix a že musím do nemocnice, naložili mě do prvního policejního auta, odvezli mě do nejbližší nemocnice, tam zjistil, že mi prasknul slepák. Rentgenovali mě, pak mi chtěli dát kapačku, takže mi museli rozstříhnout košili, super akce. Pak druhý den tam chodili cizí lidi, Italové, důchodci, zdravili mě, ptali se, jak mi je, starosta tam byl. Pak někdo přivezl noviny a tam článek, mladý rakouský voják byl raněn při obraně města před napoleonskými vojsky a byl sem tam vyfocenej. Přivezl jsem si odtamtud spoustu dárků, lidi se tam u mě střídali. Fotili se se mnou, každý den tam se mnou někdo byl. Hned sehnali českou tlumočnici a sestru.

Myslíš, že to bylo, že se to stalo na té akci?

Jeden z důvodů, byl to malej voják v uniformě, ještě z ciziny v nemocnici. Byla to dobrá atrakce.

d. Vycházíš z nějaké reálné postavy, inspiruješ se jí? záleží vůbec na tom?

Vyloženě ne.

Ovlivňuje tě nějak ta vaše rodinná tradice?

Asi jo, pocit kdy si člověk říká, jo jsem nějaký potomek. Co jsem zkoumal rodokmen, členové rodu byly v armádě a vojsk a jednotek v naší rodině to asi je.

e. Jaká je smrt na poli?

je to takový, svým způsobem vtipný, předchází tomu ta zábavná část, kdy se klackujeme, pěchota umírá tak že jí jakoby zastřelí. My padáme, když nás někdo vezme pažbou, prostě se tam napichujeme na bajonety. Řvem a svalíme se. Spadneme je to komický. Špatný je, když člověk umře už na začátku, a teď je zima nebo mrholí, musíš ležet na zemi, je zima. Čeká, co bude, nemůže se hejbat.

A recyklace?

To se mi ještě nestalo. Ještě mě nikdo nezvedal. To je většinou, když je na jedné straně málo vojáků, přijede jich málo, teď ta strana má vyhrát, tak e tak nenápadně zvedaj a ozdravujou se. Těch rakouských jednotek je víc. Je tam nátlak Rakušánek a málo Průšáků tak se stává, že nás přehazujou. Sundejte si kabáty, ve vestách budete bojovat za nepřítele.

Je to z úcty k rakouské monarchii, proto nikdo nechce dělat průšáky?

je to čistě, co se komu líbí. To je i s tou druhou světovou, jsem si furt říkal, kdo může dělat Němce, to byli přece ti špatní a líbili se mi víc Američani, teď už bych asi neměl problém to na sebe obléct a jít si zablbnout. Člověk má svoje přesvědčení a těch se drží.

Takže nějaký osobní preference v tom nehrají roli?

U některých lidí asi jo. Mám známýho, ten je starší. Ten miluje rakousko, císaře, Marii, je z toho úplně hotovej, ten by nepřítele nedělal. Jsou takový. Ale

je nepříjemný když přijedeš na akci jako Rakušák a chceš dělat Rakušáka a někdo ti řekne běž tam. Pokud bych si měl vybrat tak mi to nedělá problém.

9. Jak tě ovlivňuje, prostor kde se bitva odehrává, proč to tak je?

Asi určitě

Je rozdíl když si v Terezíně, kde boj proběhl a tady?

Myslím, že určitě, ale je to daný organizací. V Terezíně je na to mnohem větší rozpočet, tam se ta bitva dá udělat mnohem realističtější, všechno lítá, kolem jsou kusy hlíny. To je zajímavější, než když se nás tu sejde pár a chvíli do sebe střílíme, tady to je půlhodiny. V Terezíně hodinu, je do toho mluvené slovo, dotyčný který má pěkný hlas, drsný a ten do toho vypráví příběh z pohledu nějakého vojáka a on to vypráví, jak šli na ty Prusy. Člověk se do toho ponoří do toho ta dramatická hudba, světla, to je jinej zážitek, než když tady natáhneme pásku, pak do sebe střílíme, naběhneme, pak někdo vyhraje, se strohým komentářem.

Nevidím takový rozdíl Terezín vs. Josefov nebo Kladsko to jsou dost podobný pevnosti. Rozdíl když je to v Pevnosti mezi zdmi, když je to do toho ještě nějak zapojená, když se střílí ze střeleckých galerií, je to jiný než když to je někde na poli.

A jako panebože tady umírali lidi?

Ne to ne, já nemám takový myšlenky.

10. jak vnímáš svoji uniformu nebo zbraň? (rekvizita, kostým?)

Já mám svoji uniformu rád. Teď moje současná je moje třetí. Pak mám vztah k té úplně první, tu druhou to byl kabát a vesta, tu nosí teď mladší, půjčenou. Tu poslední tu jsem si nechal šít sám, vydělala jsem si na ní, je to přesně co jsem chtěl

Neumím si odůvodnit proč, ale slovo kostým se mi nelíbí. Přijde mi to spíš jako napodobenina, jen aby to vypadalo, moje uniforma je jako pravá uniforma i když je to jen replika, je přesně udělaná tak jak má bejt. Není to jen kostým, to označení se mi nelíbí.

a. jak se o ní staráš? Jaký má střih?

Na ples si ji vykartáčuju, vyleštím si knoflíky, aby se leskly, všechno si nachystám, vyžehlím si košili, vyšvihnu se. Na bitvu, vojáci na to měli nějaký řád, jak e o tu uniformu starali. Pěchota měla bílé kabáty, které byly věčně od bláta, takže fasovali křídu. Nevěnuju tomu extra péči, přece jen to je polní uniforma, takže se zaprasí.

Máš i nějakou parádní?

je to i pořád ta samá, rozlišuje se to detaily. Na ples Místo plstěných kamaší ze sukna, kalhoty jsou podkolena, akorát s punčochami, pohodlný společenský boty. Na ples si беру fiží. Jinak ne.

b. kdo ji vyráběl, je drahá?

Od místní švadleny, která to šije neskutečně. Ta má i historické střihy.

c. jaký pocit ti dává uniforma (dotváří to nějak celkový ten pocit při bitvě?)

Určitě, kdybych tam šel v teplákách tak to není ono, takhle se člověk dokáže stoprocentně ponořit.

11. Reflekovaly jste ve spolku nějak významná výročí (200. let od založení Habsburské armády, pohřeb Otto von Habsburg)

Určitě, máme slavnosti Josefova každoročně, když je kulatý výročí, tak je to mnohem větší. Slavíme sv. Barboru, protože je to je patronka dělostřelců, Jezdíme na většinu, výročí různých bitev.

Pochází z toho, protože jste jako spolek z Josefova, že to tu má tradici?

Kdybych nebyl z Josefova, tak mě to snad ani nebude brát, všechno s tím spojený mě zajímá všeobecně.

Příloha č.9

Jméno: Radka Atabe

Spolek: Český RAF 275,peruť.

hodnost ve spolku a jednotka: meteoroložka, zapisovatelka, obsluha radia

Obdobím, kterým se dále věnujete: v budoucnu 1. světová válka, military servis zdravotní sestry,

1. Kdy se tomu začala věnovat? (jak tomu došlo?)

Zhruba před 3-4 lety, hlavní impulz byl film Dunkirk, přes instagram jsem se dostala do komunity, slečna se zajímala o české piloty, začal jsem se bavit a pomáhala mi skládat uniformu. Uniforma z naší historie, to bylo před 14 lety ze Čtyřislítku, Sborovskou z Východní fronty.

Začala jsem komunikovat s Filipem Procházkou, nosí nášivku Airgun pomohla mi zakladatelka WAF reeneactingu, vydržela to dělat víc jak dva roky Lucie Eliášová.

2. Jaká byla tvoje motivace začít?

fascinace tou dobou, a jak málo ví se o těch ženách, které se do armády zapojily. Vojenská historie mě vždycky zajímala, co si pamatuju.

Hodně mě zaujalo, jak se přistupovalo k pilotům a jak to vlastně bylo. Za posledních 15 let se mluvilo o zdravotnicích z východ. fronty nebo odstřelovačkách, ty co byly v Británii nebo Bl. východě, to nikde není podchyceno.

a. proměnila se za tu dobu nějak? (s věkem zkušenostmi, proč došlo ke změně?)

Popularizace skrze příběhy, jak se ženy zapojovali a jak se vůbec mohli zapojit. Ony neměly povinnost zapojit, i když nemusely.

3. Jak probíhala první akce?

Moje první akce byla Slavnosti svobody v Plzni, kde jsem neměla kompletní uniformu, kterou jsem musela hodně předělávat „Filip nebude nadšený, ale já si to chci užít“. Nakonec jsem měla dobrý pocit, lidi se ptali, co je to za uniformu proč ji mám, po jednom jsem chtěla hodit kolo, protože se mě zeptal, jestli jsem od Říšské pošty. Často si nás pletou s hasičema nebo policii, ale mám na sobě, velký znak RAF, takže to nebude říšská pošta.

V té době nebyl program, měli jsme postavený dobový tábor, a výstavu z informačních panelů a artefaktů, ještě to nebyl reenactment, spíš výstava s průvodci.

4. Co se snažíš předat divákům a jak?

Byly to lidi, kteří byli ochotný položit život za naši republiku, že svoboda není samozřejmá, je mnoho způsobů jak se zapojit do ochrany svobody, není to o tom vzít zbraň, ale i s těmi malými věcmi.

Řekla bys, že si vlastenka?

Nevím, to by o mě museli říct ostatní, sama to nedokážu. Přijde mi, že jsem udělala málo, abych to o sobě řekla.

Na regimentu tě baví, především ten malý člověk? Ano, přesně tak, a co dokázal.

5. Co si okolí myslí o téhle zálibě? Zažila jsi odmítavé reakce?

Záleží, mám různé kamarády, někteří to úplně nechápu, myslím, že bys měla žít hlavně současností a zapomenou na minulost, někteří zase bych měla dělat i jiné pozice a jiné období, třeba Němce, někteří jsou rádi, co dělám, protože jsou na stejné vlně.

Proč se ti nelíbí německá armáda?

Je to spojený se sociálním nábaem, dřív už to tak striktně neberu jako v 11, kdy bych si to na sebe nikdy nevzala. Člověk neví do jaké rodiny a doby se narodí, třeba jsem v minulém životě byla Němka, Francouzka. Zapojila jsem se do komparzu, kde jsem dělala německou sestru ze zdravotního kříže. Je to spojený s těmi negativními věcmi, které se s tím pojí, vyhlazování neetické zdravotnické pokusy, spousta zlý prakticky pro celý svět, místo toho aby se to řešilo diplomaticky.

6. Jak reagují normální lidé, když se někde procházíš v uniformě?

Ptají se co je to za uniformu, když jsem někam cestovala v uniformě, tak na mě vybalili, víte, že spojenci vybombardovali 14 českých měst, abych zničili naši ekonomiku. Uniformu, anebo vůbec neví co to je.

7. Informace si zjišťujete sám nebo si ji necháváš tlumočit?

skrz informační banku od Filipa a od Elis, komunikace s britským muzeem, protože mají obrazový materiál a mají i původní dokumenty. Někdy ještě čerpám i ze sociálních sítí, objevují se příspěvky, co se týče oral-history. Ale nejčastější jsou články o agentce z Indie. Spíš inspirace co se týče vybavení nebo odívání.

a. Zajímáš se o living history, co ti to přináší?

Druhá světová a první světová, posun v technice a co všechno žena může dělat a jak se zapojit do veřejného dění. Že také už může o něčem rozhodovat, můžu být vědkyně, zdravotní sestra, zapojit se do výroby. Můžu se starat o logistiku. Když to jde, snažím se mít originály, ne vždy to je možné, snažím se mít ukázky originálu, v případě látek, už jsou chatrný, aby to ty lidi viděli a mohli si třeba i sáhnout, je to pak lépe uchopitelný než povídání.

8. Jaký byl tvůj nejintenzivnější zážitek z bitvy (popsat událost co nejpodrobněji prosím)

Největší zážitek mám z letecké akce Flying legends z rou2016, průlet 17 Spitfirů a válečná ukázka s Meserschmitty, rekonstrukce, přísahy 310 skvadrony na výročí v roce 2018, rekonstrukce té přísahy, i když jsem se nemohla zapojit, bylo to hlavně o klucích, bylo úžasné to pozorovat, že i tak můžeme připomenout.

Někdy mi to je trochu líto, že se nemůžeme zapojit, je to problém techniky. Nemůžeme si hrát na noční vědmy, ta válka nebyla jen o střelení a pobíhání po poli ale i o těch drobných úkolech.

Letové přípravy, jedeme podle skutečné události, ženy dělají informační sekci, předáváme to velitelům, nebo zapisujeme, sedíme, děláme záznam z letové přípravy. Používáme data, která byla v minulosti, na základě kopii z historického ústavu, které převádíme do mluvené formy, velitel doplňuje informace, co se dělo během toho letu, čím to bylo specifické.

Snažíme se jet podle scénáře, jsou to historické události, není dobré tam přidávat vlastní informaci, upravujeme jejich formulaci.

a. Co prožíváš, na co myslíš, co si představuješ (sám za sebe vs. někdo jiný?)

Jsem tam spíš informační panel, nemám alter-ego některým lidem to úplně nevyhovuje, jeden čas jsme měli konflikt s potomkem jednoho pilotů, kterému by mu vadilo, že by to bylo to hraní. Nejradši mám Jiřinu Ašerovou radiovou operátorku.

b. A mimo akci?

Pak už jsem víc za sebe, jsem ráda, že před nimi jsme odvedly nějakou práci, jak to vypadalo předtím, než odletěli.

Snažím se mít v pořádku účes, aby to splňovalo současné požadavky armády, aby to mělo štábní kultury. Ale nedokážu říct, jestli se do toho vžívám.

c. Vycházíš z nějaké reálné postavy, inspiruješ se jí? Záleží vůbec na tom?

Máme informace, snažíme se je shromažďovat, ale nemůžeme říct, že by to bylo všechno. Ivan Procházka „A královskou korunu měly“ soustředí se i na další sbory, kam se české ženy zapojily.

Někdy mi to pomáhá, ony to braly jako normální situaci, po určité době si na to člověk zvykne, to nebezpečí tolik nevnímaly je to o tom obyčejném životě. Ženy nezažívaly takový nápor stresu, nejvíc se dostaly do leteckých útoků.

9. Jak tě ovlivňuje, prostor kde se bitva odehrává, proč to tak je?

Je to ovlivněné prostorem, snažíme se simulovat jednací místnost, ale chceme tam mít diváky, jinak to vyzní na Ruzyni, při výročí návratů republiky, jinak to vyzní na Festivalu svobody, když je to blízko výročí je to hodně zvláštní.

Trochu se ta historie opakuje, můžeme říct že pár lidí se dozvědělo, co pro nás udělali naši letci. je to blízko těm výročím kdy se to stalo.

Byli jsme v Duxfordu, kde sídlila 310 peruť, chtěla bych i na další letiště i ta vzdušná bojiště, i ty jejich hroby. Ty lidi skutečně byli.

10. Jak vnímáš svoji uniformu nebo zbraň?

Jsem ráda, že jsem to dala aspoň částečně dohromady, jsem hrdá, že to můžu při těchto příležitostech nosit. Tak že si ji na sebe vezmu a upozorním na sebe.

Spíš to vnímám jako nástroj. Protože máme úctu k těm lidem, kteří to museli nosit.

Možná v 80. letech, kdy se s tím začínalo, tak to brali víc ze srandy, tale brali to možnost jak to připomenout.

a. Jak se o ní staráš? Jaký má střih?

Přešíváme z pánského saka a přešité sukňe. Jednou za čas ji vykartáčuju, každý ráno musíme vyleštit knoflíky a měděné části. Je to podle předpisů, kdyby přijela královna, abyto bylo bez chybičky.

Je to přešíváné pánské sako, snažila jsem se to upravit z fotografií, ten typ. Sukně ta je upravovaná je A-střihu, podle fotografií, co mám repliku je CAp – brigadýrka, košile, ty by měli být podle originálních střihů, jsou tam rozdíl a chyby, ale když si s tím člověk pohraje tak to není tak vidět.

Snažím se je postupně dávat pryč, nikdy u klobouku neudělám tu vnitřní část, ale u košile jsem schopná si to upravit a předělat.

b. pocit ti dává uniforma (dotváří to nějak celkový ten pocit při bitvě?)

Pocit zodpovědnosti, abych nedělala velký blázniviny a neplácala kraviny, aby se toho někdo nechytl a nemusela to znovu vysvětlovat.

Dobový civil a dobová uniforma by byl rozdíl, byla bych uvolněnější, ale dobová etiketa byla na jiný úrovni.

Někdy to mám, i když nosím normální civil, kdy jsem měla odpovědnost za svoje chování, protože si pak můžou obrázek i o naší firmě, protože se to pak odvíjí od toho jestli se klient vrátí.

11. Refletovaly jste ve spolku nějak významná výročí (200. let od založení Habsburské armády, pohřeb Otto von Habsburg)

Dřív jsem dělala skautskou čestnou stráž, teď používám FB nebo Instagram nebo si sem tam zapálím svíčku.

Jméno: Jan Slouka

Spolek: Pluk Deutchmaister 4. pluk z Vídně, spolupracuji na akce, spíš jsem externistem, ne že bych členem.

hodnost ve spolku a jednotka: 19. století (podporučík císařské pěchoty), major, řadové pěchoty

Obdobím, kterým se dále věnujete: zabývám se Sedmiletou válkou, 19. století - 1866

1. Kdy jste tomu začal věnovat? (jak tomu došlo?)

To už je hodně let, první kontakt s vojenskou ukázkou a reenactment jsem prodělal v roce 1996 v Josefově, kde jsme byli na výletě, kde jsem poprvé přičichnul k prachu a ke střelbě, a hned v příštím roce jsem pořizoval uniformu, vlastně rodiče, základní věci a na podzim jsem narukoval do pole řádný člen 73. pěšího pluku, s nimi jsem začínal od píky, až do dnešních dnů a funguju více samostatně.

2. Jaká byla vaše motivace začít?

Nejsem si jistý, jestli se dá mluvit o nějaké motivaci. Člověk to v sobě musí mít a trochu cítit a mít vnitřní zájem, kdy k tomu čuchne, tak se objeví a stáhne ho. Jsem napůl z vojenské droliny, kdy děda byl voják, i jeho otec a bratr. Možná jsem měl nějaké předpoklady. Mělo to dopad na civilní život, i teď jsem voják z povolání.

a. Proměnila se za tu dobu nějak? (s věkem zkušenostmi, proč došlo ke změně?)

z počátku to byla euforie, člověk přijde do jiného prostředí, kde poznává lidi, časem když proniká do soukolí, tak poznává, co by šlo udělat líp nebo vylepšit. Dříve to bylo o nějakém dnešní než o nějaké preciznosti a exaktnosti, s tím jak se zpřístupňují materiály, takže člověk se do toho může víc ponořit a předávat to dál. Učit lidi a předávat jim vědění a posouvat to dál. Jak to dělat lépe a předpisověji, jak se chovat dobově, aby divák nebyl zmaten, aby to nevypadalo pohádkově. I ty uniformy vypadají pohádkově například kanýry nebo krajky, aby před sebou měl pocit, že má před sebou vojsko.

Jak se za tu dobu reenactment proměnil?

V obecném pojetí, dříve nebyly velké zkušenosti, zapojování čím více lidí, dnes je to běžné kde jsou 100 a tisíce účastníků, spousta věcí se neřešilo velení nebo zajištění základních věcí pro účastníky, s tím jde v ruku v ruce znalosti, hlubší povědomí o dobovosti a znalosti předpisů, dnes jsou na mnohem větší úrovni.

Jak u koho jsou lidé i jednotky šli s dobou a opatřili si materiály a podklady, přešívání uniforem nebo šití nových a zlepšování výstroje, často jsou jednotlivci a jednotky, které mají tendenci pracovat v podobném stylu před 20 lety, kdy to byla hurá a spontánní akce ať už na sobě máme cokoliv, je tam snaha být lepší. Souvisí to s tím, že není problém, jezdí sem lidé z venku a my k nim, můžeme porovnávat. Vidíme, jak to vypadá jinde. Lidé z venku říkají, že to vypadá skvěle. Uniformita, znalosti. Bitevní ukázky se stávají sofistikované, to byla taková hurá akce, dnes vymýšlíme scénáře, máme kulisy, aby divák z toho měl trochu víc.

3. Jak probíhala první akce? (velká/malá, s nějakým konkrétním úkolem?)

Určitě jsem měl oči navrch hlavy, mezi chlapisky jsem byl úplně hyn, i když se tolik nevyužívala pyrotechnika, byl jsem omámen sounáležitostí lidí a průběhem bitevní ukázky, i když nebyla tak velká, muselo to být super, jinak bych u toho nezůstal. Asi si nevybavím nic konkrétního, ale muselo to být skvělé.

Strach a nervozita tam nebyla, neměl jsem pušku, asi jsem měl jen nějakou šavli a byl jsem schován za regimentem, možná jsem neviděl moc dopředu. Pocit ohrožení tam nebyl, spíš to byla euforie, že jsem se dostal k něčemu nepoznenému co jsem si chtěl vyzkoušet.

4. Co se snažíte předat divákům a jak?

Dvě roviny zcela konkrétní, kdy členové můžou mít v repertoáru, kdy měli vytvořený edukační program, kdy se předvádí zbraně a uniformy, můžou si to osahat nebo vyzkoušet. Předávají konkrétní informace, konkrétnímu okruhu návštěvníků, nebo jak mohlo vyhlížet tehdejší válečné umění, pochody, pietní akty, bitvy, nasazení mnohem většího počtu účastníků. Hrajeme si, děláme to, abychom si to užili, váže se s tím velmi pevně projevování úcty padlým. Užíváme si toho zprostředkovaného pocitu boje, ale je tam ta pietní roviny, a vzdávání holdu těm co položili životy.

a. Děláte to pro diváky?

Bez diváků by to šlo, ale nebylo by to ono. Dost věcí, dělají lidé líp, když se na ně někdo kouká. Diváci tam jsou takové koření, která vás nutí to dělat o trošinku líp než kdybychom tam byli sami.

Zbraně, oblečení a provádění rozkazů, lidé mají potřebu více hrát, tahle stránka není dotažená k dokonalosti, málo se hraje a přehrává, aby se to bralo jako realita. Spíše se nehraje.

Pokud jste pěšák tak vnímáte jen sousedy okolo sebe, někdy nevidíte ani toho nepřítele a nemáte ani čas se rozhlížet, pochodujete, střílíte nebo někam běžíte. Vy víte, že tam někde jsou. Když jste na bojišti tak je vypouštíte, ale v hlavě to je.

Hraní a přehrávání na dálku to není vidět. Je takový fenomén hraní padlých nebo raněných, je rozdíl je to vidět, když hrajete to že vás trefily, buď můžete padnout, nebo se válet na zemi a křičíte aby to evokovalo dobovou realitu, tam šlo spíš o ta zranění, která byla hodně strašná, člověk nezemřel hned. Pokud se tam plácáte, je rozdíl, než když ležíte jako dřevo, což divák vidí.

Vy jako velitel je vnímáte asi víc.

Lépe je vidím, je to spíš taková zasutá myšlenka, člověk v bitevní ukázce nevnímá mnoho věcí okolo. Těch úkolů, povinností a práce je tolik není šance vnímat diváky, člověk má vysílačku, sleduje scénář, ví, že tam jsou.

5. Co si okolí myslí o téhle zálibě? Zažil jste odmítavé reakce?

Že jsem blázen, to si myslí všichni a o všech, rozumný člověk si v červenci neoblékne zimní oblečení a neběhá po louce, aby si uhnal úžeh anebo úpal. Je to poměrně náročné v tom červnu a červenci. Nemají nás za úplně normální bytosti.

Líbí se jim to ty uniformy, je to krásné nadýchané a lesklé a má to styl a švih. Člověk propotí čtyři vrstvy vlny. Okolí nás podporuje i rodina.

6. Jak reagují normální lidé, když se někde procházíte v uniformě?

Náhodně si uniformě nikde neoblíknu. Člověk když tam přijede jako divák tak s tím počítá ví co má čekat, zajímá se o výstroj a historii, zastavují nás ptají se, k čemu co sloužilo, což je super, je tam nějaké vzdělávání nenásilnou formou, člověk rád předá to, co zná, těm co o tom mají zájem, rádi si připomínají historii.

I negativní jsou chvíle, kdy někteří spoluobčané v podnapilém stavu na nás halekají, co to máme na sobě.

7. Informace si zjišťujete sám nebo si ji necháváte tlumočit?

Pokud člověk není v nějakém klubu, kde mají nějakou knihovnu, člověk si musí všechno poshánět a nastudovat sám, kluci jezdí i do Vídně do archivu, kde toho je poměrně dost, člověk může přivést cokoli, co zrovna potřebuje. Dobové materiály a předpisy, kde se dají objednat přes internet. Pokud člověk chce, může si opatřit cokoli. Primární prameny je nejlepší cesta jak se dobrat k informacím, populárně-naučná je fajn, ale nejde do hloubky, pokud člověk chce a potřebuje dobové informace jde po pramenech a pojednání z tehdejší doby. Mnohdy se vyskytují chyby, které se předávají dál. Autoři od sebe opisují.

a. Zajímáte se o living history, co vám to přináší?

Pod living history si představuju nad rámec reeneactmentu, to je o manévrech a bitevních ukázkách. To je dobový civilní život. Člověk na sebe nemůže vzít všechno, to jsou lidé, kteří by si na sebe nevzali prefabrikovanou látku nebo šitou na stroji. Bylo by to super, kdyby to tak bylo, žili bychom jen dobově a neměli tam žádnou PETku, a zbraně vyráběné ručně, nelze zacházet do takových extrémů. Extremní dobovost. Tam se to dokáže schovat.

V to dnešní době nelze, protože by nás nám tam bylo pár, je to extrémně drahé. Mě nevadí, když má na sobě uniformě šitou na stroji, když to má podle střihu a je to jinak v pořádku. Musíme hrát na masovost.

Dobové chování mělo by to tam být mám o to snahu, v civilu se chováte nějak a když si vezmete uniformu, tak spousta lidem to vtiskne jiný řád chování. Člověk se změní a chová se trošku jinak než v civilu. Já jsem blázen v civilu i tak, ta uniforma to prostředí ty lidi okolo, vás tak dokáže zformovat, že se chováte jinak. Já jsem vrchní velitel, jsem takový rokokovější, poklona tam a pukrle sem. Divák se očekává, že se tak bude chovat.

8. Jaký byl váš nejintenzivnější zážitek z bitvy?

Během ukázek, i když ty méně dynamické přehlídku, pochody. Z velitelského pohledu toho nadřizeného, největším satisfakcí, je když masa vojáků dokáže skvěle manévrovat, co víc, když znají, co mají dělat a reagují správně, vím, že jsem je to je naučil a dokážou to replikovat před diváky a před sebou samými. Jinak to vnímá velitel a jinak řadový pěšák. Od spousty lidí slýchám, jak moc intenzivní ten moment byl, vojákček stojí v řadě, moc toho nevidí, po pár výstřelech se bojiště zakouří a viditelnost je mizivá a všude okolo je křik, bouchá tam pyrotechnika, křik, koně. Vnímá mnohem intenzivněji. Velitel musí udržet

nadhled, musí je nějak řídit a mít nadhled, i když není na koni. Zážitek velitele není takový.

Na postu toho vrchního velitele nemáte všimnout, musíte si hlídat vysílačku, kde vám dávají pokyny a scénář, je to náročné. Pokud na chvíli vypustíte režii a scénář, tak si člověk užívá moment, kdy velí salvě sta mužů, když velí, na steč a stojíte vpředu. Zase nastává návrat do reality, kdy musíte velet a být na vysílačce. Člověk si ten moment dokáže užít.

a. Když jdete na bojiště, jak se cítíte? (jak moc se do toho dokážete vžít?)

Pocit zodpovědnosti, tam stoprocentně je. Oni jsou ti, kteří bezprostředně ovlivňují ten pohyb, i když ne se stoprocentně vydaří, ne všichni dělají to, co on chce, je to lehká improvizace člověk si musí uvědomovat coby kdyby. Režie, která je na nějakém vyšším místě, dokáže posoudit pohyb na celém bojišti, aby se ten scénář dodržel. Řadový pěšák si to užije mnohem víc než ten velitel, bezprostřední prožitek a dokázal jsem to ocenit. Kouř, bitevní řvava a hluk.

b. Máte choreografii?

Pokud se rozkaz neprovede tak jak chci, tak se jede dál. Tak to bylo i dřív. Je to vývojem situace na bojišti, ten pohyb je provedený trochu jinak, velitel musí být na to schopen reagovat následujícími povely. Aby ukázka neztratila hlavu a patu. Po ukázce nedůsledného vojáka nepostavíme ke zdi a nezbičujeme ho. Je tam prostor pro tu improvizaci.

Scénář:

Někdo, konkrétní člověk, si vezme výsek dobové bitvy, na to naroubuje ten scénáře, musí mít dispozici, kolik bude jednotek, co všechno budeme mít a podle toho uzpůsobí ten scénáře a naroubuje to na dobové události. Musíme to vměstnat do hodiny, aby divák pochopil, kdo byl vítěz a kdo poražený. Mluvíme tam spolu jako velitelé, skláníme prapory, dokreslování situace.

c. Co prožíváte, na co myslíte, co si představujete?

Nevím o tom, že bych měl historické alter-ego. Já to mám posunutě i v civilním životě, prolíná se to a ovlivňuje. Ta uniforma a co člověk představuje, ho ovlivňuje, aby se choval trochu jinak. Možná jsem někým takovým byl v minulém životě a prolíná se to. Duše je nesmrtelná, kdo ví.

d. Vycházíte z nějaké reálné postavy, inspirujete se jí? Záleží vůbec na tom?

Ne. Já osobně, ne. Takový, kteří představují historické postavy, ty se přímo neúčastní ukázek. Máme Napoleona, Clam-Callasse, nebo Valdštejna. Kdy přímo ovlivňují děj a velí jednotkám. Nemám žádnou inspiraci. Několikrát jsem představoval generál von Laudon.

e. Jaká je smrt na bitevním poli?

Pokud prší, tak člověk sebou nechce plácnout do bahna.

Je to dost individuální, bojiště pokryté mrtvolami je zajímavá věc, to reálně by mělo být posunuto dál a to zranění a ten křik, a to přehrávání sem patří. Nevím, jestli bych jako divák ocenil, když tam někdo leží nebo to někdo hraje to

zranění, ale já mám jiný pohled než běžný divák a myslím si, že to dokážou ocenit. Je to reenactment i tohle by tam mělo být. Tehdejší války nebyly nic pěkného, i když měli pěkné uniformy a blýskalo se to, i to by se mělo divákům předávat.

9. Jak vás ovlivňuje, prostor kde se bitva odehrává, proč to tak je?

Určitě to má vliv, je to jiné když jste na nějaké louce nebo městské zástavbě, například Pevnosti. Na Pevnosti je ten terén jiný a je to členitější, než na louce kde se může rozvinout a máte ohromné možnosti jak se rozvinout. Mám radši louku, člověk může manévrovat a trochu si hrát s vojskem, i když ví, jak se to dá dělat. Vděčnější jsou pevnosti nebo baráčky jako kulisy. Je to pak divácky vděčnější. V bitevní ukázce to člověk nevnímá, spíš při pietních aktech nebo slavnostech kdy má člověk čas si to připomenout, kladení věnců a vzpomínce na dané události na padlé. Prožitky jsou silné na těch místech, kde ty pomníky jsou na těch místech se bojovalo. Jsou to takové zvláštní pocity např. les Svýb, kde jsou desítky nebo stovky křížků a pomníčků, ty lidé tam pořád leží. Během dušiček je to místy až tak stísněné. Když si člověk představí, co se tam odehrávalo teď je tam hrobové ticho, člověk tam prochází za soumraku je to hodně intenzivní. Jakákoliv taková událost se vtiskne do té krajiny, vnímavější lidé to dokážou vycítit. Ty myšlenky jsou takové zvláštní a jiné.

Myslíte, že bitevní ukázka může fungovat jako pomník?

Jako připomínka určitě, i když někdo říká že se tam tančí po hrobech, má to určitý symbolický význam. Nedá se to brát jako památník, je to připomínka toho jak to tehdy bylo, a že nebylo o co stát.

10. Jak vnímáte svoji uniformu nebo zbraň?

Dobře provedenou. Slovu kostým bych se rád vyhnul, v rámci reenactmentu nebo living history jsou to uniformy, je to vizitkou vojáka, měla být čistá nezmuchlaná, je to první věc co na vojákovi vidíte.

Je to závazek pro mě jako velitele. Mám být navoněný, čistý a krásný aby vojáci byli aspoň z poloviny tak jako já, aby odpovídala dobový realitě. Je to dobová uniforma, a pokud je něco určeno předpisem, tak to rozhodně není kostým.

a. Jak se o ní staráte? Jaký má střih?

Po bitevní ukázce se musí vykartáčovat, spousta prachu, střelného i slin od koně. Před ukázkou musí projít kontrolou, jestli se někde nepáře, leštění knoflíků a kovových součástek. U mužstva platí vyčištěná zbraň a takové základní věci, aby s dobrým pocitem šel před diváky.

Válečná patina je v pořádku, nedá se to úplně aplikovat na všechno. Nechodí se jen na bitevní ukázky, ale třeba i na tažení, ale byli vedeni k tomu, aby si udržovali věci v pořádku. Pietní akty, přehlídky i parády, tam voják musí být čistý a na voněný. Čím je voják čistější a upravenější, tak je dobovější.

I tyhle starší jsou šité podle střihů a jsou dobře dostupné. Polovina 18. století nemáme konkrétní střih, řešilo se to tak, že se rozesílali mûstry výstroje, boty, taška, kabát, klobouk a podle toho se to šilo. Střihy vznikaly podle civilního oblečení.

b. Kdo ji vyráběl, je drahá?

Specializovaná švadlena, máme takové, co šijí historické kroje a uniformy a mají to nastudováno, ví, jak se látka chová a co přizpůsobit.

c. Jaký pocit vám dává uniforma? (dotváří to nějak celkový ten pocit při bitvě?)

Euforický. Když člověk oblékne uniformu a sedne do sedla, může mnohé. Ve vztahu k podřízenému vojsku, tak může. Pocit jakési moci, protože ji na ten okamžik máte. Vládnete času a bytí. Uniforma vás zavazuje, k příslušnosti a skupině.

11. Reflektovaly jste ve spolku nějak významná výročí (200. let od založení Habsburské armády, pohřeb Otto von Habsburg)

Vzhledem k tomu že jsem vojákem s povolání, jsem k tomu veden. Vnímám to. Den veteránů beru spíš jako vzpomínku na všechny padlé ve všech válkách. Jako přívržence monarchie nikdy nebudu slavit 28. říjen. Jsou to dějiny a musíme to tak vnímat, nikdo neví, jak by to bylo teď. Při studiu historie je nutné mít nadhled a hledat souvislosti.

Příloha č. 11

Jméno: Ivana Patráková

Spolek: Regiment Wied 1762

hodnost ve spolku a jednotka: chirurg první třídy (součást armády)

Obdobím, kterým se dále věnujete: nejvíc dělám napoleonku, Sedmiletá válka, 1. světová válka

1. Kdy se tomu začala věnovat? (jak tomu došlo?)

V roce 2013 jsem kontaktovala spolek z 1. světové a pak se to nějak začala nabalovat.

2. Jaká byla vaše motivace začít?

Zajímá mě historie medicíny, viděla jsem hlavně první světovou, na rekonstrukci jsem viděla sestřičky s červeným křížem a líbilo se mi, tak jsem kontaktovala Klub historie červeného kříže. Pak v těch dalších spolcích už se všichni znají. 18. století už je potom takové okrajové protože kamarádi z Napoleoniky dělají i Sedmiletku, tam sem se přiradila. Tam nedělám zdravotníka, tam nosím prapor. V Napoleonice se ta medicína hodně proměňovala. Teda prohlubování znalostí, abych se tomu nějak věnovala. My jezdíme s polním lazaretem a předvádíme jak se operovalo, to mě baví.

a. proměnila se za tu dobu nějak? (s věkem zkušenostmi, proč došlo ke změně?) Přidal se nějaký informativní charakter, předvádění pro lidi

3. Jak probíhala první akce? (velká/malá, s nějakým konkrétním úkolem?)

Úplně první byla nějaká přehlídka. A bitva to bylo v Napolenice to byla ohromná bitva s puškami a děly.

Je velký rozdíl mezi bitvou a přehlídkou?

Bitva je oproti přehlídce ohromně vzrušující, pušky a dým. Člověk má pocit příjemného mrazení, samozřejmě že vím, že se mi tam nemůže nic stát. Na přehlídce mám zase takovou hrdost, když si tam vykračuju v tý uniformě s červeným křížem. Si vždycky připadám jako v tom století nebo v tý bitvě a jsem ráda když nám lidi tleskají a obdivují nás a chtějí se s námi fotit, je to příjemný.

4. Co se snažíte předat divákům a jak?

Informace o tom lékařství, ono toho je hodně, běháme po bitevním poli, obvazujeme přímo tam, kluci někoho vezmou na nosítka, po bitvě někdy předvádíme amputace. Vždycky nám tam někoho přinesou a „hrabeme se mu v břicho“ nebo si drží nohu a tomu „řežeme“.

5. Co si okolí myslí o téhle zálibě? Zažila jste odmítavé reakce?

Myslím, že mi fandí, když to někde řeknu, tak se diví a vyptávají se. Mamka se směje.

Civilním povoláním jsem chirurug a dokonce jsem nastoupila do armády, takže teď je ze mě opravdový vojenský chirurg. A do armády jsem nastoupila až potom co jsem začala dělat tohle.

Žádné odmítavé reakce jsem nezažila.

6. Jak reagují normální lidé, když se někde procházíte v uniformě?

Dobře, napoleonská uniforma lékaře je moc pěkná, chtějí se fotit. Když děláme tu první světovou, tak nosíme na sobě červený kříž, a já třeba zdravotník jsem ale většina holek co to dělá, tak nemají nic se zdravotnictvím společného a je to špatně, protože nosí znak červeného kříže. S kolegou jsme takhle rozjeli kurzy první pomoci, aby uměli aspoň tu laickou první pomoc, protože je to takový symbol. Párkrát jsem takhle někoho křísila.

7. Informace si zjišťujete sama nebo si je necháváte tlumočit? Jaké jsou - rozdíly mezi současnou medicínou a tehdejší?

Sama především z internetu. Nějaký knížky především v angličtině, sem tam mi někdo něco pošle. Ono to není moc probádané. Ten výzkum je hodně povrchu. Přemýšlela jsem už i nad archivem, už jsem byla i v Národní knihovně, tam jsem si ofotila lékařský časopis z roku 1914, ten už je teda i digitalizovaný, tak na to se chystám. A ještě neumím německy. V archivu, jako nejsem historik, takže nevím jak to hledat kam jít, tím si připadám limitovaná.

a. Zajímáte se o living history, co vám to přináší?

na tom polí to nějak zavážeme, protože na to úplně není vidět. Zdravotníci do válečného pole úplně nevbíhají žejo. Někoho tam zajímá organizace sester a tyhle věci mě spíš zajímá, jaký roztok používaly na tohle a jestli používali Chlumského roztok

Jak probíhá ta samotná zdravotnická ukázka

Máme tam třeba umělou krev a záleží, jak jsou rozestavení diváci. Co nejvíc to vysvětlujeme, nebo nás pozorují z dálky, máme umělou nohu, ono to stačí. Když tu nohu uřízneme, tak nezačne stříkat krev okolo, protože to z medicínského hlediska se ani neděje, to už by bylo moc. My se hlavně snažíme předat informace, někdo si to vyloženě užívá. Já spíš předávám informace v redukované formě, aby to ty lidi neunudilo. Snažíme se co nejvíc přiblížit

A co pacient, dělá, že ho to bolí?

Někdy ano, někdy se stydí. Když začnou řvát, tak se lidi začnou smát, ono to je o vážných věcech, když to začne někdo moc prožívat tak je to trochu kontraproduktivní, může to vyznít přehnaně, teatrálně.

Jak moc se to lékařství potkává s očekáváním diváků?

Já myslím, že oni to tak tuší, že to nebyl žádný med, neměli antibiotika, analgetika, já jim to zopakuju, oni honě potom řeší ty nástroje, ty se úplně nezměnili nebo ten princip, tam není moc řešit. Lidi někdy přijdou řeknou

hmm, a jdou, ale když to někoho zajímá, tak se vyptávají, tak to je radost předávat. Lidi spíš neví, z filmu tuší nějaký věci co nejsou úplně správně.

8. Jaký byl váš nejintenzivnější zážitek z bitvy (popsat událost co nejpodrobněji prosím)

Asi vám to nedokážu říct, protože pokaždé to má jiný charakter, každá ta bitva každý to období. Intenzivní bylo, když jsem si zvykala na ty děla a pušky, pohyb na tom bitevním poli, když v tom člověk je.

Rovnou jsem dělala zdravotníka, někdy stojíme na kraji, někdy uprostřed tý bitvy

Máte už v tom nějakou rutinu, že vám to nepřijde výjimečný?

To úplně ne protože každá bitva je jinak koncipovaná, jsou tam jiné podmínky, se zdravotníky se počítá jinak, nebo vůbec. Někdy nám řeknou, ať si tam postavíme lazaret a můžeme udělat ty svoje ukázky.

a. Když jste v tom lazaretu, jak se cítíte? (j, ak moc se do toho dokážeš vžít?)

Žádný pocit stresu nemám,

Když ty lidi začnou přehrávat

Ono záleží, kdo to začne dělat, někdo to předvádí, tak že z toho dělá komedii, ale někdo to dělá tak, že to je fakt dramatický. Když se to přehání až moc tak to sklouzne do komedie.

Abyste měla ten pocit, že tam jste v té době?

Všichni by museli hrát, že jsou zranění.

b. Co prožíváte, na co myslíte, co si představujete (sám za sebe vs. někdo jiný)

Spíš jako sestra, která přicestovala s těmi vojáky, protože to děláme jako v té době žejo snažím se převtělit do té role, do sestry nebo do toho chirurga.

Je rozdíl když děláte chirurga a sestru?

Jo protože každá válka byla v něčem jiná, měla jiné podmínky válčení. Jako chirurg častěji vbíhám do bitvy, jako sestra se držím bokem, pro efekt tam někdy vběhneme, pak to není úplně ono, protože to není historicky přesný.

Když vstoupíte o spolku, začínáte jako vojín a musíte se vypracovat?

Ano, tak by to mělo být. Když jsem se do toho dala, tak je chirurg první až třetí třídy, ta je nejmenší. Oni tam třeba vstupovali jako medicí, nebo už byli zkušený chirurgové, tak dostali jinou hodnost, to je tak i dnes. Když jsem vstoupila do spolku, tak jsem nechtěla začínat úplně od píky, protože už nějaký ty zkušenosti mám, tak jsem byla chirurg druhé třídy. Když mi pán šil uniformu, tak dělal ty výšivky, protože podle toho se rozeznávali, pán si to splet, udělal mi jich tam víc, takže jsem vlastně byla chirurg první třídy, aniž

bych to já chtěla, ale už jsem tak zůstala. Z diváků si toho vůbec nikdo nevšiml, a ty co to dělají, tak vojáci o zdravotní službě taky nic netuší. Teoreticky bychom si tam mohli říkat a dělat co chceme, což jako nechceme. Ale nikdo to jako neřeší. Lidi co vstupují jako vojáci, tam se to řeší hodně ten postup.

c. Vycházíte z nějaké reálné postavy, inspirujete se jí? Záleží vůbec na tom?

Já přímo nepředvádím historickou postavu, ten chirurg Jean Dominic Larreu, on to byl vždycky takový můj idol, díky němu jsem se k Napoleonice dala, on prosazoval principy červeného kříže už 60 let před vznikem. Ale že bych ho přímo předváděla to ne, on má vyšší hodnost

Je pro vás zvláštní že děláte muže lékaře?

Ne protože tehdy to ženy prostě nedělaly. Chtěla jsem to dělat tak musím dělat muže, je spousta žen co dělají vojáky. Z historického hlediska to není úplně vyloučený, u britský armády, třeba byl jeden chirurg co se vypracoval a po smrti se zjistilo že to byla žena

d. Provádíte reinkarnace?

Ty co tam leží, mi přijdeme, koukneme aha je mrtvej nebo ho omot m a odvedu ho za bojovou linii, ale po čase se vrátí

9. Jak vás ovlivňuje, prostor kde se bitva odehrává, proč to tak je?

Jako divákovi se mi víc líbí bitvy na tom malým prostoru, protože je to kompaktnější, ale není to historicky přesný, divácky je to atraktivnější, když je to na malým prostoru, když je to na velkým prostoru, tak to mají radši kolegové, třeba na Slavkově.

Ovlivňuje vás nějak ten genius loci?

Když jsme byli na 200 letým výročí bitvy u Waterloo, tak to je něco, žejo. To je velká událost nebo když jsme ve starým opuštěným klášteře, dělali lazaret z první světový nebo v Terezíně, když si to rozložíme a ukazovat to tam, děláme výstavu, tak je to super.

A kdyby to původně byla nějaká vojenská nemocnice?

Tak by se mi to samozřejmě líbilo. Asi bych byla nadšená v opravdový historický nemocnici. To bych byla nejšťastnější, my jsme chodili v Terezíně, tam ta nemocnice taky je, a ona je zamčená a já si vždycky říkala, jak já bych se tam chtěla podívat dovnitř a ideálně na půdu, kde by byli nějaký starý krámy. Ale když jsme byli v tom klášteře v Chotěšově, tam to taky vyznělo krásně. My těch věcí nemáme tolik, abychom zaplnili celý prostor, je to lepší někdy v těch dvou místnostech než ve velkým křídle. Je to lepší koncentrovat.

10. Jak vnímáte svoji uniformu nebo zbraň? (rekvizita, kostým?)

Já to beru jako nástroj. Uniformu určitě neberu jako kostým, protože je to prostě replika uniformy, ty nástroje jsou prostě nástroje, i v těch nejhoších podmínkách bych byla schopná s tím tu amputaci provést

i. jak se o ní staráte? jaký má střih?

šitá podle historického střihu. Kolega v 90. letech sehnal obrázky, máme repliky historických nástrojů. Když byl v invalidovně v Paříži, tak si to nafotil a nechal si to podle toho ukovat, a ty jsem teď zdělila já.

Opatrně to peru, po bitvě se oblékneme do dobového civilu. Tu uniformu jsem jednou prala.

Sestra z první světový?

Tam už jsou taky fotky, já se k tomu dostala až později, a taky jsem si to nechávala šít podle nich, jsou krásný.

j. kdo ji vyráběl, je drahá?

Já potom nesla tu jeho repliku, ke švadleně, která to ušila podle toho.

k. jaký pocit ti dává uniforma (dotváří to nějak celkový ten pocit při bitvě?)

Asi to úplně říct nedokážu.

Je to jako normální oblečení?

No né, je to uniforma, to je super když si na sebe vezmete uniformu. Já ji mám ráda na sobě. Na historickým místě, prostě musí být uniforma.

11. Reflektovaly jste ve spolku nějak významná výročí (200. let od založení Habsburské armády, pohřeb Otto von Habsburg)

z 11. 11 si dávám na facebook Vlčí máky a šířím osvětu co to vlastně znamená z tohoto hlediska jo. Kdybych si vzpomněla na narozeniny Jeana Dominica, si vždycky říkám na to nesmím zapomenout a dát na fb. Jinak spíš ne.

Příloha č. 12

Jméno: Evžen Petřík

Spolek: skupina historického šermu Biskupští manové z Kroměříže (arcibiskupská garda), kroměřížští ostrostřelci, 8. řadový regiment z Napoleonských válek, RAF české letce
hodnost ve spolku a jednotka: v biskupských hejtman, u ostrostřelců nadporučík, v Napoleonice pěšák (tam není odpovědnost)

Obdobím, kterým se dále věnujete: od 30.leté války, po současnost aktivní zálohy, to gró je „historický“ šerm (od organizování, účasti, přes historizující tance, přehlídky historického odívání, šerm nebo nějaký půlhodinový program, který má k tomu herectví nejbliž)

1. Kdy se tomu začal věnovat? (jak tomu došlo?)

Na podzim roku 1996, když jsem byl ve 4. ročníku na gymnáziu, v historickém semináři jsme se byli podívat v muzeu a vzali nás i do restaurátorské dílny, a za archeology, a pak jsme tam narazili na bývalého vedoucího Biskupských manů, tam měl nějaké zbraně já jsem to komentoval, zeptal se mě jestli bych se nechtěl zapojit do historického šermu, jsem řekl, že jo.

2. Jaká byla vaše motivace začít?

Na konci 80. let bylo v ABíčku (ABC časopis) bylo téma historického šermu, vojenství, historických válek. Říkal jsem si to je škoda, že u nás něco takového není. Potom zájem o historii obecně přes modelační, zájem o leteckou techniku, nějak se to dalo dohromady. Nejdřív to tedy pro mě byla ta Druhá světová válka, to i vyučující ve škole mi nechávala volný prostor, jsem to tam skoro vykládal za ní. Byly to knížky, ta snaha účastnit se těch bitev. Ono se to začalo prolínat.

a. Proměnila se za tu dobu nějak? (s věkem zkušenostmi, proč došlo ke změně?)

Na základě divadelnictví, s tím vystupováním, na gymnáziu jsme rozjeli divadelní kroužek, člověku to hodně pomohlo s mluvením na veřejnosti. Učitel je vlastně taky herec, co si budeme povídat. Ne že by se to nějak výrazně změnilo, spíš se přidaly různé věci. Někdo začíná larpem a pak se dostanou k historii, u mě se postupně nabalovalo, to setkávání se s lidmi vytvoření pohodové atmosféry, dozvědět se něco o historii, aktivní prožitek, aktivní strávení volného času.

3. Jak probíhala první akce? (velká/malá, s nějakým konkrétním úkolem?)

Silvestr v 1996, to bylo snad -10 °C, bývalý šéf říkal, že bychom si neměli brát nic pod to dobové oblečení. Byl to velmi jednoduchý oděv, tehdy ještě ušitý z ruské vlajky. Kožená vesta, mrzly mi nohy. Udělali jsme vystoupení venku, pak jsme se ohřáli v hospodě, dali jsme si čaj a šli jsme na další vystoupení.

První bitva byla Libušín v dubnu 1997. První bitva z 30. leté války byl Frýdlant 1997, tam jsem byl o svaťáku, všichni ostatní se doma učili, tak jsem jel bojovat na Frýdlant, to bylo krásné jaro, moc pěkné počasí.

4. Co se snažíte předat divákům a jak?

To je profi-defo. děláme bitvy v Kroměříži, ta bitva je komentována a máme odezvu i od těch lidí, dozví se něco z historie, ví, co se děje nevidí jen boj, ale

dozví se co se tam děje, co je tam za jednotky. Ten komentář je žádoucí, teď je to i trend. My to dělali i na těch středověkých bitvách, tam to moc není, lidi si to užívají spíš tak sami pro sebe. V novějších bitvách je žádoucí, pro mě je to důležitou součástí vystupování. Komentář je častější u těch modernějších období, ale odvíjí se to od pořadatele.

My jsme jako Česká republika jako šermířská velmoc, a lidi jsou tu už trochu zmlsaní, v cizině jsou z toho úplně vedle, tam je to přijetí takové vřelejší.

Myslíte, že to může být tím, jak moc byla významná bitva pro daný region?

Může být. Odvíjí se to také od písemných pramenů, ke středověku tam toho moc nebývá, takže se není moc o čem bavit. Když nemáme informace o průběhu bitvy, tak máme informace o tom historickém oděvu o zbraních nebo taktiky, u středověku tam teda není moc žádná taktika. Když máme malé počty tak se taktika moc popisovat nedá.

a. Děláte to pro diváky?

My to děláme konkrétně pro ně. Jde taky o náš zážitek, ale ty diváci jsou hodně důležití

Vzhledem k tomu, že můžete srovnávat, v čem jsou pro vás rozdílné historické rekonstrukce a šerm?

Lepší než šerm by byl termín boj s chladnou zbraní, když srovnám 30. a Napoleoniku, jde o ten kontakt v boji, v Napoleonice je to spíš o tom manévru. U 30. můžeme přidávat ty chladné zbraně, které se vlastně ani nepoužívali. Dát tam ty souboje, z toho hlediska je to zajímavější, novější dějiny jsou víc statické, ta 30. je taková dynamičtější

Takže je to pro diváky nějak atraktivnější?

Řekl bych, že ano.

5. Co si okolí myslí o téhle zálibě? Zažil jste odmítavé reakce?

Odmítavé, ani ne. Když se podívám na studenty, tak to někteří dělají se mnou, pak někteří, když sem tam přijdu v dobovém oděvu, tak si říkají jo, to je ten divný, co chodí v těch divných hadrech, protože mají úplně jiné zájmy. Spíš je to bráno pozitivně, protože to je zajímavé, děláme to pro lidi. O historii se totiž můžete bavit s kýmkoliv, třeba i na dlouhé cestě vlakem, když se někoho nebojíte oslovit. Když mě někde vidí kamarád v „šaškovském“. Spíš to ty lidi přitahuje. My když jsme byli na Bílé Hoře, tak jsme jeli tramvají do centra, že si to tam projdeme, i ten Pražský Hrad. Nastoupila tam nějaká slečna, která na nás koukala s otevřenou pusou. Po chvíli se osmělila „ A vy jste jako kdo?“ „NO my jsme jako vojáci z 30.leté války z bitvy na Bílé Hoře.“ „ A to je jako co?“ „No, my tu děláme historickou rekonstrukci.“ „Aha, a to je jako co?“ „No, 30. letá válka, my si na to hrajeme a ukazujeme lidem jak se válčilo.“ Řekla aha a pak vystoupila.

6. Jak reagují normální lidé, když se někde procházíte v uniformě? Ptají se hodně?

Ano, nebo dokonce, když jdeme přes město, děláme pietní akty, člověk má na sobě kde jakou uniformu. Oni mají v tom lidé bordel v uniformách, někdy jde okolo 12letý kluk pozdraví mě nebo zasalutuje a někdo přijde „Proboha, co to máte za komunistickou uniformu.“ Přitom je to uniforma RAF, většina lidí v tom má totální guláš. Někteří lidi tuší na jakou bitvou jdu, ale neumí si to zařadit do století nebo rozeznat strany. Když děláme bitvy na začátku je nějaké představení, snažíme se dělat osvětu, ve škole se to neučí. Vyvracíme různé mýty, protože tam je řada nesmyslů, co se týče odívání. Dříve chodili na bitvy maminky s kočárkem a psem a pak se divili žese tam střílí. Ale myslím si, že tohle už je pryč. Naše dítě bylo poprvé na bitvě, když mu byli 3-4 měsíce. Občas se stává, že když se to koná někde na náměstí, tak lidi s tím nepočítají, ozve se „To nemůžete dělat něco pořádného?“ Ale to je tak 0,5% „A co si představujete, jako lepšího, jít do hospody a tam se ožrat?“

Myslíte si, že to je tím, že vojenská historie nemá takovou popularitu?

Do určité míry to souvisí s tím, co tady rozjeli komunisti, za první republiky, tady nějaká hrdost na armádu byla. Jak se dostali k moci bolševici a začali vytvářet určité mýty, které se bohužel dodnes i někde učí. Jak poslední čeští vojáci bojovali na Bílé Hoře, jediný kdo nás osvobodil, vlastně Rudá armáda a že jsme ani nebojovali, takže se vytvořil nějaký odpor k uniformě. Nebo chlapi co byli na vojně, jaká tam byla šikana. My máme k uniformě jiný vztah než v cizině. Lidem se to líbí a to povědomí nemají. I kdyby si to děcka vyhledávali na internetu, když se to ve škole neprobírá tak těch informací je tolik, že se v tom utopí. Škola v tom důležitou roli.

7. Informace si zjišťujete sám nebo si ji necháváte tlumočit?

Obecně při studiu historie platí, co si člověk nenačte, to nemá. Většinou jsou to stohy knih. Dneska internet to je výborná věc, některá facebooková fóra, člověk se tím nesmírně obohacuje a stane se, že i odborník, že odborníci na to historické odívání jsou lidi, kteří historii nevystudovali, ale baví je to. Je tam vidět sice rozdíl, když nemají to formální vzdělání, ale je odborník na historické odívání. Tam je důležitý ten osobní zájem.

Výměna informací probíhá právě na té bitvě, tam se člověk pobaví s kupou zajímavých lidí.

Člověk buď může bádát, nebo popularizovat, ale obojí dohromady dělat nejde, protože reenactment žere tolik času.

a. zajímáte se o living history, co ti to přináší?

To je de facto součástí reneactmentu, nepatřím mezi LH fašisty, snažím se najít nějaký ten střed, oni si šijí haleny a nespí ve spacáku, aby to vypadalo pro lidi, aby to vypadalo jak to má, oblečení a zbraně tam se snažíme co nejvíc přiblížit skutečnosti. Nějak mě neuráží, když je to šité na stroji. Jde o to, aby diváci měli zážitek co nejpravdivější. LH fašisti to musí mít se vším všudy, obecný reneaktor tam dělá ty kompromisy. Samozřejmě, že se to prolíná. Mě se to líbí třeba z pohledu experimentální archeologie, třeba i historik si tak může

něco ověřit, na základě něčího koníčku. Pak posune i tu historii dál. Pak už chce, aby se člověk věnoval jednomu konkrétnímu období.

8. Jaký byl váš nejintenzivnější zážitek z bitvy (popsat událost co nejpodrobněji prosím)

Hradec rok 1998, odehrávalo se to přímo na místě, které se jmenovali Švédské šance. Byli jsme malá skupinka asi 6 – 7 lidí, a bylo nutné, aby nás co nejvíc střílelo, takže jsem střílel i velel, není to úplně ono. Jinak nestřílí, musí sledovat co se děje. Nevšimnul jsem si, jak se na nás řítí sedláci s vidlemi, takže zavládla panika, když jsem velel, že počkáme, až přiběhnou a pak je osolíme, oni prostě utekli pryč. Tam byli jen ty borci s vidlemi, tak jsem utekl taky.

Nebo jednou kamarádi z Brna jeli autem a nedojeli, měli autonehodu, zabili se. To bylo hodně silné.

Je ten prožitek z bitvy hodně odlišný oproti historickému šermu?

Vystoupení může být i součástí bitvy, kdy část hraje nějaký příběh a na to se pak nabalí ta bitva. Historický šerm je připravený, tam nic moc by člověka překvapit nemělo. Zážitek nemusí být pěkný, ale musí být silný. Jednou na Buchlově, myslím, že se to jmenovalo Nápoj lásky, jsme se odpoutali od těch diváků a rozjeli si to. My jsme se bavili, nevím, jestli i diváci. Objevovali se tam výkřiky „Rhette“ „Scarlett“ odvedli jsme to úplně někam jinam.

Kdybyste měl ještě porovnat historickou rekonstrukci a aktivní zálohu?

Hodně veliký, když děláme rekonstrukce, tak musíme počítat s omezeným počtem lidí, je to spíš taková miniatura. Když je to aktivní záloha, tak tam je příprava na reálný boj. Jsou cvičení v rámci přípravy, odjedeme do vojenského prostoru, stále se to posunuje, cvičí nás kluci, co jezdí do misí. Nebo kluci co jezdí do Mali, tak my jim děláme opoziční síly, byl jsem velitelem malijské gardy. Tam se to nedělá pro diváky, ale pro ty kluky, tam jim to může zachránit život. Je to skoro to samé, my si na něco hrajem, ale člověk musí počítat s tím, že můžeme být reálně nasazení jako zálohy nebo kluci do toho boje půjdou, tam nejde o pobavení, ale o tu přípravu, tam už je hraní na válku, protože prostě nastane.

Umožňují se vám tyhle zážitky nějak vžít více do těch historických rekonstrukcí?

Spíš obráceně. Když jsem vstupoval do záloh, měl jsem povědomí. Tam už je právě voják, musí se řídit zákony, nemůže říct mě, to nebaví, jdu na pivo. Hraní si na válku je věc dobrovolná, ale v zálohách jsme zaměstnanci Armády ČR. Během rekonstrukcí mám díky tomu větší nadhled, když mi někdo něco odmítne udělat, si řeknu jo to je blbec a jdeme dál. V zálohách z pozice velitele, už řešíte i ty represe. Když si člověk hraje na vojáka, tak by měl poslechnout a ne vlez mě na hrb. Nebo když někdo chce rovnou dělat velitele, proč bychom ho my měli poslouchat? Jde tam přece o ten společný zážitek, a co vás víc stmelí, než ty hrozné zážitky, jako bláto, mráz a tak dále. To oni třeba ani nemusí myslet špatně, ale nějaké zkušenosti by mít měli.

j. Když jdete na bojiště, jak se cítíte? (jak moc se do toho dokážete vžít?)

Záleží jak kde, někdy se člověk těší, protože tam bude dobrá atmosféra. Když jsem za organizátora, tak si to neužiju, ale když jde městem ta armáda s loučemi, bubnují a je zastavená doprava, tak uvnitř je takový nepopsatelný pocit, jak to duní, člověk má hluboký zážitek, Je to divadlo, ty efekty tam mají důležitou roli. I ta pyrotechnika, třeba Kuba Samek to tam nerad vidí. Na tom Slavkovu, když je sníh tak je to super, mrzne, do toho svítí Slunce, posledních pět let bylo krásné slunce, kdybych nebojoval a měl foťák, tak je to bomba, člověk vidí ty fotky a teď si to vybaví, je tam ten štítonoš, tak je to jak z obrazu. Jde hlavně o to vyvolat ten vizuální dojem, ale když toho je moc, tak to může sklouznout ke kýči. Chceme dělat boj o vesnici, tak se postaví nějaké domky, ale nic moc. Oproti Hradci 2016, tam se postavil mlýn, který vypadá jako skutečný. Kdo nestál přímo u něj, tak nevěděl, že to je kulisa. Pak už je to hodně divadlo, a oddalujeme se o té rekonstrukce, Nebo je fajn mít naučeného diváka, oni chtějí vidět jak je to doopravdy. Tam je to pak postavené i na těchto věcech. I z hlediska organizace, jestli dostaneme najíst, nebo jestli to je soukromá akce, člověk dostane zapláceno, ale nemá z toho dobrý pocit, někdy jede zadarmo, ale má z toho dobrý pocit. Počasí má velký vliv. Jednou jsme byli na Maltě a tam ta organizace byla tragická, málo jídla, hodně lidí, zmatky, spali jsme v hotelu, kterému se přezdívalo Holubí dům, protože tam nad námi lítali holubi, to se skoro blížilo k té historické realitě.

Jedna věc je znát historii a hrabat se někde v archivu, na druhé straně je zase mít nějaký ten prožitek a zažít to co zažíval ten voják, i když v omezené míře. Třeba kluci co dneska dělají airsoft, mají super výbavu, ale kolikrát když ho to přestane bavit tak toho nechá. Oni kolikrát říkají, že nechtěli vstoupit do záloh, protože by dostali nějakého blbce, coby jim říkal, co mají dělat, ale o tom ta armáda je.

Co třeba nějaký pocit ohrožení?

Teď jsem si vzpomněl třeba na Kamenec Podolski, kde jeden reaktor omylem zastřelil druhýho, protože v hlavní nechal nabiják, a jsme zase u toho, když má člověk zkušenosti z armády nebo má aspoň zbroják. Když se stane něco takového tak většinou za tím stojí sled nedodržených předpisů. Nebo když se natáčí film, část lidem dají meče/kordy a pak poberou nějaký komparz a dají jim tam palný zbraně, tak vy se od nějakého, s prominutím dementa nenecháte zastřelit. Když se lidi domluví, tak se to dá udělat realisticky a přitom bezpečně.

Jako u toho Hradce to bylo sugestivní. Ne, že bych měl pocit, že jdu na smrt to ne. V zálohách třeba když házeme granátem, to by mohlo být nebezpečné, tam musí být v dobré psychické pohodě, ale odpálit se granátem, to už je jednodušší. Kdybychom to brali až moc reálně, tak bychom mohli vážně někomu ublížit

A co třeba adrenalin?

Jo, někdy se stane, že vám ta puška za celý den nevystřelí. Můžete mít vyčištěno, ale prostě nevystřelí. Nebo se rozlepi bota a musíte fungovat.

Jako obyčejný pěšák, když velitel nedokáže dát správný rozkaz, tak sám zahulákám, můžu narušit průběh bitvy, ale chráním tím svoje zdraví anebo aby to době vypadalo.

a. Máte choreografii? Znáte jen body toho scénáře, ale jak se to vyvine, záleží na situaci?

Tak, odvíjí se to i od organizátorů, kde si můžu dovolit improvizaci, když ta bitva nemá dynamiku, tak to trochu rozpohybuju, možná dostanu za uši, ale nebudou lidi odcházet. Je to případ od případu. Někdy to bylo celkem nudné, tak jsem rozjel svoji akci

b. Co prožíváte, na co myslíte, co si představujete ?

Vždycky tam je nějaký odstup, když někdo špatně velí, děláme si z něho legrácky, děláme blbinky, když přijíždí císař, voláme „Ať žije Ampér.“ a tak prostě se odpoutáváme od té reality. Jde to bokem. Když jdete 15 km pochod na Maltě, tak jdou legrácky stranou a připadá si vážně jak ten voják, ale vím že za to za nějakou dobu skončí vlezou do spacáku a dám si nějaké jídlo.

Když člověk dělá nějakého řadového vojáka, tak je součástí té masy, je ten malý mraveneček a nemá čas si nějakou historickou postavu vytvářet. Nemá prostředek to dát najevo, pokud je to velitel, má nějakou roli, je tam nějaká scénka, tak může dělat rozmáchlá gesta a má na to prostor. Za pěšáka jsem tam já v uniformě, za velitele už budu víc hrát tu roli.

c. Vycházíte z nějaké reálné postavy, inspirujete se jí? Záleží vůbec na tom?

Ty reálné postavy, je to věc těch velitelů, ale že by se lidi nějak stylizovali. Když děláme Slavkov nebo Kroměříž, tak můžeme říct, ten dělá toho a toho velitele, ale jinak na to prostor není. Souvisí to i s vizáží. Kdybych dělal letce RAF, tak se musím oholit, protože to neexistuje. A hrát si na hrdiny z 2. světové války, to není úplně košér, kdybych měl dělat Evžena Savojského, tak to jo, ale hrát si na generaci lidí, která to ještě pamatuje, to není úplně košér.

Nezáleží na tom, tam je to jedno. Čím menší ta rekonstrukce je, tím větší důraz můžeme klást na děj. Čím menší to je tak větší se klade důraz na charaktery a postavy. Mark Schneider nebo Jan Nešněra, ty mají nastudované to chování, tu osobnost, jsou to vlastně herci jedné role.

d. Zažil jste smrt na poli a jaký to je?

V poslední době se mi moc nechce, ale samozřejmě, někdy to je vysvobozující protože je horko a mě se moc bojovat nechce. Je důležité, kde si lehnete, ideálně je to někde do stínu, ale když ležíte na slunci a běhají koně, tak to není úplně fajn. Nebo na Slavkově, tam je pak zima a bláto, tak nám tam rozházeli slámu, protože jsme měli padnout celý pluk, tak to bylo milé. Když je nás málo tak dělám recyklaci. Nechcete úplně dlouho taky ležet na zemi, ze zdravotních důvodů, a Rakušáci neradi padají, protože mají bílé uniformy. Je takové pěkné rčení, mrtvolý oživují bojiště. Teď se mi líbilo na Bílé Hoře, že sehnali

sokolníka, co má vycvičené krkavce mezi mrtvoly poházel kousky masa a vypadalo to super. Ze scénického hlediska to vypadalo perfektně.

9. Jak vás ovlivňuje, prostor kde se bitva odehrává, proč to tak je?

To je hodně důležité jak pro nás pocit, tak pro diváky. Je to jiné, když to je v parku, kde jsou lavičky a pouliční lampy, není to ono. Když mi děláme bitvu v podzámecké zahradě, tam je čistý prostor, nebo Josefov, nebo italské pevnosti, tam to je super, když se to dělá na tom reálném místě tak je to super. Nebo i ta Bílá Hora, tam je sice kousek Kaufland, jezdí tam ty šaliny nebo jsou ty graffity na té zdi.

Pieta to je jak u Slavkova nebo Bílé Hory, tam jsem si dokonce sám zašel na ten památníček. Je to na tom místě, kde se bojovalo a je to součástí toho reenactmentu. Část lidí tam jde proto, aby se vyblbli, velká část to dělá i jako poctu lidem a připomínku té historie, když je tam nějaký pietní akt nebo zajít si do kostela část lidí to má rádo. Podle mě je to nedílná součást.

Je to jiné když proběhne před bitvou pietní akt?

Jo, rozhodně tu náladu to ovlivní, je to úplně jiné, záleží na tom, jak moc je to dlouhé. Když je to po bitvě mše má hodinu, tak toho máte, plný kecky.

Myslíte, že to ovlivňuje i diváky?

Podle jsou dva typy diváků, jeden co hledá historický zážitek a druhý typ co to má jako zábavu. Občas to jde proti sobě, ten co jde pro historický zážitek to mu nevadí, že to je někde v lese, ten co to má jako zábavu tam chce pak tu cukrovou vatu.

10. Jak vnímáte svoji uniformu nebo zbraň? (rekvizita, kostým?)

Jako správný voják se o ni musím starat, aby to nebylo špinavé, jako vztah k tomu mám. Člověk si s tím hraje, jednou za čas si to vezmu do ruky, že by k tomu byl vztah jako k domácím zvířeti.

Je to jeho věc ke které máte nějaký vztah, když jste v komparzu, tak to je, kostým to si vezmete na sebe, odevzdám, necítí se v tom úplně dobře, protože to není na něj. Je to zakázkové krejčovství, ale nepere se to, takže cizímu to nepůjčím a kamarádovi, řeknu, uvědom si, že to není praný. Je to vlastně součást historie, když to děláte 20-25 let a člověk si říká, co všechno si v tom prožil.

Kuba Samek, kamarád, organizuje Napoleoniku, tak říká, že se začínají množit tzv. Květináči, to jsou lidi, které baví historie, mají peníze tak si pořídí uniformu za 100 tis. generálkou maršálskou, oni nemají zkušenosti, nic neodšlapali, a teď chtějí velet, být vidět, účastnit se banquetů. U nás se to až tak nevyskytuje, ale Slavkov je vážně velká bitva, tak tam jezdí lidi ze zahraničí. Tam člověk pak přemýšlí co je tou pohnutkou, třeba v práci mě neberou, tak si tady vojáci na bitevním poli. Nebo na druhou stranu Rusové ty dělají středověké mlaty, a ty tam do sebe řežou, ty musí mít funkční zbroj, jinak si vymlátí zuby.

a. Jak se o ní staráte? Jaký má střih?

Člověk co se na to dívá zvenku si řekne, fuj to jsou prasata, oni to neperou, ale ty vojáci to taky neprali. Může se to srazit nebo pustit barvu, kdybyste to dali do čistírny, nevíte, co by vám vrátili zpátky. Chce to čistit kartáčovat, když je sluníčko, tak to otočit na ruby. Neexistuje, kdy mám dvě bitvy za sebou, že bych do té druhé šel jako prase.

Vychází se z dobových střihů, tu 30. zvládnout i manželky, ale co kus to originál, ta uniforma se objevuje až s nástupem pevných armád. Čím mladší, tím preciznější to musí být, jedna uniforma jako druhá.

b. Jaký pocit vám dává uniforma (dotváří to nějak celkový ten pocit při bitvě?)

Máte jiný pocit, protože víte, že vás budou sledovat lidi. Jsou to repliky, bylo by to jiné, kdy byste sehnala originál uniformu. A hlavně se v tu chvíli musíte nějak chovat. V té uniformě si nedokážu představit, že bych se opil. Neumím si představit, že bych si vzal uniformu Wehrmachtu, jen pokud by nebylo zbytí, ale uniformu SS už vůbec ne. Musím se podle toho chovat, když jsem velitel musím reprezentovat, musím se podle toho chovat.

Jméno: Vojtěch Dolana

Spolek: Historický c. k. řadový pěší pluk číslo 18.

hodnost ve spolku a jednotka: prostý voják

Obdobím, kterým se dále věnujete: v rámci 18. se věnujeme první světové války, po rozpadu rakouska tam vůbec nejsme, a Prusko- Rakouská válka 1866, v minulosti jsem dělal Husity v historickém kroužku Tesák (Všestary, jinak okolo tvrže), pak jsem se přes tátu dostal do 18. Krátce jsem koketoval s 30. letou válkou.

1. Kdy se tomu začal věnovat? (jak tomu došlo?)

Dostal jsem se k tomu na zakládce, u nás ve vesnici byl náborový plakát do toho kroužku. Bylo to zajímavý, zrovna jsem četl Obrázky z českých dějin a pověstí, přišel jsem na tu první schůzku. Odehrávalo se to ve Všestarech.

2. Jaká byla tvoje motivace začít?

Zájem o historii, koníček.

a. Proměnila se za tu dobu nějak? (s věkem zkušenostmi, proč došlo ke změně?)

Ona ta motivace tam nebyla původně ta se vyvinula. V 18. jsem od roku 2011 a to jsem zrovna čel Švejka, a když jsem viděl ty uniformy, tak to pro mě bylo něco známého. Chyběl mi trochu šerm, protože jsem ho už nedělal a chtěl jsem zkusit něco nového. První roky byly na vlně Švejka, potom co jsem měla dělat kustoda v muzeu na Chlumu, tak jsem si o tom začal načítat věci, zjistil jsem, jaký tam máme Genius loci, co se všechno odehrávalo. Od pomníků přes boje co se tu odehrávali. V ten moment jsem vytvořil místopisnou ideologii, z toho důvodu, že jsem se tu narodil, zná to tu. Nějak jsem k tomu přirostl, a protože že je to regionální fenomén. Víc mě na tom baví tohle, než ty zbraně a to vojenství. Tíhnu víc k t66. protože tu člověk žije a je s tím nějak konfrontovaný.

b. Jak probíhala první akce? (velká/malá, s nějakým konkrétním úkolem?)

Bylo to 9. ledna 2010, to jsem šel s tátou na první akci, u nás ve vesnici jsme to tehdy dělali tři a to se dělali střelby na Hrádku (u Nechanic), tak jsme si vzali plnou polní, v noci, jenže přes noc nasněžilo a byla kalamita, a my jsme šli tou vánicí na Hrádek. To byl prazvláštní zážitek, nejen pro nás, ale i pro ty lidi co nás potkali na té silnici. Všichni byli zahrabaní a teď se z té vánice objevili tři vojáci a zase zmizeli.

Pamatuješ, jak na tebe tehdy reagovali?

Táta měl už vybudovanou nějakou pozici, on to dělal od roku 2008, takže já byl víceméně hájený. Ten den jsem s nimi moc nebavil, protože oni se věnovali těm střelbám, záhy jsme jeli domů. Mamka vařila guláš, proto osazenstvo, takže jsem hned jel domů. Iniciale v boji byla pak až na jaře zase na Hrádku. To byl květen, to byli tradiční manévry, poprvé jsem měl uniformu, půjčili mi pušku, abych měl něco v ruce. Tam už to bylo kamarádský, ze všeho jsme si dělali srandu, korigovali mě, protože jsem nic nevěděl. Třeba mě chytili za rameno a stáhli mě do řady nebo mi řekli, kde mám stát.

Jaký byl ten prvotní střet s tím vojenským drilem, byl to šok?

Ne, ona to byla celkem sranda. Já jak jsem to už zažil jako kluk, člověk si neuvědomoval takový ty hrůzy války, co to bylo nebo co se může stát s tou zbraní. Nebo si pamatuju bitvu na Mladějově, tam najednou to na člověka padlo, to je prvoválečná akce. Myslím tu tíživou atmosféru toho prostoru, pak už se mi to stávalo 5 let po sobě.

3. Co se snažíš předat divákům a jak?

Jakožto řadový voják, můžu tam zúročit ty moje naučené povely. Pak záleží na sehranosti, co dáme do hromady jako jednotka. Málodky je ležení otevřený pro lidi, třeba na Chlumu tam to je uzavřený, lidi nemají přístup, nic strojeného se tam neděje. Když jsou ty manévry a jsou tam ty stany, aby to ležení bylo koukatelný, aby tam nebyly plasty, aby to bylo viditelně dobové. My se tam pořád chováme jak na dovolený. Třeba v září jsme měli manévry v Čistěvsi, tam to bylo úplně normální to byla vesnická akce. Jakmile jsme si vzali kabát, tak velitel má hlavní slovo neexistuje odmlouvání, už tam není žádná demokracie.

V Hradci se třeba zase dělá Dostaveníčko s rokem 1866, tak my když tam stojíme u toho stánku, tak jsem se snažil vypadat, abych tam nebyl jako hadrník a podat lidem informaci, když se zeptají.

a. Děláte to pro diváky?

Já je moc nevnímám, záleží na velikosti ty akce. Účastník bitvy na Chlumu, tam se k tobě třeba diváci vůbec nedostanou. Jsi odhlučněná dalšíma spolubojovníkama, tím co se děje, dáváš pozor na zbraň. Při velkých bitvách moc ne. Na začátku, mi dělalo dobře, že se na mě dívají, že jsem pro ně něco zajímavého, tak jsem se tak nějak snažil vyprsit. Pak už to bylo jedno, jestli se na tebe dívají. Z hlediska diváka bere na vědomí spíše organizátor, ten pak vybírá to bojiště, aby to bylo přehledné, aby se mělo na něco koukat a bylo to zajímavý. Člověk se tou bitvou nechá strhnout a to divadlo začne hrát, aniž by měl na paměti, že je to pro diváky. Někdo dělá to divadlo pro diváky, když je blízko. I když mezi nimi chodíš, to dělají třeba kostýmovaný ženský, ty říkají, že když si vezmou šaty, takže si na sebe obléknou tu dobu, takže předvádí nějakou dobovou etiketu. My tam jsme úplně normálně, seš tam jako s kamarády, potkáš tam lidi z vesnice, které potkáváš celej rok, normálně si povídáte, nehraješ si na nějakýho vojína.

Na manévrech v Hořiněvsi, tam se víc hrálo, protože to bylo na náměstí. Táta tam dělá svoji oblíbenou pózu, když je na to terén, že když „umírá“ tak zapáchne pušku z bodáku do země a sjede po něm.

4. Co si okolí myslí o téhle zálibě? Zažil jsi odmítavé reakce?

U nás ve vesnici to děláme čtyři. Já, táta, soused a starosta. Některým to je úplně jedno. Ty starší, co o tom slyšeli vyprávět, těm se to líbí, protože za komunistů se za to nesmělo vzpomínat. Nevím, jestli si o nás někdo myslí, že jsme magoři, to se ke mně nedoneslo. Není to, že by ti za to někdo nadával. Doma se tomu víceméně věnujeme všichni. Táta to dělá dýl než já, já mám ten místopis, Bára zase dobové

oblékání, spíš dělá stafáž a dokresluje tu atmosféru, mamka dělá selský šaty, aby mohla být snámi a nenarušovala to. My jsme s tím v pohodě, sousedova žena má taky selský šaty, jejich dcera taky. Starosta to dělá sám, i když teda polní myslivce. Já mám pocit, že rodina se do toho dostane tak celá.

5. Jak reagují normální lidé, když se někde procházíš v uniformě?

Většinou koukají. Vždycky se našel nějaký moralista, když jsme byli v Josefově a jel kolem nás otec se synem na kole. „Podívej se, jak jdou šťastně zemřít.“

To třeba táta, když byl v Třemošný, to je zase první světová, tak to vzbuzuje spíš sympatie, chlapy tam na ně pořvávali „Za císaře pána, jooo monarchie. Furt lepší monarchie 40. let komunismu.“ To asi bude ambivalentní, nějaký antimilitarista tě nařkne z propagace války, ty co neznají kontext, bývají zmatení. Prvoválečný čepice jsou podobný těm, co měl Wehrmacht, tak si někteří myslí, že jsme Němci, podle mě to záleží i na informovanosti lidí. Zase těm místním tady od nás nemá cenu nic vysvětlovat, protože to znají, jsou zase nevzrušený z toho. To že se někdo v uniformě producíruje na Chlumu je docela normální.

Zažil si nějaké nepoučené publikum?

Jo, to bylo v Tlumačově s 66. to je u Otrokovic, jeden sochař se rozhodl, že tam udělá pomník, protože tam byl průtah vojsk a lazaret. Byla obecní veselice, tam ty lidi, my jsme byli v uniformách, dcerečky v krojích, se vyptávali, odkud jsme, proč máme ty uniformy, jestli nám v tom není teplo. To bylo takové milé.

6. Informace si zjišťuješ sám nebo si ji necháváš tlumočit?

Hodně přes tátu, on byl taková chodící encyklopedie ke všemu měl co říct, buď jsem se ho na něco zeptal, nebo jsme si o tom povídali, nebo mi doporučil nějakou literaturu. Nevím úplně, jestli mě nasměroval k odborné literatuře, protože my jsme toho měli hodně doma, sem se do toho občas podíval. Knížky byli pořád doma, co jsme měli, to byl základ. Ve spolku to je hodně o doporučení tohle ti půjčím, tohle si kup nebo my máme i spolkovou knihovnu. Hodně se člověk dozví po bitvě v hospodě, když si povídáš s ostatními nad pivem. Každý má nějaký svůj historický názor. Sdílení informací probíhá většinou ústně, že o tom pobavíme, nebo někdo něco přeloží, naskenuje z vídeňského Kriegsarchivu, takhle jsme i ve spolku vydaly knížku Osmnáctníci za první světové války.

Jsou hodně odlišné nebo radikální?

To se odvíjí od toho, jakou člověk dělá armádu. U nás jsou hodně pro rakouské tendence, taková ta osvěta, že Rakousko nebylo až tak zpuchřelé. Jsou osvěceni legionáři, ale jsou i programově to že Rakousko bylo fuj.

7. Jaký byl tvůj nejintenzivnější zážitek z bitvy (popsat událost co nejpodrobněji prosím)

Nejlepší zážitky, málokterá bitva ve mně vyvolá takový dojem jako třeba pochod, které se dělají den předtím. My jsme šli z Dohaliček, Prusové šli ze Sadové a vědělo se, že se máme někde potkat, jeden si všimne toho druhý, tak se začneme odstřelovat. Vyvolá se ten konflikt, jsou tam různé hlášky. Nebo když bylo 150. výročí, tak jsme šli po Gočárově třídě (Hradec Králové), tak my jsme šli v čele

dlouhého průvodu, zastavená doprava, jdeš za zvuků té hudby, mnou projíždělo 220 voltů. Takový ty různý paběrky nad pivem. To je takový hrozně těžko přenositelný, protože to záleží na těch lidech.

Pak byl super Plumlov, to byly velký manévry prvoválečný, úzká skupina z našeho pluku, která se nejvíc potkává, první den se tam přijelo a povídali jsme si tam. Když jsem nad tím přemýšlel nad těmi zážitky, když si to srovnáš piety, bitvy, pochody, tak mě nejvíc baví být s těmi lidmi a prožívat to s nimi. Proto jsem třeba dál nerozvíjel tu 30. letou válku, ty lidi mám rád, ale nechtělo se mi do toho dávat další peníze.

To byly manévry v září, měli jsme boje ve Svýbu, už jsme odtamtud ustupovali od Hořic, šel temný mrak, začalo foukat, lítaly klacky, bouřilo a klacky, bitva skončila v momentě, kdy začala vichřice a začal nás bičovat déšť, doslova. Chlapy tam hráli mrtvý, my ještě stříleli. Přestalo to být vtipný v okamžiku, kdy to trefilo takovou obří vrbu. Utíkali jsme držet stany a schovat se tam, ženský byly schované v přístřešku, lidi v autech, děti brečely. Když to přestalo to nejhorší, tak ty mraky nad Svýbem byly smaragdově zelený, pořád tam lítaly ty blesky, pak to úplně odešlo. Večer bylo úplně jiný počasí. Pak v polní mši, tak pan farář to zakomponoval do kázání. To byl nevšední zážitek, kombinace bitvy a počasí. Všichni jsme intenzivně zachraňovali přístřešky.

a. Když jdeš na bojiště, jak se cítíš? (jak moc se do toho dokážeš vžít?)

Třeba na Chlumu, tak si říkám „Už zase.“ Vždycky si člověk najde něco, co mu to ozvláštňuje. Třeba u té první světový se mě před bitvou zmocní nějaká apatie, já nevím, jestli se člověk formátuje na to, co tam má předvést, nebo jestli to je nějaký flashback z té vřavy, že si to člověk umí představit.

Během bitvy máš pocit nějakého ohrožení nebo stresu?

Spíš adrenalin se vyplaví, je to hrozně dynamický, je tam rámus, střílí se, někdo na tebe řve, ty na někoho řveš. Někdo tě strhne na zem, jsou tam kobylky, otírají se o tebe. Pamatuju si, jak se jednou kůň o mě otřel, to bylo velmi sugestivní. Člověk je pak takovej vypumpovanej.

b. Co prožíváš, na co myslíš, co si představuješ (sám za sebe vs. někdo jiný?)

Jsem to furt já, možná první dva roky, když mi bylo 15/16, tak tam probleskovali nějaký reminiscence, že si fakt ten voják. Jak se člověk učí ty povely, tak seš tam prostě ty, protože se jím jakoby stáváš, máš tam poloautentický zkušenosti s tou bitvou. Ne, že bych se měl za vojáka.

c. A mimo akci, máš to podobně? Ano, nikdy jsem do toho nepasoval do nějaké role.

d. Vycházíš z nějaké reálné postavy, inspiruješ se jí? záleží vůbec na tom?

Já jsem dělal reálnou postavu, to bylo ještě během šermu, kdy jsem dělal prince, kterýho zajali barbaři. Jen jednou na mě byli kladený nároky, abych něco hrál. To byl dokument Muži z aleje mrtvých, tam jsem byl nucen k vnitřní psychologii, tam to bylo třeba důležitý. Kdybys ty jako jako řadový voják měl

hrát nějaký emoce, tak je to k ničemu, protože seš od diváka na sto metrů a perspektiva to prostě schová.

e. Jaké to je zažít smrt na bitevním poli?

Já se snažím neumírat, protože mě zajímá, jak to dopadne a chci si to tam prohlédnout. Ale ty starší hlavně ke konci bitvy, protože už toho mají dost a pak další salvě padnou. Jednou jsem musel odejít z bitvy, protože jsem byl dehydratovaný.

Většinou jsou ty myšlenky praktický, „kurňa, to je hyc.“, „vedle mě je kobylinec“ nebo tě někdo zavalí.

8. Hodně tě ovlivňuje, prostor kde se bitva odehrává, proč to tak je?

Dá se to tak říct. Mám tu předbitovní apatii nebo na Třemošný nebo na Mladějově, to jsou místa, který člověk navštíví jednou v roce, nemá to spojený s ničím jiným. Na tom Chlumu nebo tady zažívám spoustu jiných věcí, který mu ten zážitek dotváří. Třeba kolega z komitétu, se na to bojiště dokáže nějak naladit.

Proč myslíš, že máš tu apatii?

Já fakt nevím, přemýšlel jsem nad tím, neumím to říct. Musí to být ale hodně patrný, protože taťkovi to dělalo starost, že si toho všimnul.

Má to někdo podobně?

Jo, třeba kluci Prušáci, oni jsou ze spolku Gardekorps, tak jezdí do Svýbu a tam čerpají energii, jezdí se tam opájet.

9. jak vnímáš svoji uniformu nebo zbraň? (rekvizita, kostým?)

Trochu jako kroj. Když si беру zbrojní kabát bílý, jakože si ve slavnostním. Když si jen v tom kabátu a modrých kalhotách, má to takový slavnostní výraz. Je to obraz tý historie co tu byla, nevzniklo to sice tady, ta uniforma byla kosmopolitní, odráželo to dobový vkus. Skrz tu bitvu to tu nějak zůstalo, má to určitou relevanci. Má šanci to tu přetrvávat a vydržet v té historické paměti.

a. Jak se o ní staráš? Jaký má střih?

Měla by bejt podle historického střihu, úplně ta první byla dělaná podle nějakého obrázku.

Třeba do čistírny to nemá cenu dávat, kamarád přišel na to, že je nejlepší to dát odmočit a nastříkat na to sprej na potahy do auta.

Co bitevní patina?

Když to máš nový, tak se v tom bojiš vyválet, ale po delší době už je to jedno. Je na tom zub času, máš to zažitý. Má cenu to měnit, buď když to nenávratně zničíš, nebo z toho vyrosteš, jinak to je prostě s tebou. Jsou to věci, co jsou s tebou srostlý.

b. Kdo ji vyráběl?

To mám od textileru z Ostravy, vede to tam Denisa Tichá, a je to na zakázku.

c. Jaký pocit ti dává uniforma (dotváří to nějak celkový ten pocit při bitvě?)

Vždycky mě to dá do pozoru, ono to je tak šitý, je to na tělo mělo by ti to dělat tu postavu. Když jsem to měl na sobě poprvé, tak mě překvapilo jak tě rovná.

Když jsem byl hubenější, tak jsem si říkal, jak mi to sluší. Jak jsou omezený ty zdroje, ze kterých můžeš čerpat. Tam jsou vojáci zpodobňováni v určitých pozách a člověk se do toho tak dostává, jsem to na sobě vyzoroval. Vojáci jak stojí a opírají o pušku, takové ty pohledy do dále, když máš šavli tak se o ní opřeš, vlastně jdeš do kontrastu. To je ten moment, kdy se do toho nějak víc vžiješ, kdy se člověk ztotožní s nějakým vojákem, s tím co viděl, co to bylo.

Umožňuje vám autentická uniforma, lepší zážitek?

To možná těm lidem, který to potřebují mít ěnoňuňo všechno, aby měli ten lepší zážitek. Mně je v tom teplo, tak to nemusím mít ručně šitý a z pravých materiálů. To pro mě osobně není moc důležitý, když u toho člověk stojí, tak si všimneš, že to má třeba blbě, ale když to je pořád ta uniforma a jak si daleko, tak to nikdo nemá šanci poznat.

- 10. Reflektovaly jste ve spolku nějak významná výročí (200. let od založení Habsburské armády, pohřeb Otto von Habsburg)** Tak Chlum se reflektuje, svého času 28. říjen se držela tryzna v hospodě U Ferdinanda. Pak je to na osobní zájmu toho konkrétního člověka.

Příloha č. 14

Jméno: Kristýna Majerová

Spolek: KVH Campferinen, pomocné ženské sbory (zdravotnice, flakerinen – jednotky luftwaffe u protiletadlového děla), Sedmiletá válka v Americe (fr. milicionář) – sdružení kamarádů, neoficiální

hodnost ve spolku a jednotka: prvek každodennosti, řadová sestra

Obdobím, kterým se dále věnuješ: 2. světovou válku, Sedmiletá válka

1. Kdy ses tomu začala věnovat? (jak tomu došlo?)

Je to čerstvé, jezdím to rok a půl, maximálně dva roky, sestru dělám teď rok v červnu.

Sedmiletá válka jsem začala jezdit s přítelem, on dělá Napoleoniku v jednotce mají dívky zakázané, tak abychom měli nějaký společný koníček, je to trochu finančně náročné. Mé historické zaměření je na ženy v historii, především za druhé světové války, proto jsem si to chtěla zkusit. Tohle období nabízí dívkám funkčnost a využití, když jezdíš starší období, tam jsou slečny proto, aby byly hezké, a proměňují se, a to je jejich funkčnost. Vnímají to účastníci i mužští účastníci akcí, já nechci být jen hezká, chci být i k něčemu dobrá.

Sestry nějakou dobu sleduju na facebooku. Já jsem psala naší velitelce, ona je hrozně šikovná, hrozně moc se o to stará, včetně peněz a osobního času. Lazaret stojí na ní. Daly jsme si sraz v Brně.

2. Jaká byla tvoje motivace začít?

Proč německá armáda, mohla bych dělat Sověty, Poláky, ale já ráda říkám, že Hugo Boss je Hugo Boss, je super dělat něco kontroverzního. Německo za 2. světové, Hitler a ideologie, je vnímáno dost kontroverzně. Úplně jsem nechtěla k sovětům, nevypadají v těch uniformách dobře.

Šla jsem do toho, protože jsem překračovala svoji komfortní zónu, protože to byli úplně neznámí lidé. Teď už tam mám nějakou svoji základnu. Je to super.

3. Jak probíhala první akce? (velká/malá, s nějakým konkrétním úkolem?)

Strašně jsem se bála, že budu někde bokem. Byly na mě moc hodné a pokračuje to a trvá to, hrozně mě pomohly. Furt mě to motivuje s nimi jezdit. Chybí mi to. I ty podělané pochody, ze kterých tě bolí nohy.

Moje první akce byl Dětský den na Plumlově. Nebylo to tradiční, děcka aby se podívali na uniformy, sbírali razítka a pak něco dostali. Byl tam hod na plechovky, měli jsme tam karton, na kterém byl nakreslený Hitler a děti se mu trefovaly do pusy. Já jsem měla uniformu pracovnice v zemědělství (arbitmates).

Záleží podle oděvu, když děláme sestry, ty jsou málokdy potřeba v ukázkách, máme rozestavěný lazaret, tam jsme jako expozice lazaretní, lidi se můžou podívat. Andrejka jim k tomu dá výklad. V ukázkách děláme to, co sestry dělávají podle potřeby.

Když děláme flakerinen, u protiledlového flaku, na začátku představení bezpečnosti, kdy nemáme palné zbraně, takže neprocházíme kontrolami, jako kluci. U větších akcí probíhá generálka, kdy si projedeme ten naplánovaný scénář, tady poletí letadlo, vy zamíříte, jako vystřelíte na letadlo, po třetím letadle, za vámi vybuchne pyrotechnika, protože vás sestřelili, pak bývá ukázka.

Pověz mi prosím o výcviku s plynovými maskami.

Není to běžná součást výcviku. Bylo to celovíkendová akce, ráno jsme měli teorii o historickém vývoji masek, jak se to používalo na bojišti, pak jsme měli praktické cvičení, nasazování, dřepování a pak Andrejku napadlo, když to děláme, tak uděláme, zkusíme jejich účinnost, se spřáteleným klubem. Původně jsme měli být v podzemním bunkru, kde jsme měli odpálit dýmovnice. Pak jsme zaznali, že by to bylo nebezpečné, protože kdyby to blbě těsnilo, tak se odtamtud nedostaneme. Pak jsme domluvili v jednom paintbalovém areálu maríngotku, kterou jsme utěsnili. Bylo to fajn. Tak jsme si tam sedli po skupinkách a pouštěli jsme tam dýmovnice. Poprvé mi to úplně netěsnilo, tak jsme zmizela po chvílce. Bylo to spojené s výcvikem, pořadovky a německé rozkazy. Večer byl Oktobrfest. Byla jsem z toho hodně nervózní.

4. Co se snažíte předat divákům a jak?

Když máme lazaret tak se to snažíme přiblížit, jak ty věci fungovaly a takové ty zajímavosti, většinu lidí výklad nezajímá. Když se ptají nebo je nějak zaujatý tak jim to povíme. Já tam jsem spíš jako historik nasávám situace pro sebe, tak si to užívám, jsem v dobovém v nějaké situaci. Hodně se ptám, k čemu to bylo. Já to mám takový oddech.

Pro veřejnost jsou jen ty bitevní ukázky, dětské dny, ukázky lazaretu. Soukromé jsou ty pochody, výcviky, ukázkové akce, kdy nejsou přizvané veřejnosti, čistě pro reenactory.

b. děláš to pro diváky?

Při ukázce úplně nevnímám diváky. Držím se scénáře a snažím se to užít, nemáš šanci je úplně vnímat, když ti přímo u ucha střelí zbraní. Pak blbne, vybuchne pyrotechnika, že cítíš ten horký proud vzduchu. Doufáš, že tě nepřejde tank.

5. Co si okolí myslí o téhle zálibě? Zažila jsi odmítavé reakce?

Asi v pohodě. Doma se s tím smířili, téma nacistické Německo mě zajímá od 14 let. Kamarádi asi taky v pohodě, ale to jsou historici, že jo. Kamarád z Pevnosti z Poznání se mě zeptal, jestli je to legální. Akorát by byl problém, kdybych se chtěla hlásit v armádě.

6. Jak reagují normální lidé, když se někde procházíš v uniformě?

Když jsem jela z pochodu z Brna do Olomouce, tak jsem se nepřevlíkala. Nechtěla jsem někde čekat hodinu a půl v nacistické sestře a pak jsme šly na nákup do Šantovky, a pohledy stály za to.

Návštěvníci tam chodí z toho důvodu, že je to zajímavá. Lidi přijdou třeba prudit, k holkám si víc dovolí, co vy o tom můžete vědět. Třeba na pevnost do Josefova, kteří jsou přesvědčení o své pravdě a chtějí se hádat.

7. Informace si zjišťuješ sama nebo si je necháváš tlumočit?

Na Druhou válku, tam máme Andrejku, která to chce mít všechno pintlich, tak o to se stará ona. Pošleme ji míry a doveze to ke švadleně. Na Sedmiletku to zajišťuju já, včetně ženské módy a zkoumám z dobových ilustrací nebo od dalších slečen co dělají to starší období. To je celkem fajn. Probírám to hodně s kamarádem, který studoval historii a vyzná se v tom. Nebo jsou super videa na youtube. Oni to dělají reenactorky, a je to podle toho co ony nastudovaly.

a. zajímáš se o living history, co ti to přináší?

Ne vždycky to jde, na základě studia jejich života zkoumáme co jedli, co byla jejich náplň života, ne vždycky to jde. Na druhé světové se snažíme jet co nejvíc dobově, žádné plasty a tak nebo telefony, ale úplně se tomu nevyhneme. Ta snaha to tak udělat je na tom to nejkouzelnější. Snažíme se ty telefony vůbec nevytahovat.

8. Jaký byl tvůj nejintenzivnější zážitek z bitvy (popsat událost co nejpodrobněji prosím)

To byla moje jediná ukázka, ve které jsem byla. Flakerinen jsou přímo u protiletadlového děla uprostřed dění, přes nás furt někdo procházel, kolem nás procházeli vojáci a stříleli ze zbraní.

Bylo vtipný, my jsme tam natažený drát, který jsme měly odpálit tu pyrotechniku, a před akcí nám tam projel přes to tank.

Občas se stane, že umřeš, ale umřít nemá, občas nám tam něco bouchne, i když to bouchnout nemělo.

a. Když jdeš na bojiště, jak se cítíš? (jak moc se do toho dokážeš vžít?)

nervózně, možná proto, že jsem byla poprvé v ukázce. Natěšeně, občas se bojíš, že se něco stane, jako tam jsou zkušení pyrotechnici, nikdy nevíš, co se může stát. My jak máme ty uniformy a je tam možná i ty plynová maska.

Musíš myslet, že na ni nechceš spadnout, protože je to originál a hrozně to bolí. Když nám velitelka řekne, ať jsem opatrná, že tu uniforma co mám je originál, tak si radši zlomím žebra než to zničit.

Když se dostaneš do té role, tak je to fakt zábava. Hrozně jsem se v té Cihelně do toho vžila a pořád se mračím na fotkách, tvářím se tam jak u mučení Krista, ne to je ještě decentní.

b. Co prožíváš, na co myslíš, co si představuješ ?

Mám alter-ego, moje jméno by tam úplně nesedělo.

Asi jsem tam prostě já ale v roli. Asi to nebudu úplně já. Není to takže jdu na bojišti a cvaklo mi v hlavě. Nejsem to jako já, studentka, žijící v Olomouci, ale je to moje alter-ego. Tak nějak to funguje v symbióze, pokaždé když tam jedu tak dělám Charlotte, ale jsem to já. Nemám dva životy, bylo by to asi jiné, kdyby mě na reenactmetnu oslovali Charlotte, tak by to bylo jinak.

c. vycházíš z nějaké reálné postavy, inspiruješ se jí? záleží vůbec na tom?

Je to úplně vymyšlená postava, nepřišlo mi vhodné se stylizovat do nějaké mrtvé příslušnice sboru.

d. Jaké to je zažít smrt na bitevním poli?

Nudné. Ty si odžiješ svých 5 minut slávy, než přijde osudová hodinka, tak to rychle uteče, když třeba umřeš dřív. Pak ležíš a čekáš do konce ukázky. Jsem si tak jednou hloupě lehla, že mi začala odumírat noha, a ještě jak máme ty blbé přílby, tak mi začala i odumírat hlava. Pak ještě modřiny od pádu na plynovou masku.

My máme v uších špunty pro jistotu, bylo zajímavé ležet, koukat do nebe, po nějakém výbuchu, tam začal lítat nějaký prach. Bylo to fakt dramatické, tam lítaly ty splodiny, tam ještě byli ty černý mraky. Odumírá ti noha, bolí tě hlava. Celý svět vnímáš utlumeně, takhle to asi fakt bylo.

9. Jak tě ovlivňuje, prostor kde se bitva odehrává, proč to tak je?

Jasně, reálně jsem byla s vícero ukázkami, součástí jsme byly jen jedné. Ta Cihelna je u obce Králíky, kde probíhá řopikový systém, to jsou malé pevnůstky/tvrze/bunkry. Je tam i velké vojenské muzeum kde je technika. Různé terény nabízí různé scénáře. Když je blízko les můžou tam být partyzáni nebo zapojit řopíky do ukázky, vidět tanky na polích boží!

Ono se to úplně nepořádá na místech, kde lidi umírali. Ale hloubkově to na mě nijak nepůsobí. Úplně si to asi nespojím, ale nemyslím si že by to tak někdo vnímal.

10. jak vnímáš svoji uniformu nebo zbraň? (rekvizita, kostým?)

Dobře. V létě je v tom vedro, v zimě je v tom zima. Je hezká. Snadno se teda zašpiní, boty nejsou pohodlný. Je to pro mě uniforma, protože je to uniformovaný oděv. Možná kdybych tam v ní byla jediná, ale holky tam jsou v tom samým, tak je to pro mě uniformovaný oděv. K úcty k těm lidem bylo by to fajn vnímat jako uniformu ne jako kostým. Mělo by se o tom mluvit a chovat s nějakou úctou, ať děláš jakoukoliv národnost. Reprezentuje tu dobu a ty životy.

Mám hadry na empír ale to je taková úchylka.

a. jak se o ní staráš? jaký má střih?

Historický střih, uniforma speciální péči, já svoji uniformu ještě nemám, protože v téhle době nechceme otravovat švadlenu. Když se ti odchlypuje nášivka tak ji musíš přišít, tak o boty je největší péče, musíš mazat a impregnovat a prošlápnout je. Máme boty originály asi z 50. let.

b. Kdo ji vyráběl?

Švadlena – kytaristka. Na Sedmiletku mi šila první sukni přítelova babička, sice z nekvalitní látky, ale moc pěkná. Teď mám vlněnou, od švadleny. Čepec jsem kupovala na bílé hoře, a kamarád mi šil pelerínu a teď mi šije živůtek.

c. jaký pocit ti dává uniforma (dotváří to nějak celkový ten pocit při bitvě?)

Nevím, jestli je to oblečením, nebo tím že si obleču uniformu, nebo že jsem natěšená akci, mám z toho radost vypadám trochu jinak, super jedeme na akci bude zábava, trochu to bude dřina a do toho máme hezké oblečení. Když si večer berem dirndly, tak si říkám super vypadám v tom hubeně. Je to super uniforma.

Příloha č. 15

Jméno: Andrea Šimečková

Spolek: Kampferinem wehrmacht (bojovnice za wehrmachtu), zatím nemáme oficiální registraci

hodnost ve spolku a jednotka: druhou nejnižší, dodržujeme tabulky, přesně vypracovaný hodnostní systém, člověk musí nějaké zásluhy a odpracovanou dobu, mám dvě povýšení za sebou, velitel jednotky

Obdobím, kterým se dále věnujete: 2. světová válka, Napoleonika okrajově

1. Kdy jste se tomu začala věnovat? (jak tomu došlo?)

Na podzim roku 2012, aniž bych to nějak plánovala, tak jsem tomu začala věnovat, ex-přítel dělal tu vojenskou historii, Německo, druhou světovou válku, tak jsem začala jezdit s ním. To mi tak 18/19 let.

2. Jaká byla vaše motivace začít?

Líbilo se mi, jak to fungovalo v tom klubu, jak si hrají na dobovost, že jedou někde na víkend, a jak se přenesou do té doby. Přišlo mi super, že v 21. století se vším všudy dokáže přenést do starší doby, v dnešní době čteně vojenského režimu, dodržují dobové jídelníčky, rozcvičky, výcviky a podobně. Člověk si může zkusit, jak se žilo tenkrát a tu dobovost a každodennost.

Tím že děláme pomocné ženské sbory, které pomáhaly v různých sektorech, hlídali děti, sázely stromky, ale tyhle sbory nikdo v republice nedělal, nikdo se o to nezajímal. Bylo pár žen, které jezdily jednotlivě se svými partnery, neměly správné uniformy ani výcvik, mohla jsem dělat něco, kde cestička nebyla vyšlapaná, kde jsem se mohla prosadit.

a. Proměnila se za tu dobu nějak? (s věkem zkušenostmi, proč došlo ke změně?)

Přidalo se k ní spousta věcí, prosadila jsem se, vypracovala jsem se. Na fb jsem měla poměrně velkou komunitu o těch ženských pomocnicích, pořád tam je snaha se zlepšovat. Teď se posunovat dál, zkoušet nové věci, vychovat a vycvičit si nové holky, ukázat jim ten jak je ten koníček super, objevovat nové akce. Píšu články do historického magazínu. Shrnula bych to tak, že bych se pořád chtěla posouvat dál a zkoušet nové věci.

3. Jak probíhala první akce? (velká/malá, s nějakým konkrétním úkolem?)

To je takový paradox, moje úplně první akce byla na Slovensku na Budatíně, měla jsem mít ušitou uniformu, ale nestihla se ušít. Byla to moje první vojenská akce, ale byla jsem v dobovém civilu, tak jsem se rozkoukávala, jak to funguje.

Popravdě mě to nejdřív hrozně vyděsilo, člověk nastoupil do rozjetého vlaku, bylo těžké se rozkoukat, protože se tam všichni znají. Byla jsem z toho taková vyplašená, nikde jsem nefigurovala ani v ukázce, ale po cestě jsem zpátky, jsem byla nabitá tou atmosférou, jak to celé probíhalo, ty porady velitelů, ukázkou a tak se mi to strašně líbilo.

Nejnáročnější je proniknout do té komunity, holky když jsou nové, tak se rozkoukávají na bitvě. Nejdůležitější je zvyknout si na to prostředí, a taky si musíme uvědomit, že to je pořád majoritně mužským koníčkem. Oni se chovají gentlemansky, galantně ale je to dominantně mužský koníček z toho pak vyplývá ta horší adaptace, když tam nemáš tolik vlastních vrstevnic. Když do toho člověk pronikne, tak ho už dobrovolně neopustí.

4. Co se snažíte předat divákům a jak?

Toho je poměrně hodně, já mám ráda prezentace a komentované prohlídky ale ne pokaždé je na to prostor. Je tam bojová ukázka, kde my jako ženy nemáme moc co dělat, ale nemám úplně ráda, když sestry pobíhají v zákopech, protože to tak nebylo.

Akce jsou zaměřené na bitevní ukázky, kde se střílí, ale úplně není prostor na prohlídky lazaretu. Já se jim snažím předávat, jak vypadal život těch sestřiček, jak to probíhalo, jaká byla její každodennost, že neměli vlastní život, byly vyčerpané ze služeb. Snažím se lidem ukázat, jaká ta válka byla. Lidé by si měli uvědomit, v jaké dobré době žijem, když se nám něco stane tak zavoláme záchranku, hned se o nás někdo postará, ale voják v zákopu to neměl vůbec jistý. Provádělo tam třídění, za ten materiál, co by se postarali o jednoho těžce zraněného, mohli zachránit čtyři lehce zraněné.

Jsou pro vás cennější ty akce, které děláte pro lidi nebo ty co děláte pro sebe?

Je to tak 50:50, já plánuju celou sezónu, kam všude pojedeme, jaký výcviky budeme dělat, je důležité ty akce střídat, na veřejných akcích je priorita pro nás divák, na soukromých akcích, tam jsme prioritou my, abychom se něco naučili nebo se někam posunuli. Pro mě jako pro organizátora jsou zábavnější ty výcviky, ale zase kdybychom pořád jen cvičily, tak by to holky nebavilo. Mám v plánu dva velké výcviky ročně. Na veřejných akcích cvičíme pořadovku, tam není tolik prostoru, abychom se na tom soustředili.

Za víkend tam je to hodně fyzicky náročné, tam se naučíme něco velkého nového, kterého během roku opakujeme. V rámci každého výcviku připravím sylabus toho, co budeme dělat a vždycky to končí nějakým přezkoušením a pak dostanou certifikát, který dostanou.

Pro mě osobně je to 50:50, diváci jsou pro nás důležití, je fajn slyšet slova obdivu. Já miluju děti, když přijdou a jsou nadšený, já tamhle je sestřička, já tamhle jsou stříkačky. Ale po celém dni mluvení s lidmi je to trochu náročnější. Nedokážu si představit, kdybychom měli jen soukromé nebo veřejné akce, je důležité, aby se to prolínalo.

5. Co si okolí myslí o téhle zálibě? Zažila jste odmítavé reakce?

Těch reakcí je hrozně moc, nemůžu to říct v celkovém pojetí, ale lidi mají předsudky, děláme druhou světovou a Německo, když si přidám tyhle fotky, u většiny lidí se mě zeptají „Panebože, ty jsi nacista?“ a když jim to začnu vysvětlovat a spousta lidí v tom najde zaujetí, ptají se na ty provozní věci. Reagují potom na tom pozitivně a je to pro mě až překvapující, jako samozřejmě, najde se Prudil, kterému babička umřela v koncentráku a neví pro by si tedy někdo někdy hrál na nácka. Chápu tam ty antipatie, ale nenapadne, že je to reenactment a proč to děláme, že jsou to nějaký vojenský kluby, ale že máme zálibu v nacismu. Když lidem vysvětlíme ten smysl a účel, tak najdu i pochopení nebo i obdiv, takhle jsem pár získala lidí do jednotky.

Proč jste začala dělat Německo?

Mám to ze dvou důvodů, protože jsem to viděla u toho ex-přítele, ale když jsem se o tom začala víc zajímat, co bych mohla dělat v rámci druhé světové války, pro žen tolik těch možností není. Mně se i líbily Američanky a Angličanky, protože ty taky měly propracovaný systém služeb, v našich podmínkách můžu dělat Japonce, ale takové akce u nás nejsou. U nás se ideálně dělá Německo, Rusko, a pak okrajově Američany nebo Angličany, to je třeba dvakrát ročně, lidi si musí pořádat vlastní akce. A když už to děláte, tak s tím chcete někam vyjet a ukázat to. Mám z části německé předky, nikdo v koncentráku neumřel, ale nebyl jsem vyloženě vůči Německu zatížená. Ruská armáda mi přijde hrozně chaotická a hrozně málo propracovaná, chci se taky líbit a ruské uniformy nejsou úplně lichotivé. Na německé straně je všechno propracované, jsem puntičkář a miluju systémy, tak Německo byla jasná volba. A nechci jezdit na akce, abych tam byla pěkná a držela zbraně.

Starší historické období se vám nelíbí nebo to nenaplnuje vaše očekávání?

Slavkov mám prakticky za domem, párkrát jsem někde jako markytánka byla, ale už jsem zvyklá, že jedu v rámci nějakého systému, který v Napoleonice není. Tam prostě nenacházím prostor pro seberealizaci. V rámci dobové módy asi ano, ale ne součástí armády.

V rámci druhé světové jsem chtěla teda Brity, chtěla jsem to mít jako oddychovku. Lidi, co dělají sověty, mají svůj způsob komunikace, přemýšlení a humor, a liší se to s národností. A Britové mají zase svůj britský suchý humor, který mi hrozně sedí. Fungují tam jiné systémy a pohledy na druhou světovou válku, chtěla jsem jezdit na akce s lidmi, co jinak uvažují a mají pohled na tu válku.

6. Jak reagují normální lidé, když se někde procházíte v uniformě?

Je to takový divný, záporný strany bývají atraktivnější, to Německo vzbuzuje úžas a zajímavost, těch diváků je tam hodně. Víc se na nás koukají a zajímá je to. Ta zkušenost je většinou pozitivní. Občas někdo přijde, že jsme Němky a že jsme zabíjeli lidi v koncentráku, ale to je tak 5 lidí do roka. Člověk, který jde na tu ukázkou, tak má nějakou motivaci, protože se tam platí nějaký vstup, vyčlení si na to volný den, zajímá se o to, tak nemají touhu rejpat. To se mi na tom taky líbí, lidi co tam přijdou, mají skutečný zájem, a když se lidi na konci doptávají, tak to je taky super.

Fuj německý lazaret to tu nemá být, fuj Němky, ale málokdo přijde a řekne nám to neučí, většinou jsou mělké nepodložené názory, jsou to vlastně hejty. Moc nás to netíží, kdyby to bylo něčím podložené, dá se o tom diskutovat, my se nesnažíme měnit jejich názor, my se to jen snažíme ukázat, jak to vypadalo pro ty Němce. Když někdo přijde s nějakou zkušeností, třeba s rodinou historií, že sloužil u armády, tak je to pro nás obohacující.

7. Informace si zjišťujete sama?

Zjišťuju si to sama, vůbec nic k tomu není. Každodennost musí cítit z výpovědí z těch lidí, ideálně jsou vzpomínky lidí jejich výpovědí, z fotek se toho moc vyčíst nedá. Když si prohlídnu nějaký naskenovaný album, tak mi to může ukázat, jaká byla ta každodennost. Pro ty německé pomocnice moc literatury taky není.

Neřekla bych, že se moc lidí zajímá o tu každodennost toho, jsou různé motivace, rodinná historie, líbí se mu doba, odívání nebo se nudí atd, neznamená to, že každý kdo to dělá, by se zajímal o tu dobovost

Internet byl nejdřív základ, ale teď spíš prohledávám E-bay, čím víc fotek, tím víc toho vidí, jsou různé kombinace uniforem. Prioritně používám archiválie fotky, vzpomínky, dobové smlouvy, doklady /služební průkazy/ tam bylo úplně všechno, velikost masky, kde měla kazy, jaké nemoci prodělaly, na co byla naočkována, doba služby, doba dovolenky, když člověk umí číst německy a umí švabach, tak to je zlatý grál. V první polovině války dostaly úplně všechno oblečení, 1944 když nastoupily do kolonky přidělovací řád do toho, co dostala, zjistil, že dostaly jen to nejdůležitější.

Pár publikací, ale je tam spousta chyb, ta oblast je neprobádaná, ale během komunismu se tím úplně zabývat nemohli, že jo, všechny jsou zahraniční, zkupuju dobové časopisy a články. Internetová fóra, články byly na jednu stránku, a člověka měl informovat jen o základech. Největší zdrojem je rozhovor s pamětníkem, ale to se mi ještě nepoštěstilo, tak jsem si překládala pár rozhovorů, i na youtube byl přístupný dokument s těmihle pamětníci.

8. Jaký byl váš nejintenzivnější zážitek z akcí, rekonstrukcí bitev?

Všechno je svým způsobem intenzivní nebo něčím specifické. Byla to teda soukromá akce, když jsme se zúčastnili první a jediná ženská jednotka, když jsme se zúčastnily v roce 2019 dobového lyžařského závodu, na těch starých dřevěných lyžích. Bylo tam spoustu pozitivních věcí, všechno jsme to zvládly, hrozně nás to bavilo, nikdo se na tom nezabil, jak blbě se na tom lyžovalo. Ale bylo to dřív čistě mužské, a to bylo tam tak půl na půl, část nás obdivovala, že jsme se do toho pustily, ale objevil se tam i takový ten názor že to byla čistě mužská akce, že ženský tam nemají co dělat. Super, holky snažíte se, ale tohle je mužský koníček.

Na jedné soukromé akci, když jsem byla za partyzána, tak mě hrozně baví kazit to Němcům, já jsem takový obávaný partyzán. Ta akce se konala přímo v Josefově ve městě, mohli jsme se celou dobu pohybovat po celém městě v uniformě a já byla za francouzskou odbojáčku. Do těchto rolí se vždycky se do toho hrozně vžiju, a vymyslím si celou osobnost. Bylo to s volným scénářem, a mohl dělat všechno, co chtěl, například mohl vyhodit německé kasárny, když nechtěl dělat nic, tak nic

nemusel dělat. 20% scénáře bylo dané, zbytek si člověk mohl dělat, co chtěl. Vzhledem k tomu, že všichni věděli, že jsem partyzánka, tak tam na mě ušili boudu. Pověsili se na mě tři pánové v koženém kabátě, přišli si pro mě do hospody, a vypadali fakt jak gestapáci. Zatkli mě dvě hodiny od začátku té akce, kdy jsem se tedy snažila kamarádce sehnat papíry, ona se z toho psychicky i fyzicky zhroutila, skončila jsem ve staré věznici u výslechu, kdy mě vysvlékli do spodního prádla, do podvlíkaček a všechno tam bylo úplně reálné. To by mě v životě v normálním životě vůbec nenapadlo, měla jsem tam francouzský pseudonym, skutečně jsem byla ta osoba. Byla jsem tam od deseti večer do čtyř do rána, na posledních pár hodin mě svlékli úplně do spodního prádla, bylo asi 6 °C, protože to bylo v březnu, nechali mě chodit bosky po ledové dlažbě, zavřeli mě do cely, aby mě zlomili. Vedle v cele jsem měla kolegyňku a ty cely byly propojené světlíkem, takže mi vždycky podala deku, abych se zahřála. Ten výslech mi nevadil, protože jsem byla plná adrenalinu, ale čekat v té cele to bylo mnohem horší, protože člověk pak vymrzl, to byla nejdější hodina v mém životě. To bylo opravdu intenzivní. Skončilo to, tak že mě pustili ven, hledala jsem tu kamarádku, druhý den jsem se převlíkla za jeptišku, našla jsem ty německé kasárny a hodila jsem jim tam bombu. Celých 24 hodin jsem prožila jako úplně cizí člověk.

Co vám pomohlo to tak prožít?

Ne každý to prožil tak jako já, ne každý se do role vžil. Já to mám naopak, já všechno prožívám, jsem dobrodružný člověk. Dopředu jsem se na to začalo připravovat, třeba doma jsem si zabalila balíček výbušnin do lékárníčky nebo jsem měla samodržící punčochy, kde jsem měla daný rozbušky. No a strašně jsem si to chtěla užít a chtěla jsem škodit. Všechno bylo dovoleno, okolo bylo víc lidí, kteří si chtěli hrát, u toho výslechu jsem měla zavázané oči, pouta, polívali mě vodou, mlátili pěstí do stolu. Měli jsme slovo, který to mělo zastavit, kdyby už toho bylo moc a to „Hello kitty“, kamarádka na to zapomněla, proto se zhroutila. Já si to chtěla užít a chtěla jsem vyhodit do vzduchu ty kasárny, možná jsem byla trochu přemotivovaná, aby to vyšlo. Automaticky mě napadaly části mého příběhu, který jsem neměla vymyšlený, ptaly se mě, jestli jsem byla na nějakém nádraží, tak jsem odpověděla, že často cestuju protože jsem bez peněz. Jsem švadlena, matka je alkoholička, hodně cestuju, protože cestuju za kšefty, celé to do sebe zapadalo. Když na mě nasadili toho nejtvrďšího, tak jsem se najednou dala na cestu pokání, že Bůh mě vyléčil a oni už nevěděli co se mnou. Fakt jsem si to chtěla užít, byla to moje první takováhle akce v životě, chtěla jsem udělat tu škodu a dělat odboj, a v rámci té hry nikdo nevěděl kdo je kdo. Mohli tam být dvojité agenty a tak.

Nazvala byste nějak ten žánr?

Reenactment bych tomu asi úplně už neříkala, protože napodobujeme něco z té doby, ale přímo bych to pojmenovala jako hru, byla to soukromá akce, zároveň to byla hra, byli základní pravidla, když vás někdo zabije, tak se na půl hodiny někam zavře, a pak může pokračovat.

- a. Co prožíváte, na co myslíte, co si představujete (sama za sebe vs. někdo jiný?)**

Alter-ego, každá holka která ke mně přijde máme německý jméno, ty dokumenty si vyplňujeme a děláme dobově, když děláme pořadovku. Já mám Ingeborg Baumann, a pro mě je to takovej způsob ochrany, a spousta lidí mě zná jen pod tou přezdívkou. Jsem to já, jako Inge musím se vžít do té role, musím být zodpovědná, mám zodpovědnost být 15 lidí, ony musí být spokojené, ale zároveň i organizátoři, vžiju se do té role profesionálky, a má hroznou úctu k té uniformě, nedokážu si představit, že bych se v tom někdo opila jako dobytek a pro mě je to závazek, dělat to kvalitně, když si obleču uniformu tak jsem jiný člověk. Holky nemají tu zodpovědnost, tak to není takové, holky když mi dělají zástupkyni, tak se promění, tou zodpovědností, tím závazkem. Ty osobní problémy a starosti by měly nechat doma, neměly bychom si tam tahat věci z osobního života. Když někdo dělá řidiče, tak se do toho vžije, protože řídí dobový aut'ák.

b. Vycházíte z nějaké reálné postavy, inspirujete se jí? Záleží vůbec na tom?

Nevychází není to ničím podložený, holky si vybírají, něco se jim líbí nebo co se dobře vyslovuje. Člověk nechce mít zkomolený ženský jméno. Neznám nikoho, kdo by reenactoval reálnou osobu. Při odboji je prostor dělat reálnou osobu, ale je to k ničemu. Vybere se člověk, který dělá konkrétní osobu, to jsou generálové vysoký šarže, je to v rámci jedné akce. V Brně v Kounicích, tam je to super tam děláme 5 dní, třeba, tam se do té dobovosti člověk fakt vžije. Tam přijel generál v německé uniformě a autě a měl tam německý proslav, v tu chvíli pro nás byl on ten generál, který nám dokreslil ten zážitek.

9. Jak vás ovlivňuje, prostor kde se bitva odehrává, proč to tak je?

Určitě, je to rozdíl, když se to odehrává na místě, kde byl vážně ten lazaret, mě víc baví. Majoritě děláme ty sestřičky, oni operovaly nejvíc v budovách, je to i z praktického hlediska, protože to co vystavuju, jsou dobový předměty, který mají vysokou cenu, jsou to vlastně originály. Letos v Králíkách jsme zmokly a spousta věcí zmoklo. V budovách je to dobovější, na poli musíme stavět přístřešek. Víc se vžiju do atmosféry v místě, kde lazaret fakt byl než na tom poli. Jsou právě i akce kde je polní ležení, ale je tam úplně všechno, je to tam pro něj snazší. To místo je zásadní jestli se pro nás atmosféra naladí nebo ne.

10. Jak vnímáte svoji uniformu nebo zbraň? (rekvizita, kostým?)

Součástí toho co dělám, je to nástroj jak člověk zvýší tu autentičnost to ho co dělá. Kdybychom to dělali v tričku a teplákách tak to nemá cenu, že jo. Na každou uniformu si musím našetřit, počkat si na ní, tady se to muselo upravit, protože jsem zhubla, a ke každý mám úctu i když jsou to repliky, originály mám spíš na výstavce, protože je to drahá záležitost.

Nezažívaly v tom jen pěkné dny. Teď bych se v uniformě alkoholu nenapila. Jeden z mála klubů, dobový režim máme v uniformě.

Citový vztah, mám k ní úctu, obdiv a vážím si každé z nich i když jich mám hodně a u každý si pamatují jejich příběh. Je pro mě hodně důležitá, je to pro mě nástroj č. 1 jak ze mě udělat Ingeborg, velitelku německé jednotky.

a. Jak se o ní staráte? Jaký má vzor?

Záleží z čeho je zhotovená, sestřičky jsou ze stoprocentní bavlny ta se normálně pere, i když to není vhodné po každé akci, ale ty věci z vlny, ty jsou pro vyšší šarže, ale třeba spojačky nemohly být v „pyžamu“, ty musely vypadat dobře. Kostýmky z vlny jsou náročnější, ty se třeba kartáčují. Spíš bych je odnesla do čistírny. Ty se nosí na akce, kde se člověk úplně neušpiní.

b. Kdo ji vyráběl, je drahá?

Já si nic nekupuju všechno zprostředkovávám v konfekci

Resumé

Název:

Performativita a prožitek aktérů rekonstrukcí historických bitev

Autor

Bc. Žofie Lamerová

Katedra

Katedra divadelních a filmových studií

Vedoucí práce

Mgr. Martin Bernátek Ph.D.

Abstrakt:

V této diplomové práci jsem se zabývala hereckými a divadelními prvky rekonstrukcí historických bitev a jak je samotní účastníci prožívají. Metodicky jsem čerpala z teatrologie a kulturní antropologie. Z teatrologie to byly teorie o scénovaném chování Jaroslava Vostrého, teorii received acting od Michaela Kirbyho a imerzivním či iluzivním prožitku účastníků. Výzkum probíhal skrze polostrukturované rozhovory s účastníky. Cílem bylo zjistit, jak sami sebe vnímají během událostí a jak hluboký mají prožitek ze samotných rekonstrukcí. Prožitek účastníků nebyl tak imerzivní jak jsem očekávala, většina respondentů si od samotné události udržuje odstup. Vystupují zde jako performeři, tedy nevytváří žádnou hereckou postavu. Znaky přebírají právě z oděvu, uniformy.

klíčová slova

Reenactment, performativita, teatralita, kluby vojenské historie, received acting

Title

Performativity and experience actors of battle reenactments

Author

Bc. Žofie Lamerová

Department

The Department of Theatre, and Film Studies

Supervisor

Mgr. Martin Bernátek Ph.D.

Abstract

In these diploma theses I examine acting and theatricality of battle reenactments and how the actors experience it. Methodically i used theatre studies and cultural anthropology. Of theatre studies I used theory of staged behaviour by Jaroslav Vostrý, theory of received acting by Michael Kirby and immersive or illusive experience participants of these battle reenactments. For research I used semi-structured interviews with participants. The target was found out, how the participants perceive themselves during these events and how deep are their experiences. Their reception of event was not so intensive, how I expected, mostly of participants have distance of it. They does not create any fictional character so they are performers in these events. All characteristic and signs received of their uniform.

Keywords

Reenactment, performativity, teatrality, associations of military history, received acting